

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', Τεύχος 300 Παρασκευή 27 Σεπτεμβρίου 1985

**ΦΑΚΕΛΟΣ
ΚΥΠ:**
*Κλέφτες
και
Αστυνόμοι*

ΜΙΛΤΟΣ (85)
ΣΚΟΥΡΑΣ

ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία
ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία
ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία
ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία	ύψιλον/διδλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψίλον/διεχία

ὑψιλον/διδλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διδλία

ὑψιλον/διδλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

Τζιόρτζιο ντέ Κίρικο

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

ύψιλον/διδλία

Ζωοδόχου Πηγής 34, Αθήνα 106 81, τηλ. 36 38 257

ΕΝΑ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ
ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

ὑψιλον/διβλία ὑψιλον/διβλία ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία ὑψιλον/διβλία ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διδλία

ὑψιλον/διβλία ὑψιλον/διβλία ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διδλία ὑψιλον/διδλία ὑψιλον/διδλία

ύψιλον/διδλία

ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διδλία ὑψιλον/διδλία ὑψιλον/διδλία

ὑψιλον/διδλία

ύψιλον/διβλία

ὑψιλον/διδλία ὑψιλον/διδλία ὑψιλον/διδλία

ὑψιλον/διδλία

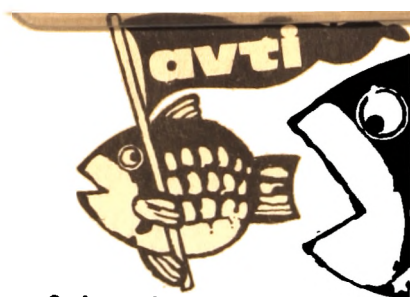
ὑψιλον/διβλία

ὑψιλον/διδλία ὑψιλον/διδλία ~~ὑψιλον/διδλία~~

ὑψιλον/διβλία

~~ὑψίλον/διδλία~~

Περίοδος Β'
• Χρόνος 12ος
• Τεύχος 300
Παρασκευή 27 Σεπτεμβρίου 1985
δρχ. 70

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Μποχάν» ή αλλιώς εξωτερική πολιτική	9
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Η 18η Σύνοδος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ	11
Η CIA φακελώνει το ANTI	12
ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠ	15-29
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - I	
Επιθεωρητής Κλουζώ εναντίον ΚΥΠ και υπερδυνάμεων	15
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - II	
Βίος και πολιτεία Ι. Αλεξάκη	18
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - III	
Άγνωστες δραστηριότητες Αλεξάκη	20
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - IV	
Η εξουσία του φόβου	22
ΡΕΠΟΡΤΕΡ - V	
Σχιζοφρένεια, Ανικανότητα, Παρακράτος ή Αποσταθεροποίηση;	26
ΒΑΓ. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ	
Ομιλούσες κεφαλές	30
Δ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΟΣ	
Καλή ή πρακτορολογία, αλλά με τους δύο στη φυλακή τι γίνεται;	33
Φ. ΛΑΔΗΣ	
Τα ίδια σφάλματα	34
ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ	
Το Τουρκικό λόμπυ στις ΗΠΑ	38
ΒΑΓ. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Η διανομή μιας ανύπαρκτης πίτας	40
Κ. ΡΑΒΑΝΗΣ	
Η ανεργία των ονείρων μας	42
ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ	
Για τον Ίταλο Καλβίνο	45
Γ. ΑΡΑΓΗΣ	
Το γλωσσικό ζήτημα σήμερα	46
Χ.Ν.	
«Ενθύμημα των Αθηνών»	50
ΜΑΡΙΚΑ ΣΤΡΟΜΠΟΥΛΗ - ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ	
Δομική γλωσσολογία και ιστορική διαχρονία	52
ΑΛ. ΠΟΛΙΤΗΣ	
Το Συνέδριο «Ήπειρος - Κοινωνία - Οικονομία»	54
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Με τους «πράκτορες» μια νέα συνεργασία...	4
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	10
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	14
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΠΑΡΕ ΜΕ ΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ	37
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	55
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ

ΠΕΡΑΝ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΛΑΓΝΕΙΑΣ

ΑΝ ΟΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ της ανταποκρίνονταν στα πράγματα, η κυβέρνηση λογικά θα έπρεπε να νιώθει ένα εύλογο αίσθημα ευφορίας. Διότι σε δύο κρίσιμα μέτωπα —το δίκτυο κατασκοπείας και την τρομοκρατία— σημείωσε σημαντικές επιτυχίες. Σύμφωνα με τις δηλώσεις των αρμόδιων υπουργών, από τη μία πλευρά εξάρθρωσε έναν ενεργό πυρήνα της τρομοκρατίας και προώθησε σημαντικά τις έρευνες, και από την άλλη πλευρά, εντόπισε και συνέλαβε το σύνολο αυτών που ασκούσαν κατασκοπεία για λογαριασμό της Σοβιετικής Ένωσης.

ΩΣΤΟΣΟ, η εικόνα που διαγράφεται, μέσα από τα δημοσιεύματα του Τύπου και τις πληροφορίες που διαρρέουν είναι εκ διαμέτρου αντίθετη. Φαίνεται πως ανάμεσα στα διάφορα κυκλώματα επιρροής του ΠΑΣΟΚ έχουν βγει τα «μεγάλα μαχαίρια».

ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ είναι εντελώς λογικό. Ο «ενεργός πυρήνας των τρομοκρατών», σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, δεν περιλαμβάνει παρά έναν έμμισθο πράκτορα της ΚΥΠ. Και ίσως η μοναδική βόμβα που θα κατορθώσει ο Ντάνος Κρυστάλλης να τοποθετήσει, να είναι σήμερα οι δηλώσεις του και αύριο η απολογία του στο δικαστήριο. Παράλληλα η υπόθεση Μποχάν δεν έκλεισε με τη σύλληψη των τριών. Οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες, που έδωσαν τις πληροφορίες, δεν στέρησαν από τις ελληνικές αρχές μόνον την τιμή της επιτυχίας, συνάμα φαίνεται πως τους αφαίρεσαν και το προνόμιο της αποκλειστικότητας. Έτσι γύρω από τη λίστα Μποχάν διαμορφώθηκε ένα νέο πεδίο αντιπαραθέσεων ανάμεσα στην κυβέρνηση και την Αντιπολίτευση. Όλα δείχνουν πως βαίνουμε ολοταχώς προς μια νέα περίοδο οξύτητας, όπου οι αναφορές στην περίοδο της αποστασίας θα πληθαίνουν και θα συνδυάζονται με τις αντεγκλήσεις γύρω από το εύρος της διάβρωσης.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ωστόσο, η δεξιά στροφή της κυβέρνησης που ορίζεται στο πεδίο της οικονομίας από την προσφυγή στην ΕΟΚ για ένα δάνειο 400 δισεκατομμυρίων δραχμών —ας σημειωθεί πως τα επιχειρήματα του κ. Σημίτη για την υποστήριξη της πρότασης θα μπορούσαν να είχαν συνταχθεί από τους εμπειρογνώμονες του ΔΝΤ— και στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής από την αργή αλλά σταθερή προσέγγιση με τις ΗΠΑ, ολοκληρώνει τη διαδρομή της, αθέατη, κρυμμένη πίσω από τον ορυμαγδό της τρομολαγνείας.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ λοιπόν πως ο κ. Α. Παπανδρέου εκτελεί αυτή τη στιγμή έναν ελιγμό σε πολλαπλά επίπεδα. Σύμφωνα με την προσφιλή τακτική του, ενώ προσεγγίζει τους αμερικανούς, παράλληλα υπογραμμίζει προς όλες τις κατευθύνσεις πως είναι η μόνη και η αδιαφιλονίκητη πολιτική δύναμη. Επιτίθεται κατά του ήδη φθαρμένου Κ. Μητσοτάκη επιδιώκοντας την αποσάρθρωση της Ν. Δημοκρατίας, και συνάμα υπενθυμίζει προς τους Σοβιετικούς, αλλά και τους Αμερικανούς ότι η υπόθεση Μποχάν μπορεί να πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις.

ΩΣΤΟΣΟ, στις διαδοχικές φάσεις αυτού του ελιγμού εμπλέκονται και οι ομάδες επιρροής μέσα στο Κόμμα και την κυβέρνηση, οι οποίες επανεισάγουν στο παιχνίδι την εγχώρια διάσταση. Έτσι το ερώτημα «ποιος θα πληρώσει τα σπασμένα από την υπόθεση Κρυστάλλης» κινδυνεύει να βραχυκυκλώσει τις εξελίξεις. Καθώς στο Υπουργικό Συμβούλιο της Πέμπτης 26/9 και την Κεντρική Επιτροπή της 27/9 θα διαπλέκονται.

● οι αντιθέσεις που αναφέρονται στα ζητήματα της οικονομικής πολιτικής και του εξωτερικού προσανατολισμού της χώρας·

● οι αντιθέσεις γύρω από τη μάχη για την ανακατανομή της ισχύος ανάμεσα στις διάφορες ομάδες στο Κόμμα και την κυβέρνηση·

● και οι αντιθέσεις γύρω από τις ευθύνες που προέκυψαν από τους αδέξιους χειρισμούς οι δυνατότητες για την εξεύρεση ενός εκπρόσωπου συμβιβασμού, θα στενεύουν επικίνδυνα.

ΜΠΟΡΕΙ βέβαια ο κ. Α. Παπανδρέου να είναι ο μάστορας των τακτικών ελιγμών, που διατηρεί όλα τα ζητήματα εν θερμώ και με μια αποφασιστική παρέμβαση επιχειρεί τη συνολική λύση. Όμως αυτή η πολιτική μπορεί με τον καιρό να αποδειχτεί ένα στρατηγικό φιάσκο.

ΜΕ ΑΥΤΗ την έννοια πιστεύουμε ότι ο οποιοσδήποτε συμβιβασμός δεν πρόκειται να ενοποιήσει το κομματικό οικοδόμημα του ΠΑΣΟΚ και πολύ περισσότερο δεν πρόκειται να εμπεδώσει στο λαό εκείνο το κλίμα εμπιστοσύνης που είναι αναγκαίο για τη διέξοδο από την κρίση.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, οι αποκλίνουσες τροχιές των δορυφόρων έχουν αρχίσει να αμαυρώνουν και την αίγλη του Δία.

αντί

Μετά τους «πράκτορες», μια νέα συνεργασία...

ΚΑΙ, ΞΑΦΝΙΚΑ, το πολιτικό δεκαπενθήμερο γέμισε με ονόματα «τρομοκρατών», «πρακτόρων», «διπλών πρακτόρων», «κατασκόπων», με αρχικά μυστικών υπηρεσιών —ΚΥΠ, CIA, KGB— και με ερωτήματα όπως: Ποιος είναι ο Μποχάν —και πόσα ονόματα έδωσε;— ποιος είναι ο Κρυστάλλης —και γιατί τον κάρφωσαν;— ποιος είναι ο Αλεξάκης και τι ρόλο έπαιζε (μέσα στην ίδια την ΚΥΠ);

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΑΥΤΑ ερωτήματα, ήταν φυσικό να έχουν τις προεκτάσεις τους: ελέγχει η κυβέρνηση την ΚΥΠ ή μήπως η ΚΥΠ το παίζει παρακράτος; Υπάρχει πόλεμος —απηνής εμφύλιος πόλεμος— ανάμεσα στην ΚΥΠ και τις άλλες μυστικές υπηρεσίες ή μήπως όλα αυτά είναι αποκυήματα φαντασίας; Και η κατάληξη: Πόσο ακριβά θα πληρώσουμε (όλοι εμείς) αυτή την ακατάσχετη πρακτορολογία - κατασκοπολογία, που άρχισε να φορτίζει, εξαιρετικά επικίνδυνα, το πολιτικό μας κλίμα;

ΣΕ ΑΛΛΕΣ στήλες, του τεύχους αυτού, άλλοι συνεργάτες του ΑΝΤΙ, επιχειρούν να δώσουν απάντηση σε μερικά από τα παραπάνω ερωτήματα. Ειδικά ως προς το πολιτικό κλίμα πάντως, βέβαιο είναι ότι η κατασκοπολογία τείνει να υπερκεράσει, τη στιγμή αυτή, τα πιο καυτά προβλήματα της χώρας (πληθωρισμός, ελλείμματα, ανεργία, ακρίβεια), ενώ σε επίπεδο αντιπαράθεσης ΠΑΣΟΚ - Νέας Δημοκρατίας, αναβιώνουν οι χειρότερες ώρες της τελευταίας προεκλογικής εκστρατείας.

ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ αυτή οξύτατη αντιπαράθεση, η κυβέρνηση αιτιάζεται τον Κ. Μητσοτάκη, που «με την τραγική και εθνικά επικίνδυνη ανευθυνότητά του, ζηλώνει τη δόξα ενός κοινού πολιτικού συκοφάντη, παρέχοντας διαπιστευτήρια σε άγνωστες κατευθύνσεις». Τις «άγνωστες» αυτές κατευθύνσεις, έσπευσε, την ίδια μέρα, ν' αποσαφηνίσει το Γραφείο Τύπου του ΚΚΕ: «Ο κ. Μητσοτάκης, με τις δηλώσεις του περί σοβιετικής διείσδυσης, καταντάει να παίζει ανεύθυνα το ρόλο του διαμεσολαβητή των αμερικανικών εκβιασμών».

ΤΙ ΕΙΠΕ, ΟΜΩΣ, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, ώστε να εξοργισθεί τόσο πολύ η κυβέρνηση; Είπε ότι οι άνθρωποι του Μποχάν στην Ελλάδα, δεν είναι μόνο τρεις —όπως επιμένει η κυβέρνηση— αλλά πολύ περισσότεροι, που μπορεί ν' αναζητηθούν σε επίπεδο κυβερνητικών συμβούλων ή διαφόρων ευαίσθητων υπηρεσιών, όπως είναι λ.χ. το υπουργείο Εξωτερικών ή οι ένοπλες δυνάμεις, αλλά και σε επίπεδο δημοσιογράφων, επιχειρηματιών, κτλ. «Η διάβρωση», είπε, «είναι πολύ ευρύτερη... Και φοβούμαι ότι, μετά τις αποκαλύψεις Μποχάν —που δεν ξεκαθαρίζονται— έχουμε μια κυβέρνηση η οποία δεν είναι ανεξάρτητη, ούτε απέναντι της Σοβιετικής Ενώσεως, ούτε απέναντι της Αμερικής».

ΟΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας υποστηρίζουν, βέβαια, ότι ο Κ. Μητσοτάκης δεν είναι ο πλέον κατάλληλος για να κρίνει πότε μια κυβέρνηση είναι «ανεξάρτητη» και πότε όχι... Όμως το «πρόβλημα» δεν φαίνεται να είναι εκεί. Κατά τους φίλους του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας, η κυβέρνηση εξοργίστηκε γιατί ξέρει ότι «ο Μητσοτάκης επίσης

ξέρει» (Σχετικά αναφέρεται ότι ο Αμερικανός πρέσβης Μ. Στερνς, προτού αναχωρήσει από την Αθήνα, ανέφερε στον Κ. Μητσοτάκη, έξι ονόματα «πρακτόρων»...). Άλλοι πάλι, υποστηρίζουν ότι ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας «προκαλεί» τους Αμερικανούς να βεβαιώσουν «αν πράγματι ο Μποχάν έδωσε πληροφορίες μόνο για τρεις ή για περισσότερους», επειδή ξέρει ότι οι Αμερικανοί έδωσαν στην κυβέρνηση πολύ περισσότερα ονόματα, απ' όσα έδωσαν στον ίδιο! Γι' αυτό και επιμένει ότι «είναι απαράδεκτο να μην δίνονται τέτοιες πληροφορίες, εάν υπάρχουν όντως, όπως ε γ ώ ν ο μ ί ζ ω »...

ΣΤΟΝ ΦΑΥΛΟ αυτό κύκλο, πέρα από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Κ. Λαλιώτη —που κάλεσε τον αρχηγό της «Νέας Δημοκρατίας» να πει «από που έχει τις πληροφορίες του και με ποιο τρόπο τις απέκτησε»... —έμελλε να παρέμβει και ο αναπληρωτής υπουργός Άμυνας Α. Δροσογιάννης: «Όποιος έχει πληροφορίες —δήλωσε— για τη δράση των κατασκόπων στην Ελλάδα ή γνωρίζει κάτι για διάβρωση στις ένοπλες δυνάμεις από κατασκόπους και δεν το αναφέρει στις αρχές, τότε είναι συνυπεύθυνος με αυτούς». Όμως, τόσο στην «πρόκληση Λαλιώτη», όσο και στην «πρόκληση Δροσογιάννη», ο Κ. Μητσοτάκης δεν απάντησε. Ίσως γιατί δεν ήθελε ν' αποκαλύψει τις πηγές των πληροφοριών του... Ίσως γιατί ξέρει πως, αυτή τη στιγμή, παίζονται —σε επίπεδο ελληνοαμερικανικών σχέσεων— κάποια σκληρά παιχνίδια και προτιμά να περιμένει!

Οι γέφυρες «στενής συνεργασίας»

ΩΣΤΟΣΟ, η έκβαση των «παιχνιδιών» αυτών (μερικοί προτιμούν να τ' αποκαλούν με το πραγματικό τους όνομα: αμερικανικές πιέσεις, αμερικανικές εκβιάσεις...), δεν φαίνεται ν' ανησυχεί ιδιαίτερα την ελληνική κυβέρνηση, η οποία κατάφερε ν' αποκαταστήσει γέφυρες «στενής συνεργασίας» με τους Αμερικανούς. Τη συνεργασία αυτή αναγνώρισε, πρώτος, ο βοηθός υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ρίτσαρντ Περλ, που, μιλώντας στους δημοσιογράφους, στις Βρυξέλλες, διαβεβαίωσε για δυο πράγματα: Ότι Ελλάδα και ΗΠΑ συνεργάζονται στενά για την «περαιτέρω διερεύνηση της υποθέσεως Μποχάν» και ότι «αυτή η υπόθεση της κατασκοπείας δεν πρόκειται να επηρεάσει την πώληση των F-16 στην Ελλάδα». Τις καλές ελληνοαμερικανικές σχέσεις κατέγραψε, εξάλλου, ο Γάλλος υφυπουργός Εξωτερικών Ζαν-Μισέλ Μπαϋλέ που, παρεπίδημος στην Αθήνα, δήλωσε στους δημοσιογράφους, την περασμένη Τρίτη, ότι, με βάση τα όσα του είπαν διάφοροι κυβερνητικοί ή άλλοι παράγοντες, «η ανέλιξη των ελληνοαμερικανικών σχέσεων είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική».

ΑΛΛΑ ΕΞΙΣΟΥ καλές εμφανίζονται και οι ελληνοσοβιετικές σχέσεις. Στο τέλος τέλος, ο Σεργκέι Μποχάν ήταν άνθρωπος των Αμερικανών και, ως εκ τούτου θα έπρεπε «οι Αμερικανοί κυρίως, μια και είναι σύμμαχοι να μας είχαν ενημερώσει».

**Κυκλοφορεί ο 20ος Τόμος του ΑΝΤΙ
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Α' εξαμήνου 1984 (251-264)**

(Αυτά, σύμφωνα με μια ορισμένη λογική, που βρίσκει απήχηση σε ορισμένα κυβερνητικά κλιμάκια). Γι' αυτό, πέρα από το διάβημα Βανταλή προς Πούσκιν —που έγινε, όπως εξήγησε ο Κ. Λαλιώτης, με βάση τις διεθνείς συμβάσεις και τα διπλωματικά θέσμια— η κυβέρνηση αποφάσισε να μη δώσει «περαιτέρω συνέχεια». Για τον ίδιο λόγο, φθάνοντας στη Νέα Υόρκη ο υπουργός Εξωτερικών Κ. Παπούλιας, ήξερε πως «καλό θα ήταν» αν, κατά την επικείμενη συνάντησή του με τον Σοβιετικό ομόλογό του Ε. Σεβεντνάντζε, δεν ανακινούσε το θέμα. Εκτός αν —έλεγαν οι οδηγίες του— οι ίδιοι οι Σοβιετικοί αναφερθούν στην υπόθεση, εκφράζοντας λύπη, κτλ. Αυτό και έγινε. Έτσι οι δυο υπουργοί συμφώνησαν ότι το «επεισόδιο Μποχάν» δεν πρέπει να λάβει διαστάσεις τέτοιες «που θα ήταν δυνατόν να το εκμεταλλευθούν εκείνοι που επιδιώκουν αναθέρμανση του ψυχρού πολέμου».

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, η ψύχραιμη αυτή και «μεμετρημένη» —κατά την έκφραση παλαιού διπλωμάτη— αντίδραση της ελληνικής κυβερνητικής πλευράς, στην υπόθεση Μποχάν, δεν ικανοποίησε την αντιδραστικότερη μερίδα του δεξιού ελληνικού Τύπου που, επί μέρες, προσπάθησε να «συντηρήσει» το θέμα, τότε χαρακτηρίζοντας το διάβημα προς Πούσκιν σαν «χλιαρό», τότε υποβάλλοντας ότι έπεται η απέλαση σειράς Σοβιετικών διπλωματών και τότε προεξοφλώντας ότι οι Αμερικανοί δεν θα μας παραδώσουν τα F-16.

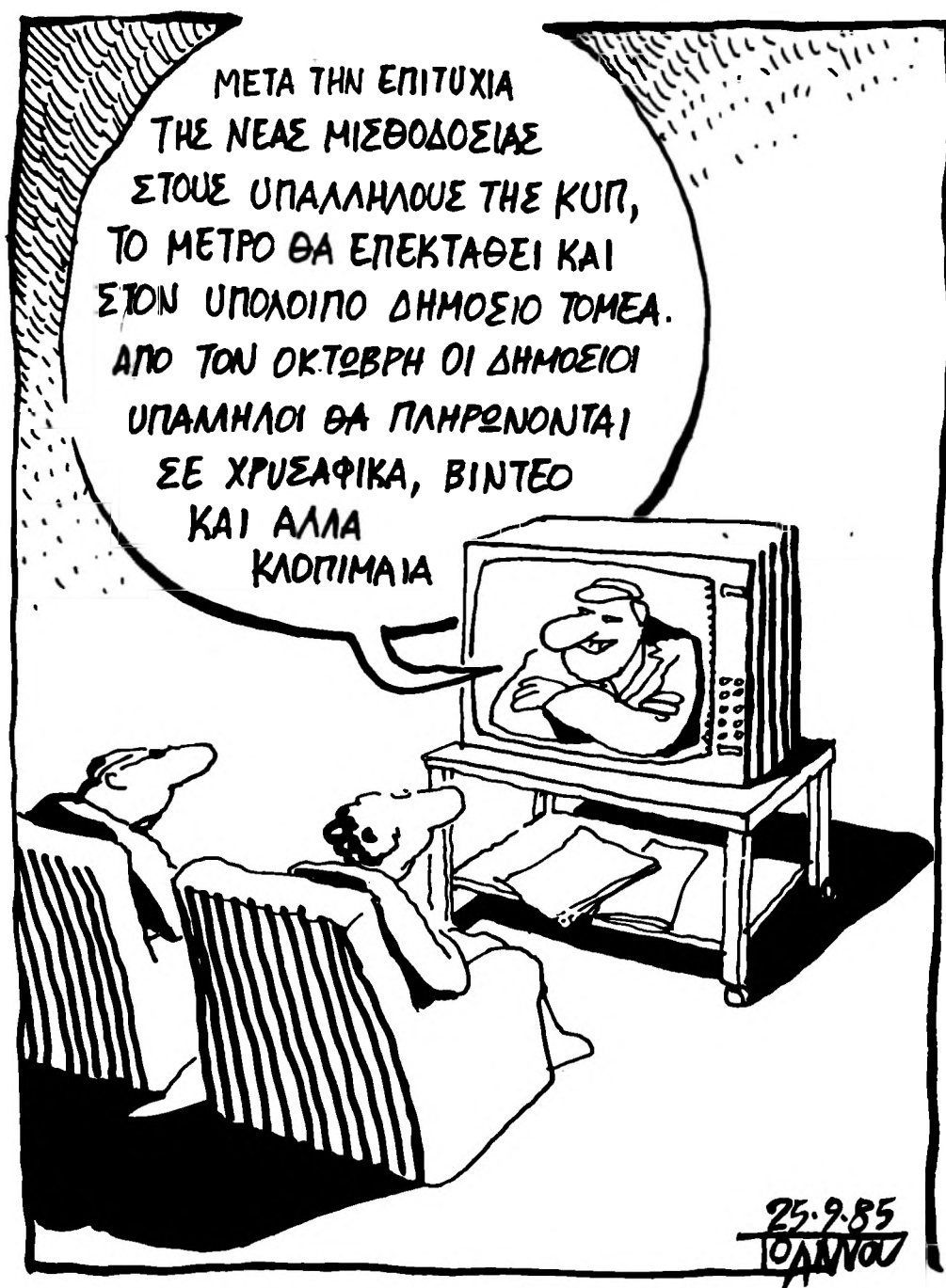
ΩΣΤΟΣΟ, φαίνεται ότι η «χλιαρότητα» του ελληνικού διαβήματος προς Πούσκιν, δεν ενόχλησε τους Αμερικανούς, οι οποίοι, από τη στιγμή που εξασφάλισαν τη συνεργασία της ελληνικής πλευράς «στην πάταξη της (διεθνούς) τρομοκρατίας», προσπαθούν να «βελτιώσουν ακόμα περισσότερο» τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις, εν ανάγκη και με επίσημη πρόσκληση του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, στην Ουάσιγκτον!

«Αν νομίζετε ότι διαφωνώ»...

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ αυτά, δεν εμπόδισαν τον πρωθυπουργό, κατά την ομιλία του στη Γιορτή Νεολαίας του ΠΑΣΟΚ, να καταφερθεί κατά των δύο ΚΚ που επιμένουν να μιλούν για «δεξιά, συντηρητική στροφή της κυβέρνησης» (φαίνεται ότι τα πολλά πάρε-δώσε με τους Αμερικανούς εντάσσονται και αυτά στη «δεξιά στροφή»), να αποκηρύξει κάποιους δικούς του συνδικαλιστές που, σε πείσμα των καιρών, επιμένουν να διατυπώνουν «άκαιρα και συντεχνιακά αιτήματα» (Είπαμε: «Όχι στις αλόγιστες σπατάλες — Όχι σε άκαιρα αιτήματα — Όχι άρση των ανισοτήτων σε μια χρονιά»...) και να διαβεβαιώσει πως η κυβέρνησή του δεν πρόκειται να προσφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Και επειδή, στο Παλαιόντε Σπορ, ολοένα εντονότερο είχε αρχίσει ν' αντηχεί το σύνθημα «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ, το ίδιο συνδικάτο», ο πρωθυπουργός δεν δίστασε να διακόψει, προς στιγμή, την ομιλία του για να «διαλεχθεί» με τους «φωνασκούντες νέους»: «Αν νομίζετε ότι διαφωνώ με το σύνθημά σας, κάνετε λάθος... Το σύνθημά σας, αντίθετα, με συγκινεί»!

Η ΔΗΛΩΣΗ αυτή του πρωθυπουργού, ώθησε ορισμένες εφημερίδες να ερωτήσουν τον πρωθυπουργό «πότε συγκινείται περισσότερο»: Όταν ακούει το σύνθημα «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο» ή όταν στέλνει τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας Κ. Σημίτη, στην έδρα του «συνδικάτου» για να ζητήσει, από την ΕΟΚ, ένα δάνειο 400 δισεκατομμυρίων δραχμών; Αλλά ο πρωθυπουργός δεν απάντησε!

ΥΠΗΡΞΕ, ΟΜΩΣ, μια απάντηση, από πλευράς υπουργού Εθνικής Οικονομίας, σε ένα άλλο σημείο: στο αν, δηλαδή, η κυβέρνηση, προσφεύγοντας στην ΕΟΚ, για να επιτύχει νέες μεταβατικές περιόδους και, προπαντός, νέα δάνεια από την Κοινότητα, αποδέχθηκε τους όρους του ΔΝΤ. Αυτή την αποδοχή,

φαίνεται να διατύπωσε ο Κ. Σημίτης, κατά την πρόσφατη συνάντησή του με τον πρόεδρο της «Κομισιόν» Ζ. Ντελόρ: Μάλιστα cher Président, η κυβέρνησή μας είναι έτοιμη να εφαρμόσει μια «άλλη οικονομική πολιτική», που θα προβλέπει περικοπές τόσο σε ό,τι αφορά τις αποδοχές των εργαζομένων, όσο και τις επενδύσεις του δημόσιου τομέα. Συνεπώς επιδείξτε, παρακαλούμε συναντίληψη...

ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ή πληροφορίες αυτές, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας απάντησε λέγοντας ότι ο Τύπος μπορεί να γράφει ό,τι θέλει, αλλά δεν «υπάρχει απόδειξη ότι εφαρμόζουμε τις υποδείξεις του ΔΝΤ». Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο —πρόσθετε— ενδέχεται σε μια από τις εκθέσεις του να υπογραμμίζει λ.χ. την ανάγκη μείωσης των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού και του ισοζυγίου πληρωμών... Αλλά την αναγκαιότητα αυτή, είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε και μόνοι μας. Αν, συνεπώς, αποφασίσουμε μια μέρα, σαν κυβέρνηση, να μειώσουμε τα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού και του ισοζυγίου πληρωμών, αυτό καθόλου δεν σημαίνει ότι πειθαρχούμε στις υποδείξεις του ΔΝΤ. Άλλο εμείς, άλλο το ΔΝΤ. Ράβδος στην γωνία, άρα (δεν) βρέχει...

ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΟ το κλίμα, συνέρχεται η Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ, για να συζητήσει θέματα και προβλήματα του κινήματος και για να εκλέξει τα νέα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου. Για την εκλογή αυτή, συρροή ενδείξεων πείθει ότι δεν υπάρχει ο άλλοτε ανταγωνιστικός «συνωστισμός», καθώς μια σειρά εν ενεργεία μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου, κατανοούν ότι «η δύναμη δεν βρίσκεται πλέον στο κόμμα, αλλά στην κυβέρνηση». Την άποψη αυτή, δεν φαίνεται να συμμερίζονται, όμως, όλα τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, που επιμένουν ότι το κίνημα πρέπει να έχει λόγο, για τα συμβαίνοντα στην κυβέρνηση και τα πέριξ. Τα «πέριξ» είναι ένας όρος που σηκώνει πολλή συζήτηση και πολύ νερό! Περιμένετε λοιπόν.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Τι σημαίνει λοιπόν μια επέτειος; Η σημερινή μέρα είναι η μέρα του ΕΑΜ. Ημέρες σύγχυσης και ημέρες με ασαφείς προσανατολισμούς όπως οι σημερινές, δεν δημιουργούν ασφαλώς το κατάλληλο κλίμα για υπενθυμίσεις της Εθνικής μας Αντίστασης. Όλα όσα διαδραματίστηκαν από το Σεπτέμβριο του 1941 μέχρι σήμερα είναι πάρα πολλά για να αφήσουν αδιατάραχτα τα συναισθήματα, και τις ιδέες εκείνων που εβίωσαν την Εθνική Αντίσταση. Και συγχρόνως, οι τόσες συσκοτίσεις και οι διαστρεβλώσεις και οι φανατισμοί δεν άφησαν να περάσουν τα μηνύματα του ΕΑΜ στους νεώτερους. Ένας ολόκληρος λαός — και κάθε πολιτική και κοινωνική μερίδα που τον συναποτελεί — έκανε το παν για να κρύψει στο μισοσκόταδο την ιστορική του μνήμη.

Και όταν ήρθε το πλήρωμα του χρόνου για να διεκδικεί ο λαός αυτός τον έπαινο των αγώνων και τη μνήμη της Ιστορίας, η αποκατάσταση έμοιαζε να έχει χάσει την πολιτική βαρύτητα και τη σημασία της αναφοράς στους ΕΑΜικούς αγώνες.

Ημέρες σαν τις δικές μας, με τον τρόπο που θα γιορταστεί η επέτειος, δείχνουν πόσα χάσαμε όταν αποφασίσαμε να ντρεπόμαστε για τους αγώνες μας και να λυπούμαστε για τις θυσίες μας. Η ήττα του ΕΑΜ — τώρα πρέπει να το παραδεχτούμε — ήταν μια εθνική ήττα.

ΕΡΕΥΝΕΣ, ΔΙΚΕΣ, ΡΕΠΟΡΤΑΖ...

Στον «Ταχυδρόμο» της περασμένης Πέμπτης διαβάσαμε μίαν απολαυστική αποκλειστική συνέντευξη του εμπόρου όπλων Βασίλη Τσάκου — παρουσία του δικηγόρου του κ. Α. Λυκουρέζου, σε συντάκτη του περιοδικού. Ο Τσάκος, αναδεικνύεται σε νέο ήρωα και αντιπροσωπευτικό τύπο που αναδεικνύει το «δαιμόνιο της φυλής»: θρήσκος, πολυεκατομμυριούχος, δραστήριος, «τζετ-σετ», με συμβούλους - μάγους και τόσα άλλα. Αλλά άνθρωπος αγαθών προθέσεων — καθότι κάθε Κυριακή 11 έως 12 είναι πάντα στην εκκλησία. Όταν δεν συναντά δημοσιογράφους, ίσως πηγαίνει στον παππά να εξομολογηθεί. Φωτογραφίες πολλές και χρωματιστές. Και ένας χάρτης της Αφρικής που ο στρατηγός - έμπο-

ρος, χαράζει τα μεγαλεπίβολα σχέδιά του. Θε μου! Τρομάξαμε με το γίγαντα αυτόν. Και σκεφτήκαμε μήπως τον είχαμε παρεξηγήσει για όσα είχαμε γράψει γι' αυτόν.

Αλλά δεν μετανοήσαμε: τέσσερις ημέρες πριν από τη δημοσίευση της συνέντευξης, στις 16/9 ο Τσάκος δεν παρέστη στη δίκη όπου ήταν μηνυτής εναντίον του κ. Θ. Σακελαρίου «για συκοφαντική δυσφήμιση». Έστειλε τέλεξ ότι ήταν άρρωστος. Προηγούμενα είχε αποχωρήσει και ο πρώην αρχηγός της ΥΠΕΑ που θα κατέθετε ως μάρτυς. Ήταν η τρίτη αναβολή μιας δίκης που είχε με πολύ θόρυβο διαφημίσει ο Τσάκος, προκειμένου να στρέψει αλλού το ενδιαφέρον όταν έγιναν οι αποκαλύψεις για την ύποπτη ιστορία των ΛΕΟΠΑΡΝΤ.

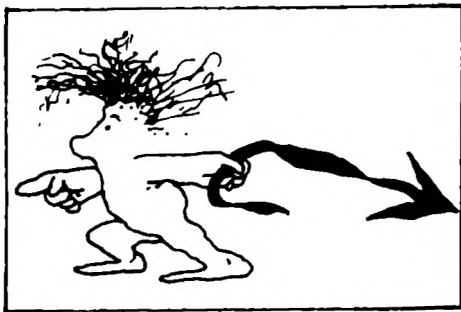
Άσος της παραπληροφόρησης, έδινε τώρα μια συνέντευξη στον «Ταχυδρόμο» και με λεονταρισμούς πήγε να μιμηθεί το πρότυπό του τον Ωνάση.

Η ιστορία των ΛΕΟΠΑΡΝΤ πάει να ξεχαστεί. Και θα χρησιμοποιείται εις το εξής για να αποπληροφορεί και να αποπροσανατολίζει. Όπως έγινε και με την «Αυριανή» που, ξαφνικά μέσα στο θόρυβο των πρακτόρων, ανέδειξε σαν πρώτο θέμα και κατ' αποκλειστικότητα την υπόθεση δίωξης της ΑΧΧΟΝ —συνένοχης στην ύποπτη συναλλαγή. «Αποκλειστικό» και «νέο» το θέμα αυτό —μόνον που είχε ήδη από καιρό αναγραφεί και στο «ΑΝΤΙ» και στα «ΝΕΑ».

Περί δημοσιογραφικής δεοντολογίας

Τις τρομοκρατικά παραγμένες και κατασκοπικά υπονομευμένες ημέρες που όλοι μας ζήσαμε μετά την Παρασκευή 13-9-85 έως και σήμερα 25-9-85, ο υφυπουργός Τύπου είχε σίγουρα έναν επίβουλο και, ίσως, όμως πολιτικά άκρως ενδιαφέροντα ρόλο: σε ζητήματα που προϋποθέταν, ενήχαν και παρήγαγαν, ταυτόχρονα, λεπτότατες ισορροπίες ισχύος, υποκαθιστούσε, τους, κατά νομικόν επιμερισμό, αρμόδιους και υπεύθυνους φορείς πρωτογενούς ή εξαρτημένης διοίκησης και εξουσίας ή ακόμα και εκπροσώπους «άτυπων» ομάδων επιρροής. Με τον τρόπο αυτό, συμπύκνωνε μόνος αυτός σύμπασα την κυβέρνηση, τον λόγο και την πρακτική της, «φιλτράροντας» στο «κοινό» όσα από τα εκτός κοινού διαπραττόμενα κρίνονται δημοσιεύσιμα. Τις ημέρες αυτές της «τρομοκρατίας» και «πρακτορολογίας», ο διάυλος της πληροφόρησης από την εξουσία προς τους πολίτες ήταν μονοπαγής, αν και, κατ' ουσίαν πολιτική και πράξεις εξουσίας που «φιλτράρονταν» ήσαν και πολυμερείς και πολυκεντρικές.

Αντι-κίνηση

Αιτήματα

Ο πρόεδρος των ιδιοκτητών ταξί ήταν σαφέστατος «... να μας δώσει φτηνά ανταλλακτικά, να μας δώσει φτηνά καύσιμα, να μας δώσει φορολογικές ελαφρύνσεις». Μην ανησυχήσετε όμως για τα αιτήματα επειδή όλα αυτά τα ζητά επειδή πρόκειται στη συνέχεια «... μαζί με τις άλλες τάξεις ν' αγωνιστούμε εναντίον της ακρίβειας».

Διαφορές

Στο νομοσχέδιο για τις ασφαλιστικές εταιρείες η Μαρία

Δαμανάκη διάβασε μια μικρή αγγελία σύμφωνα με την οποία «Απόστρατος αξιωματικός διευθυντής υποκαταστήματος ΑΣΤΕΡΟΣ ζητά συνεργάτες απόστρατους συναδέλφους του των τριών κλάδων και των σωμάτων ασφαλείας». Νομίζω ότι η ελεγχόμενη από την Εθνική Τράπεζα ασφαλιστική εταιρεία ΑΣΤΗΡ μάλλον πρέπει να ξεχωρίζει, όταν της έρχονται βιογραφικά σημειώματα για προσλήψεις, ότι άλλο ασφαλιστής άλλο... ασφαλίτης!

Λες;

Στην Πεντέλη αυτές τις μέρες γίνονται οι εκδηλώσεις «Κρυστάλλεια '85». Δεν συμμετέχουν στην οργανωτική επιτροπή (τουλάχιστον στα φανερά...) η Ασφάλεια, η ΚΥΠ και η CIA.

Γεύσεις

Ο Β. Ραφαηλίδης, μάρτυρας υπεράσπισης του «Έθνους» στη

δίκη με τη Μαρία Ρεζάν χαρακτηρίσε την εκπομπή της «συζήτηση κουζίνας». Πιθανώς προτιμά τις «συζητήσεις των βόθρων»!

Τρύπες

Διαβάζω, πανευτυχής, ότι η Ελλάδα αποκτά το πρώτο της γεωτρύπανο η αξία του οποίου θα εξοφληθεί στη Ρουμανία κατά 50% με αγροτικά προϊόντα.

Τι το χρειαζόμαστε; Μήπως για ν' ανοίγουμε μεγάλες τρύπες να θάβουμε τα υπόλοιπα αγροτικά προϊόντα;

Αλήθεια!

Όλα τα περιμένα. Όμως, το να βρεθεί στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου δέκα μέτρα από την Πανεπιστημίου ξεχασμένο... πτώμα και μάλιστα από... Τούρκους είναι απίστευτο.

Γραψίματα

Το αναδημοσιεύω, με διασκευή, από τη «Μεσημβρινή».

«Οι αστυφύλακες που κάνουν τις περισσότερες μηνύσεις θα παίρνουν έξτρα ρεπό. Τώρα κατάλαβα γιατί όταν πηγαίνω σε δημόσιες υπηρεσίες οι αρμόδιοι συνεχώς απουσιάζουν. Έχουν πολλά ρεπό γιατί μια ζωή μας... γράφουν».

Παρθενικός

Διαμαρτύρεται αναγνώστρια εφημερίδας μ' επιστολή της γιατί, ενώ εφθάσε μέχρι το παρθένο δάσος στο Παρθέστι, ο φύλακας την πληροφόρησε ότι χρειάζεται άδεια από το... δασαρχείο Δράμας.

Έτσι, τελειώνει την επιστολή της γράφοντας «θα μπορούσαν κάτω από τις τόσες πινακίδες «προς παρθένο δάσος» να γράψουν και «άδεια του δασαρχείου».

Τι να κάνουμε; Η διατήρηση της όποιας παρθενίας απαιτεί την ύπαρξη μέτρων... προφυλακτικών!

Ο Στάσιμος

Ήταν λογικό και πολιτικά σημαντικό (με όλες τις έννοιες του όρου) ο κυβερνητικός εκπρόσωπος να κινείται στο κατ' ανάγκην λεπτό νήμα, ισορροπίας που και ανελαστικό ήταν και αβέβαιο στις οριακές συνδέσεις του. Και ένας από τους κανόνες τήρησης της ισορροπίας αυτής ήταν η αξιωματική απόφαση επί ορισμένων ερωτημάτων — δηλαδή η ουσιαστική αποπομπή τους από το πεδίο συζήτησης στην αίθουσα Τύπου — ή η αναπομπή των ευθυνών για ορισμένα «γεγονότα» από την έδρα παραγωγής τους στους χρήστες τους. Όπως έγινε με το πρώτο τρίημερο (Σάββατο - Κυριακή - Δευτέρα) της περί την τρομοκρατία ειδησεογραφίας: οι πηγές παραγωγής της εντοπίζονται σε κάποιες «υπηρεσίες ασφαλείας», αλλά αυτό αντεστράφη, για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, και η ειδησεογραφία, ή καλύτερα η τρομοκρατολογία, χρεώθηκε ως παραγωγή στους ίδιους τους δημοσιογράφους «που ψάχνουν για είδηση» κτλ.

Φυσικό ήταν, από τη σκοπιά αυτής της αντεστραμμένης ευθύνης, να χρεωθούν οι λειτουργοί του Τύπου όλο το σήριαλ σπίλωσης και δαιμονικής παρουσίας των «τρομοκρατών». Όμως ο Τύπος δε αποτελεί τέταρτη εξουσία, παρά εξάρτημα άλλων, πλέον. Και αν αποδελτιωθούν οι εφημερίδες των ημερών, ίσως στοιχειοθετηθούν απόψεις για το ποιοι κινούν τα νήματα.

Το ΑΝΤΙ έχει επανηλειμμένα ασχοληθεί με τον «κιτρινισμό» του Τύπου. Και γι' αυτό μπορεί ίσως να διεκδικεί καθαρά τη χρήση του «Κανόνα» «τα του Καίσαρος τω Καίσαρι». Και από αυτή την άποψη μπορούμε να πούμε: απροϋπόθετα ΝΑΙ στη δεοντολογία της δημοσιογραφίας, στη διασταύρωση πηγών και πληροφοριών, στην τεκμηρίωση της άποψης και της ενημέρωσης. Μπορεί όμως, με το ίδιο σκεπτικό της απόδοσης δικαιοσύνης, να πει επίσης: από πού διασταυρώθηκε η «εξαγορά βουλευτών του ΠΑΣΟΚ», η περίφημη «υπόθεση Παππά», στις εξίσου ταραγμένες ημέρες της εκλογής Σαρτζετάκη; Πώς στοιχειοθετήθηκε όλο αυτό το σενάριο; Μήπως με τη φράση του ίδιου του Πρωθυπουργού «ε, αυτά δεν αποδεικνύονται»;

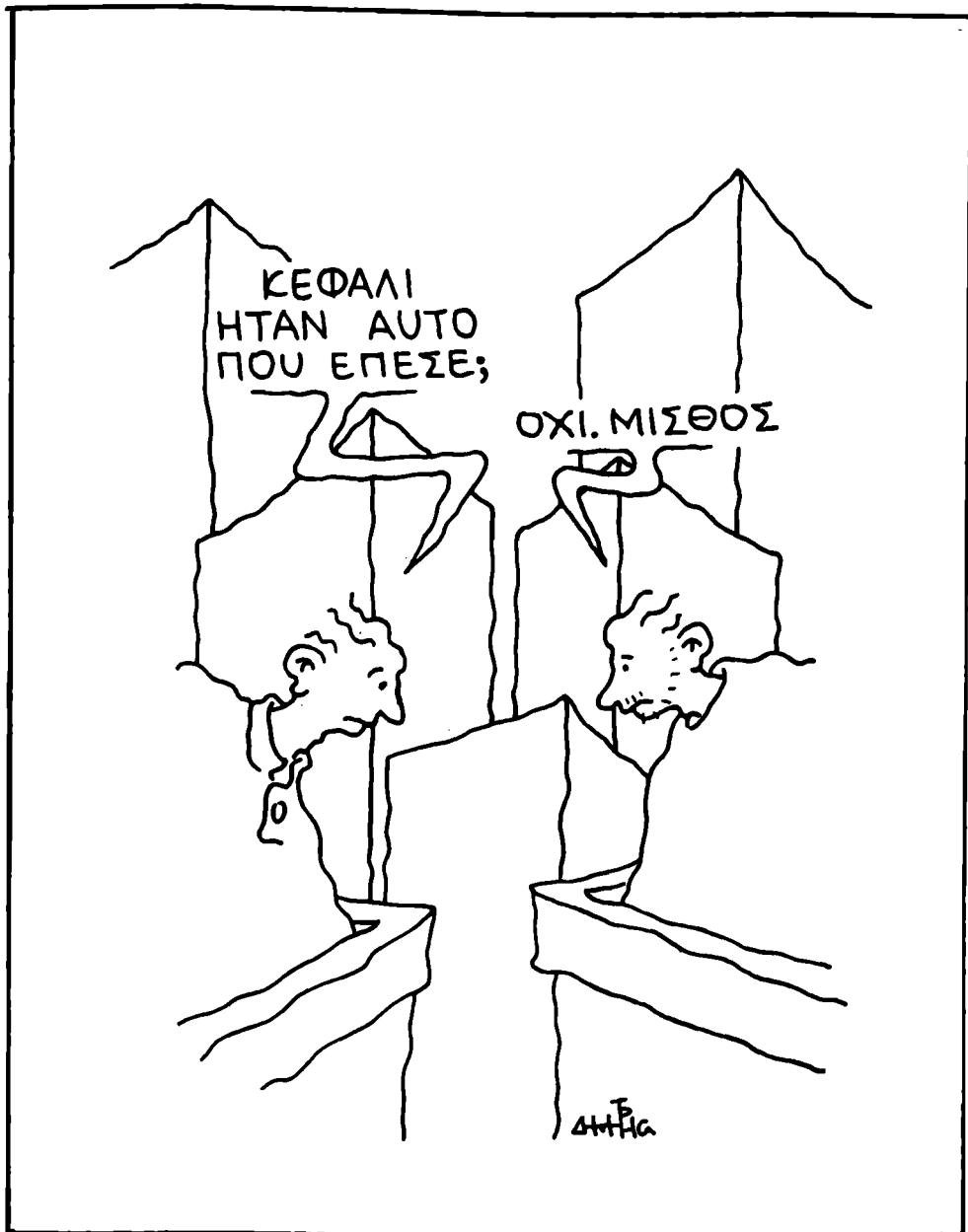
«17η Νοέμβρη»: ο αναμενόμενος συνομιλητής

Για να αποκτήσουν πρόσβαση στον Τύπο και να επιβάλουν στην κοινή γνώμη την αναγκαστική ανάγνωση των «επαναστατικών» μανιφέστων τους, οι τρομοκρατικές οργανώσεις είναι πάντα αναγκασμένες να τα συνοδεύουν με το αίμα κάποιου θύματος. Κι όμως αυτή την εβδομάδα η «17η Νοέμβρη» αποκτήσε ένα προσεκτικό ακροατήριο και παρεμβλήθηκε — σχεδόν νόμιμα — στον πολιτικό διάλογο. Εμφανίστηκε την κατάλληλη στιγμή στη θέση του αναμενόμενου συνομιλητή κι έδωσε τις δικές της εκδοχές για την υπόθεση Κρυστάλλη - Αλεξάκη. Χωρίς ίσως να το αντιληφθούμε διεκδίκησε μια νομιμότητα στο πεδίο της παρανομίας και ως ένα βαθμό την επέβαλε.

Ωστόσο, αυτό το νέο φαινόμενο δεν είναι διόλου παράδοξο. Στο μέτρο που τις δύο τελευταίες εβδομάδες συνδιαλέγονται μέσω του Τύπου και ερήμην της πολιτικής διαδικασίας μυστικές υπηρεσίες, νόμιμοι φορείς της εξουσίας και αδιαφανή κυκλώματα, η παρεμβολή της «17ης Νοέμβρη» δεν είναι παρά το λογικό επακόλουθο αυτής της κατάστασης. Από την αδιαφάνεια της παρανομίας της λοιπόν, προβαίνει στο πολιτικό προσκήνιο, χρησιμοποιεί με όμοιο τρόπο τον Τύπο και παρεμβαίνει στη συγκυρία, όχι πλέον με τη συνήθη πρακτική της, αλλά με τη νομιμότητα που της παρέχει το γεγονός ότι την εγκαλούν.

Όμως αυτή η ιδιόμορφη «νομιμοποίηση» της «17ης Νοέμβρη» αποτελεί και ένα ισχυρό πλήγμα κατά της νομιμότητας των μυστικών υπηρεσιών. Διότι από τη δική τους πρακτική και τις δικές της μεθοδεύσεις αντλεί το κύρος που σήμερα της αποδίδεται.

Από την ανάλογη θέση της και σε κατοπτρική σχέση με την ΚΥΠ του Αλεξάκη, η «17η Νοέμβρη» φαίνεται να κερδίζει το κύρος που μια σειρά δολοφονιών δεν κατόρθωσε να κατακτήσει.

Νέα εργατική πολιτική;

Είναι γνωστά και δίκαια μια σειρά από αιτήματα των υπαλλήλων της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας. Προέρχονται τόσο από τις συνθήκες εργασίας και την ανάγκη σωστής λειτουργίας των αερομεταφορών, όσο και από τη σωστή θέση ότι οι εργαζόμενοι πρέπει να συμμετέχουν στις επιλογές.

Αντί του διαλόγου και της επίλυσης ορισμένων βασικών αιτημάτων των εργαζομένων, η κυβέρνηση κατέφυγε στη λύση της πολιτικής επιστράτευσης. Ανεξάρτητα με τη σπασμωδικότητα αυτής της ενέργειας και τη σκοπιμότητά της προκύπτει και ένα ευρύτερο πρόβλημα, που αφορά κατακτημένα δικαιώματα των εργαζομένων και θέσεις τις οποίες και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ υπερασπίζεται, τουλάχιστον, διακηρυκτικά. Η επιστράτευση προφανώς δεν λύνει τα προβλήματα, ούτε βοηθά στη συζήτηση των αιτημάτων που θέτουν οι εργαζόμενοι. Αντίθετα. Βοηθά στη διαιώνισή τους και σε μια πιθανή διόγκωση στο μέλλον. Αυτό όμως κάθε άλλο παρά αποτελεί και μια ανοικτή πολιτική, η οποία να στηρίζεται στη συμμετοχή και τη συναίνεση των εργαζομένων. Ας ελπίσουμε όμως ότι αυτό δεν συνιστά και την απαρχή μιας νέας εργατικής πολιτικής από την κυβέρνηση.

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η πολιτική και οι επεμβάσεις των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ στη Δημόσια Διοίκηση δεν διαφέρουν ουσιαστικά από τις αντίστοιχες των κυβερνήσεων της ΝΔ. Ακόμα και η καινοτομία της Σχολής Δημόσιας Διοίκησης έλκει την άμεση καταγωγή της από το σχέδιο νόμου του Γ. Ράλλη. Έτσι, η πρώτη τετραετία του ΠΑΣΟΚ, εάν δεν επιδείνωσε τουλάχιστον δεν βελτίωσε του ρυθμούς και την αποτελεσματικότητα της κρατικής μηχανής. Αφήνοντας τη δομή της διοίκησης λίγο - πολύ όπως τη βρήκε, το ΠΑΣΟΚ περιώρισε τις επεμβάσεις του στον τομέα των προσλήψεων και της προεκλογικής τακτοποίησης των εκκρεμοτήτων. Με τον αποτυχημένο νόμο του Μ. Κουτσόγιωργα θεσμοθέτησε ένα μηχανισμό προσλήψεων στηριγμένο σε κοινωνικά κριτήρια με έντονη τη διάσταση της πρόνοιας. Ο νόμος με τα περιβόητα μόρια εξίσωσε

τους πολύτεκνους με τους διδάκτορες και προμήθευσε στο δημόσιο πτυχιούχους νομικών κι εμπορικών σχολών που ποτέ πριν δεν είχαν ασκήσει το επάγγελμά τους. Φυσικά από τη φιλοσοφία αυτού του νόμου οι απαιτήσεις για τον εκσυγχρονισμό της κρατικής μηχανής απλώς απουσίαζαν.

Παράλληλα, οι ανάγκες του κόμματος και των κλαδικών καλύπτονταν από τις συμβάσεις εργασίας η έργου, στις οποίες ακριβώς η Τριμελής Επιτροπή ασκούσε τον τελικό έλεγχο. Όμως ταχύτατα το έργο της άρχισε να μοιάζει όλο και πιο πολύ με φουσαρμόνικα. Αν ο υπουργός που υπέβαλλε την αίτηση διέθετε την απαιτούμενη πολιτική και κομματική εξουσία, η Τριμελής περιοριζόταν στο ρόλο του τυπικού επικυρωτή, για να ξαναβρεί τις τεράστιες εξουσίες της αν ο αιτών στερούνταν το απαιτούμενο κύρος.

Στη συνέχεια ακολούθησε ο νόμος του Απ. Λάζαρη με τον οποίον μονιμοποιούνταν όλοι όσοι είχαν προσληφθεί με συμβάσεις εργασίας ωρισμένου χρόνου. Η εκλογική δηλαδή και «κοινωνική» φιλοσοφία που διαπερνά το συνολικό έργο της κυβέρνησης στοιχειοθέτησε πλέον και τις επεμβάσεις της στη δημόσια διοίκηση.

Το αποτέλεσμα βέβαια είναι ένα κράτος ικανό μόνον να διεκπεραιώσει γραφειοκρατικά και να εφαρμόζει με στενό τυπικό πνεύμα την ισχύουσα νομοθεσία, ενώ παράλληλα είναι ανίκανο να αναλάβει τον επιτελικό και συντονιστικό ρόλο που του προσδίδει τόσο η σύγχρονη πραγματικότητα, όσο και η διαπλοκή του με την ελληνική κοινωνία. Με δυο λόγια το κράτος παρασύρει με τους ρυθμούς του και εξουδετερώνει κάθε απόπειρα προγραμματισμού και συντονισμένης κοινωνικής ανάπτυξης. Είναι μία από τις αιτίες καθυστέρησης, αντί να γίνεται μοχλός προόδου.

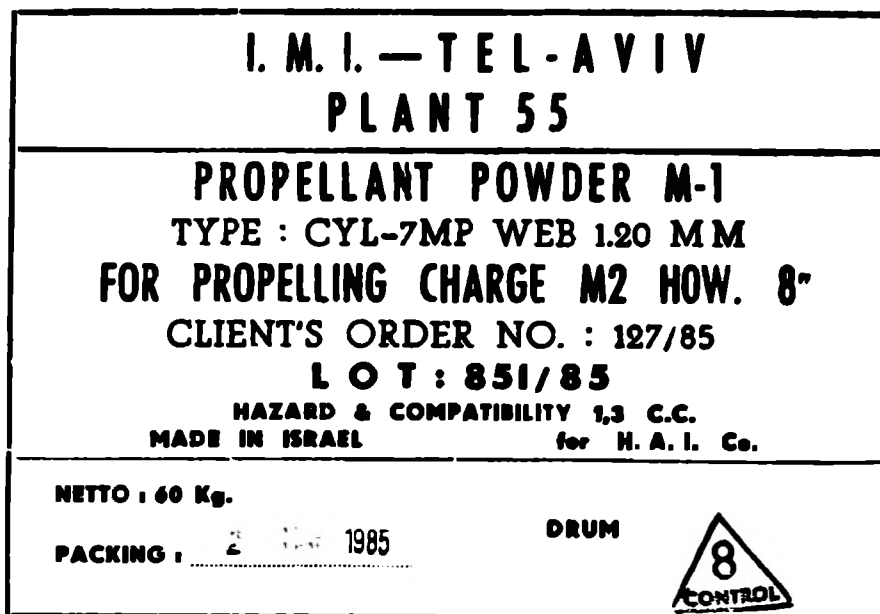
Προφανώς, απέναντι σ' αυτή την πραγματικότητα, οι ανίκανοι πρασινοφρουροί είναι ένα εξίσου δευτερεύον πρόβλημα με τους ανίκανους πελάτες των ρουσφετολόγων της Δεξιάς. Είναι απλώς το σύμπτωμα που αποδεικνύει ότι το κράτος αναπαράγει τον εαυτό του μέσα από τους υπαλλήλους που το κινούν.

Τι μένει λοιπόν για τον υπουργό Προεδρίας Άκη Τσοχατζόπουλο, που με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αναλαμβάνει πια μόνος τις αρμοδιότητες της Τριμελούς Επιτροπής; Σχεδόν τίποτα. Η μάλλον τα πάντα. Δηλαδή ο συντονισμός των εργασιών για την επεξεργασία νέων Οργανισμών σε όλα τα Υπουργεία, η διατύπωση της φιλοσοφίας με βάση την οποία θα συνταχθούν, οι νομοθετικές ρυθμίσεις που θα επιτρέψουν τη στελέχωση με νέα κριτήρια και τέλος οι μηχανισμοί επιλογής των προσώπων που θα κατοχυρώνουν την αξιοκρατία. Και παράλληλα, η διαμόρφωση ενός καθεστώτος εργασίας και αμοιβών στο Δημόσιο που θα προσελκύουν όντως ικανά και έντιμα στελέχη.

Δε χρειάζεται να είναι κανείς σκεπτικιστής για να προβλέψει —σε αντίθεση με τις τυμπανοκρουσίες μιας μερίδας του συμπολιτευόμενου Τύπου που βλέπει σ' αυτή την απόφαση την αρχή του τέλους της γραφειοκρατίας— πως συνολικά το έργο του υπουργού Προεδρίας δεν πρόκειται να στεφθεί με επιτυχία. Διότι το ζήτημα δεν έγκειται στα πρόσωπα, έγκειται στις θεσμικές ρυθμίσεις για τις οποίες το ΠΑΣΟΚ έδωσε εξετάσεις και δυστυχώς απέτυχε.

Η υπόθεση μυρίζει μπαρούτι

Είναι γνωστό ότι η ΕΒΟ παράγει μεταξύ άλλων και μπαρούτι. Εξάγει μάλιστα αρκετές ποσότητες, γιατί είναι εξαιρετικής ποιότητας. Βέβαια η ΕΒΟ είναι και ο αποκλειστικός προμηθευτής της ελληνικής αγοράς. Παρόλο όμως που και παράγουμε και εξάγουμε μπαρούτι έγινε παραγγελία 100 τόνων από το Ισραήλ. Η φωτοτυπία που δημοσιεύουμε είναι αποκαλυπτική.

Προσπαθήσαμε επανειλημμένα να έρθουμε σε επαφή με τον πρόεδρο της ΕΒΟ κ. Βικέντιο Αρσένη για να διευκρινίσει τις λεπτομέρειες αυτής της παραγγελίας, αλλά δεν ανευρεθεί - πάγια τακτική της εξουσίας. Δεν γνωρίζουμε τη σκοπιμότητα αυτής της παραγγελίας, τη στιγμή που υποτίθεται ότι η ΕΒΟ έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιεί και εξαγωγές. Αν η ΕΒΟ κερδίζει απ' αυτή τη συναλλαγή και τι ακριβώς, είναι καλό να το πληροφορηθεί η κοινή γνώμη. Διαφορετικά πολλά μπορεί να υποθέσουμε...

ΜΙΤΣΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση
Σεφέρη-Μακρυγιάννη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Μια ενδιαφέρουσα συσχέτιση της πνευματικής «συνάντησης» του Σεφέρη με τον Μακρυγιάννη δίνει την αφορμή για μία νέα ανάγνωση και επανεγγραφή των προβληματισμών του

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση
και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1983

«Μποχάν» ή αλλιώς εξωτερική πολιτική

Δεν είναι η πρώτη φορά που μια υπόθεση κατασκοπείας εμφανίζεται απλώς ως η κορυφή του παγόβουνου. Η ίδια η ουσία αυτών των υποθέσεων, που εμπλέκουν τους αδιαφανείς μηχανισμούς των Μυστικών Υπηρεσιών, προσδιορίζει και τις συγκαλύψεις. Οι τακτικοί ελιγμοί, τα διακυβευόμενα συμφέροντα και οι πολιτικές επιδιώξεις που βρίσκονται πίσω από την εμφάνιση των στοιχείων για τη ζωή και το έργο ενός διπλού πράκτορα, ακριβώς διότι προωθούνται μέσω των πρακτόρων, παραμένουν συστηματικά αδιευκρίνιστοι. Επιπλέον, επειδή ποτέ ο Τύπος δεν διαθέτει το σύνολο των πληροφοριών και αυτό από πρωτογενείς πηγές, το ενδεχόμενο να χειραγωγείται με έντεχνο τρόπο προς μία κατεύθυνση και να αποτελεί έναν από τους ελιγμούς που εκτελεί κάποια από τις συγκρουόμενες μερίδες, δεν είναι απλώς πιθανόν, αλλά πολύ συχνά βέβαιο.

Ωστόσο, το μέτρο της δημοκρατικότητας μιας κυβέρνησης και ο τύπος των σχέσεων που επιδιώκει να εγκαθιδρύσει με την κοινή γνώμη συναρτώνται άμεσα με το είδος της δημοσιότητας που η ίδια επιτρέπει ή επιβάλλει με τις πράξεις και τις παραλείψεις της. Ανάμεσα στην ουτοπία των ρομαντικών σοσιαλιστών που ζητούν όλη την αλήθεια για το λαό και τη συστηματική χειραγώγηση μέσω της συνειδητής αποπληροφόρησης, ξεδιπλώνεται μια διαβαθμισμένη κλίμακα που μετρά την προσήλωση των κυβερνώντων στις αρχές της λαϊκής κυριαρχίας, της συμμετοχής, της διαφάνειας και του επιπέδου του δημοσίου διαλόγου.

Σ' αυτή την προοπτική, η υπόθεση Μποχάν δεν διεκδικεί καμία απολύτως πρωτοτυπία. Γνωστή από τον Ιούνιο 1985, όταν η CIA διεβίβασε στην ελληνική ομόλογό της και στην κυβέρνηση είτε το σύνολο είτε ένα μέρος των πληροφοριών, βγήκε στην επιφάνεια δύο μήνες αργότερα, αφού ενδιάμεσως είχε δώσει κάποια πρωτοσέλιδα στις εφημερίδες της Αντιπολίτευσης. Όπως άφησαν να εννοηθεί και οι δύο υπουργοί —Εθνικής Άμυνας και αναπληρωτής Δημόσιας Τάξης— στις συνεντεύξεις τους με τους δημοσιογράφους, οι ελληνικές αρχές άρχισαν την έρευνα μετά τη διαβίβαση των πληροφοριών και τουλάχιστον για τον Σερεπίσιο δεν κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν ικανό αποδεικτικό υλικό. Αν ο κατηγορούμενος αποδειχθεί όντως κατ'άσκοπος, αυτή η εξέλιξη θα είναι λογική, μια και μετά την αυτομόληση του Μποχάν διέκοψε κάθε παρόμοια δραστηριότητα.

Μέχρις εδώ η υπόθεση Μποχάν δεν ξεπερνά τα όρια μιας λίγο ως πολύ υπόθεσης ρουτίνας. Ακόμα και η αδέξια συγκάλυψη της αρχικής πηγής των πληροφοριών, μπορεί να χρεωθεί στον αφελή λεονταρισμό της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ που επιμένει να αυτοπροσδιορίζεται ως εθνικά αυτόρκτης. Όμως η συνέχεια αποκτά σοβαρές διαστάσεις.

Κατ' αρχήν η κυβέρνηση ενδιαφέρεται να προβληθεί από τον Τύπο σε συνάρτηση με την υπόθεση Κρυστάλλη. Και προφάτως ανοίγει το δρόμο για την επεξεργασία ποικίλων σεναρίων, τα οποία άλλοτε τροφοδοτεί διοχετεύοντας από επίσημες πηγές ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες, κι άλλοτε τα αφήνει να αυτοτροφοδοτηθούν από τις πηγές που αναζητούν οι δημοσιογράφοι.

Από το σύνολο αυτών των στοιχείων αποκρυσταλλώθηκαν τελικά δύο κρίσιμα θέματα, που, και για τα δύο, η αδιαφάνεια και η κατασκοπολογία είναι οι χειρότερες και οι πλέον αυταρχικές μορφές χειρισμού.

• Το πρώτο, αφορά το κρίσιμο σημείο στο οποίο βρίσκονται οι σχέσεις της χώρας μας με τις ΗΠΑ. Έτσι πολλοί θεωρούν ότι

οι συνδυασμένες υποθέσεις Κρυστάλλη και Μποχάν, που αλληλοδιαδέχονται η μια την άλλη στα πρωτοσέλιδα οκτάσχηλα των εφημερίδων, είναι ένα μήνυμα που αποστέλλεται προς αποκρυπτογράφηση στις Μυστικές Υπηρεσίες των ΗΠΑ.

• Το δεύτερο αφορά την περιβόητη πλέον λίστα Μποχάν. Χωρίς κανείς να μπορεί να ελέγξει την αυθεντικότητα των πληροφοριών και τους φορείς στους οποίους τελικά διαβιβάστηκαν, από διάφορες πηγές τροφοδοτείται μια ψιθυρολογία που τείνει να μετατρέψει το σύνολο του πολιτικού προσωπικού —από υψηλά ιστάμενα κυβερνητικά στελέχη μέχρι απλούς δημοσιογράφους— σε υπόπτους για κατασκοπεία.

Και φυσικά όλα αυτά συμβαίνουν όταν από τους χειρισμούς της κυβέρνησης και τις ποικίλες πληροφορίες που δημοσιεύονται στον Τύπο, όλοι αμφιβάλλουν τόσο για την επάρκεια της ελληνικής Αστυνομίας και της ΚΥΠ, όσο —και αυτό είναι το πλέον σημαντικό— για τον πολιτικό προσανατολισμό και τη μεθοδολογία τους.

Σ' αυτή τη συγκυρία, που είχε διαμορφωθεί μέχρι τις 25/9, η είδηση ότι ο Κ. Μητσοτάκης καλείται να καταθέσει στην ανακριτρία που ασχολείται με αυτή την υπόθεση, μετατρέπει αιφνίδια το ζήτημα σε πρωτεύον θέμα αντιπαράθεσης ανάμεσα στην κυβέρνηση και την Αντιπολίτευση. Βέβαια, η πρωτοβουλία για την αναζωπύρωση της αντιδικίας ανήκει τυπικά στη δικαιοσύνη. Όμως η μετάδοση αυτής της είδησης, ως της πλέον σημαντικής, από τα Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας, πολιτικοποιεί ευθέως το ζήτημα και εμπλέκει άμεσα την κυβέρνηση η οποία φαίνεται να επαναλαμβάνει διαμέσου των ανακριτικών αρχών τα ερωτήματα που απηύθυνε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος στον κ. Μητσοτάκη δίχως να πάρει απάντηση.

Είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι μία εκδοχή θα αποκλεισθεί: ο κ. Μητσοτάκης είναι αδύνατον να μην προσκομίσει κάποια στοιχεία. Αυτό θα ισοδυναμούσε με ισόβιο αποκλεισμό του από το πολιτικό προσκήνιο. Ο Κ. Μητσοτάκης λοιπόν καλείται να αποδείξει τους ισχυρισμούς του, να καταθέσει τις πληροφορίες που κατέχει, και να κατονομάσει τις πηγές του.

Από αυτό το σημείο κι έπειτα, οι εξελίξεις κατ' ανάγκην θα επιταχυνθούν. Το γάντι θα επιστραφεί ενδεχομένως στην κυβέρνηση, η οποία με τη σειρά της θα αναγκασθεί να ανοίξει κι αυτή μερικά ακόμα από τα χαρτιά της. Η υπόθεση Μποχάν ως προς κάποιες πλευρές της θα διευκρινισθεί, έστω και με αυτό τον δόλιχο τρόπο.

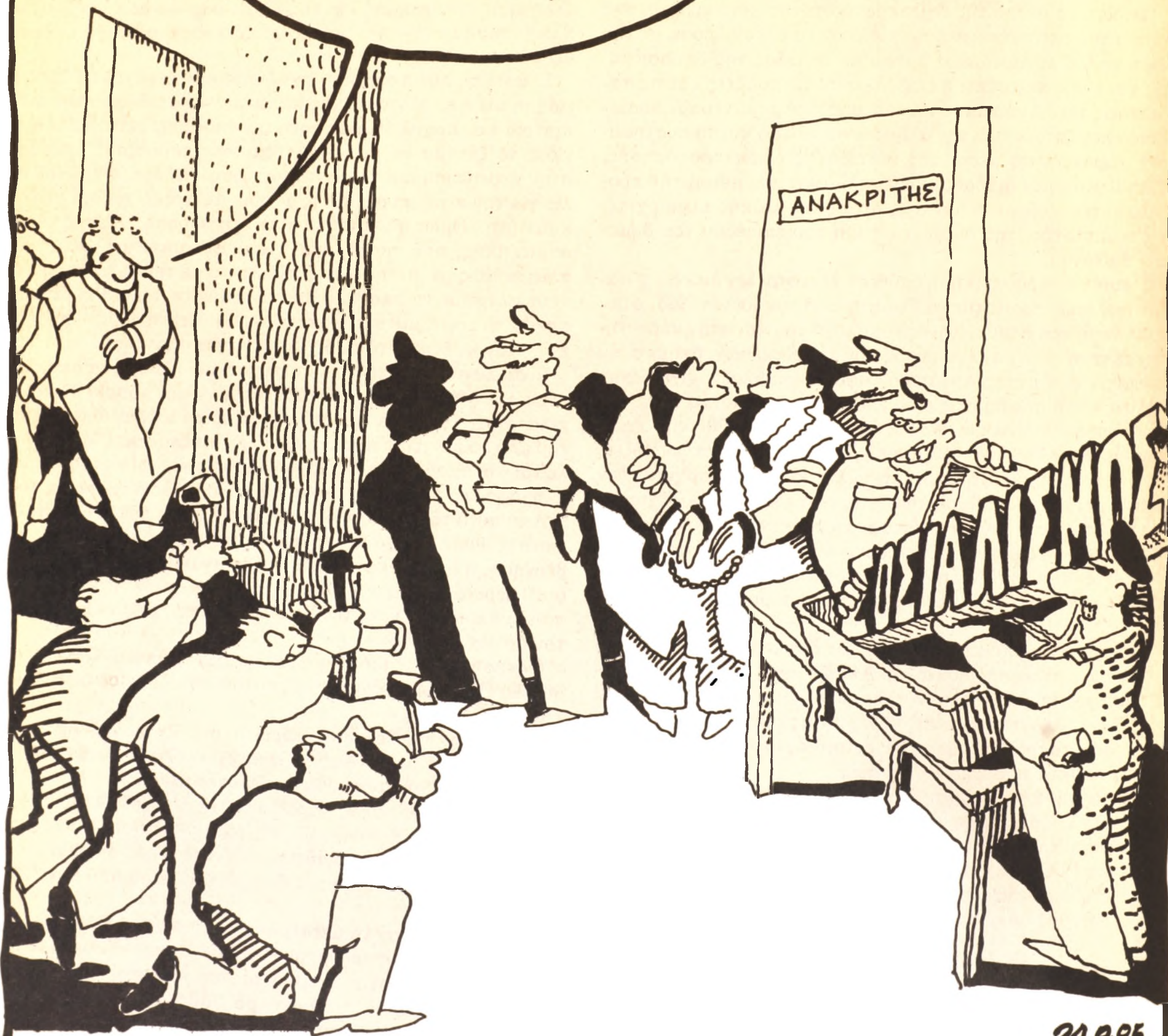
Ωστόσο το πολιτικό κλίμα θα έχει βαρύνει επικίνδυνα. Και ίσως θα έχει τρωθεί καιρία η εμπιστοσύνη των πολιτών στο πολιτικό σύστημα.

Εάν λοιπόν η κυβέρνηση θεωρεί ότι οι μείζονες χειρισμοί στις σχέσεις μας με τις ΗΠΑ είναι δυνατόν να διαμεσολαβούνται από αδιαφανείς μηχανισμούς, να διεκπεραιώνονται με ελιγμούς υψηλού κινδύνου και να θεμελιώνονται στη μεθοδευμένη διάλυση της κοινωνίας των πολιτών, τότε η ίδια αποπλίζεται από το πιο ισχυρό όπλο που διαθέτει μια μικρή χώρα, δηλαδή την ενότητα και τη συναίνεση που διαπλάθεται μέσα από πολιτικές διαδικασίες.

Χωρίς τη διάθεση να μετατραπούμε σε Κασσάνδρες, αρνούμεθα να ακολουθήσουμε σήμερα το συρμό και να συμβάλουμε στην υπόθεση Μποχάν εντείνοντας τη σύγχυση. Έτσι κι αλλιώς, η πρόβλεψη πως η επόμενη βδομάδα θα είναι αφιερωμένη στον Σεργκέι Μποχάν και τους συνεργάτες του, είναι εντελώς ασφαλής.

25/9/1985

ΜΑ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ
ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟ ΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΑΣ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑ
ΠΟΥ ΒΡΗΚΑΝ ΝΑ ΚΛΕΨΟΥΝ
ΟΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΤΩΝ
ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ;...

24.9.85
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

του Γιάννη Ιωάννου

Μια συνεδρίαση «αλλιώτικη» από τις άλλες

του Δ. Μιχαήλ

ΜΕ ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΚΟΥΣ χαρακτηρισμούς υποδέχθηκαν ορισμένα δημοσιεύματα την τριήμερη συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, που αρχίζει σήμερα Παρασκευή το απόγευμα στον «Αστέρα» της πλατείας Συντάγματος.

Ο ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ και οι προσδοκίες ότι η σημερινή συνεδρίαση (η 18η από συστάσεως ΠΑΣΟΚ) θα έχει αποφασιστική σημασία στηρίζεται αφενός στην ενδεχόμενη ανανέωση της σύνθεσης του Εκτελεστικού Γραφείου και στις αλλαγές στις κεντρικές καθοδηγητικές επιτροπές (σύμπτυξη των 18 σε 10, σύσταση Συντονιστικής Γραμματείας κτλ.).

ΑΝ ΚΑΙ οι αλλαγές προσώπων —όπως έχει επανειλημμένα τονίσει ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ— δεν σημαίνουν αλλαγή της πολιτικής, είναι σχεδόν αυτονόητο ότι η απομάκρυνση ορισμένων επώνυμων στελεχών από το Εκτελεστικό Γραφείο (όπως οι κ. Γ. Γεννηματάς και Κ. Λαλιώτης) θα σημαίνει ως κάποιο βαθμό αλλαγή μεθόδων και ισορροπιών. Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές έγκυρες πληροφορίες αναφέρουν ότι εκτός από τους κ. Άκη Τσοχατζόπουλο, Παρασκευά Αυγερινό, Γιάννη Αλευρά και Κώστα Σημίτη κανένας δεν είναι βέβαιος ότι θα περιληφθεί στην προτεινόμενη «λίστα» του κ. Α. Παπανδρέου.

ΜΕ ΒΑΣΗ το δεδομένο ότι απομακρύνονται οι κ. Γιώργος Γεννηματάς και —κυρίως— Κώστας Λαλιώτης αλλά και άλλα ευρύτερα αποδεκτά κομματικά στελέχη, όπως η κ. Β. Παπανδρέου, Δημ. Ρόκος και Π. Μόραλης μπορεί κανείς να καταλήξει σε ένα ενδιαφέρον συμπέρασμα (αντίθετο από τα νομιζόμενα και απ' όσα θα προβληθούν για δήθεν «αυτονομία του κόμματος και αναβάθμιση του ρόλου του»).

ΟΤΙ ΘΑ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ για σαφή αποδυνάμωση του «ρόλου του κόμματος» στην κυβέρνηση, καθώς εις το εξής τα πρόσωπα αυτά θα λειτουργούν κυρίως ή σχεδόν αποκλειστικά ως μέλη της κυβέρνησης (και μάλιστα οι περισσότεροι ως υφυπουργοί).

ΣΥΜΦΩΝΑ με πληροφορίες για τα προτεινόμενα «νέα πρόσωπα» του Εκτελεστικού (ανάμεσα στα οποία φέρεται να είναι ο Α. Τρίσης, Κ. Σκανδαλίδης, Μ. Δασκαλάκης, Στ. Τζουμάκας και ορισμένα άλλα μέλη της ΚΕ) φαίνεται ότι ο κ. Α. Παπανδρέου επιθυμεί αφενός τον περιορισμό σε εκπροσώπηση και της λεγόμενης «ιστορικής κομματικής ηγεσίας» και αφ' ετέρου τη δημιουργία «μιας δεύτερης γενιάς» κομματικών επιτελών, συχνά όχι μόνο χωρίς την ακτινοβολία αλλά και χωρίς την προσωπικότητα ορισμένων από τους «παραγκωνιζόμενους» του σημερινού ΕΓ.

ΑΝ ΑΥΤΗ είναι η εξέλιξη στα πρόσωπα που προδιαγράφεται από σήμερα και θα κορυφωθεί σ' αυτό το τριήμερο «της αποδυνάμωσης του κομματικού μηχανισμού» την ερχόμενη Κυριακή, η εξέλιξη στο επίπεδο των προγραμματικών διακηρύξεων έχει ένα πρόσθετο ενδιαφέρον. Ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου ασφαλώς δεν αγνοεί ότι το όποιο πρόβλημα, που μπορεί να προκύψει κατά της κυβερνητικής πολιτικής, μπορεί να προέλθει αφενός από ορισμένη μερίδα συνδικαλιστών της ΚΕ και από ορισμένους «καθαρολόγους σοσιαλιστές» της ΚΕ. Η ενδεχόμενη απόπειρα του κ. Γερ. Αρσένη να προστατεύσει την υστεροφημία του στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και να επαναλάβει τις επικρίσεις του σε ιδεολογικά και οργανωτικά θέματα δεν φαίνεται να δημιουργεί ιδιαίτερες ανησυχίες. Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες του «Αντί» ο κ. Αρσένης θα λά-

βει «τις δέουσες απαντήσεις» από ορισμένα μέλη της ΚΕ, που έχουν σχέση —όχι άμεση— με τον συνδικαλιστικό χώρο. Ανάμεσά τους ένας διοικητής Οργανισμού και ένας βουλευτής.

Παράλληλα, αφενός οι συνδικαλιστές της ΚΕ φαίνεται να έχουν περιορίσει τις παλαιές επικρίσεις τους μετά από «κατ' ιδίαν ζύμωση», αλλά και τις δύο «αριστερού χαρακτήρα» αποδείξεις των τελευταίων ημερών:

- την πρωθυπουργική ομιλία στη Γιορτή Νεολαίας του ΠΑΣΟΚ, όπου υιοθετήθηκαν τα παλαιά εθνικοαπελευθερωτικά συνθήματα του ΠΑΣΟΚ (ΕΟΤ, ΝΑΤΟ, Βάσεις) και η διακήρυξη ότι «η παραδοσιακή αριστερά είναι ρεφορμιστική» (ανεξάρτητα από την αιτιολόγησή της).

- τη δημοσίευση των νέων διοικητικών συμβουλίων της ΔΕΗ, του ΟΤΕ και του ΟΣΕ με βάση το νόμο για τις κοινωνικοποιήσεις.

ΣΥΜΦΩΝΑ με έγκυρες πληροφορίες ο κ. Α. Παπανδρέου δεν πρόκειται να εμφανισθεί με την πολιτική του εισήγηση στην Κεντρική Επιτροπή ως «πλειοδοτών από αριστερά» και με αποκλειστική εμμονή στους στρατηγικούς στόχους του Κινήματος. Κατά τις ίδιες έγκυρες πληροφορίες το κέντρο βάρους της πολιτικής εισήγησης του κ. Α. Παπανδρέου θα δοθεί στα πεπραγμένα, τα προβλήματα, τις δυσκολίες και τους στόχους του κυβερνητικού έργου, με βάση μάλιστα την αντίληψη ότι «έχουμε την κυβέρνηση, αλλά δεν έχουμε ακόμα την εξουσία». Με τον τρόπο αυτό θα μεταφερθεί και το κέντρο βάρους της προβληματικής μέσα στην Κεντρική Επιτροπή στο γενικό κυβερνητικό επίπεδο, δηλαδή σε εικασίες, όπου ο κ. Α. Παπανδρέου είναι θεσμικά κυρίαρχος.

ΣΕ ΓΝΩΣΗ, της ηγεσίας του Κινήματος έχει περιέλθει το γεγονός ότι τελευταία έχουν πυκνώσει —ακόμα και από μέλη της ΚΕ— ορισμένες βολές κατά του κ. Α. Παπανδρέου προσωπικά και του λεγόμενου «περιβάλλοντος του Καστρίου».

ΕΙΝΑΙ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι πολλές από τις κατηγορίες αυτές υποκρύπτουν προσωπικές πικρίες και ιδιοτέλειες και συχνά ότι είναι αντιγραφές από δημοσιεύματα του δεξιού Τύπου. Από την άλλη όμως πλευρά, όσοι επιχειρηματολογούν με βάση τέτοιες ή παρόμοιες αντιλήψεις και συλλογιστικές (από τον Αθ. Γκολφινόπουλο έως τον κ. Αλ. Μητρόπουλο) φαίνεται να πιστεύουν ότι εκφράζουν τις απόψεις μεγάλης μερίδας οπαδών του Κινήματος. Και στο επίπεδο αυτό υπάρχει η ανάλογη προδιάθεση και προετοιμασία για να αντικρουσθούν οι επικρίσεις, με πρώτο στο ρόλο αυτό τον κ. Άκη Τσοχατζόπουλο.

ΑΝ ΤΕΛΙΚΑ υποδειχθούν από τον ίδιο τον κ. Α. Παπανδρέου ως τακτικά ή και αναπληρωματικά μέλη του ΕΓ ορισμένοι από τους «αμφισβητίες» της κατηγορίας αυτής, που χαρακτηρίζονται κατά τα άλλα ως «στείοι μαξιμαλιστές» ή και «ελεύθεροι σκοπευτές» τούτο θα σημαίνει ότι υπάρχει η διάθεση «ενσωμάτωσης» της αριστερής κριτικής του είδους αυτού.

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ, που δεν έχει δημιουργήσει ευρύτερους κραδασμούς αλλά αποτελεί ένα σχεδόν «γραφικό στοιχείο» —από πολιτική άποψη— των αραιών συνεδριάσεων της Κεντρικής Επιτροπής, χωρίς καμιά επίπτωση στις πολύ αραιές αποφάσεις που λαμβάνονται.

ΜΕ ΒΑΣΗ τα δεδομένα και τις πιθανές εξελίξεις αυτές, πραγματικά η 18η συνεδρίαση της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ είναι διαφορετική από τις προηγούμενες, όπως και τόσο όμοιά τους.

□

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

Αλκης Ραφτης

Διόικηση
ΕπιχειρήσεωνΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

Αλκης Ραφτης

Η ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκρατους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΣΥΣΑΝΕ: Ο ΦΑΥΕΛΛΟΣ ΤΟΥ
ΑΝΤΙ ΣΤΗ CIA ΕΙΝΑΙ 0,68 CM
ΠΑΧΥΤΕΡΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΦΑΥΕΛΛΟ
ΤΗΣ CIA ΣΤΟ ΑΝΤΙ

Πέντε χρόνια έκανε η CIA για να απαντήσει σε αίτηση του ΑΝΤΙ να του δώσει το φάκελό του! Η απάντηση που πήραμε δημοσιεύεται παρακάτω. Υπενθυμίζουμε στους αναγνώστες μας ότι το ΑΝΤΙ με βάση το νόμο για την «ελευθερία στην πληροφόρηση» (Freedom of Information Act, FOIA) που ψηφίσθηκε το 1966 και αναθεωρήθηκε το 1974 και 1976 εξαιτίας του Βιετνάμ, ζήτησε να του δοθεί νόμιμα πια ο φάκελός του, αν υπήρχε.

Η απάντηση — με ημερομηνία 3 Σεπτεμβρίου 1985 — πιστοποιεί ότι το ΑΝΤΙ έχει φάκελο και μάλιστα απόρρητο. Συγκεκριμένα υπάρχουν μέχρι και το Νοέμβριο του 1981 — γιατί μέχρι τότε έκανε, στη διάρκεια των πέντε (!) χρόνων, έρευνα στους φακέλους της η CIA — δύο εκθέσεις για το ΑΝΤΙ και τον εκδότη του. Η μία με ημερομηνία 31 Μαΐου 1972 έγινε στη διάρκεια της δικτατορίας και η άλλη στις 8 Δεκεμβρίου 1978 έγινε επί «Νέας Δημοκρατίας».

Το ΑΝΤΙ είχε ζητήσει και από τη DIA, με βάση τον ίδιο νόμο πάλι το 1980, το φάκελό του. Η DIA με γράμμα της, στον απίθανο χρόνο των τριάντα περίπου ημερών, είχε απαντήσει ότι «δεν ανακάλυψε κανένα στοιχείο»!

Το γράμμα της DIA είχε ταχυδρομηθεί τότε από την Αθήνα, με τη βεβαίωση ότι η έρευνα «περιελάμβανε» και το «τοπικό της γραφείο» (ΣΣ, δηλαδή της Αθήνας). Τότε (αναλυτικά ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει στο ΑΝΤΙ τχ. 159) είχαμε διατυπώσει μεταξύ άλλων και τα ερωτήματα, αν μπορούσε η αμερικάνικη πρεσβεία στην Αθήνα ή οι ελληνικές υπηρεσίες που υποτίθεται ότι εποπτεύουν και αντιμετωπίζουν τις ξένες υπηρεσίες κατασκοπείας που δρουν στη χώρα μας, για να μας ενημερώσουν για τον τοπικό μηχανισμό που διεκπεραιώνει και τέτοιες εργασίες. Βέβαια απάντηση ποτέ δεν πήραμε...

Η απάντηση της CIA

Τελική την θεωρεί η CIA την απάντησή της. Να ποια είναι:

Χρήστος Γ. Παπουτσάκης
ΑΝΤΙ
60 Δημοχάρους
Αθήνα, 601

Αγαπητέ κ. Παπουτσάκη:

Η παρούσα είναι η τελική απόκριση στην αίτησή σας για πληροφορίες για σας και για την έκδοση ΑΝΤΙ, σύμφωνα με το Νόμο για την Ελευθερία στην Πληροφόρηση. Η αίτη-

Η CIA

ΦΑΚΕΛΩΝΕΙ ΤΟ ΑΝΤΙ

σή σας διεκπεραιώθηκε σύμφωνα με τον (υπ. αρ.) 5. USC 552 Νόμο Ελευθερίας στην Πληροφόρηση και τον (υπ. αρ.) 50 USC 431 Νόμο Πληροφόρησης της CIA. Ερευνήσαμε για όλα τα έγγραφα που υπήρχαν μέχρι και τις 23 Νοέμβρη 1981.

Μετά από μια εμπειριστατωμένη έρευνα μπορέσαμε να εντοπίσουμε τα παρακάτω αποκριτικά έγγραφα:

1. Έκθεση, 31 Μαΐ 1972
2. Έκθεση, 8 Δεκέμβρη 1978.

Και τα δύο έγγραφα έχουν ταξινομηθεί κανονικά σαν απόρρητα. Εξυγίανση (sanitization) των, (από απόψεως απορρήτου) δεν είναι εφικτή και πρέπει να σας αρνηθούμε (την παράδοση των) στην ολότητά τους σύμφωνα με τις εξαιρέσεις (b) (1) και (b) (3) του FOIA. Εσωκλείεται επεξήγηση των εξαιρέσεων. Ο αξιωματούχος της CIA υπεύθυνος για τον προσδιορισμό των εξαιρέσεων αυτών είναι ο κ. Louis J. Dube, Αξιοματικός Επανεξετάσεως Πληροφοριών, της Διευθύνσεως Επιχειρήσεων.

Έχετε δικαίωμα να κάνετε έφεση κατά των παραπάνω αποφάσεων, απευθύνοντας την αίτησή σας προς την Επιτροπή Επανεξετάσεως Πληροφοριών της CIA, με δική μου φροντίδα. Εάν εσείς αποφασίσετε να κάνετε κάτι τέτοιο παρακαλώ εξηγήστε τη βάση εφέσεώς σας.

Στις έρευνές μας εντοπίσαμε υλικό της κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών που δεν προέρχεται από τη CIA. Το υλικό αυτό φαίνεται να είναι σχετικό με την αίτησή σας και παρεπέμφθη στην υπηρεσίαν από την οποία επήγασε για επανεξέταση και απ' ευθείας απάντηση σε σας. Επίσης εντοπίσαμε και τρία αποκόμματα εφημερίδων τα οποία εσωκλείουμε.

Για χατήρι σας κάναμε τα παρακάτω έξοδα: 3 έρευνες κομπιούτερ απ' ευθείας επικοινωνίας προς 11 δολάρια εκάστη \$ 33, 3 3/4 ώρες χρόνου επαγγελματικής έρευνας προς 14 δολάρια την ώρα... 52.20, 3 1/2 ώρες χρόνου έρευνας γραφείου προς 6 δολάρια την ώρα... 21.00
Σύνολον \$ 106,50

Παρακαλώ στείλτε την επιταγή σας από 106,50 δολάρια ΗΠΑ πληρωτέα στο Θησαυροφύλακα των Ηνωμένων Πολιτειών και αναφέρετε το δικό μας κωδικό αριθμό αναφοράς F 80-0928 για να χρεωθεί στο δικό σας λογαριασμό.

Ζητάμε συγγνώμη για τον πολύ χρόνο που χρειασθήκαμε να συμπληρώσουμε τη διεκπεραίωση της αίτησής σας, όμως έχουμε κατακλυσθεί από ένα μεγάλο αριθμό αιτήσεων τα τελευταία χρόνια.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες κάναμε ότι ήταν δυνατόν για να είμαστε δίκαιοι σε όλους που μας υποβάλαν αιτήσεις. Έτσι πριν από

μερικά χρόνια καθιερώσαμε την πολιτική του παίρνει πρώτος απάντηση, όποιος πρώτος κάνει αίτηση. Σας ευχαριστούμε για την υπομονή και την κατανόησή σας στη διάρκεια που επεξεργαζόμεθα την αίτησή σας.

Ειλικρινά
John H. Wright.

Συντονιστής Πληροφοριών και Ιδιωτικής (Ζωής)

Όπως προκύπτει από την απάντηση το ANTI έχει φάκελο και μάλιστα απόρρητο στη CIA. Υπάρχει όμως και άλλο «σχετικό υλικό» που πηγάζει από άλλες υπηρεσίες (;) —ποιες;— το οποίο παραπέμφθηκε για επανεξέταση. Θα περιμένουμε απάντηση από την... άλλη υπηρεσία και ο... θεός βοηθός.

Η άρνηση της CIA να μας δώσει τις δύο εκθέσεις του φακέλου στηρίχθηκε κύρια στις εξαιρέσεις (b) (1) και (b) (3) του FOIA. Οι εξαιρέσεις αυτές λένε τα εξής:

- (b) (1): «Ισχύει για υλικά τα οποία έχουν δεόντως ταξινομηθεί ως απόρρητα σύμφωνα με εντολή της Εκτελεστικής Εξουσίας προς όφελος της Εθνικής Ασφάλειας και της εξωτερικής πολιτικής».

- (b) (3): «Ισχύει για τις από το νόμο προβλεπόμενες υποχρεώσεις του Διευθυντού για να προασπίσει από αποκάλυψη πηγές και μεθόδους πληροφοριών, όπως και επίσης οργανώσεις, λειτουργίες, ονόματα, επίσημους τίτλους, μισθούς ή αριθμό προσωπικού που απασχολεί η Υπηρεσία σύμφωνα με το νόμο Εθνικής Ασφάλειας του 1947 (ΣΣ. ο ιδρυτικός

νόμος της CIA του 1949, αντίστοιχα».

Το ANTI με βάση το FOIA έκανε διοικητική έφεση (σε αντιδιαστολή με δικαστική έφεση που θα ακολουθήσει εάν απορριφθεί η διοικητική). Τα κύρια σημεία στα οποία βασίζει τους ισχυρισμούς του για έφεση το ANTI είναι τα εξής:

1. Το ANTI έχει δικαίωμα να πάρει και τις δύο εκθέσεις, αφού γίνει λογοκρισία αυτών στην έκταση που επιτρέπει ο FOIA. Και είναι αδύνατο από οποιοδήποτε έγγραφο να μην περισσεύουν αποσπάσματα που δεν είναι απόρρητα, έστω και μετά από βαριά λογοκρισία.

2. Το ANTI πάλι βάση του FOIA ζητάει από ανώτατο αξιωματούχο της CIA να απορρίψει την απόφαση για μη παράδοση των εκθέσεων —που αποφασίζεται σε χαμηλότερο επίπεδο— αφού κρίνει το όφελος από την πληροφόρηση του κοινού σε σχέση με την πιθανή ζημία από την αποκάλυψή τους.

3. Το ANTI ζητά οι ανώτατοι αυτοί αξιωματούχοι να δικαιολογήσουν με συγκεκριμένα στοιχεία —σύμφωνα με τον FOIA— γιατί εφαρμόσανε τις παραγράφους, που προβλέπουν τις εξαιρέσεις, (b) (1) και (b) (3), σε ολόκληρα τα κείμενα των εκθέσεων ή σε λογοκριμένα αποσπάσματα αυτών.

Στην απάντησή της η CIA μας έστειλε βέβαια δημοσιεύματα του αμερικάνικου Τύπου που αναφέρονται σε αποκάλυψεις του ANTI για τη CIA (The Manchester Guardian 13-6-77, Washington Post 13-6-

77 και Newsday 14-6-77).

Τα δημοσιεύματα αυτά αποτελούν και στοιχεία που έχει η CIA στο φάκελο του ANTI.

Πέρα από τη CIA όμως υπάρχουν και άλλες υπηρεσίες στις οποίες έχουμε φάκελο. Στις ΗΠΑ απ' ό,τι είναι γνωστό υπάρχουν τουλάχιστον άλλες 7 υπηρεσίες πληροφοριών που φακελώνουν πολίτες είτε της χώρας τους είτε άλλων χωρών.

Γνωρίζουμε ότι η CIA έχει δύο απόρρητες —όπως τις χαρακτηρίζει— εκθέσεις για το ANTI. Το γεγονός ότι αρνούνται να τις δώσουν ολόκληρες ή έστω και λογοκριμένες δείχνει και τους σκοπούς της. Το ANTI είναι ένα περιοδικό που εκφράζει μια μερίδα της κοινής γνώμης. Έχει σταθερά από την έκδοσή του μια συγκεκριμένη τοποθέτηση, εκφράζει πάντα ανοικτά τις απόψεις του και υπερασπίζεται τις θέσεις του με την καλύτερη δυνατή τεκμηρίωση. Έχει καθήκον να δημοσιοποιεί όλες τις πληροφορίες που συντελούν στο να διαμορφώνουν άποψη οι αναγνώστες του.

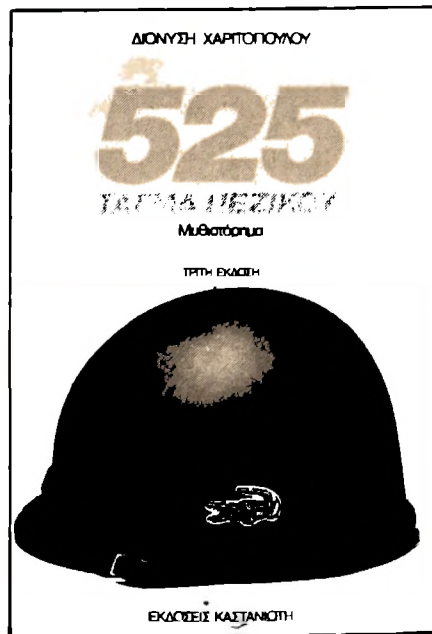
Ομολογούμε πάντως ότι περιμένουμε το φάκελο που έχει για το ANTI η CIA. Έστω και λογοκριμένο. Ένα άλλωστε από τα καθήκοντά της είναι να προστατέψει και τους πληροφοριοδότες της...

Και για να μην ξεχνάμε. Ποιος είναι εκείνος ο τοπικός μηχανισμός που διεκπεραιώνει τις εργασίες της DIA στην Ελλάδα;

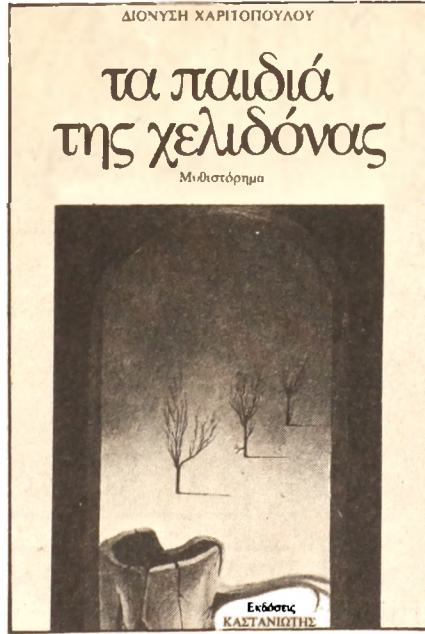
ΔΙΟΝΥΣΗ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

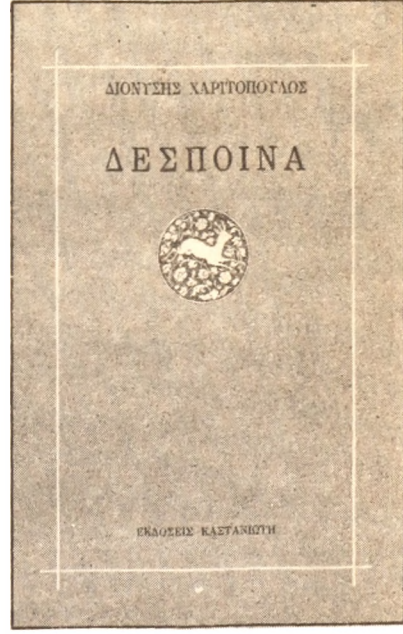
διηγήματα
σελ. 87 δρχ. 200

μυθιστόρημα
σελ. 181 δρχ. 350

μυθιστόρημα
σελ. 121 δρχ. 250

νουβέλα
σελ. 50 δρχ. 200

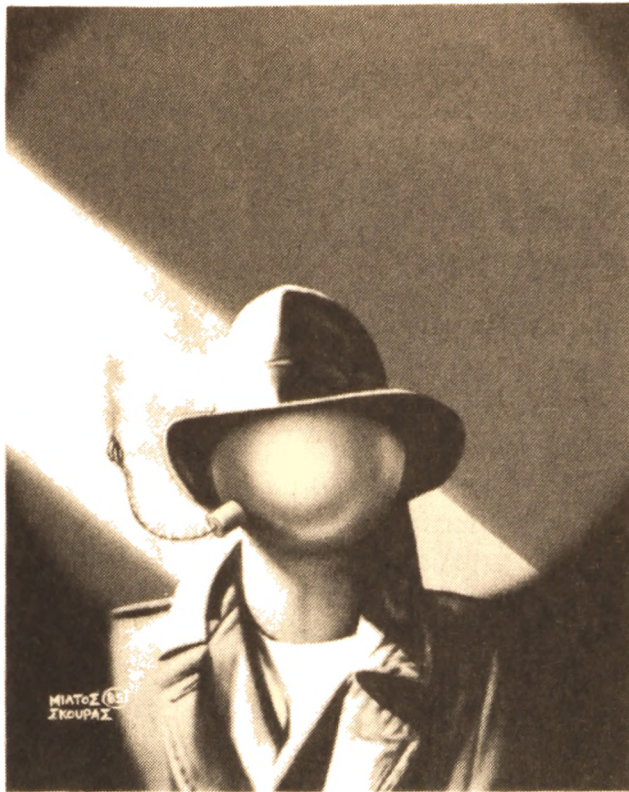
Ζωοδ. Πηγής 3 Αθήνα 106 78 Τηλ. 3603 234, 3601 331

Η πρακτορολογία, κατασκοπολογία και τα συναφή αποτελούν ένα τυπικό γνώρισμα της «αστυνομικής πολιτικής». Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα τελευταία γεγονότα προσθέτουν κάτι επιπλέον σ' αυτό το πεδίο: συντηρούν και αναπαράγουν πέρα από την επιφάνεια των θεσμών τους υπόγειους μηχανισμούς της εξουσίας.

Φαινόμενο απλά «αδυναμίας ελέγχου» η υιοθέτηση όμοιας πρακτικής με αυτή που οργανικά συνδέθηκε η Δεξιά; Η δημοσιοποίηση γεγονότων και πράξεων της εξουσίας μετά τη σύλληψη Κρυστάλλη, ο «σκοτεινός» κόσμος πρακτόρων, ΚΥΠ, χαφιέδων και η εμπλοκή της «τρομοκρατίας» καλλιεργούν την σύγχυση και την αμφιβολία. «Κερδισμένοι» και «χαμένοι» στα σήριαλ των αποκαλύψεων των τελευταίων ημερών και των χαφιέδικων λειτουργιών βρίσκονται δίπλα στην πολιτική εξουσία. Πρακτικές γνωστές αναδεικνύονται και λειτουργούν μάλιστα, περιχαρακωμένες και με «σχέσεις» εμπιστοσύνης.

Το ΑΝΤΙ με αφορμή την παρακολούθηση και το φακέλωμά του από τη σοσιαλιστική ΚΥΠ είχε έγκαιρα θέσει ορισμένα ζητήματα. Τονίζαμε στο τχ. 252:

«Το πρόβλημα των μυστικών υπηρεσιών παραμένει οξύτατο και οι επιφυλάξεις στις νέες κυβερνητικές

υποσχέσεις για πολιτικοποίηση και εκδημοκρατισμό της ΚΥΠ είναι κάτι παραπάνω από δικαιολογημένο.

Και επειδή ο πρωθυπουργός δεν θα μπορεί να απολύσει τον εαυτό του αν η ΚΥΠ εξακολουθήσει το θλιβερό έργο της, αν ο κ. Παπανδρέου θέλει να αυτοπροστατευθεί, πρέπει να φανεί τολμηρός και αποφασιστικός σ' αυτό το θέμα.

Δηλαδή, τα «παραθυράκια» του νόμου πρέπει να «κλείσουν» με ένα νέο οργανισμό που θα αποσαφηνίζει τόσο τον πολιτικό χαρακτήρα της στελέχωσης όσο και τον αποκλειστικό προσανατολισμό του έργου της στα εθνικά θέματα όπως αυτά προκύπτουν από συγκεκριμένες

εμπλοκές —και απειλές— που αντιμετωπίζει η χώρα.

Διότι με πληροφορίες τέτοιου τύπου της ΚΥΠ (σ.σ. για τη λειτουργία του ραδιοσταθμού του ΑΝΤΙ και την «χρηματοδότηση» του περιοδικού από Βουλγαρία και Κούβα) πολλοί γέλασαν —και ο Γ. Παπανδρέου γελούσε συχνά με τα δελτία της— αλλά το τελευταίο γέλιο το κράταγε πάντα η ΚΥΠ για τον εαυτό της...

Ας μην της ξαναδοθεί αυτή η ευκαιρία».

Από τότε πέρασε χρόνος πολύς. Και σήμερα ο πολίτης αυτής της χώρας αντιμετωπίζει τα όσα συνέβησαν συγχυσμένος και τρομοκρατημένος. Αυτό ίσως να θέλει και το οργανωμένο κράτος. Κάτι τέτοιο όμως είναι πλήγμα πρώτα απ' όλα στην πολιτική δημοκρατία και την κοινωνία των πολιτών.

Δεν νομίζουμε ότι υπάρχει αμφιβολία για το έργο που έχουν επιτελέσει αυτοί οι μηχανισμοί και επί αλλαγής. Δικαιολογημένα συνεπώς η πολιτική σημασία των όσων συνέβησαν τις τελευταίες ημέρες αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα.

Τα κείμενα που ακολουθούν και τα στοιχεία που αποκαλύπτει το ΑΝΤΙ ελπίζουμε να βοηθήσουν τον αναγνώστη να αντιμετωπίσει ως πολίτης τα όσα διαβάσαμε και ακούσαμε το τελευταίο δεκαπενθήμερο.

Επιθεωρητής Κλουζώ, εναντίον ΚΥΠ και υπερδυνάμεων

Δεν ξέρουμε αν ο συγγραφέας του «Ινσπέκτορ Κλουζώ», έχει μετά το θάνατο του Πήτερ Σέλλερς, ανάγκη νέων πηγών έμπνευσης, τόσο όσον αφορά τα σενάρια, όσο και τον κεντρικό ήρωα της γνωστής χιουμοριστικής, κινηματογραφικής σειράς. Αν όμως είναι έτσι τότε δεν θα πρέπει να χάσει την ευκαιρία που του δίνεται, με τα τελευταία γεγονότα στην Ελλάδα. Γιατί αν πιστέψουμε την εκδοχή που προπαγανδίζεται εδώ και δεκαπέντε μέρες από την κυβέρνηση, τότε ένα νέο σενάριο, είναι ήδη έτοιμο: κάποιοι αυτόχθονες επιθεωρητές Κλουζώ, ανακαλύπτουν φοβερούς τρομοκράτες. Απ' αυτούς, ο ένας αποδεικνύεται πράκτορας των... μυστικών υπηρεσιών, ο δεύτερος συλλαμβάνεται

του Ρεπόρτερ - Ι

μετά από τηλεφώνημα αστυνόμου, που τον παρακαλεί να μείνει στο σπίτι του, μέχρι οι ειδικές αντιτρομοκρατικές ομάδες να καταφθάσουν, μετά από μιάμιση ώρα, ο δε τρίτος δεν κατηγορείται ακόμη για τίποτα το συγκεκριμένο. Σύμφωνα πάντα με το έργο, ο πρώτος μυστικός πράκτωρ, έχει συλληφθεί εδώ και ένα περίπου χρόνο, μαζί με τον αρχηγό της ΚΥΠ, από τους επιθεωρητές Κλουζώ. Τελικώς, ο εκπρόσωπος της... Αστυνομίας, επιμένει ότι οι υπηρεσίες έχουν καταφέρει ένα αποφασιστικό χτύπημα εναντίον της τρομοκρατίας και παρασημοφορεί τους Κλουζώ, την ίδια στιγμή που ο γενικός αρχηγός

της Αστυνομίας (ονόματα δεν λέμε) έχει πάθει έναν απ' τους συνηθισμένους νευρικούς κλονισμούς στο γραφείο του.

«Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΞΕΡΕΙ ΤΟΥΣ ΒΟΜΒΙΣΤΕΣ»

Επειδή, ρομαντικοί ίσως, εξακολουθούμε να υποστηρίζουμε ότι δεν καταντήσαμε έτσι, ακόμη, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε ένα άλλο σενάριο, λιγότερο κωμικό και περισσότερο σοβαρό, το οποίο εξελίσσεται σε τέσσερα διαφορετικά επίπεδα: 1. Η ηγεσία της Αστυνομίας, και μέχρι πρότινος τουλάχιστον και οι πολιτικοί της προϊστάμενοι, γνώριζαν ότι ορισμένα βασικά στελέχη της ΚΥΠ είχαν άμεση σχέση με «τρομοκρατικές» ενέργειες. Η είδηση

της σύλληψης των Αλεξάκη - Κρυστάλλη, από την Ασφάλεια, δεν έχει ακόμη επιβιβαστεί, αλλά αυτό που είναι σίγουρο, είναι ότι ο τέως Υπουργός Δημόσιας Τάξης κ. Σκουλαρίκης, είναι εδώ και πάνω από ένα χρόνο ενήμερος για τις περιέργειες αυτές δραστηριότητες της ΚΥΠ: σύμφωνα με πληροφορίες ο κ. Σκουλαρίκης, μετά το μπαράζ των βομβών στις 22 Νοεμβρίου του 1984, μεταφέρει στον Πρωθυπουργό τις υποψίες του ότι πράκτορες της ΚΥΠ έχουν σχέση με τις τελευταίες βομβιστικές ενέργειες.

Ο τέως Υπουργός Δημόσιας Τάξης, που κλήθηκε δύο φορές τις τελευταίες μέρες για να μεταδώσει τις γνώσεις και την πείρα του επί του θέματος, σε συναντήσεις με τον κ. Παπανδρέου, αποκαλύπτει σχεδόν τα χαρτιά του, σε μία άλλη περίπτωση. Πρόκειται για την τοποθέτηση βόμβας στη συγκέντρωση της Νέας Δημοκρατίας, έξω από την ΕΡΤ-2. Όπως αναφέρει το «Ποντίκι», της προηγούμενης εβδομάδας, στη συζήτηση που επακολουθεί στη Βουλή, ο κ. Σκουλαρίκης αφήνει να εννοηθεί ότι, γνωρίζει τους βομβιστές. «Όταν ο Υπουργός έλεγε στη Βουλή ότι ξέρουμε ποιοι βάζουν τις βόμβες», μας είπαν στενοί συνεργάτες του κ. Σκουλαρίκη, «δεν εννοούσε τη Νέα Δημοκρατία. Προσπάθησε να τους το πει και τότε, αλλά δεν το κατάλαβαν, ή δεν το άκουσαν μέσα στο θόρυβο από τις διαμαρτυρίες τους».

Σημειώνουμε τέλος, ένα ακόμη χαρακτηριστικό επεισόδιο, που θα μας χρησιμεύσει στη συνέχεια: μετά τη δολοφονία Αθανασιάδη, η κυβέρνηση σπεύδει να «ξορκίσει» με κάθε τρόπο την εκδοχή της πολιτικής δολοφονίας, εξοργίζοντας τους οπαδούς της ΝΔ. Το «Αντί» σημείωνε τότε, προσπαθώντας να εξηγήσει την περίεργη και δαπανηρή πολιτικά κυβερνητική συμπεριφορά, δύο εκδοχές:

- Η πρώτη ήταν μία τυπικά σπασμωδική αντίδραση απέναντι στην ηγεσία Αβέρωφ, που έτρεξε να υιοθετήσει την εκδοχή του πολιτικού εγκλήματος.

- Σύμφωνα με την δεύτερη εκδοχή, η κυβέρνηση είχε κάτι υπόψη της για τρομοκρατικές ενέργειες αποσταθεροποίησης, και επειδή δεν μπόρεσε να τις προλάβει, έσπευσε να τις αποκλείσει. Όπως αποδεικνύεται εκ των υστέρων, η κυβέρνηση δεν πρέπει να ήταν τόσο αφελής...

2. Η γνώση των παραπάνω... εξωκυπικών δραστηριοτήτων της ΚΥΠ, είχε προκαλέσει σοβαρότατες αντιθέσεις σε πολιτικό πια επίπεδο. Μπορεί το έδαφος για την καλλιέργεια αυτών των ανταγωνισμών, να είναι η παραδοσιακή συντεχνιακή αντίθεση ΚΥΠ - Ασφάλειας, αλλά το θέμα είχε ξεφύγει από εκεί. Μία ομάδα Υπουργών και στελεχών του ΠΑΣΟΚ, φαίνεται να στηρίζει την παντοκρατορία Αλεξάκη στην ΚΥΠ.

Πρόκειται για στελέχη που είναι φορείς —επειδή δεν είχαν ποτέ σχέση με την οποιαδήποτε έννοια μαζικού κινήματος— της αντίληψης ότι η διατήρηση του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία μπορεί να ενισχυθεί «με όποιο μέσο», έστω και με την χρησιμο-

ποίηση των ιδίων μηχανισμών και των ιδίων μεθόδων, που χρησιμοποίησε η Δεξιά. Μήπως η «Αυριανή», τασσόμενη κατά καιρούς υπέρ του φακελώματος, της νοθείας, κτλ., δεν εκφράζει σε ένα άλλο επίπεδο, αυτήν την «παρακρατική», ρεβανσιστική αντίληψη και ιδεολογία;

Ας σημειωθεί εδώ ότι —όπως προκύπτει από δημοσιεύματα στον Τύπο— η μάχη αυτή αποτελεί μία από τις αιτίες της απομάκρυνσης του κ. Σκουλαρίκη, από το υπουργείο μετά τις εκλογές του '81 ενώ και σήμερα βασικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης, παραδέχονται την ύπαρξη αυτής της ομάδας. Ο έλεγχος της ΚΥΠ, αποτελεί εξάλλου μία από τις βασικές αιτίες της διαμάχης Κουτσόγιωργα - Λάζαρη στις αρχές του '84, που καταλήγει με την έμμεση ομολογία του τελευταίου, ότι δεν μπορεί να την ελέγξει. Τελικώς, μετά από μία διοχέτευση στον Τύπο των δραστηριοτήτων της «σοσιαλιστικής» ΚΥΠ, τον Φεβρουάριο του 1984, (τα σχετικά έγγραφα, «αποδεικνύουν» μεταξύ των άλλων, και τον «πρακτορικό ρόλο» του ΑΝΤΙ), η υπηρεσία περνάει στον έλεγχο του πρωθυπουργού και του περιβάλλοντός του.

ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΜΠΟΧΑΝ

3. Το ΑΝΤΙ είναι σε θέση να γνωρίζει από ασφαλείς πηγές, ότι πράγματι ο πράκτωρ Κρυστάλλης, τοποθετήθηκε στην ΕΡΤ-2, μετά από σύσταση του κ. Ζιάγκα, γραμματέα του πρωθυπουργού, και «σύνδεσμου» από ένα σημείο και μετά, του πρωθυπουργικού γραφείου με την ΚΥΠ. Προφανώς η ιδιότητα αυτή του κ. Ζιάγκα ερμηνεύει και τη μεσολάβησή του για την πρόσληψη του Κρυστάλλη. Ο διορισμός αυτός, εκτός από το μισθό, καλύτερα την αργομισθία, που εξασφάλιζε στον Κρυστάλλη, αποσκοπούσε φυσικά και στην παρακολούθηση των καθημερινών δημοσιογραφικών δραστηριοτήτων.

Το πορτραίτο των δύο ΚΥΠατζήδων, (Αλεξάκη - Κρυστάλλη) σκιαγραφείται αναλυτικά, σε άλλες σελίδες του ΑΝΤΙ. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, αν όπως γράφτηκε, ο Αλεξάκης είναι πράκτωρ της CIA ή, όπως υποστηρίζουν άλλοι, της DIA. Το σίγουρο είναι ότι ο άνθρωπος που είναι μπλεγμένος σε όλες τις βρωμοδοουλίες της τελευταίας εικοσαετίας, εμφανιζόμενος μάλιστα σαν «ο άνθρωπος» όλων των καταστάσεων, διατηρούσε εξαιτίας της θέσης του, σχέσεις με τις μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ, κι αυτό είναι κάτι σημαντικό για τη συνέχεια.

Όσο για τον Κρυστάλλη, αυτός θα πρέπει να διεκδικήσει το βραβείο Γκίνες, καταφέροντας ως τρομοκράτης, να εισχωρήσει στις Μυστικές Υπηρεσίες, όπως θέλει να μας πείσει η κυβερνητική προπαγάνδα.

Καμία τρομοκρατική, με ή χωρίς εισαγωγικά οργάνωση, δεν θα μπορούσε να κρατήσει στις γραμμές της ένα πράκτορα με δεδομένη την αναγκαστική συνωμοτικότητα όλων των τρομοκρατικών ενεργειών. Ακόμη και αν ο Κρυστάλλης έβαλε κάποια βόμβα, ή ψευτοβόμβα, το πιθανό-

τερο είναι ότι θα εκτελούσε διατεταγμένη υπηρεσία της ΚΥΠ, η οποία φαίνεται ότι τον είχε «συστήσει» και στη CIA, ως αξιόλογο «μελετητή» και «αναλυτή» προκηρύξεων. Αν ο Κρυστάλλης διατηρεί και άλλο αξίωμα εκτός απ' αυτό του ΚΥΠατζή, τότε είναι μάλλον η σχέση του με τη CIA που πρέπει να τον κάνει υπερήφανο. Η ομολογία του, για τη βοήθεια που προσέφερε στην παγίδευση Σοβιετικού, είναι απ' αυτή την άποψη χαρακτηριστική.

4. Το ντεκόρ του σενάριου, συμπληρώνεται από τον κατάλογο Μπόχαν και την υπόθεση των σοβιετικών κατασκόπων στην Ελλάδα. Δεν μιλάμε φυσικά για όσα κυκλοφορούν με «σπασμένο τηλέφωνο», σπιλώνοντας δικαίους και αδικούς αλλά για ό,τι έχει πράγματι παραδώσει ο Μποχάν στην αμερικάνικη κυβέρνηση. Η τελευταία, διαθέτει ασφαλώς με αυτόν τον τρόπο, ένα σημαντικό όπλο για την πίεση της ελληνικής. Κι όσο κι αν θέλει να μας πείσει ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, οι δύο υποθέσεις συνδέονται άμεσα μεταξύ τους...

ΜΙΑ ΒΡΑΔΥΦΛΕΓΗΣ ΒΟΜΒΑ

Ήταν άραγε η πίεση της υπόθεσης Μποχάν, που έδωσε «το πράσινο φως» στους Τζανάκη - Μποσινάκη, ώστε να προχωρήσουν στη σύλληψη του αντίπαλου πράκτορα της ΚΥΠ, ή μήπως οι βόμβες της προηγούμενης, που έκαναν «το ποτήρι να ξεχειλίσει», και τους οδήγησαν στην πρωτοβουλία, η οποία πάντως είχε την έγκριση των πολιτικών τους προϊσταμένων; Σε κάθε περίπτωση, εκτός κι αν οι επικεφαλής της Αστυνομίας ζήτησαν τη φήμη του επιθωρητή Κλουζώ, η σύλληψη του Κρυστάλλη, δεν γίνεται για το χτύπημα κάποιας, ανύπαρκτης άλλωστε, τρομοκρατικής οργάνωσης. Οι δύο φίλοι του Κρυστάλλη, των οποίων η σύλληψη και κυρίως η άνευ σχέσεων κατακράτηση τους αποτελεί πολιτικό σκάνδαλο, ανάλογο με αυτό της υπόθεσης Σερίφη, εφευρίσκονται απλώς για να στοιχειοθετήσουν την ομάδα, η οποία πρέπει να είναι μεγαλύτερη του ενός ατόμου. Με τη σύλληψη του Κρυστάλλη και των παιδικών του φίλων, η Ελληνική Αστυνομία, έριχνε το γάντι στην ΚΥΠ, που είναι κι αυτή ελληνική, όσο και τα τσιγάρα MARLBORO που συσκευάζονται στην Ελλάδα.

Το μεγάλο παιχνίδι, μεταξύ των δύο υπηρεσιών, των αντιμαχόμενων μερίδων του ΠΑΣΟΚ, και της διεθνούς κατασκοπείας αρχίζει από εδώ και μετά. Τα ντοκουμέντα που ανακαλύπτονται στο σπίτι του «τρομοκράτη» Κρυστάλλη (ο οποίος, παρακολουθούμενος όπως ομολογεί ο ίδιος εδώ και καιρό, δεν έχει φροντίσει να κρύψει) αποδεικνύονται συρραφές διαφόρων προκηρύξεων ή άρθρων καθόλα ετεροχρονισμένων, που αποδεικνύουν όχι βέβαια συμμετοχή σε οργάνωση, αλλά το πως οι πράκτορες στερούνται φαντασίας, ενώ τους περισσεύει η προβοκάτσια και το σαράκι της δημοσιοϋπαλληλίας. Οι προκηρύξεις, σύμφωνα με την εκδοχή της Ασφάλειας, έχουν γραφτεί με την ίδια γραφομηχανή της προκήρυξης της «Αντι-

στρατιωτικής Πάλης», που βρέθηκε τρεις μέρες μετά τη δολοφονία του Αθανασιάδη, και αναλάμβανε την πολιτική ευθύνη της ενέργειας. Και ένας υπάλληλος της ΚΥΠ, κατά κυβέρνηση τρομοκράτης, κατηγορείται ως ηθικός αυτουργός της δολοφονίας του εκδότη της «Βραδυάς». Επιτέλους, η δεξιά που από την αρχή υποστήριζε την εκδοχή της πολιτικής δολοφονίας, θα πρέπει τώρα να πανηγυρίσει, να καταγγείλλει το ΠΑΣΟΚ, να ζητήσει τιμωρία, κάθαρση.

ΓΙΑΤΙ ΣΙΩΠΑ Η ΔΕΞΙΑ;

Αν είναι κάτι που φωτίζει ιδιαίτερα την υπόθεση Κρυστάλλη ή καλύτερα την υπόθεση ΚΥΠ —κατασκοπείας, πέρα από την ακατάσχετη πρακτορολογία, είναι ακριβώς η στάση της Νέας Δημοκρατίας. Ενώ όλος ο κόσμος βουίζει, για τη συμμετοχή της ΚΥΠ στις βομβιστικές ενέργειες, ή τη δολοφονία Αθανασιάδη, μάταια ψάχνει να βρει κανείς, στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε τη Δευτέρα ο Κ. Μητσοτάκης, την παραμικρή νύξη για τον κ. Αλεξάκη ή την κάθαρση της ΚΥΠ, το παραμικρό αίτημα για τη διαλεύκανση της δολοφονίας ενός προσώπου που «ζούσε και οδηγούσε την ΟΝΝΕΔ» στην αντιπαράθεσή της με το ΠΑΣΟΚ.

Όχι ότι τα στελέχη της Νέας Δημοκρατίας, απορρίπτουν την εκδοχή της δολοφονίας του Αθανασιάδη από την ΚΥΠ. Αντίθετα, αν κάτι τέτοιο έχει γίνει από τις υπηρεσίες του κ. Αλεξάκη, θα ήταν απόλυτα κατανοητό: ένας επικίνδυνος αντίπαλος έφευγε από τη μέση. Οι συνεργαζόμενες διεθνείς μυστικές υπηρεσίες, συνεργαζόμενες ίσως και στην συγκεκριμένη ενέργεια, μπορούσαν να προωθήσουν μία «ελεγχόμενη αποσταθεροποίηση» και φθορά του ΠΑΣΟΚ. Και ο κ. Αλεξάκης «κρατώντας» και τους μεν και τους δε, να εδραιώσει τη θέση του.

Αλλά ο κ. Μητσοτάκης, φοβάται ακρι-

βώς αυτό μήπως δηλαδή αποδειχθεί, ότι αν όχι η CIA, αλλά το λιγότερο μία ΚΥΠ που συνεργάζεται με την «αδελφή» CIA και κάποιοι που ήταν πράκτορες και της CIA σκότωσαν τον Αθανασιάδη; Αποκάλυψη, που θα κλόνιζε όλο το ιδεολογικό οικοδόμημα της παράταξής του; Μήπως φοβάται ακόμη, ότι ίσως ο Αλεξάκης και οι προσεκτικά κρατημένοι φάκελοί του, να περιέχουν και κάποια στοιχεία, για την παραδοσιακή ηγεσία της δεξιάς; (Ας σημειώσουμε εδώ, ότι ο αδελφός στενού συνεργάτη του Αλεξάκη στην ΚΥΠ υπηρετεί στην προσωπική φρουρά του κ. Μητσοτάκη). Μήπως διστάζει τέλος, να ζητήσει κάθαρση της ΚΥΠ, γιατί μια ριζική αναδιάρθρωσή της, θα οδηγούσε στον παραμερισμό των όποιων στηριγμάτων της ΝΔ, στην εν πολλοίς αμαρτία περιπεσούσα, μυστική Υπηρεσία; Η βίαια παρελθοντολογική επίθεση του κ. Λαλιώτη στον κ. Μητσοτάκη, αν δεν αποτελεί —και ελπίζουμε να μην αποτελεί— επιστροφή στη συνταγή του Μαρουδισμού —υπονοεί και όλα τα παραπάνω για ότι συμβαίνει στην ΚΥΠ, για ότι βγει στο φως δεν ευθύνεται παρά η δεξιά. Γι' αυτό ο κ. Μητσοτάκης, διαλέγει σαν μόνο πεδίο για την επίθεσή του, τη σοβιετική κατασκοπεία. Είναι άλλωστε και το αδύνατο σημείο του ΠΑΣΟΚ.

ΟΙ ΑΣΤΑΘΗΜΤΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠ

Το τελευταίο, έχει να λύσει δύο διαφορετικά προβλήματα. Το πρώτο, είναι οι πιέσεις των Αμερικάνων για τη λίστα Μποχάν, και τα μέτρα που πρέπει να πάρει, σύμφωνα με τις ΗΠΑ, η ελληνική κυβέρνηση. Κι απ' αυτήν την άποψη, η υπόθεση Κρυστάλλη, είναι ένα είδος θείου δώρου: αν οι ΗΠΑ, διοχετεύσουν για παράδειγμα σε μία ελληνική, ή καλύτερα ξένη εφημερίδα τον περίφημο κατάλογο, τότε κάλλιστα θα μπορούσε να αποδειχθεί, με την ίδια λογική, και ότι οι ξένοι πράκτορες Αλεξάκης - Κρυστάλλης έβαζαν βόμβες, σε

μία «φίλη και σύμμαχη χώρα». Και όποιος βγει κερδισμένος.

Το άλλο πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ, είναι, η εξαιτίας των αλληλοσπαραγμών, γελοιοποίηση των Μυστικών Υπηρεσιών. Μπορεί βέβαια στη χώρα να μην ευδοκίμει εκτός από τη φαιδρά πορτοκαλέα και η ευθιξία, αλλά τα όσα είδαν το φως της δημοσιότητας τις τελευταίες μέρες, πολύ δύσκολα αντέχουν στη συγκάλυψη, όταν μάλιστα από τις εχθροπραξίες μεταξύ ΚΥΠ - ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ και των αντίστοιχων Πασοκικών μερίδων που τις προστατεύουν, περάσαμε στον πόλεμο.

Στην πραγματικότητα, με όλα αυτά που έγιναν τις τελευταίες μέρες, και ιδιαίτερα με τις αλλοπρόσαλλες μεθοδεύσεις της κυβέρνησης, η κρίση αξιοπιστίας της εξουσίας και των κομμάτων, ανέδειξε νέους πόλους πληροφόρησης και αναφοράς. Η κυβέρνηση θέλει μάλλον να κλείσει την ιστορία: ακόμη και η Αυριανή, που ζητούσε τον αποκεφαλισμό του Αλεξάκη την πλατεία Συντάγματος, έφτασε να μας πληροφορεί προχθές ότι απέτυχε η προσπάθεια της Δεξιάς να διώξει από την ΚΥΠ και την Αστυνομία δημοκράτες αξιωματούχους. Αλλά αυτό το κενό εξουσίας είναι επικίνδυνο: η «17 Νοέμβρη» αποτελεί πόλο αναφοράς συμπερασμάτων, με τις ανακοινώσεις της. Ακόμη περισσότερο, ο Κρυστάλλης και ο Αλεξάκης, μπορούν να δημιουργήσουν με μια δήλωση ή ένα έγγραφο, νέες φασαρίες. Αρκεί ένα άρθρο ή μία κίνηση, για να ρίξει σαν τραπουλόχαρτα, τους συμβιβασμούς που επιδιώκει αυτή τη στιγμή το ΠΑΣΟΚ, σε κάποιο είδος εθνικής ενότητας με τη ΝΔ.

Έτσι το ΠΑΣΟΚ, δεν έχει παρά μια λύση: θα πρέπει να επιδείξει μία επιτυχία, που να κάνει να ξεχαστούν όλα τα φαιδρά που συνέβησαν. Αν οι ευσεβείς πόθοι δεν ευωδοθούν, τότε δεν αποκλείεται ο αρχηγός να πάθει κάποιο κλονισμό από τις φαγωμάρες και τις γκάφες των Κλουζώ του...

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι

Μεταξύ Σαρτρ
και Αλτουσέρ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ και Σία. Τσιμισκή 78.
τηλ. 279.720

«... απαρχής ειργάσθην υπέρ της ευοδώσεως των σκοπών της επαναστάσεως»

Αντισυνταγματάρχης Γιάννης Αλεξάκης. Επικεφαλής της διεύθυνσης Αντικατασκοπείας της ΚΥΠ —της σημαντικότερης και πλέον νευραλγικής— επικεφαλής του Τμήματος Ασφαλείας και υπεύθυνος στο «Γραφείο Αντιτρομοκρατών» στην ίδια υπηρεσία. Δηλαδή —σύμφωνα τουλάχιστον με τα όσα μέχρι τώρα είναι γνωστά για την ΚΥΠ— ο «ισχυρός ανήρ». Και όχι μόνο αυτό. Πολιτικό πρόσωπο. Αφού αυτός και μόνο ήταν υπεύθυνος για τους κρίσιμους τομείς της ΚΥΠ και τις δραστηριότητές τους.

Ποιος είναι ο κ. Αλεξάκης —που όπως προκύπτει από όσα στοιχεία μπορεί να έχει μια δημοσιογραφική έρευνα και μια έρευνα σε δημοσιεύματα εφημερίδων— βρίσκεται την τελευταία εικοσαετία στο κέντρο κάποιων ιδιαίτερα κρίσιμων γεγονότων και υποθέσεων;

Για πρώτη φορά εμφανίζεται στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ. Από κατηγορούμενος μετατρέπεται σε μάρτυρα κατηγορίας. Υποτίθεται ότι είχε γίνει προσπάθεια να μνηθεί στη «συνωμοτική οργάνωση».

Μέχρι το 1973 δεν εμφανίζεται. Στο διάστημα αυτό υπηρέτησε, από το 1964 μέχρι το 1967, και στην Κύπρο.

Η Οριάννα Φαλάτσι, στο βιβλίο της «Ένας άνδρας», γράφει ότι ο Αλέκος Παναγούλης τον καιρό που έψαχνε (1974-76) για τα περιφημα αρχεία της ΕΣΑ ανακάλυψε έναν αξιωματικό στην ΚΥΠ που του είπε: «εγώ θα σου δώσω ένα μπαούλο με ντοκουμέντα». Ποιος ήταν αυτός; «Ο άντρας μιας κοπέλας που με βοήθησε τον καιρό της απόπειρας» (εννοεί την απόπειρα εναντίον του δικτάτορα Γ. Παπαδόπουλου) σημειώνει η Ο. Φαλάτσι. Βέβαια, ο Α. Παναγούλης ποτέ δεν είπε, ούτε στην απολογία του στο στρατοδικείο, ούτε μετά, από ποιον προμηθεύθηκε τα εκρηκτικά υλικά. Η κοπέλα που αναφέρεται στο βιβλίο της Φαλάτσι ήταν η γυναίκα του κ. Αλεξάκη την οποία γνώρισε και παντρεύτηκε όταν υπηρετούσε στην Κύπρο. Λέγεται ότι αυτή «βοήθησε» τον Παναγούλη. Μεσολάβησε, δηλαδή, για τα εκρηκτικά. Μόνο που από πολλούς υπάρχει η υπόνοια ότι η ποιότητά τους δεν ήταν η κατάλληλη και αυτό ήταν ένας από τους λόγους, που δεν ήταν αποτελεσματική η απόπειρα εναντίον του δικτάτορα. Ποτέ βέβαια ο Αλ. Παναγούλης δεν είχε διευκρινίσει αυτό το ζήτημα. Στο ΑΝΤΙ (τχ. 62) με αφορμή την υπόθεση διαβίβασης όλων των εγγράφων του υπουργείου εξωτερικών της Κύπρου, που αφορούσαν το κυπριακό, σε στελέχη της ελληνικής ΚΥΠ στη Λευκωσία, από τον κατάσκοπο όπως απεκαλύφθη Μ. Μιχαηλίδη —αποκρυπτογράφος του υπ. Εξω-

του Ρεπόρτερ - II

τερικών— είχε αποκαλυφθεί ότι αυτός —παλιός άνθρωπος του Γεωργιάτση και μετά «μακαριακός»— ήταν ο ίδιος που βοήθησε να φτάσουν τα εκρηκτικά με το διπλωματικό σάκο της κυπριακής πρεσβείας στην Αθήνα, στην ομάδα Παναγούλη. Είναι γνωστό ότι η γυναίκα του κ. Αλεξάκη υπηρετούσε στην πρεσβεία. Και κάποια στελέχη της ΚΥΠ προμήθευαν τα έγγραφα που τους έστελνε ο Μιχαηλίδης στην «προϊσταμένη» αρχή, δηλαδή τη CIA.

Ο κ. Αλεξάκης όμως επανέρχεται πάλι στη γνωστή υπόθεση του Κινήματος του Ναυτικού το 1973. Τότε εξετάζεται ως μάρτυρας —2 Αυγούστου 1973— από τον εισηγητή του Στρατοδικείου Αθηνών Μουστάκα, αλλά δεν κρατείται. Σύμφωνα με το «Βήμα» (Κυριακή 22-9-85) ο τότε υπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Ευάγγελος Αβέρωφ, που υπογράφει την τοποθέτησή του στην ΚΥΠ μετά τη μεταπολίτευση, χαρακτηρίζει τώρα ως «περίεργη» αυτή την κατάθεση. Ο κ. Αλεξάκης λέει στην κατάθεσή του αυτή για το κίνημα του Ναυτικού:

«εις γενομένας συζητήσεις μετά συναδέλφων και ετέρων προσώπων κατέκρινα την ενέργειαν αυτήν ως ατιμωτικήν και προδοτικήν κατά της πατρίδος».

Τελειώνει δε την κατάθεσή του ως εξής:

«Ως προς την θέσην μου έναντι της Επανάστασεως και της Εθνικής Κυβερνήσεως ήτο απ' αρχής υπέρ αυτής μέχρι και σήμεραν και εβγάσθην υπέρ της ευοδώσεως των σκοπών της τόσο εγώ, όσον και η σύζυγός μου. Τούτο αναγράφεται και εις τας διαδοχικάς μου σημειώσεις ως μου ανεκοινώθη από την διοίκησίν μου εις Ηράκλειον. Συνεπώς ουδένα λόγον είχα να συνεργασθώ με βασιλόφρονες αξιωματικούς και ιδιώτας τους οποίους βασιλόφρονας ουδέποτε συνεπάθουν».

Το στοιχείο αυτό που πρώτη φορά έρχεται στο φως της δημοσιότητας, χαρακτηρίζει τη στάση του κ. Αλεξάκη στη δικτατορία.

Όμως, σύμφωνα με πληροφορίες του ΑΝΤΙ από κύκλους αξιωματικών του Ναυτικού που συμμετείχαν στο κίνημα, ο κ. Αλεξάκης είχε μνηθεί από το Φέτση, που ήταν από τους λίγους αξιωματικούς του Στρατού Ξηράς που είχαν συνεργασθεί με το Ναυτικό. Ο Αλεξάκης ήταν τότε λοχαγός και υπηρετούσε στη Σύρο. Η μύησή του είχε γίνει με γνώση του στρατηγού Βιδάλη, ο οποίος είχε αποστρατευθεί μετά το αποτυχημένο «κίνημα» του βασιλιά το Δεκέμβρη του 1967 και κείνο τον

καιρό ζούσε στις ΗΠΑ. Όπως προκύπτει από άρθρο του Μιχάλη Ζούβελου στο «Βήμα», 13 Ιουνίου 1980, ο Βιδάλης είχε επαφές με κύκλους του Αμερικανικού Πενταγώνου και είχε ανταλλάξει πληροφορίες με τον υφυπουργό τότε Εξωτερικών Σίσκο, βοηθό του Κίσσιγκερ, για τις προετοιμασίες στο Κίνημα του Ναυτικού. Ο Βιδάλης διατηρούσε επαφές με τον «τέως» οι οποίες συνεχίζονται και προφανώς δεν θα πρέπει να είναι άσχετες με την προσέγγιση του Βιδάλη στον Φέτση.

Ενώ όμως οι αξιωματικοί του Ναυτικού βασανίζονται, φυλακίζονται, παραπέμπονται σε δίκη, ο Αλεξάκης καλείται δύο μήνες μετά, τον Αύγουστο, σε απολογία —«περίεργη» σύμφωνα με τον Αβέρωφ— στην οποία πέρα από τα παραπάνω αναφέρεται μόνο για τις σχέσεις του με τον Σπύρο Μουστακλή, που χαρακτηρίζει ως «κοινωνικές».

● Ποιες ήταν οι υπηρεσίες που προσέφεραν αυτός και η γυναίκα του για την «ευώδοση των σκοπών» της 21ης Απριλίου; Ο ίδιος στην απολογία του επικαλείται τις διαδοχικές σημειώσεις στον προσωπικό του φάκελο. Τι λένε αυτές οι σημειώσεις; Υπάρχουν; Καταστράφηκαν ή παραποιήθηκαν στο μεταξύ; Θα είναι χρήσιμο να το πληροφορηθούμε γιατί ο κ. Αλεξάκης αυτές τις σημειώσεις επικαλείται για να αποδείξει την πίστη του στην «επανάσταση».

● Τελικά ο κ. Αλεξάκης είναι με την «επανάσταση», φροντίζει να γνωρίζει τα του κινήματος στο Ναυτικό, είναι και με τους αξιωματικούς του Ναυτικού, και κατακρίνει την «ενέργειαν αυτήν, ως ατιμωτικήν»; Είναι μέσα σε όλα;

Μετά τη μεταπολίτευση τοποθετείται στην ΚΥΠ σε μία από τις θέσεις που έχει και σήμερα. Δηλαδή στη Διεύθυνση Εσωτερικής Ασφαλείας. Ως πιστός στη νομιμότητα; Ως έντιμος αξιωματικός; Κανείς δεν γνωρίζει. Διοικητής στην ΚΥΠ ήταν ο στρατηγός Φέτσης. Η ΚΥΠ ανήκε τότε διοικητικά στο Υπουργείο Προεδρίας, του οποίου υπουργός ήταν ο κ. Γ. Ράλλης.

Όπως αναγράφηκε ήδη στο «Βήμα» (22-9-85) την ευθύνη της τοποθέτησής του σ' αυτή τη θέση είχε ο στρατηγός Φέτσης, γνωστός φιλοβασιλικός.

Στην εξάρθρωση του «κινήματος - πυζάμα» ο κ. Αλεξάκης «πρωταγωνιστεί». Αυτή είναι η διατύπωση του «Βήματος». Στην πραγματικότητα όμως επρόκειτο για μια παρωδία κινήματος την οποία τεχνηέντως διόγκωσε ο ίδιος σε συνεννόηση με την πολιτική ηγεσία. Η αναταραχή που προέκυψε «αξιοποιήθηκε» για αποστρατείες «σταγονιδίων» στις αρχές του 1975. Λέγεται όμως ότι ο κ. Α-

λεξάκης αξιοποίησε αυτή την ευκαιρία για αποστρατείες και προσωπικών του αντιπάλων. Φαίνεται όμως ότι η συνεννόηση αυτή της τότε υπεύθυνης πολιτικής ηγεσίας δημιουργεί κατ' ανάγκην αλληλόχρεους λογαριασμούς τους οποίους εκμεταλλεύεται πολιτικά ο κ. Αλεξάκης

Το «Βήμα» (22-9-85) γράφει ότι «ο κ. Ε. Αβέρωφ δηλώνει ευθαρσώς ότι ο ίδιος τελικώς απαίτησε πριν από τις εκλογές του 1977, την απομάκρυνση του κ. Αλεξάκη από την ΚΥΠ παρουσιάζοντας —όπως υποστηρίζει ο τότε υπουργός Εθνικής Άμυνας— στοιχεία για «περιέργες δραστηριότητες» (του κ. Αλεξάκη) στον τότε πρωθυπουργό κ. Κ. Καραμανλή που διέταξε την απομάκρυνση».

Στην πραγματικότητα όμως ο κ. Αλεξάκης διώχθηκε και ο στρατηγός Φέτσης παραιτήθηκε ύστερα από αίτημα για άσκηση δίωξης που έγινε από τον Μιχάλη Ζούβελο —και για την οποία γράφουμε σε διπλανές σελίδες— γιατί έκανε «έντεχνη διαρροή» των αρχείων της ΚΥΠ. Περισσότερες λεπτομέρειες για την περίφημη αυτή ιστορία των αρχείων της ΚΥΠ και των αρχείων της ΕΣΑ μπορεί ο αναγνώστης να δει σε άρθρο που δημοσιεύεται σε διπλανές σελίδες. Πέραν όμως της «έντεχνης διαρροής» υπάρχουν και πληροφορίες ότι η «ηγετική» δραστηριότητα του κ. Αλεξάκη φτάνει μέχρι και το σημείο παρακολούθησης τηλεφώνων, όχι βέβαια σήμερα, αλλά τότε και συγκεκριμένα των τηλεφώνων των κ. κ. Καραμανλή και Αβέρωφ.

Φαίνεται ότι μετά το πραξικόπημα της «πυτζάμας» ο Αλεξάκης απόκτησε πλέον «ειδίκευση» στα «κινήματα». Σύμφωνα πάλι με το «Βήμα» (22-9-85) η ΚΥΠ του κ. Αλεξάκη είχε προειδοποιήσει «αναληθώς» τρεις φορές στην περίοδο 1981-1984 για «επικείμενο στρατιωτικό πραξικόπημα». Τον Φεβρουάριο του '83, τον Ιούλιο του '84 και τον Δεκέμβριο του '84. Αυτά επί Αλλαγής. Αλλά και παλιότερα, επί Δεξιάς και συγκεκριμένα την παραμονή της 28ης Οκτωβρίου 1976, είχε κατασκευάσει ένα άλλο «πραξικόπημα». Το σε-

νάριο ήταν ότι ένας Αμερικανός λοχίας (!) που υπηρετούσε σε κάποια από τις αμερικανικές βάσεις θα ήταν «αρχηγός πραξικοπήματος», που θα εκδηλωνόταν τα ξημερώματα της εθνικής γιορτής. Ο πρωθυπουργός τότε Κ. Καραμανλής κάλεσε τον Αμερικανό πρέσβη Κιούμπιτς για να κάνει διάβημα. Η όλη ιστορία, εκτός από αναληθή, οδήγησε και σε ένα διπλωματικό ρεζιλίκι.

Ο κ. Αλεξάκης είτε στο διάστημα που υπηρετούσε στην ΚΥΠ είτε και στην ακόλουθη περίοδο μέχρι τις εκλογές του 1981 ήταν σε επαφή με τον βουλευτή Μπαντουβά, αλλά και με κύκλους προσκείμενους στον τότε αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Α. Παπανδρέου δίνοντας πληροφορίες για την κυβέρνηση της «Νέας Δημοκρατίας» και δημιουργώντας γέφυρες με την Δημοκρατική Παράταξη. Ο κ. Αλεξάκης διοχέτευε «πληροφορίες» στον κ. Μπαντουβά περί Στρατού κτλ. Έγιναν μάλιστα τότε και επερωτήσεις στη Βουλή από τον κ. Μπαντουβά, που ανάγκασαν τον κ. Α. Παπανδρέου να χρησιμοποιήσει το χαρακτηρισμό «ύποπτες». Φαίνεται ότι ο κ. Μπαντουβάς —βουλευτής τότε της ΕΚ.-ΝΔ— είχε πέσει θύμα παραπληροφόρησης από τον κ. Αλεξάκη. Αυτές πάντως οι επαφές με τη Δημοκρατική Παράταξη απέδωσαν και μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ ο κ. Αλεξάκης επέστρεψε στην ΚΥΠ. Το «Βήμα» (22-9-85) γράφει ότι «λέγεται ότι τοποθετήθηκε με διαταγή του νέου διοικητή της ΚΥΠ στρατηγού Πολίτη», στενού φίλου και συνεργάτη του υπουργού αναπληρωτή Εθνικής Άμυνας κ. Α. Δροσογιάννη.

Κανείς βέβαια δεν γνωρίζει με στοιχεία μέσα από ποιους δρόμους ο κ. Αλεξάκης απέκτησε την εμπιστοσύνη του υπουργείου Εθνικής Άμυνας και ανέλαβε μια τόσο λεπτή θέση. Το βέβαιο είναι ότι ο κ. Αλεξάκης φρόντιζε στο όνομα του αμήχανου ερωτηματικού «τι θα κάνουμε τώρα εμείς οι δημοκρατικοί αξιωματικοί», από τη μεταπολίτευση και μετά, να έχει να έχει επαφές με αξιωματικούς. Και όσο μπορούσε τους προωθούσε, όταν

στη συνέχεια απέκτησε τις προσβάσεις και τη δύναμη.

Πληροφορίες αναφέρουν ότι συστάσεις για την τοποθέτησή του στην ΚΥΠ, δέκα μέρες μετά την αλλαγή, έκαναν τρεις υπουργοί της σημερινής κυβέρνησης, ένας απόστρατος δημοκρατικός αξιωματικός και ένας σύμβουλος του πρωθυπουργού.

Φαίνεται ότι ο κ. Αλεξάκης ήθελε να αποκτήσει φίλους παντού. Στη μεταπολίτευση παρουσιάζεται και «δημοκράτης». Είχε φίλους με την «Επανάσταση», δήλωνε πιστή σ' αυτή, είχε φίλους φιλοβασιλικούς, είχε φίλους Καραμανλικούς, Αβερωφικούς. Τώρα θέλει και δημοκρατικούς. Τι είναι; Χουντικός; Αντιχουντικός; Φιλοβασιλικός; Αντιβασιλικός; Δεξιός; Σοσιαλιστής; Πιστός στη νομιμότητα; Με όλους; Με κανέναν;

Τελικά η συνεχής επί τέσσερα χρόνια θητεία του στην ΚΥΠ διανθίστηκε με όλη την προβοκατορολογία που έγινε γνωστή τις τελευταίες μέρες και τις ανορθόδοξες σχέσεις του με τον χαφιέ Κρυστάλλη, ενώ παράλληλα κατάφερε να εκπαρθεύσει τον ταξίαρχο Βασ. Τσαγκρή και άλλους ικανούς αξιωματικούς. Συγκεντρώνει στα χέρια του όλες τις αρμοδιότητες —και τον κλάδο αντικατασκοπίας.

Σαν υπαρχηγός με δική του πρωτοβουλία τοποθετείται στην ΚΥΠ ο Φίλιππος Μακέδος που υπηρετούσε στην Αμερικανική πρωτεύουσα. Ο Αλεξάκης χτίζει τις συμμαχίες του;

● Τέλος πάντων πως καταφέρνει και αναδεικνύεται ο άνθρωπος «όλων των εποχών», παρά το γεγονός ότι αρκετοί τον θεωρούν μετρίων ικανοτήτων; Μήπως η απάντηση βρίσκεται στις σχέσεις του —όπως γράφτηκε— με τον «συμμαχικό» παράγοντα; Ή μήπως στο ότι κρατά στο χέρι του κάποια «ισχυρά» χαρτιά που του επιτρέπουν να παίζει αυτόνομο παιχνίδι;

Η κατάθεση του υπηρεσιακού φακέλου του στη Βουλή θα φώτιζε πιθανά ορισμένα ερωτήματα που δικαιολογημένα διατυπώνονται.

Κυκλοφορεί
το 160 τεύχος

ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

- ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
- ΣΕ ΠΟΛΛΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΑΘΗΝΑΣ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ-ΕΠΑΡΧΙΑΣ
- ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΠ' ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ο δύσκολος χειμώνας της αριστεράς
- Η νεο-φιλελευθερή επιθεση
- Η κρατική αγροτική πολιτική και οι φορείς-της
- Οι συνεταιρισμοί
- Οι αγροτικοί συλλογοί
- Ένα τρακτερ που οργώνει τον ψυχισμό του κόσμου
- Η αριστερή διανοήση 1900-1950
- Οργάνωση ΠΑΣΟΚ: ξανα σκεπτικισμός
- Οι αντιθεσεις στη δεξιά

νηπιαγωγείο

το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου - Ευθυμία
Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

Μια άγνωστη πτυχή από τις δραστηριότητες του Αλεξάκη

Μια από τις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες πτυχές της ζωής του αντισυνταγματάρχη Ιωαν. Αλεξάκη —που για μία εικοσαετία κατόρθωσε να βρίσκεται αναμειγνύμενος σε όλες τις σκοτεινές υποθέσεις της πολιτικής ιστορίας της χώρας μας— είναι η συμμετοχή του στη διαρροή εγγράφων από το περιβόητο αρχείο του Χατζηζήση, διοικητή κατά την τελευταία περίοδο της δικτατορίας του ΕΑΤ/ΕΣΑ.

Αυτή η συμμετοχή του στην άθλια απόπειρα να σπλωθεί ο κόσμος της Αντίστασης και ιδιαίτερα οι προοδευτικοί και αριστεροί αγωνιστές που είχαν βασανιστεί από τους σπιήρους του Χατζηζήση, είναι μια σημαντική ψηφίδα που πλάι στις υπόλοιπες που βλέπουν πλέον το φως της δημοσιότητας συμπληρώνει το πορτραίτο αυτού του αινιγματικού ανθρώπου που η κυβέρνηση της Αλλαγής, μετά τις εκλογές του Ιουνίου 1985, του ανανέωσε την εμπιστοσύνη της και του ανέθεσε τους δύο πιο νευραλγικούς τομείς της ΚΥΠ: τη διεύθυνση Εσωτερικής Ασφάλειας —την οποία κατείχε από το 1981, δέκα μέρες μετά τη νίκη του ΠΑΣΟΚ— και τη διεύθυνση Αντικατασκοπείας.

Αλλά ας δούμε τα πράγματα με τη σειρά τους, από το τέλος προς την αρχή.

Η δίωξη κατά Αλεξάκη

Στις 4/2/1977 ο τότε επίτροπος Μιχάλης Ζούβελος ζήτησε να ασκηθεί δίωξη κατά του τότε αρχηγού της ΚΥΠ αντιστρατήγου Κ. Φέτση και του διευθυντή Εθνικής Ασφάλειας Ιωαν. Αλεξάκη, θεωρώντας τους ως υπεύθυνους για τη διαρροή μεγάλου μέρους του αρχείου της. Ένα περίπου χρόνο πριν, στις 19 Απριλίου 1976, είχε αρχίσει η δημοσίευση στην εφημερίδα «Τα Νέα» εγγράφων που τα αποκαλούσαν «αρχεία ΕΣΑ». Έξι μέρες αργότερα, στις 24 Απριλίου 1976, δημοσιεύεται απαγορευτική διαταγή του επιτρόπου Μ. Ζούβελου —που η διάρκειά της ήταν μόνο 30 ημερών— και η δημοσίευση των αρχείων διακόπτεται. Η υπόθεση των «Αρχείων της ΕΣΑ» έμεινε κατά κάποιο τρόπο μετέωρη και τα ερωτήματα σωρεύτηκαν.

Ωστόσο, οι προσπάθειες του επιτρόπου Μ. Ζούβελου δεν περιορίστηκαν στην απαγόρευση. Με δεδομένο ότι τα αρχεία της ανακριτικής μονάδας ΕΑΤ/ΕΣΑ είχαν καταστραφεί —γι' αυτή την πράξη είχε ασκηθεί παλιότερα και δίωξη κατά των υπευθύνων— επιχείρησε να αποκαταστήσει το χαμένο υλικό αναζητώντας τα αρ-

του Ρεπόρτερ - III

χεία που διατηρούσαν οι ελληνικές πρεσβείες του εξωτερικού. Επέστρεψε με ένα τεράστιο υλικό και με την πεποίθηση ότι το πλήρες αρχείο βρισκόταν στην ΚΥΠ —όπου οι ανακριτικές μονάδες της ΕΣΑ έστελναν αντίγραφα— και ότι δεν έπρεπε να παραμείνει στην κατοχή της. Φρόντισε λοιπόν να εκδόσει δικαστική απαγόρευση καταστροφής των εγγράφων και του υλικού που βρισκόνταν την κατοχή της ΚΥΠ και υποστήριξε ότι πρέπει να θεωρηθούν υλικό του δικαστηρίου, που παραμένει προσωρινά στην ΚΥΠ ως παρακαταθήκη. Με την υπ' αριθμόν 18 της 19ης Νοεμβρίου 1976 απόρρητη έκθεση προς τον υπουργό Εθνικής Άμυνας Ευαγ. Αβέρωφ, αφού περιέγραψε την έρευνα και τα αποτελέσματά της, υποστήριξε ότι την ευθύνη για την τύχη του υλικού οφείλει να αναλάβει η ίδια η κυβέρνηση, και ότι σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παραμείνουν στην ΚΥΠ. Η στοιχειοθέτηση της άποψής του θεμελιωνόταν στα ακόλουθα επιχειρήματα που ακόμα και σήμερα διατηρούν την ισχύ τους.

1. Ότι με αυτόν τον τρόπο παρέχεται στην ΚΥΠ η δυνατότητα να χρησιμοποιεί το υλικό αυτό είτε παράνομα είτε με σκοπό τη δημιουργία πολιτικών ζητημάτων.
2. Ότι δεν είναι δυνατόν να αποκλεισθεί στο μέλλον η έντεχνη διοχέτευσή τους όπως πολλές ενδείξεις πείθουν ότι συνέβη ήδη με τα «καλούμενα αρχεία του ΕΑΤ/ΕΣΑ».
3. Ότι δεν αποτελούν στρατιωτικά ή εθνικά μυστικά ώστε να ανήκουν στην αρμοδιότητα της ΚΥΠ, και
4. Ότι ο έλεγχος και ο διαχωρισμός πρέπει να επεκταθεί και στο Αρχείο της ΚΥΠ της περιόδου της δικτατορίας διότι είναι δεδομένο ότι τα περισσότερα έγγραφα είτε σε πρωτότυπο είτε σε αντίγραφα βρίσκονται εκεί.

Όμως με αυτές τις πρωτοβουλίες δεν

άνοιγε δυστυχώς ο δρόμος για την εκκαθάριση της ΚΥΠ και τον επαναπροσδιορισμό των καθηκόντων της. Αντίθετα αυτή ήταν η προτελευταία πράξη. Λίγους μήνες μετά την αίτηση άσκησης δίωξης κατά των Φέτση και Αλεξάκη ο επίτροπος παραιτήθηκε και η διαδικασία έκτοτε δεν κινήθηκε. Προηγουμένως ο Ευαγ. Αβέρωφ, που έτρεφε πάντα κάποια δυσπιστία για το δίδυμο, κατόρθωσε να επιβάλει έναν επιτυχή για τον ίδιο συμβιβασμό και παρά τις αντιδράσεις του Γ. Ράλλη —που δίχως να έχει επαρκείς πληροφορίες υποστήριζε τους υφισταμένους του— εξανάγκασε τον Ιωαν. Αλεξάκη.

Το αρχείο Χατζηζήση και ο Αλέκος Παναγούλης

Ωστόσο, αυτή η υπόθεση που έκλεισε τόσο σιωπηλά, είχε αρχίσει τρία χρόνια νωρίτερα με εντελώς διαφορετικούς στόχους. Μετά τις εκλογές του 1974, ο Αλ. Παναγούλης απογοητευμένος από τα αποτελέσματα και οργισμένος από την τροπή που έπαιρναν τα πολιτικά πράγματα, συνέλαβε την ιδέα —που γρήγορα μετατράπηκε σε ιδεοληψία— να αναζητήσει τα αρχεία της ΕΣΑ και μέσα από τη δημοσίευσή τους να αποκαταστήσει μian αλήθεια στηριγμένη αποκλειστικά στη στάση που τήρησαν οι διάφοροι πολιτικοί κατά τη διάρκεια της δικτατορίας. Ο άμεσος στόχος ήταν ο Ευαγ. Αβέρωφ. Όμως γρήγορα παρασύρθηκε στη δίνη των πολιτικών αντιπαραθέσεων και οι εκτιμήσεις του για την πολιτική των αντιπάλων του οργανωνόνταν γύρω από κλίμακες αξιών που αναδείκνυαν την προσωπική ηρωική στάση του, του επεφύλασσαν το ρόλο του εισαγγελέως και καταδίκαιαν όλους όσους δεν είχαν επιδείξει τον ίδιο ηρωισμό σε διαρκή και αναγκαστική πολιτική αφωνία. (Βλ. Ορ. Φαλάτσι, «Ένας άνδρας» σελ. 314-5, 322, 327, 341, 370, 387 κτλ.).

Για τον τρόπο με τον οποίο απόκτησε το υλικό που χρειαζόταν υπάρχουν τρεις εκδοχές.

● Η πρώτη, η πλέον μυθιστορηματική, είναι αυτή που διηγήθηκε ο ίδιος, και την περιγράφει το πρώτο δημοσίευμα της εφημερίδας «ΝΕΑ». Είναι σίγουρο πως δεν είναι ορθή. Αυτό προκύπτει και από το αφήγημα της Ορ. Φαλάτσι (στο ίδιο σελ. 400) και από το άρθρο του Μιχ. Ζούβελου («Το Βήμα» 8/2/1981). Ποτέ καμία ομάδα Παναγούλη δεν επέδραμε στο σπίτι του Χατζηζήση και δεν «έκανε κατάσχεση» σε

φακέλους που φορτώθηκαν σε φορτηγά. ● Μα ούτε και η δεύτερη —αυτή που θέλει τον Αλ. Παναγούλη να μεταφέρει μόνος του το ογκώδες υλικό από το σπίτι του Χατζηζήση στο αυτοκίνητό του— αντέχει σε προσεκτική εξέταση (βλ. Ορ. Φαλάτσι στο ίδιο σελ. 400).

● Από το άρθρο του «Βήματος» (8/2/1981) προκύπτει μια τρίτη εκδοχή που θέλει τον Ιωαν. Αλεξάκη να είναι ο πρωταγωνιστής της επιχείρησης.

Αλλά τι ήταν αυτό το υλικό; Ήταν το προσωπικό Αρχείο του Χατζηζήση: Μια επιλογή από το σύνολο των φακέλων του ΕΑΤ/ΕΣΑ που είχε κρατήσει ο Χατζηζήσης, σε δύο αντίγραφα που τα είχε τοποθετήσει σε δύο διαφορετικά μέρη. Αυτό το αρχείο ήταν το βασικό διαπραγματευτικό ατού του Χατζηζήση, και η μόνη εγγύηση που ο ίδιος επεφύλασσε στον εαυτό του αν η κατάσταση άλλαζε. Ήλπιζε ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να διαπραγματευθεί την προσωπική του ενοχή και να την ανταλλάξει με το Αρχείο.

Σε ένα ιδιόγραφο ειδικό κατάλογο ο Χατζηζήσης είχε περιγράψει το περιεχόμενο του Αρχείου και τους αριθμούς όλων των εγγράφων πλάι στο όνομα αυτού στον οποίον αναφέρονταν ο φάκελος. Αυτό το αρχείο υποτίθεται πως ανακάλυψε ο Αλ. Παναγούλης στο σπίτι του Χατζηζήση. Και αυτό άρχισε να δημοσιεύει, στην εφημερίδα «τα Νέα».

Όμως η πραγματικότητα φαίνεται να είναι διαφορετική. Ο Μ. Ζούβελος, στο άρθρο που αναφέραμε, δίνει μια άλλη περιγραφή που είναι θεμελιωμένη και πειστική.

Τα αρχεία του Χατζηζήση εντοπίστηκαν στο σπίτι της γυναίκας του Φανής από τις υπηρεσίες του Αλεξάκη. Αρχικά —όπως φαίνεται και από τα έγγραφα που προσκόμισε ως αποδεικτικά της αλήθειας του άρθρου ο Μ. Ζούβελος— ο Ιωαν. Αλεξάκης σκέφθηκε να τα παραδώσει στον επίτροπο και του έστειλε αντίστοιχο ενημερωτικό σημείωμα με ημερομηνία 17 Δεκεμβρίου 1975. Στη συνέχεια σκέφθηκε πως και άλλες χρήσεις θα ήταν πιο αποτελεσματικές και με σημείωμα της επομένης 18 Δεκεμβρίου 1975 αναιρεί το προηγούμενο, θεωρεί την πηγή των πληροφοριών ως αναξιόπιστη και ζητά από τον Επίτροπο να μην προχωρήσει σε έρευνα στο σπίτι της Φανής Χατζηζήση. Αυτά τα αρχεία είναι που ο Αλεξάκης παρέδωσε στον Αλ. Παναγούλη, γνωρίζοντας ποια θα είναι η χρήση για την οποία προορίζονταν.

Ο Αλ. Παναγούλης θεωρούσε τον Αλεξάκη δημοκρατικό αξιωματικό, γνώριζε τη γυναίκα του που είχε μεσολαβήσει για την προμήθεια των εκρηκτικών με τα οποία έκανε την απόπειρα κατά του Γ. Παπαδόπουλου και περίμενε από τον Αλεξάκη και άλλο υλικό, ένα μπουφό γεμάτο έγγραφα (Ορ. Φαλάτσι, στο ίδιο σελ. 433, 464). Έτσι, όταν ο Αλεξάκης τον πληροφόρησε τον Απρίλιο 1976 ότι ο Ευαγ. Αβέρωφ σκοπεύει να τον μεταθέσει, ο Αλ. Παναγούλης τηλεφώνησε στον υπουργό Εθνικής Άμυνας, απείλησε με επερώτηση, δήλωσε ότι στις 3 Μαΐου στη Βουλή θα κάνει α-

ποκαλύψεις και συνάντησε τον Αλεξάκη με τον οποίο αναζητούσε για ώρες κάποια λύση (Ορ. Φαλάτσι, στο ίδιο σελ. 464). Προφανώς ο Αλ. Παναγούλης αγνοούσε ότι ο Ιωαν. Αλεξάκης είχε δηλώσει στην απολογία του, στις 2 Αυγούστου του 1973, όταν είχε συλληφθεί με δύο μήνες καθυστέρηση για το κίνημα του Ναυτικού, «ότι τάσσεται ολόψυχα με την Εθνική Επανάστασιν». (Δες σε διπλανές στήλες το βιογραφικό του Αλεξάκη).

Η δημοσίευση και η αυθεντικότητα των εγγράφων

Δεν πρόκειται να σχολιάσουμε εδώ τη λογική που υποστύλωνε αυτές τις δημοσιεύσεις και τους στόχους που αντικειμενικά σκόπευε. Έχουν κριθεί και κατακριθεί από το σύνολο του πολιτικού κόσμου και ιδιαίτερα από τα κόμματα της Αριστεράς που ζητούσαν να δημοσιευθεί το σύνολο του Αρχείου. Αντί γι' αυτό επιλέγονταν κομμάτια που χωρίς να φωτίζουν καμιά ουσιώδη πολιτική πτυχή της λειτουργίας του δικτατορικού καθεστώτος, απλώς αμαύρωναν την εικόνα κάποιων νεαρών κομμουνιστών που εμφανίζονταν να καταθέτουν πληροφορίες για την οργάνωση στην οποία ανήκαν. Γρήγορα έγινε φανερό πως τα δημοσιεύματα έπαιρναν το χαρακτήρα μιας φουσαρμόνικας που άνοιγε κατά τη βούληση του διευθυντή της εφημερίδας. Ενώ παράλληλα μετατρέπονταν σ' έναν αόρατο ιστό καχυποψίας που βάραινε πάνω σε όλους όσους είχαν αγωνιστεί κατά της δικτατορίας.

Αυτή η κατάσταση ενοχλούσε και τον ίδιο τον Παναγούλη που ως μοναδικό στόχο του είχε τον Ευαγ. Αβέρωφ και κάποιους πολιτικούς του δικού του κόμματος, που θεωρούσε ότι κακώς παίζουν ένα πρωτεύοντα ρόλο.

Κι εδώ προκύπτει ένα πρώτο ερώτημα:

● Η μοναδική επαφή των «Νέων» ήταν ο Αλ. Παναγούλης και τα πάντα υπάκουαν σε μια εμπορική λογική;

● Ή η διεύθυνση της εφημερίδας είχε επαφή και με τον «δημοκρατικό» Αλεξάκη;

● Εκείνο που είναι εντελώς σίγουρο είναι πως η εφημερίδα αν ήθελε να ολοκληρώσει το δημοσίευμα, μπορούσε να το κάνει στις 7 μέρες που μεσολάβησαν μέχρι την απαγόρευση. Πράγμα που ενισχύεται από το γεγονός ότι κατ' επανάληψη ο τότε επίτροπος Μ. Ζούβελος είχε προειδοποιήσει τη διεύθυνση της εφημερίδας ότι θα διατάξει την απαγόρευση.

Ένα δεύτερο ερώτημα αναφύεται σχετικά με τη γνησιότητα των ιδίων των εγγράφων.

Στις 7 Μαΐου 1976 δημοσιεύονται δηλώσεις του Κ. Καραμανλή με τις οποίες ο τότε πρωθυπουργός ζητά να παραδοθούν όλα τα «ιδιωτικά» αρχεία στον Πρόεδρο της Βουλής εντός 10 ημερών και να τεθούν στη διάθεση της Δικαιοσύνης και των κομμάτων. Ο μόνος που καταθέτει αρχείο είναι ο Χατζηζήσης, μέσω του δικηγόρου του Αγγεληνού. Από τον ιδιόγραφο κατάλογο του Χατζηζήση διαπιστώνεται ότι το αρχείο που κατέθεσε είναι πλήρες

με εξαίρεση μιας επιστολής που δημοσιεύτηκε σε χουντική εφημερίδα. Ο επίτροπος του Στρατοδικείου ζητά από το γραμματέα της Βουλής Βερρόπουλο να αντιπαραβάλει τα δημοσιεύματα των «Νέων» με το αρχείο, ενώ ο ίδιος επιχειρεί τη συσχέτιση με έγγραφα από το αρχείο της ΚΥΠ. Από την αντιπαραβολή διαπιστώθηκε και ο επιλεκτικός χαρακτήρας της δημοσίευσης των «Νέων» —απομόνωση κάποιων αποσπασμάτων και αποσιώπηση άλλων— και η δημοσίευση εγγράφων που δεν υπήρχαν στο αρχείο Χατζηζήση.

Το ερώτημα βέβαια είναι πώς τελικά χαλκεύθηκαν τα έγγραφα που πέρασαν στην κατοχή του Αλ. Παναγούλη. Είναι προφανές πως εκτός από τον Ιωαν. Αλεξάκη, ίσως κανείς άλλος δεν είναι σε θέση να προσφέρει την αληθινή εκδοχή. Ένα περιστατικό όμως παρέχει κάποιες ενδείξεις προς την ορθή κατεύθυνση. Ο Ιωαν. Αλεξάκης φωτοτύπησε εκείνη την περίοδο, στα φωτοτυπικά μηχανήματα της ΚΥΠ, δίχως να χρησιμοποιήσει το προσωπικό, 5.500 σελίδες. Στην Ένορκη Διοικητική Εξέταση που διατάχθηκε γι' αυτό ο Ιωαν. Αλεξάκης ισχυρίστηκε ότι τις φωτοτυπίες τις έκανε αυτός ο ίδιος και ο αδελφός του και ότι ήταν... σελίδες από βιβλία που μελετούσε για τις εξετάσεις στη Σχολή Πολέμου! Μία είναι η πειστική ερμηνεία: ο Ιωαν. Αλεξάκης συγκρότησε το δικό του αρχείο και παράλληλα χάλκευσε το αρχείο Χατζηζήση που υπέδειξε τελικά στον Αλ. Παναγούλη.

Όπως είναι φανερό οι σχέσεις του Ιωαν. Αλεξάκη με τον Τύπο και τους δημοσιογράφους διόλου δεν χρονολογούνται από τη γνωριμία του με τον Ντάνο Κρυστάλλη.

..

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την έρευνα είναι πως, εκείνη την περίοδο, ανάμεσα σε τομείς της ΚΥΠ που υπάγονταν στον Ιωαν. Αλεξάκη κι ένα μέρος του πολιτικού προσωπικού είχε αποκατασταθεί μια αμφίδρομη επικοινωνία. Πρακτικές που βρίσκονταν εκτός των ορίων της πολιτικής νομιμότητας οργανώνονταν από την ΚΥΠ, παρεμβάλλονταν στην πολιτική συγκυρία κι εξυπηρετούσαν στόχους διαφορετικούς από αυτούς που διεκήρυσσε η πολιτική ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας. Παραμένει ακόμα ανοιχτό το ερώτημα γύρω από τον ακριβή ρόλο του Ιωαν. Αλεξάκη εκείνη την περίοδο. Γύρω από τους σκοπούς που επεδίωκε, τις διασυνδέσεις που είχε αποκαταστήσει και τη σχετική αυτονομία που διέθετε. Από αυτή τη σκοπιά, μια αναψηλάφηση της υπόθεσης πιστεύουμε πως θα πρόσθετε έναν από τους ελλείποντες κρίκους της δράσης του Ιωαν. Αλεξάκη. Και ίσως φώτιζε από άλλη γωνία μια σημερινή υπόθεση που χρησιμοποιείται με παρόμοιο τρόπο: την περιβόητη λίστα των κατασκόπων που παρέδωσε ο Μποχάν, τη λίστα που χωρίς να έχει ποτέ δημοσιευθεί ή να έχει ελεγχθεί η εγκυρότητά της, παρέχει άφθονο υλικό για ψιθύρους που στρέφονται τελικά κατά παντός!

□

Η εξουσία του φόβου

του Ρεπόρτερ - IV

Τη στιγμή που γράφεται τούτο το άρθρο, οι κάθε μορφής και λογικής δια του Τύπου εκφρασμένες *υποψίες, εικατολογίες και πιθανολογήσεις* αποτελούν το μοναδικό σχεδόν υλικό, που στηρίζει τη διατύπωση *ερωτημάτων*, και μόνον αυτών, για την, κατά τα φαινόμενα, πολυσχιδή «υπόθεση Κρυστάλλη, κτλ.». Για όποιον δεν θέλει να διακινδυνεύσει το κύρος της αυθεντίας του ως δημοσιογράφου ή δημοσιολογούντος, είναι τολμηρό το εγχείρημα της συσχέτισης κάποιων στοιχείων σίγουρα πραγματικών (όπως, π.χ., η σύλληψη του Κρυστάλλη ή η υπηρεσία που πρόσφερε στην ΚΥΠ) με κάποια άλλα στοιχεία τα οποία είτε αποτελούν επίδικο αντικείμενο της ανακριτικής διαδικασίας (π.χ., η συμμετοχή του σε βομβιστικές ενέργειες, ή άλλες συναφείς προς την τρομοκρατία δραστηριότητές του), είτε συνιστούν μείζονος πολιτικής σημασίας χαρακτηριστικά στη λειτουργία κρίσιμων θεσμών της δημόσιας ζωής (όπως, π.χ., η σχέση της κάθε είδους, και ενδεχόμενης, τρομοκρατικής δράσης του Κρυστάλλη με τη «δουλειά» του στην ΚΥΠ και τους προϊσταμένους του). Αν μπορούσε να γίνει αυτή η συσχέτιση ίσως σήμερα δεν θα μιλούσαμε απλώς για κάποια «υπόθεση Κρυστάλλη». Όμως οι πληροφορίες που θα έκαναν δυνατή αυτή τη συσχέτιση, εννοούμε δηλαδή τα στοιχεία που ούτως ή άλλως άπτονται, ή και προσδιορίζουν ακόμα, πολιτικές σχέσεις και καταστάσεις πραγμάτων σε δυναμικά ερείσματα του κράτους, όπου ο Κρυστάλλης δρούσε, δεν δίνονται στη δημοσιότητα.

Σε άλλες σελίδες υπάρχουν ρεπορτάζ για τον κόσμο της ΚΥΠ και τις διασυνδέσεις της με την πολιτική και μάλιστα μέχρι σήμερα, εν μέσω σοσιαλιστικής πολιτείας. Στο άρθρο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια να ανασυγκροτηθεί το *πολιτικό πλαίσιο* που μέσα του λειτούργησε ο περί τρομοκρατίας λόγος τούτων των ημερών· αυτό το πολιτικό πλαίσιο, εδώ *πλαίσιο πολιτικής εξουσίας*, καθορίζει και καθορίζεται από τους συσχετισμούς δύναμης μεταξύ των ομάδων επιρροής του σημερινού κρατικού μηχανισμού. Στην ανίχνευση των συσχετισμών αυτών μας συνδράμει η επίσημη κυβερνητική πρακτική, την οποία θεωρούμε σαν το εκφρασμένο σημείο ισορροπίας στις σχέσεις μεταξύ των εν λόγω ομάδων, και η λειτουργία του Τύπου.

Φάση πρώτη: επίσημη «σιωπή» και Τύπος

Από την πρώτη ημέρα που ανακοινώθηκε επίσημα η σύλληψη των Κρυστάλλη - Μπεχράκη για «ενδεχόμενη συμμετοχή» σε βομβιστικές ενέργειες, κύριο χαρακτηριστικό της επίσημης στάσης για αρκετές ημέρες ήταν η σιωπή, και κατά δεύτερο λόγο η λακωνικότητα της ανακοίνωσης που ανήγγειλε τη σύλληψη.

Οι «δύο τρομοκράτες» συλλαμβάνονται την Πέμπτη προς Παρασκευή (12/13.9.85), αμέσως μετά τις εκρήξεις των βομβών της Κυψέλης, οι οποίες και αναγράφονται στις εφημερίδες της Παρασκευής 13.9.85. Αντίθετα, η σύλληψη των δύο ανα-

κοινώνεται αργά την Παρασκευή, μετά από πολύωρη κράτηση τους στην Ασφάλεια, και αναγράφεται στις εφημερίδες της 14.9.85 —και μάλιστα παρουσιάζεται η υπόθεση σαν «μεγάλο λαυράκι»— μολονότι αυτή τους η σύλληψη συσχετίστηκε άμεσα, και επίσημα μάλιστα, με τις εκρήξεις.

Αυτό σημαίνει ότι η κοινή γνώμη πληροφορείται ετεροχρονισμένα αυτά τα δύο γεγονότα, ενώ η σύνδεσή τους θα γίνει κυρίως μέσα από την κατάθεση Αλεξάκη, που είδε το φως της δημοσιότητας πολύ αργότερα, στις 19.9.85.

Αυτή η αποσύνδεση των δύο γεγονότων μπορεί να ερμηνευθεί ως συνειδητή πολιτική πράξη εκ μέρους αρμοδίων, καθ' ύλην και μη, αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι δεν μπορούσε να παρουσιαστεί αλλιώς η σύλληψη παρά στη βάση ακριβώς της «γενικής υποψίας» περί «ενδεχόμενης συμμετοχής» των δύο σε βομβιστικές ενέργειες· αλλιώς, θα παρουσιαζόταν *άκαιρα* στη δημοσιότητα η προ καιρού υπάρχουσα υποψία της Ασφάλειας ότι, *αν μη τι άλλο*, ένας συνεργάτης της «αδελφής» ΚΥΠ είναι και «τρομοκράτης». Αυτή η προ καιρού υπάρχουσα υποψία, ίσως και απόλυτη βεβαιότητα..., της Ασφάλειας έρχεται στο φως σε μια δεύτερη φάση, τότε δηλαδή που οι επίσημες αρχές ήταν υποχρεωμένες να μην παραβιάσουν περισσότερο τις συνταγματικές εγγυήσεις, να στείλουν δηλαδή τον Κρυστάλλη στον εισαγγελέα —παραπομπή που ο χρόνος της «παιζόταν» μέχρι την τελευταία στιγμή, αν λάβουμε υπόψη ότι ο εισαγγελέας περίμενε από το πρωί τον κατηγορούμενο κι αυτός του «ήρθε» αργά το απόγευμα— και μαζί με αυτή την παραπομπή να ξετυλιχθεί η ιστορία περί σχέσεων Κρυστάλλη - ΚΥΠ - Αλεξάκη. Όμως, τόσο η υποψία της Ασφάλειας όσο και η δράση του Κρυστάλλη στην ΚΥΠ ήταν γνωστά πράγματα σε κάποιους αρμόδιους της κυβέρνησης, και όχι μόνο σε αυτούς, από την πρώτη στιγμή της σύλληψής του. Το ΒΗΜΑ της 24-9-1985 δίνει μάλιστα την πληροφορία ότι η σύλληψη Κρυστάλλη διατάχθηκε προσωπικά από τον κ. Τσουρά και μάλιστα ότι αυτή η διαταγή συνοδεύτηκε από οδηγίες του κ. υπουργού για την ανάγκη μυστικότητας και αστραπιαίας παρέμβασης...

Ακόμα, όμως, βρισκόμαστε στην πρώτη φάση της υπόθεσης· αυτή η φάση δεν προσδιορίζεται μόνο χρονολογικά (από τη σύλληψη μέχρι την παραπομπή του Κρυστάλλη), αλλά και πολιτικά. Πολιτικά, έχει δύο άξονες: τον λόγο και την πρακτική της πολιτικής εξουσίας, και τη σχέση Τύπος - διωκτικές αρχές - κοινή γνώμη.

Παράλληλα με τη λακωνικότετη ανακοίνωση της σύλληψης των Κρυστάλλη - Μπεχράκη, όλος ο Τύπος, με κάποια εξαίρεση στα έντυπα της αριστεράς, πραγματοποιεί επί τρεις μέρες (Σάββατο, Κυριακή, Δευτέρα) ένα εντυπωσιακό «ράλλυ» στην άγραφη «λίστα» της κοινής γνώμης. Η επίσημη εξουσία σιωπά και η κοινωνία πληροφορείται περί «τρομοκρατίας» από πηγές που υποκαθιστούν αρμοδιότητες και καθήκοντα τα οποία επιμερίζονται τυπικά στον υπουργό και αναπληρωτή υπουργό Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξεως: το δίκτυο αυτό της πληροφόρησης, που η λειτουργία του σε παρόμοιες κρίσιμες συγκυρίες είναι και από παλιότερες εποχές γνωστή..., εντοπίζεται κυρίως στην Αστυνομία και την Ασφάλεια, από τις οποίες, όπως χαρακτηριστικά γράφεται στο «Βήμα» της Κυριακής 15.9.85 «διαρρέουν από προχθές το βράδυ πληροφορίες εντελώς ανεπίσημα — και ουσιαστικά *καλούνται* οι εφημερίδες να τις υιοθετήσουν και να τις *προβάλλουν*». (Οι υπογρ. είναι δικές μας).

Ο λόγος της πολιτικά υπεύθυνης κρατικής εξουσίας είναι στην κυριολεξία ανύπαρκτος και τις τρεις αυτές ημέρες της πρώτης φάσης της υπόθεσης· όμως η πρακτική της είναι ουσιαστικά παρούσα: τόσο στις διαμεσολαβημένες σχέσεις της εξουσίας με την κοινή γνώμη, όσο και στη συμπεριφορά των κατασταλτικών μηχανισμών που έχουν αναλάβει την «διαλεύκανση» της υπόθεσης.

Μέσα από αυτή την απουσία - παρουσία της εξουσίας μπορούμε να επισημάνουμε δύο καίριας πολιτικής σημασίας στοιχεία:

Ο Τύπος πληροφορεί τους πολίτες, από «έγκυρες αστυνομικές (πάντα...) πηγές» για την πληθώρα πράξεων για τις οποίες κατηγορούνται οι «δύο τρομοκράτες», για τις σχέσεις τους με τη διεθνή τρομοκρατία, για το ότι ίσως αποτελούν —και επιτέλους βρέθηκαν...— τον περιβόητο ΕΛΑ, και ότι ίσως οι «αρμόδιες αρχές» ανακάλυψαν τους δράστες τρομοκρατικών ενεργειών του άμεσου και απώτερου —μέχρι πίσω στο '75— παρελθόντος.

Το πολιτικά συστηματοποιημένο ρεπορτάζ των εφημερίδων, στην ουσία παραπέμπει σε μία σκηνή όπου, από τη μια μεριά της στέκονται οι νόμιμοι φύλακες της πολιτείας, οι στρατιώτες της άμυνας της κοινωνίας απέναντι στους τρομοκράτες, οι οποίοι διοχετεύουν τον κρατικό λόγο στον Τύπο· λειτουργούν αυτοί πολιτικά, αλλά με αθέατους τους στρατηγούς τους, οι οποίοι όμως είναι και οι μόνοι νομιμοποιημένοι ηγέτες των πολιτών, με βάση τουλάχιστον τη δημοκρατική αρχή νομιμοποίησης· παράλληλα, βεβαίως, ένας τουλάχιστον από τους στρατηγούς αυτούς, ο κ. Τσούρας, ομιλεί και πράττει, αλλά αθέατος από το κοινό, στον κλειστό προθάλαμο της κορυφής της εξουσίας, δεδομένου ότι το Σάββατο 14.9.85 μεταβαίνει στην πρωθυπουργική κατοικία και ενημερώνει τον αρχηγό της κυβέρνησης.

Από την άλλη πλευρά αυτής της δια του Τύπου οικοδομημένης σκηνής, στέκονται οι τρομοκράτες - εχθροί της νομιμότητας της πολιτικής τάξης και των κανόνων συμβίωσης της κοινωνίας, αφού υποδεικνύονται ως δολοφόνοι και βομβιστές. Αν δούμε μαζί τα δύο μέρη αυτής της σκηνής, μπορούμε να πούμε ότι, τις πρώτες αυτές τέσσερις ημέρες της υπόθεσης, η απουσία και, σε πρώτο πλάνο τουλάχιστον, αθέατη εξουσία νομιμοποιείται και παρουσιάζεται αρραγώς ενωμένη, ακριβώς διότι η κοινή γνώμη τοποθετείται μονοπαγώς ενώπιον δύο εχθρών της ευνομούμενης πολιτείας. Το ότι είναι μονοπαγής η εικόνα που σμιλεύεται από τον Τύπο προς χρήσιν της κοινής γνώμης προκύπτει από το γεγονός, ότι ο ένας από τους «δύο», ο Ντάνος Κρυστάλλης, παρουσιάζεται μόνον ως τρομοκράτης, ως στοιχείο δηλαδή έξω από τη νόμιμη θεσμική τάξη και την παραδεκτή πολιτική διαδικασία· αυτή η εκδοχή περί Κρυστάλλη όμως, αυτό το «πρόσωπό» του, αντικρούεται με τη δεύτερη ιδιότητά του ως συνεργάτη κρατικού μηχανισμού, ως ατόμου δηλαδή μέσα στη θεσμική τάξη· εδώ ακριβώς εντοπίζεται συγκεκριμένα η συνειδητή πολιτική επιλογή για την οποία μιλήσαμε προηγουμένως, μια επιλογή που χώρισε την υπόθεση σε δύο φάσεις, μολονότι οι πολιτικά ενεχόμενοι —αρμόδιοι και μη— στην υπόθεση αυτή την αντιμετώπισαν από την αρχή ενιαία. Αλλά γι' αυτό θα μιλήσουμε παρακάτω, όταν ασχοληθούμε με τη δεύτερη φάση, που οριοθετείται από τη συνέντευξη Τσούρα, το βράδυ της 16.9.85.

Αστυνομία και Σύνταγμα

Η αδιαφάνεια και η σιωπή που, από πλευράς πολιτικής εξουσίας καθαυτής, καλύπτει την πρώτη φάση της υπόθεσης —και εδώ βρίσκεται το δεύτερο στοιχείο με πολιτική σημασία εκτός της λειτουργίας του Τύπου, που αναφέραμε προηγουμένως— έχει πολιτική αξία, γιατί σχετίζεται άμεσα με τη στάση που κράτησε η πολιτικά υπεύθυνη αρχή στη συμπεριφορά των ανακριτικών υπηρεσιών. Η αδιαφάνεια και η σιωπή δεν μπορεί φυσικά να αποδοθεί μόνο στον κ. Τσούρα, με βάση κάποιον φορμαλιστικό νομικισμό περί κατανομής ευθύνης μεταξύ των μελών του υπουργικού συμβουλίου. Ο κ. Τσούρας ομίλησε, όπως γράψαμε, για την εξέλιξη της υπόθεσης στην κεφαλή της κυβέρνησης, ομίλησε και ενημέρωσε για τις διαστάσεις που ήξε-

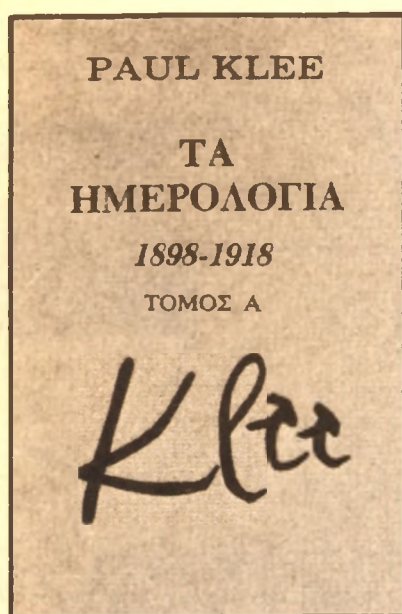
ρε ότι υπήρχαν από τότε που πάτησε για πρώτη φορά το πόδι του στο κτίριο της Μεσογείων. Η σιωπή και η αδιαφάνεια δεν μπορεί παρά να αφορά συνολικά την ηγεσία της χώρας, ή τουλάχιστον τις δυναμικότερες από τις ομάδες της, και τις αφορά ως πολιτική επιλογή. Αυτή η αδιαφάνεια έχει άμεση σχέση με τη συμπεριφορά των, με βάση την αρχή της νομιμότητας, πολιτικά ανεύθυνων αρχών ασφαλείας. Ποια είναι αυτή η συμπεριφορά, που υπηρετεί καθ' όλα την επιλογή της αδιαφάνειας περί την υπόθεση, δηλαδή, στην ουσία, περί την δεύτερη ιδιότητα του Κρυστάλλη;

Είναι η παραβίαση στοιχειωδών κανόνων νομιμότητας σε πολύ κρίσιμες πρακτικές της διοίκησης έναντι πολιτών: η μη παραπομπή των κατηγορουμένων στον εισαγγελέα εντός 48ώρου, έστω κι αν, όπως ίσως θυμάται ο αναγνώστης, είχε αναγγελθεί, ότι αυτή η παραπομπή θα γινόταν εντός του Σαββάτου, 14.9.85 (αυτό ξεχάστηκε πια);· δεύτερον, η στέρηση του δικαιώματος των κρατούμενων να απολογηθούν με συνήγορο· τρίτον, η στοιχειοθέτηση των κατηγοριών με βάση ανωμοτί καταθέσεις και όχι με ρητά προσδιορισμένες, και γνωστές στους κρατούμενους, απολογίες (διότι δεν μπορεί εύκολα να απολογηθείς χωρίς παρουσία συνηγόρου...). Είναι μια πρακτική, μια συμπεριφορά των δικωκτικών αρχών, που πέρα από νομικιστικές αιτιάσεις, έρχεται να προστεθεί στη γνωστή από δικτατορίας παράδοση και που δημιουργεί προηγούμενο επικίνδυνου αυταρχισμού και ευθείας παραβίασης συνταγματικών δικαιωμάτων. Βεβαίως, ο κίνδυνος διαρροής της δεύτερης ιδιότητας του Κρυστάλλη δεν θα μπορούσε να αποκλειστεί αν στις ανακρίσεις παρίστατο κάποιος δικός του συνήγορος, ή αν παραπεμπόταν στον εισαγγελέα το Σάββατο, διαρροή που έγινε ακριβώς τη Δευτέρα, μόνον που έγινε συγχρόνως με την επίσημη —έστω και αναγκαστική, πλέον— επιλογή της κυβέρνησης να επιβεβαιώσει του λόγου το αληθές περί των σχέσεων Κρυστάλλη - ΚΥΠ. Το πρόβλημα στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ότι οι πολιτικά υπεύθυνοι και αρμόδιοι φύλακες της πολιτείας χρεώνονται στο ακέραιο αυτή την παραβίαση και αυταρχική παρέκκλιση, αφού και την επιλογή τους για αδιαφάνεια υπηρετεί και τις διαδικασίες της δικής τους πολιτικής νομιμοποίησης θίγει. Και είναι από αστείο έως λίαν επικίνδυνο να επικληθεί ως λόγος αυτής της παρέκκλισης η «σοβαρότητα της υπόθεσης», επίκληση που το μόνο το οποίο υπηρετεί είναι η προσθήκη και άλλου ενός στεγανού —πλάι σε αυτά της άμυνας, της εξωτερικής πολιτικής και των μυστικών υπηρεσιών— στον ευαίσθητο χώρο της προστασίας της ελευθερίας του πολίτη και της πολιτικής δημοκρατίας.

Φάση δεύτερη: το ρήγμα στη νομιμότητα

Με αυτά τα δύο κρίσιμα στοιχεία της πρώτης φάσης στην υπόθεση Κρυστάλλη (λειτουργία του Τύπου και σχέση του με

PAUL KLEE ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ 1898-1918

Ένα ωραίο ταξίδι στον κόσμο της ψυχής και της τέχνης είναι τα Ημερολόγια του Paul Klee. Οί αναγνώστες θα βρουν σ' αυτά στοιχεία για την οικογένεια του ζωγράφου, την παιδική ηλικία, τις έρευνες και τα ταξίδια του, θέματα που θα τον φέρουν πιο κοντά στο θαυμάσιο κόσμο της ζωγραφικής του. Η έπαφή μας μ' αυτή την εκπληκτική προσωπικότητα της τέχνης είναι ένα ανώτερο σχολείο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9. Αθήνα. Τηλ. 3607744

Νίκος Χουλιαράς
ΖΩΗ, ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ
Σέ λίγες μέρες από τη ΝΕΦΕΛΗ

Ισπανικά

Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών
- ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ -

Καποδιστρίου 2, Τηλ. 3628880

Πρόγραμμα Σπουδών

Βασικός Κύκλος Γλώσσας
(Κανονικά & Εντατικά Τμήματα)

Ανώτερος Κύκλος Ισπανόφωνου Πολιτισμού.
Ειδικά τμήματα:

Προφορική άσκηση • Σεμινάρια και τμήματα
επεξεργασίας ειδικών θεμάτων

ΤΜΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΩΝ

Διδάσκουν Ισπανοί καθηγητές
πτυχιούχοι ισπανικών πανεπιστημίων.

Πληροφορίες-εγγραφές: Από 9 Σεπτεμβρίου πρωί: 10.00-1.30
απόγευμα: 5.30-8.30 καθημερινά

διωκτικές αρχές, και κατ' επέκταση με το δίκτυο των πολιτικών τους υπευθύνων, και σχέση της υπεύθυνης πολιτικής ηγεσίας με πρακτικές των υφιστάμενων δυναμικών υπηρεσιών τους), φθάνουμε στη Δευτέρα βράδυ 16.9.85. Το πανελλήνιο μαθαίνει ότι στο ένα μέρος της σκηνής, όπου στέκονταν οι τρομοκράτες - εχθροί των πρώτων ημερών, στέκεται και η, υποτίθεται πολιτικά ελεγχόμενη, άρα νόμιμη έναντι της δημοκρατικής πολιτείας, Κρατική Υπηρεσία Πληροφοριών. Στέκεται με διπλό τρόπο: σαν σχέση του «τρομοκράτη» Κρυστάλλη μαζί της και, δευτερογενώς, σαν νεκραναστημένο πρόσωπο του αμαρτωλού παρελθόντος, αφού ο άνθρωπος που «κρατάει» τον πληροφοριοδότη Κρυστάλλη, ο κ. Αλεξάκης, εμφανίζεται να παίζει «ατομικό παιχνίδι», κρατώντας τον «Αλέκο», και κατά κόσμον Κρυστάλλη στην αποκλειστική του δούλεψη, δηλαδή διατηρεί ένα προστατευμένο στεγανό έναντι της «αδελφής» Ασφάλειας, ή ακόμα και της υπηρεσίας του. Ο Κρυστάλλης τοποθετείται πλέον μέσα στο κύκλωμα εξουσίας και η κοινή γνώμη βρίσκεται πλέον διχασμένη, αφού διχασμένος εμφανίζεται ο μέχρι τότε μονοπαγώς παρουσιαζόμενος ως σκέτος «εχθρός - τρομοκράτης» Δανιήλ Κρυστάλλης. Η τρομοκρατία, όποια εκδοχή και αν υιοθετηθεί, αποδεικνύεται εγκαθιδρυμένη στο εσωτερικό δυναμικών κατασταλτικών μηχανισμών. Και αυτό είναι ήδη γνωστό σε κάποιες από τις υπηρεσίες των μηχανισμών αυτών, από τον Δεκέμβριο τουλάχιστον του 1984, και μάλιστα από τότε είναι επίσης γνωστό ποιος είναι το αφεντικό του Κρυστάλλη. (Η περίφημη «σύλληψη» Κρυστάλλη - Αλεξάκη από την Ασφάλεια στην Ομόνοια). Στη δεύτερη αυτή φάση της υπόθεσης, ο αν/χης κ. Αλεξάκης καθίσταται κεντρικό πρόσωπο και συνοδεύεται από ερωτηματικά για το παρελθόν του, για τον αυτόνομο ρόλο του στην ΚΥΠ ειδικά μέσα από την «δικαιωματική» εκ μέρους του διεύθυνση του «αντι-τρομοκρατικού» τμήματος της υπηρεσίας, για τον πανίσχυρο ρόλο του πλέον, μετά τις εκλογές του 1985, όταν δηλαδή αναλαμβάνει και διευθυντής στο μείζον πόστο της αντικατασκοπείας, ενώ είναι ήδη επικεφαλής του τμήματος εσωτερικής ασφάλειας, κτλ.

Μαζί με την αποκάλυψη της δεύτερης ιδιότητας του Κρυστάλλη, ο ίδιος, σε μια εντυπωσιακή —μετά την πολυήμερη αδιαφάνεια— «συνέντευξη» του, τοποθετεί τις σχέσεις του με το αφεντικό του στην ΚΥΠ σε επίπεδο αυστηρής «ιεραρχίας»: όλα όσα κάνει, δηλαδή όλα για όσα κατηγορείται, εκπορεύονται από τον τέως μάρτυρα κατηγορίας στη δίκη «Ασπίδα» κ. Αλεξάκη.

Τόσο το γεγονός ότι η «υπόθεση Κρυστάλλη» δεν «κουκουλώθηκε», όσο, κυρίως, και το ότι ο κ. Τσούρας αποφεύγει να διαψεύσει ή να επιβεβαιώσει, μετά τη συνέντευξή του, τα όσα μαρτυρά ο μέχρι προ τινος «αρχιτρομοκράτης» εις βάρος του υφισταμένου του κ. αναπληρωτή, αν/χη Αλεξάκη, δίνουν ίσως εκ των υστέρων μια απάντηση στην κατάτμηση της υπόθεσης σε δύο φάσεις: στη σιωπή και μετά στη δημοσιοποίησή της και το συνακόλουθο ρήγμα που αυτή επέφερε ως προς την εμπιστοσύνη των πολιτών στη νομιμότητα δυναμικών υπηρεσιών. Η σιωπή μπορεί να σημαίνει την ανάγκη εξασφάλισης κάποιου χρόνου —τέσσερις πρώτες ημέρες— για να αντιμετωπισθεί με στεγανές διαδικασίες ο χειρισμός των ήδη γνωστών προβλημάτων ΚΥΠ, Αλεξάκη, κτλ. Προβλημάτων που αφορούν και εμπλέκονται ευθέως, όχι μόνο με τη νομιμότητα και τον έλεγχο της ΚΥΠ στη «σοσιαλιστική» Ελλάδα, όσο κυρίως με το ποιοι και πώς, από το μπλοκ εξουσίας, καθορίζουν τους κανόνες και τα κριτήρια της νομιμότητας, και για λογαριασμό ποιου. Ήταν ήδη γνωστό το «πρόβλημα Αλεξάκη», αρκετούς μήνες πριν· αντίθετα, τώρα, σε μια συγκεκριμένη φάση συσχετισμού δύναμης μεταξύ των ισχυρών, τυπικών ή «άτυπων», ομάδων επιρροής της κυβέρνησης (φάση που συνδέεται με τις μετεκλογικές αλλαγές στην ΚΥΠ και επηρεάζεται από τη μετε-

κλογική αμερικάνικη στρατηγική...), ίσως κρίθηκε πως ήταν καιρός να δοθεί κάποιο χτύπημα σε αυτονομημένες εξουσίες που εδραιώνονται περισσότερο με τη βοήθεια του ισχυρού δικτύου της ΚΥΠ.

Εννοείται πως αυτό το σχήμα ερμηνείας είναι αρκετά γεωμετρημένο και «κλειστό», προκειμένου να λάβει υπόψη του την απόκλιση που υπάρχει στη δρομολόγηση και εκτέλεση του εγχειρήματος ανακατανομής ισχύος στους κόλπους της κυβέρνησης. Αν η δημοσιοποίηση της υπόθεσης «Κρυστάλλη - Αλεξάκη», αυτή η δεύτερη φάση, προδίδει την απόφαση κάποιων ισχυρών κύκλων επιρροής —όχι μόνο πολιτικών, αλλά και ενδεχομένως, σε διαφορετική βέβαια θέση ισχύος, και αστυνομικών ή στρατιωτικών— να θέσουν το ερώτημα «ποιος - ποιον», απ' την άλλη αυτή η απόφαση δεν προεξοφλεί:

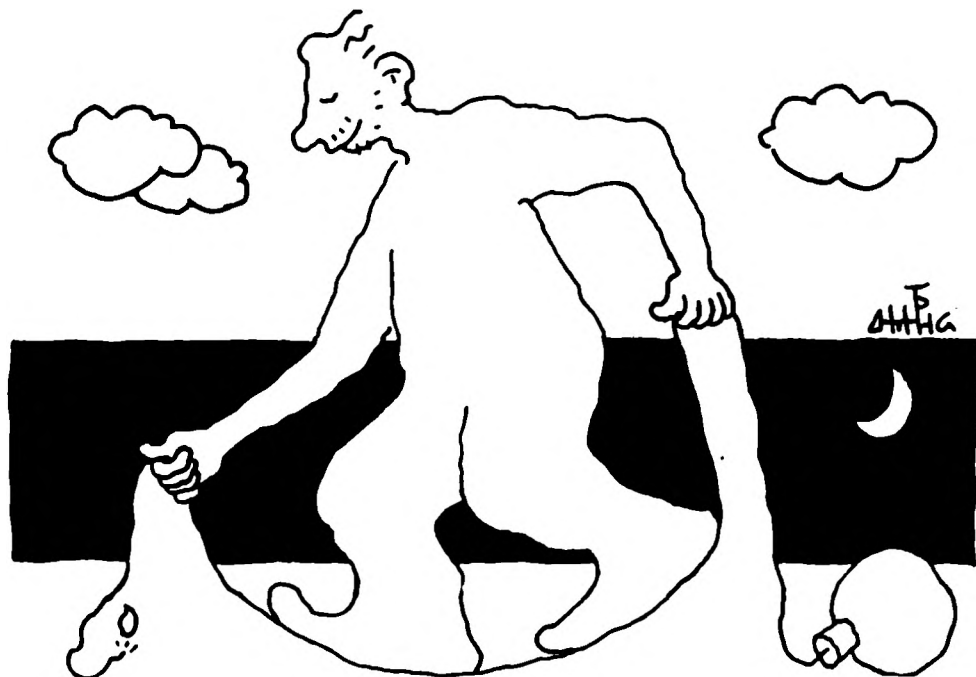
- ούτε το αν θα λάβει τέλος το εγχείρημα,
- ούτε το αν η μορφή αυτού του τέλους θα είναι συμβιβασμός μερίδων,
- ούτε και το αν αυτό το τέλος θα είναι άγιο, ηθικό και δημοκρατικό.

Διότι, κάλλιστα μπορεί το όποιο δυναμικό κέντρο εξουσίας να αποτελεί μόνιμο πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων ομάδων διακυβέρνησης, άρα να μην δοθεί τέλος στην υπόθεση της ΚΥΠ (πρώτη εκδοχή)· όπως κάλλιστα επίσης, αν δοθεί τέλος, αυτό να είναι συμβιβαστικό —ήδη η πρώτη φάση των τεσσάρων ημερών σιωπής προδίδει συνδιαλλακτικούς κανόνες παιχνιδιού (δεύτερη εκδοχή)· ενώ, τέλος, δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι η «σοσιαλιστική» ΚΥΠ θα πάψει να είναι παράλληλος πόλος εξουσίας —και είναι τέτοιος μέσα ακριβώς από την εμπλοκή της στις πολιτικές διαδικασίες της χώρας— οπότε το ποιος θα την ελέγχει δεν έχει σχέση ούτε με τη δημοκρατία, ούτε και με το «καλόν κάγαθόν» της ηθικής και εύνομης πολιτείας (τρίτη εκδοχή).

Ήδη, από τη δεύτερη φάση της «υπόθεσης Κρυστάλλη», η δημοσιοποίηση περί ΚΥΠ, Αλεξάκη, Ζιάγκα, Δροσογιάννη, Κατσιφάρα (οι τρεις τελευταίοι αναφέρθηκαν από φιλοκυβερνητική εφημερίδα ότι υποστηρίζουν τον κ. Αλεξάκη, ενώ ο κ. Ζιάγκας αναφέρθηκε στην κατάθεση Κρυστάλλη, αλλά δεν κλήθηκε να διαλευκάνει τίποτα), με το να μην επιβεβαιώνεται και να μην διαψεύδεται τίποτα περί των σχέσεων Κρυστάλλη - Αλεξάκη από τον κ. Τσούρα ή τον πολιτικά ανώτερό του κ. Κουτσόγιωργα, αφήνει παράλληλα, πολιτικά μετέωρα πολλά και κρίσιμα ερωτήματα· στην ουσία πρόκειται για μια παρεμφερή, προς την πρώτη φάση, στάση σιωπής, που υποδηλώνει πιθανώς είτε κάποια δυστοκία στην οριστική ανακατανομή εξουσίας —με «θύματα» κάποιους μικρούς ή μεγαλύτερους που κρατούν ακόμα καλά και γερά— είτε κάποιο φόβο μήπως και θιχτεί η εικόνα ενότητας των κυβερνώντων, δηλαδή η αρραγής και στιβαρή διακυβέρνηση, που φαίνεται όμως ότι κάπου στηρίζεται στον φόβο, ή στον «φόβο που φυλάει τα έρημα».

Τρίτη φάση: το σύνδρομο των ισορροπιών, ο φόβος και οι φόβοι μας

Αυτή η παρατεινόμενη αβεβαιότητα περί κύριων πρωταγωνιστών της "υπόθεσης" η οποία υπάρχει πίσω από τον Κρυστάλλη, δεν προοιωνίζει παρά μια τρίτη φάση, στην οποία έχουμε ήδη εισέλθει. Ενώ τρεις ημέρες, Τετάρτη Πέμπτη και Παρασκευή, μέσα από τον φιλοκυβερνητικό κυρίως Τύπο, τίθεται υπό αμφισβήτηση ο Αλεξάκης και, έμμεσα ή άμεσα, κάποιοι επώνυμοι ή ανώνυμοι «κυβερνητικοί παράγοντες», και ενώ ήρθε στη δημοσιότητα ακόμα και ο «υπόπτος ρόλος του Αλεξάκη», ή ότι «είχαν συλληφθεί μαζί Κρυστάλλης - Αλεξάκης», ή ότι ο Αλεξάκης ήταν ο σύνδεσμος με την CIA (αυτά όλα στην οριακά φιλοκυβερνητική και «έγκυρον» Αυριανή), με παράλληλες βολές κατά των «έκνομων δραστηριοτήτων» της ΚΥΠ εν σοσιαλισμώ, από το Σάββατο και μετά, πολλές φιλοκυβερνητι-

κές εφημερίδες περνάνε σε δεύτερο πλάνο το όνομα Αλεξάκης, σιωπούν πλέον για τις πολιτικές διαστάσεις του όλου θέματος, εμφανίζοντας τον Κρυστάλλη ως μοναχικό πράκτορα και τρομοκράτη —η «Ελευθεροτυπία» της Κυριακής 22.9.85 φτάνει μάλιστα στο σημείο να τον παρουσιάζει αυτόν, από μόνο του, βασικό πράκτορά της CIA... —ο οποίος «εξαπατούσε» τον αν/χη κ. Αλεξάκη. Κάποιες εφημερίδες επιμένουν βέβαια στην επισήμανση ευθυνών Αλεξάκη, αλλά μόνον αυτού (όπως το «Έθνος» της Δευτέρας 23.9.85), ενώ άλλες δίνουν πλήρη και αποκαλυπτικά στοιχεία για το πρόσωπό του («Βήμα» Κυριακής 22.9.85), με εξαιρετικά φιλτραρισμένες ή και απλώς «κομμένες» τις πολιτικές διασυνδέσεις της υπόθεσης.

Στο τέλος αυτής της τρίτης φάσης, ο Κρυστάλλης ίσως καταδικαστεί σε ισόβια και ο Αλεξάκης αξιωθεί ως «δημοκρατικός» ("γραμμή" Αυριανής της 23.9.85), ή μπορεί να μετατεθεί σε κάποια άλλη υπηρεσία, ενώ θα έπρεπε να ανακριθεί για κατάχρηση εξουσίας και υπέρβαση ιεραρχίας, ή αλλιώς σκόπιμη διατήρηση στεγανών δικτύων στην ΚΥΠ, ίσως στο στρατό, στα συνδικάτα, ή όπου αλλού ευδοκιμεί ακόμα η δράση της μονίμως τελούσης υπό «ριζική αναδιάρθρωση» ΚΥΠ Να ανακριθεί τουλάχιστον αυτός. Όπως και αν εξελιχθεί αυτή η υπόθεση, δεν φαίνεται να λύνεται το κεντρικό ζήτημα εξουσίας που συνεχίζει δεκαετίες να υφίσταται και επανεμφανίζεται τώρα στα πλαίσια μάλιστα μιας δημοκρατικής, και δη σοσιαλιστικής, νομιμότητας: ποιος ελέγχει και ποια αποστολή δίνεται σε δυναμικούς μηχανισμούς του κράτους, που αναπαράγουν δυαρχία εξουσίας και, λόγω αυτού του γεγονότος ακριβώς, υπονομεύουν κανόνες και διαδικασίες που ορίζει η δημοκρατική αρχή νομιμότητας και νομιμοποίησης της συνταγματικά προσδιορισμένης διακυβέρνησης.

Και αυτό το κεντρικό ζήτημα δεν φαίνεται να λύνεται για όσο καιρό οι ομάδες επιρροής στο μπλοκ εξουσίας θα χρησιμοποιούν σαν διαπραγματευτικό "ατού" τον έλεγχο τους στην όποια μυστική υπηρεσία που «βολεύει» να εμπλέκεται στην άσκηση και διαμόρφωση της πολιτικής, στην ίδια την πολιτική διαδικασία. Και «βολεύει» γιατί υπάρχει ίσως ένα κυρίαρχο μοντέλο αντίληψης περί εξουσίας που οι φορείς του εμπορούνται από μία φοβική στάση περί της πολιτικής και της δικής τους κατασφάλισης στην εξουσία, έτσι που οι ίδιοι να νομιμοποιούν παράλληλα άτυπα δίκτυα ελέγχου, (κάποτε χαρακτηρίστηκαν «παρακράτος»...). Τα δίκτυα αυτά για να είναι «αποτελεσματικά» αυτονομούνται, αν μάλιστα διασυνδέονται με ξένες εξουσίες, εκτός του κυρίαρχου έθνους και λαού: η ιστορία μπορεί να επαναληφθεί και όχι ως κωμωδία, αν δεν είναι ήδη παρούσα με άλλη μορφή πλέον. Ήδη διαβάσαμε ότι εκφράζονται «φόβοι» μήπως η απομάκρυνση του κ. Αλεξάκη προκαλέσει «άσχημους» αντίχτυπους στους κόλπους του στρατεύματος...

Ανικανότητα, Σχιζοφρένεια, Παρακράτος ή Αποσταθεροποίηση;

του Ρεπόρτερ - V

Μια λογική ανάλυση των στοιχείων που μέχρι τώρα έχουν αναδειχθεί επιχειρείται παρακάτω προκειμένου να διαλευκανθούν τα σκοτεινά σημεία της «υπόθεσης Κρυστάλλη». Οι λογικές αναλύσεις είναι καλές κι άγιες κι οδηγούν καμιά φορά σε χρήσιμα συμπεράσματα. Έχουν όμως ένα όριο, τη λανθάνουσα προϋπόθεση πως τα δρώντα υποκείμενα είναι λογικά. Αν προσπαθήσει ν' αναλύσει κανείς τη συμπεριφορά ενός σχιζοφρενούς ή ενός ηλίθιου με λογικά κριτήρια, σίγουρα θα πέσει έξω. Η συμπεριφορά του Κρυστάλλη βέβαια δεν δείχνει εξαιρετικά ισορροπημένο άτομο. Κι ούτε οι αστυνομικές αρχές διακρίνονται για τις ικανότητές τους: δέκα χρόνια τώρα δεν έχουν καταφέρει να συλλάβουν ούτε ένα μέλος τρομοκρατικής οργάνωσης. Ίσως λοιπόν η σχιζοφρένεια και η βλακεία να είναι στη ρίζα πολλών παραδόξων της υπόθεσης. Μήπως όμως αυτή η εκδοχή αποτελεί την εύκολη λύση, τη «λύση» που καλύπτει άλλες πιο επικίνδυνες καταστάσεις; Διακινδυνεύοντας λοιπόν την κατασκευή λογικών οικοδομημάτων πάνω σε παράλογες βάσεις αξίζει τον κόπο να δούμε τι μπορεί να προκύψει από την ανάλυση των στοιχείων που είδαν το φως της δημοσιότητας στην περίπτωση Κρυστάλλη.

Χαφιάς και επαναστάτης;

Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη σοφία για να καταλάβει κανείς ότι το κρίσιμο ερώτημα σε σχέση με την «υπόθεση Κρυστάλλη» είναι το αν ο διασημότερος πλέον των πρακτόρων της ΚΥΠ ανήκε ή όχι και σε τρομοκρατική οργάνωση. Αυτοί που από τη μεριά της Αστυνομίας χειρίζονται την υπόθεση έκαναν και κάνουν ό,τι μπορούν για να μας πείσουν πως το «λαυράκι» τους έπαιζε διπλό παιχνίδι: ανήκε σε κάποια μυστηριώδη μη κατονομαζόμενη αλλά υπαρκτή επαναστατική οργάνωση και παραπλανούσε την αφελή ΚΥΠ για να παίρνει πληροφορίες, λεφτά, χρυσαφικά και να εξασφαλίζει κάλυψη για τον εαυτό του. Ο Κρυστάλλης από τη μεριά του αγωνίζεται να πείσει πως είναι «καθαρός»: δεν ήταν παρά ένας απλός χαφιάς που προσπαθούσε να εισδύσει στα άδυτα της τρομοκρατίας και κάπου κάπου έκανε κι αναλύσεις του περιεχομένου διαφόρων προκηρύξεων.

Η πιο προχωρημένη εκδοχή που έχει εμφανιστεί στον Τύπο για να συνδυάσει τις απόψεις και των δύο πλευρών είναι πως ο Κρυστάλλης ανήκει κυρίως στην ΚΥΠ αλλά για να δικαιολογήσει τα λεφτά που παίρνει βάζει και μερικές βόμβες ο ίδιος ειδοποιώντας και τους προϊσταμένους του προκειμένου να πείσει για την παραγωγικότητά του. Πρόκειται δηλαδή για την κλασική περίπτωση δημοσίου υπαλλήλου που προσποιείται ότι δουλεύει. Μόνο που αντί να κτυπάει κάρτα και στη συνέχεια να συμπληρώνει Προ-Πο ή να πλέκει τοποθετεί βόμβες, τηλεφωνεί στον Αλεξάκη και μετά κάθεται στο διπλανό καφενείο και σπάει πλάκα με τους συναδέλφους του που προσπαθούν να την ανακαλύψουν.

Από ηθογραφική και χιουμοριστική άποψη αυτή η τελευταία εκδοχή είναι η πλέον ενδιαφέρουσα, αν την συνδυάσει κανείς με την πολυθεσία του και την «αυθόρμητη αντίσταση» στο αφεντικό που όταν τον παραζορίζει να του φέρει πληροφορίες ή προκηρύξεις ο Κρυστάλλης αντιδρά στην εντατικοποίηση ανακυκλώνοντας τις πληροφορίες που έχει από άλλους ασφαλίτες ή κατασκευάζοντας ψεύτικες προκηρύξεις με κολάζ από υ-

πάρχουσες. Η εικόνα όμως του πολυθεσίτη αργόμισθου δημοσίου υπάλληλου που ανθίσταται στις υπερβολικές απαιτήσεις φιλόδοξου και προαγωγοδιψούς προϊσταμένου καταρρίπτεται από το γεγονός πως είναι αδύνατο ένας και μόνο άνθρωπος να βάλει σ' ένα βράδυ έξι βόμβες (Πάντειο, Μεσημβρινή, κτλ.) και από το ότι αποδείχθηκε πως όλα τα «πρωτότυπα» κείμενα που βρέθηκαν σπίτι του ήταν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο κολάζ ή αντιγραφή άλλων κειμένων. Γράφτηκε βέβαια στον Τύπο πως ο κ. Αλεξάκης δεν θεωρείται ιδιοφυής· τελείως βλάκας όμως, ώστε να μην καταλαβαίνει ότι ο υφιστάμενός του τον δουλεύει συνεχώς, δεν πρέπει ο άνθρωπος να είναι και θ' αποτελούσε στείρο αντιπασοκισμό το να ισχυριστεί κανείς ότι η εμπιστοσύνη που του έδειξε η νυν κυβέρνηση αποδεικνύει ακριβώς την ανικανότητά του.

Αποκλείοντας λοιπόν την εκδοχή ότι ο Κρυστάλλης αποτελεί κλασική περίπτωση αργόμισθου που θέλει να δείξει ότι δουλεύει ή σχιζοφρενούς δυοίν θάτερον: ή ανήκε σε αριστερή τρομοκρατική οργάνωση ή όχι.

Καμιά οργάνωση όμως δεν μπορεί ν' αντέξει για μια δεκαετία σχεδόν την, εν γνώσει της, παρουσία ενός διπλού πράκτορα στους κόλπους της. Για μια συγκεκριμένη αποστολή, για ένα χρόνο, για δύο χρόνια μπορεί να στείλει κάποιον που να πουλάει ψεύτικες πληροφορίες και να αγοράζει σωστές. Όμως αυτός ο κάποιος είναι υποχρεωμένος να δίνει και αληθινές πληροφορίες, δεν μπορεί για δέκα χρόνια να λέει ψέμματα. Και ποιους θα κάψει; Άλλες οργανώσεις; Κακής ποιότητας συντρόφους; Άλλους διπλούς πράκτορες; Τέτοια πολύπλοκα παιχνίδια δεν τα αντέχουν οι μικρές αριστερές οργανώσεις που είναι και μόνο χτύπημα είναι πολλές φορές αρκετό για να τις διαλύσει. Αργά ή γρήγορα ο δεσμός της αμοιβαίας εμπιστοσύνης θα σπάσει. Στην πρώτη πολιτική ή προσωπική διαφωνία που θα υπάρξει ανάμεσα σε κάποιο μέλος και στον τρομοκράτη / χαφιέ, θ' αρχίσουν οι υποψίες πως ο δεύτερος διαφωνεί λόγω της ιδιότητας του χαφιέ κι όχι αυτής του τρομοκράτη.

Θα υπάρξουν κατηγορίες πως παρεμποδίζει τη «δράση» γιατί φοβάται για τον εαυτό του ή φόβοι πως θέλει να την κλιμακώσει για να τους παρασύρει. Για κάθε λόγο ή πράξη του θα υπάρχει υπόνοια πως δεν είναι εντελώς καθαρή —ιδιαίτερα όταν έχει φθάσει στο σημείο να βγάζει το ψωμί του από το χαφιεδιλίκι. Και ποια λύση μπορεί να υπάρξει; Η απόσυρση του μέλους από τη μυστική υπηρεσία; Θα πειστούν ποτέ οι αντίπαλοί του μέσα στην οργάνωση πως πράγματι έκοψε τους δεσμούς; Στην πραγματικότητα, η μόνη λύση που υπάρχει στα διπλά παιχνίδια τέτοιου τύπου είναι να περάσει το μέλος ξεκάθαρα από τη μεριά του ισχυρότερου, να καταλήξει δηλαδή απλά και μόνο χαφιάς προδίδοντας μια και καλή τους ανόητους συντρόφους που τον έστειλαν ή δέχτηκαν να παίξει αυτό το παιχνίδι. Το να το παίζει εν αγνοία της οργάνωσης είναι αδύνατο, ποιος θα πεισθεί για τις καλές προθέσεις του αν μια μέρα η οργάνωση υποπτευθεί κάτι;

Στη συγκεκριμένη περίπτωση του Κρυστάλλη είναι φανερό πως δεν πρόδωσε κανέναν, αφού κανείς δεν συνελήφθη. Οι παιδικοί του φίλοι Μπεχράκης - Τσιτσιλιάνος αποτελούν τα θύματα που διάλεξε η ασφάλεια για να μας πείσει για την εκδοχή της. Ο Μπεχράκης γιατί φάνηκε πιο ευάλωτος και δέχθηκε

να δώσει δεύτερη και τρίτη κατάθεση ενοχοποιώντας τον εαυτό του, ο Τσιτσιλιάνος γιατί είναι εξ ορισμού ύποπτος αφού έγραφε σε αριστεριστικό περιοδικό. Ο Μπεχράκης πληρώνει το ότι δεν είχε σχέσεις με αριστεριστικούς κύκλους και επομένως αγνοούσε τα τεχνάσματα της ανακριτικής διαδικασίας, ο Τσιτσιλιάνος το ακριβώς αντίθετο. Η λογική λέει πως α) αν ο Κρυστάλλης ήξερε πως παρακολουθείται εδώ κι ένα χρόνο σχεδόν (από την εποχή που τους έπιασε στα πράσα η ασφάλεια μαζί με τον Αλεξάκη) θα είχε φροντίσει να καταστρέψει τα ενοχοποιητικά στοιχεία· β) αν το αγνοούσε, η ασφάλεια θα είχε εντοπίσει και συνενόχους. Το ότι δεν έγινε ούτε το ένα ούτε το άλλο δείχνει απλώς πως ο Κρυστάλλης ούτε συνενόχους είχε, ούτε λόγους να εξαφανίσει όλα αυτά που μας παρουσιάζουν σήμερα ως αποδεικτικά της τρομοκρατικής του δράσης.

● Υπάρχει ακόμη το πρόβλημα των «πρωτότυπων» προκηρύξεων που βρέθηκαν στην κατοχή του. Ο Κρυστάλλης δηλώνει στην κατάθεσή του πως του τα είχε δώσει ο Αλεξάκης να τα αναλύσει και μ' αυτά τον «παγίδευσε». Όμως ο Αλεξάκης δεν τον ανάγκασε να τα κρατήσει, ούτε καν του το ζήτησε: ο ίδιος ο Κρυστάλλης τα κράτησε, όπως καταθέτει, είτε για να τα επεξεργαστεί καλύτερα, είτε για να γλυτώσει την αγγαρεία της ανάλυσής τους μέχρι να ξεχάσουν ότι του τα είχαν δώσει. Άλλωστε τι είδους παγίδευση θα ήταν αυτή με προκηρύξεις οι οποίες είναι όλες συμπίλημα ή απλή αντιγραφή προκηρύξεων που είχαν ήδη κυκλοφορήσει ή κειμένων που είχαν εμφανιστεί στο *Αντί*; Πιο συγκεκριμένα:

α) Η προκήρυξη για τη μέλλουσα δολοφονία άγνωστου δικαστικού ήταν αντίγραφο ενός κομματιού της προκήρυξης που είχε κυκλοφορήσει όταν δολοφονήθηκε ο Μπάμπαλης, το 1979.

β) Η προκήρυξη για την επίσης μέλλουσα δολοφονία του τέως διοικητή των ΜΕΑ Γεωργακάκη ήταν ξανά συμπίλημα προκήρυξης που βγήκε πέρσι τον Νοέμβριο μετά τα επεισόδια στα Εξάρχεια και της προκήρυξης με την οποία διεκδικήθηκε η δολοφονία του εισαγγελέα Θεοφανόπουλου.

γ) Η προκήρυξη για τη δολοφονία (μέλλουσα πάλι) της κ. Βλάχου αποτελεί αντιγραφή παλιού άρθρου της *Αντιπληροφόρησης* —σύμφωνα με τηλεφώνημα του ΕΛΑ στην *«Ελευθεροτυπία»* (19.9.85), στο οποίο όμως δεν έδωσε πλήρη παραπομπή για το τεύχος και τη σελίδα όπου περιέχεται.

δ) Το περίφημο κείμενο - κριτική της 17N, είναι ένα πραγματικά μυστηριώδες κείμενο: είναι γραμμένο έτσι ώστε να δείχνει ότι γράφτηκε πριν τη δολοφονία του Μομφεράτου από τη 17N. Και της προτείνει υποτίθεται αντ' αυτού να εκτελεσθεί κάποιος από τους αδελφούς Βαρδινογιάννη και παράλληλα κάποιος εισαγγελέας που το όνομά του αρχίζει από Θ —ο Θεοφανόπουλος δηλαδή. Όπως όμως ήδη σημείωσε η *«Ελευθεροτυπία»* το κείμενο περιέχει απόσπασμα από άρθρο του Α. Μπερέττα στο *Αντί* (τ. 282), το οποίο ακριβώς σχολίαζε τη δολοφονία του Μομφεράτου, άρα είναι γραμμένο μετά απ' αυτήν.

Η αστυνομία θεωρεί ότι είναι γραμμένο και μετά τη δολοφονία του Θεοφανόπουλου, όπως προκύπτει από τη σχετική ερώτηση που γίνεται στον Κρυστάλλη και από το γεγονός ότι δεν του απαγγέλλει κατηγορία για τη σχετική δολοφονία —ενώ το κάνει λόγω της αναφοράς του ίδιου κειμένου στον Αθανασιάδη. Με το κείμενο αυτό όμως θα ασχοληθούμε αναλυτικά παρακάτω.

Πλαστογράφος;

Είναι φανερό ότι με τέτοια κείμενα δεν μπορεί να δειχθεί η συμμετοχή του Κρυστάλλη σε τρομοκρατική οργάνωση. Άλλωστε το κατηγορητήριο και οι αρχές αποφεύγουν να μας πουν το όνομα της οργάνωσης, αφήνουν όμως έμμεσα να εννοηθεί πως πρόκειται για την *Αντιστρατιωτική Πάλη* που είχε εμφανι-

στεί με τη δολοφονία του Αθανασιάδη. Επομένως, άδικα κατηγορεί ο Κρυστάλλης τον Αλεξάκη πως θέλησε να τον παγιδεύσει. Από την άλλη μεριά όμως πού ξανακούστηκε να βγαίνει οργάνωση και να διεκδικεί ενέργειες αντιγράφοντας προκηρύξεις άλλων ή έστω και παλιότερες δικές της; Οι τρομοκρατικές ενέργειες αποτελούν το μέσο για να αποκτήσουν αυτές οι οργανώσεις «δικαίωμα λόγου» στον ημερήσιο Τύπο ο οποίος αλλιώς δεν θα δημοσίευε τα κείμενά τους αν δεν τα συνόδευε κι η συγκεκριμένη πράξη.

Ποια οργάνωση θα αφαιρούσε από τον εαυτό της το δικαίωμα του λόγου, της προπαγάνδισης των όποιων ιδεών της ή θα διακινδύνευε να γίνει ρεζίλι των σκυλιών σ' εχθρούς και φίλους κλέβοντας τα κείμενα άλλων; Οι τρεις προκηρύξεις λοιπόν που προαναγγέλλουν διάφορα χρονικά δεν ήσαν για δημοσίευση. Πιθανότατα, αποτελούσαν άσκηση ή υπόδειγμα για τη σύνταξη άλλων: όπως δηλώνει ο ίδιος ο Κρυστάλλης στην τρίτη και τελευταία κατάθεσή του οι διάφορες υπηρεσίες τον χρησιμοποιούσαν για τη «μελέτη και επεξεργασία διαφόρων προκηρύξεων». Τι είδους «επεξεργασία προκηρύξεων» είναι αυτή που είναι διαφορετική από τη μελέτη ή ανάλυση; Πρόκειται για την επεξεργασία εκείνη της προκήρυξης που την κάνει πιστευτή, που πείθει για την προέλευσή της.

Παλιοί του φίλοι από την εποχή που ο Κρυστάλλης ήταν φοιτητής στην εμπορική θυμούνται ότι για πλάκα έγραφε προκηρύξεις που να δείχνουν (με την ορολογία, το ύφος και τα συνθήματά τους) ότι προέρχονται π.χ. από το ΕΚΚΕ, την Πανσπουδαστική ή τον Ρήγα. Φαίνεται πως αυτή του η κλίση στη μίμηση του ύφους άλλων τον βοήθησε στην επαγγελματική του σταδιοδρομία. Η μια εκδοχή είναι λοιπόν πως τις αντέγραφε ο ίδιος για να βελτιώσει τις επιδόσεις του: δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να γνωρίσεις το ύφος γραφής κάποιου από το να αντιγράφεις κείμενά του. Ίσως να είναι και ο μόνος. Η άλλη, πως οι συγκεκριμένες προκηρύξεις του είχαν δοθεί ως σκελετός ή ως πρότυπο ύφους για να «κτίσει» πάνω τους μια άλλη προκήρυξη.

Αν οι υποθέσεις που κάνουμε για το λόγο ύπαρξης των προκηρύξεων στα χέρια του Κρυστάλλη είναι σωστές προκύπτει ένα κρίσιμο, μεγάλο ερώτημα: για ποιον επεξεργαζόταν τις προκηρύξεις ο Κρυστάλλης; πόσες, ποιες προκηρύξεις ή κείμενα επεξεργάστηκε; Είναι ολοφάνερο πάντως πως μόνο προς την κατεύθυνση αριστεριστικών οργανώσεων δεν θα πρέπει ν' αναζητήσουμε τους τελικούς χρήστες των κειμένων Κρυστάλλη.

Πέρα από αυτές που βρέθηκαν στην κατοχή του και η ασφάλεια έσπευσε να χαρακτηρίσει πρωτότυπες, υποτίθεται ότι με την ίδια γραφομηχανή γράφτηκε η προκήρυξη της *Αντιστρατιωτικής Πάλης* που αναφερόταν στη δολοφονία Αθανασιάδη και όπως και των δύο άλλων οργανώσεων: των *Αυτόνομων Πυρήνων* και της *Αυτόνομης Αντίστασης*. Το «υποτίθεται» αναφέρεται στο γεγονός ότι μόνο οι υπηρεσίες ασφαλείας είναι σε θέση να κάνουν τέτοιους ελέγχους και επομένως μπορούν να αφήνουν να διαρρέει ως πληροφορία ό,τι θέλουν. Στο μέλλον μόνο η ασφάλεια θα μπορεί ν' αποδίδει πατρότητα στα διάφορα κείμενα όπως έκανε ως τώρα για τα διάφορα πιστόλια. Και αν θέλουμε θα πιστεύουμε πως πράγματι το τάδε κείμενο γράφτηκε από τη 17N, τον ΕΛΑ ή όποια άλλη οργάνωση...

Σε σχέση με τα παραπάνω που φορτώνονται στη μυστηριώδη οργάνωση Κρυστάλλη αξίζει να θυμήσουμε πως την εποχή εκείνη οι ίδιες οι αστυνομικές αρχές είχαν θεωρήσει ανύπαρκτη την *Αντιστρατιωτική Πάλη*, και προβοκατόρικη τη σχετική ανακοίνωση. Επιπλέον είχαν «εμφανιστεί» και οι εκδότες του περιοδικού *Αντιστρατιωτική Πάλη* να δηλώσουν πως δεν έχουν σχέση με την υπόθεση και να καταγγείλουν κι αυτοί την πρόκληση. Βέβαια, τότε η εκδοχή της ανυπαρξίας της οργάνωσης...

νωσης βοηθούσε την κυβέρνηση που υποστήριζε πως το έγκλημα δεν ήταν πολιτικό. Τώρα που αναζητεί μανιωδώς αριστερή οργάνωση για να εντάξει τον Κρυστάλλη, η *Αντιστρατιωτική Πάλη* έγινε υπαρκτή... Οι *Αυτόνομοι Πυρήνες* και η *Αυτόνομη Αντίσταση* έδρασαν την περίοδο 79-81 και ίσως ν' αποτελούν η μία συνέχεια της άλλης γιατί η δεύτερη εμφανίζεται 6 μήνες περίπου μετά την τελευταία εμφάνιση της πρώτης. Αυτό που είναι ενδιαφέρον και δημιουργεί ερωτηματικά είναι πως η *Αυτόνομη Αντίσταση* ενώ φάνηκε στην αρχή να ειδικεύεται στην ανατίναξη αυτοκινήτων ιδιωτικών σχολείων (δύο από τις τέσσερις ενέργειές της, αυτές ανακοίνωσε η ασφάλεια) έκλεισε τη σύντομη σταδιοδρομία της στις 29 Μαρτίου 1981 ανατινάζοντας τρία αυτοκίνητα της σοβιετικής πρεσβείας. Πρόκειται για τη μοναδική μάλλον επίθεση με βόμβες εναντίον σοβιετικών στόχων

στη χώρα μας και προκαλεί εντύπωση γιατί μ' αυτόν τον έμμεσο, μη δηλωμένο, τρόπο φορτώνεται στον Κρυστάλλη. Ίσως πρόκειται για «σήμα» αλλά σε ποιους απευθύνεται; Στη CIA ή στην KGB;

Οπωσδήποτε, το πιο ενδιαφέρον από τα «πρωτότυπα» κείμενα που βρέθηκαν στο σπίτι του Κρυστάλλη είναι αυτό με το οποίο η ανώνυμη οργάνωση του διεκδικεί, υποτίθεται, από την «17 Νοέμβρη» το δικαίωμα να αναλάβει κατ' αποκλειστικότητα τις εκτελέσεις στο χώρο του Τύπου. Αναφέρθηκαν ήδη οι χρονικές ανακολουθίες του κειμένου αλλά υπάρχει μια σημαντική λεπτομέρεια: ο Κρυστάλλης ισχυρίζεται πως το κείμενο του «δόθηκε» αμέσως μετά τη δολοφονία του Μομφεράτου κι όχι μετά απ' αυτήν του Θεοφανόπουλου. Αν είναι έτσι, τότε το συγκεκριμένο κείμενο προαναγγέλλει το θάνατο του τελευ-

ΣΥΜΠΙΛΗΜΑΤΑ

DE PROFUNDIS:

Όταν το 1976-77 επεδίωξαν επαφή μαζί μου βρισκόμουν μπροστά σε δύο από πρώτη άποψη αντιφατικά συναισθήματα. Από τη μία πλευρά είχα μια φοβία για τη δύναμη που κρύβει ένας αστυνομικός και από την άλλη με ειλικρίνεια ομολογώ με διακατείχε μια λατρεία για την εξουσία. Ταυτόχρονα μετείχα και σε πολιτικές διαδικασίες κομμάτων που κατά κάποιον τρόπο θεωρούσα σαν πλουστές και υποτελείς. Πάντοτε στο μυαλό μου ήταν σχηματισμένο αυτό το αντεστραμμένο πολιτικό είδωλο όπου οι μηχανισμοί, οι μυστικές υπηρεσίες καθόριζαν τα πάντα. Αλλά ακόμη και σήμερα δεν λέω πως διαψεύστηκα γιατί είδα και στην πράξη ότι πράγματι πολλά σημαντικά γεγονότα διαμορφώθηκαν από τις μυστικές υπηρεσίες.

Δήλωση του Δ. Κρυστάλλη στους δημοσιογράφους

Η εκτέλεσή του ήταν γι' αυτόν το θλιβερό τέλος μιας ακόμα πιο θλιβερής και επαίσχυντης επιλογής, που ο ίδιος είχε κάνει, αποφασίζοντας έτσι και για το τέλος του. Δεν ήταν σε καμία περίπτωση ένας τυχαίος εισαγγελέας. Καλυπτόμενος από τη σιγουριά που του παρείχαν η προστασία των αστυνομικών περιστρόφων και οι νόμοι, γινόταν θρασύς και αλαζονικός, σε σημείο

που να προκαλεί την απέχθεια και σε μερίδα δικαστικών. Ήταν ένας μισθοφόρος, που δεν δισταζε να στέλνει τους άλλους, με απόλυτη ψυχρότητα, στη φυλακή, στα βασανιστήρια, ακόμα και στο θάνατο.

Είχε πάρει για τον εαυτό του δικαίωμα να αποφασίζει για τη ζωή και την τύχη των άλλων, δικαίωμα που εμείς σήμερα του στερήσαμε.

Δεν θα σεβαστούμε την κοινωνική γαλήνη, που άλλωστε δεν υπήρχε ποτέ. Δεν θα την σεβαστούμε γιατί θέλουμε να μετέχουμε σε έναν πόλεμο που θα κάνει τον ύπνο σας εφιαλτικό.

Εξω από τους νόμους και ενάντια στους νόμους των αφεντικών και του κράτους. Θα πάρουμε τις τύχες και τις ζωές μας στα δικά μας χέρια...

Αθήνα Μάρτης 1985

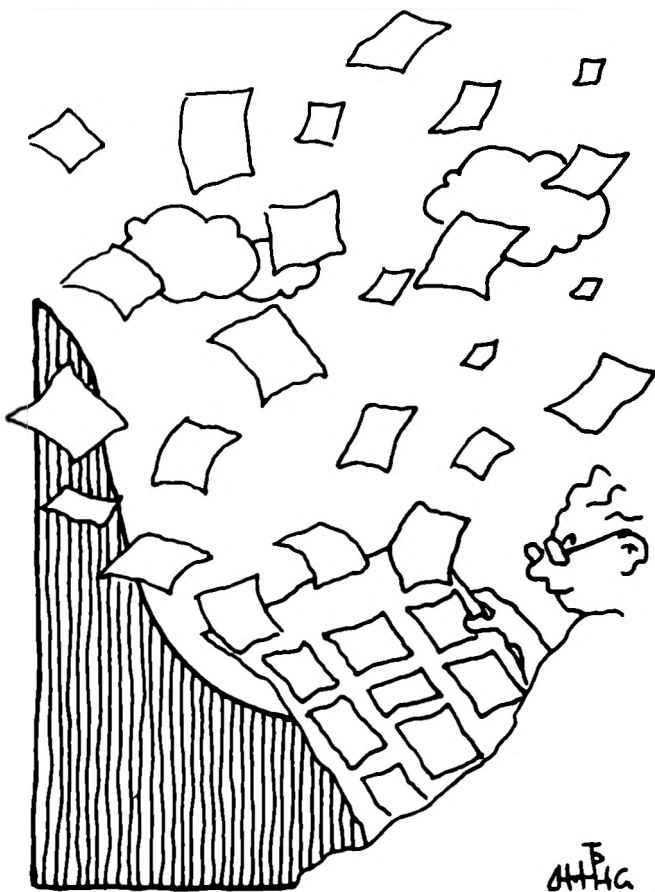
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΝΤΙΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΛΗ

Αριστερά απόσπασμα από προκήρυξη που βρέθηκε στο σπίτι του Κρυστάλλη για τη «σχεδιαζόμενη» δολοφονία του κ. Γεωργακάκη. Δεξιά απόσπασμα από την προκήρυξη της «Αντικρατικής πάλης» μετά τη δολοφονία του εισαγγελέα Θεοφανόπουλου. Το μεγάλο ερώτημα είναι ποια γράφτηκε πρώτη από τις δύο:

Η εκτέλεσή του, ήταν επιλογή που ο ίδιος είχε κάνει. Καλυπτόμενος από τη σιγουριά που του παρείχαν η προστασία των αστυνομικών περιστρόφων και οι νόμοι, γινόταν θρασύς και αλαζονικός, σε σημείο που να προκαλεί την απέχθεια του φιλοκυδερνητικού Τύπου. Είχε πάρει για τον εαυτό του δικαίωμα να αποφασίζει για τη ζωή και την τύχη των άλλων, δικαίωμα που εμείς σήμερα του στερήσαμε.

Δεν θα σεβαστούμε τη δημοκρατία των ΜΑΤ και ΜΕΑ, που βασανίζει φυλακίζει και δολοφονεί. Έξω από τους νόμους και ενάντια στους νόμους των αφεντικών και του κράτους. Θα πάρουμε τις τύχες και τις ζωές στα δικά μας χέρια.

Επαναστατική Ομάδα Διεθνιστικής Αλληλεγγύης
Χρήστος Κασίμης

Αυτή ακριβώς, η διαφαινόμενη λογική της αυτόνομης πολιτικής δύναμης, που λειτουργεί σαν ένα δυναμικό κόμμα, που είναι υποχρεωμένο να τοποθετείται διαρκώς, μέσα στη συγκυρία, με συνεχή πια δράση, είναι αυτή που καθορίζει σήμερα την «Ε.Ο. 17Ν». Και μέσα στα πλαίσια αυτής ακριβώς της αντίληψης, επαναφέρεται κάτω και από την πίεση των παλαιότερων και αποχωρησάντων στελεχών, η αντίληψη για την «πολιτική ανυπαρξία της οργάνωσης, στο βαθμό που δεν αποφασίζει να εκτελέσει το Καραμανλή, όπως ο Παναγιώτης το Παπαδόπουλο». Είμαστε εμείς οι πρώτοι που δάλαμε το ζήτημα της εκτέλεσης των φίλων του Καραμανλή, χτυπώντας τον Αθανασιάδη.

Αριστερά αποσπάσματα από τα άρθρα του Α. Μπερέττα (Αντί τχ. 282) και του Δ. Δέψη (Αντί τχ. 246). Δεξιά απόσπασμα από την «κριτική» προς τη «17 Νοέμβρη» που βρέθηκε στο σπίτι του Κρυστάλλη.

αυτή τη φορά, η οργάνωση παρεμβαίνει άμεσα στη συγκυρία, ασκεί «καθημερινή πολιτική».

Η «17 Νοέμβρη» δρα πια με τη λογική ενός κόμματος που είναι υποχρεωμένο να έχει, μια διαρκή παρουσία.

Η επίσημη αριστερά μέχρι πριν λίγες μέρες αρνιόταν την ύπαρξή της, ενώ το πολιτικό αισθητήριο της ασφάλειας και μέρους των αριστεριστών (που πίστευαν στην Αριστερή εκδοχή για τη «17 Νοέμβρη») αποδειχθηκε σωστότερο — αν και χωρίς επίδραση πάνω στην ίδια την οργάνωση. Η οποία δεν μπορεί — όπως άλλωστε έχει αποδειχτεί στα 8 χρόνια που πέρασαν — ούτε καλό, ούτε κακό πολιτικό να κάνει. Πολιτικά είναι ανύπαρκτη, — στο βαθμό που δεν αποφασίζει να δολοφονήσει τον Παπανδρέου ή τον Καραμανλή, όπως έκανε ο Παναγιώτης με τον Παπαδόπουλο. Μόνο ηθικά μπορεί να κριθεί.

ταίου. Αν είναι γραμμένο μετά την εκτέλεση του Θεοφανόπουλου, είναι δηλαδή πλήρως ετεροχρονισμένο, πώς η αστυνομία στηρίζει κατηγορία σ' ένα τέτοιο «τρελό» κείμενο; Απλώς και μόνο για λόγους εντυπώσεων;

Είναι μάλλον ολοφάνερο πως το κείμενο γράφεται για να ενοχοποιήσει συγκεκριμένα άτομα: Τον Γ.Β., τον Γ.Ε., τον «ψηλό», τον Δ. Δέψη για το άρθρο του στο *Αντί* (τεύχος 282) από το οποίο παίρνει ένα απόσπασμα σχετικά με την πολιτική ανυπαρξία της «17 Νοέμβρη» και το αποδίδει σε «αποχωρήσαντες» από αναμφισβήτητη «πρώτη κυρία» των επαναστατικών τρομοκρατικών οργανώσεων της χώρας. Ποιος θα ήταν ο αποδέκτης αυτού του κειμένου; Πότε θα το χρησιμοποιούσε; Γιατί, παράλληλα με την κατασκευή ενόχων, το κείμενο αναλαμβάνει την ευθύνη όλων των αμφισβητούμενων ενεργειών των τελευταίων χρόνων (Αθανασιάδη, βόμβες στις 22 Νοέμβρη, Θεοφανόπουλο);

Υποθέσεις εργασίας

Αποκλείοντας τις περιπτώσεις της σχιζοφρένειας και της βλακειάς η λογική ανάλυση που προηγήθηκε οδηγεί στο ερώτημα ποια ήσαν τα αφεντικά του Κρυστάλλη. Μόνο η ΚΥΠ και η Ασφάλεια; Γι' αυτούς ανέλυε και έγραφε ο Κρυστάλλης; Αν είναι έτσι, είναι φανερό πως βρισκόμαστε εμπρός σ' ένα πολιτικό σκάνδαλο πρώτου μεγέθους, που μας παραπέμπει στην εποχή του παρακράτους της δεκαετίας του '60. Αν υπάρχει κι άλλο αφεντικό (κι αυτό δεν μπορεί να είναι παρά κάποια ξένη μυστική υπηρεσία —η CIA;) τότε βρισκόμαστε μπρος σε κάποιους μηχανισμούς αποσταθεροποίησης που διαπλέκονται άμεσα και με τον ελληνικό κρατικό μηχανισμό.

Η πρώτη εκδοχή, αυτή του παρακράτους, είναι δύσκολο να στηριχτεί. Η Αστυνομία γνωρίζει πως ο Κρυστάλλης είναι στην ΚΥΠ, γνωρίζει πως έχει επαφή με τον Αλεξάκη κι όμως τον συλλαμβάνει. Για ν' αποκαλύψει τον παρακρατικό μηχανισμό; Τότε θα πρέπει ν' ανακηρύξουμε τους Μποσινάκη - Τζανάκη ήρωες της δημοκρατίας. Γιατί κάποια ομάδα του ΠΑΣΟΚ πολεμά κάποιαν άλλη; Τότε γιατί η ΝΔ υποβαθμίζει το θέμα κι επιτίθεται στην κυβέρνηση για την υπόθεση Μποχάν; Γιατί δεν επιτίθεται πολιτικά αποκαλύπτοντας το παρακράτος του ΠΑΣΟΚ; Ίσως κάποιες άλλες πληροφορίες έχει η ηγεσία της που δείχνουν πως το θέμα ξεπερνά ή δεν σχετίζεται με την ανικανότητα των υπηρεσιών ασφαλείας, τις συγκρούσεις ομάδων του ΠΑΣΟΚ, τις συγκρούσεις ΚΥΠ - Αστυνομίας.

Μένει λοιπόν η εκδοχή πως τα πραγματικά αφεντικά του Κρυστάλλη είναι πιθανότατα οι Αμερικανοί —και η κυβέρνηση χρησιμοποίησε τον Κρυστάλλη ως αντισταθμισμα στις πιέσεις που δέχεται για την υπόθεση Μποχάν και τη στάση της απέναντι στην τρομοκρατία. Η απειλή αποκάλυψης πως η CIA ελέγχει τρομοκρατικούς μηχανισμούς στη χώρα αποτελεί ένα εξαιρετικό ατού στα χέρια της κυβέρνησης τη στιγμή που οι ΗΠΑ υποτίθεται ότι έχουν αναλάβει εκστρατεία εναντίον της τρομοκρατίας. Είναι τυχαίες οι συνεχείς αναφορές των αντικυβερνητικών εφημερίδων πως η κυβέρνηση αναζητεί «λεπτές ισορροπίες» με το «συμμαχικό παράγοντα» —με αφορμή τις υποθέσεις Μποχάν - Κρυστάλλη;

Η εκδοχή που φαίνεται ως λογικότερη σχεδόν «βγάζει λάδι» την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ για όσα γίνονται αυτές τις μέρες. Αναφέρθηκε ήδη όμως από την αρχή πως οι λογικές αναλύσεις απαιτούν λογικά δρώντα υποκείμενα. Αν αυτό δεν ισχύει, όλο το οικοδόμημα των συλλογισμών (και το τελικό συμπέρασμα) είναι προφανώς λανθασμένα —και θα πρέπει ν' αρχίσουμε σοβαρά ν' ανησυχούμε για τις δραστηριότητες του κ. Ζιάγκα, του κ. Αλεξάκη, του κ. Κρυστάλλη...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Επιμέλεια σειράς:
Τάκης Καφετζής

Ε. ΜΙΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛ

Η Κριτική της Πολιτικής στον Μαρξ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

Γ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Τρεις ξεχωριστές μελέτες, που συγκλίνουν στην προσπάθειά τους να δώσουν μιαν απάντηση στο κεντρικότερο πρόβλημα της λεγόμενης κρίσης του μαρξισμού: υπάρχει στον Μαρξ μια κριτική θεωρία της πολιτικής, ισοδυναμική και ισόξια με την επιστημονική θεωρία του της κριτικής της πολιτικής οικονομίας, που να μπορεί να χρησιμεύσει σαν σημείο σύνδεσης της γενικής θεωρίας και της πρακτικής του εργατικού κινήματος; Ποια είναι τα κοινωνικά στάδια της ιστορίας του εργατικού κινήματος που παρήγαγαν τις διαφορετικές φάσεις στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας και της θεωρητικής εννοιολογίας του Μαρξ για την πολιτική;

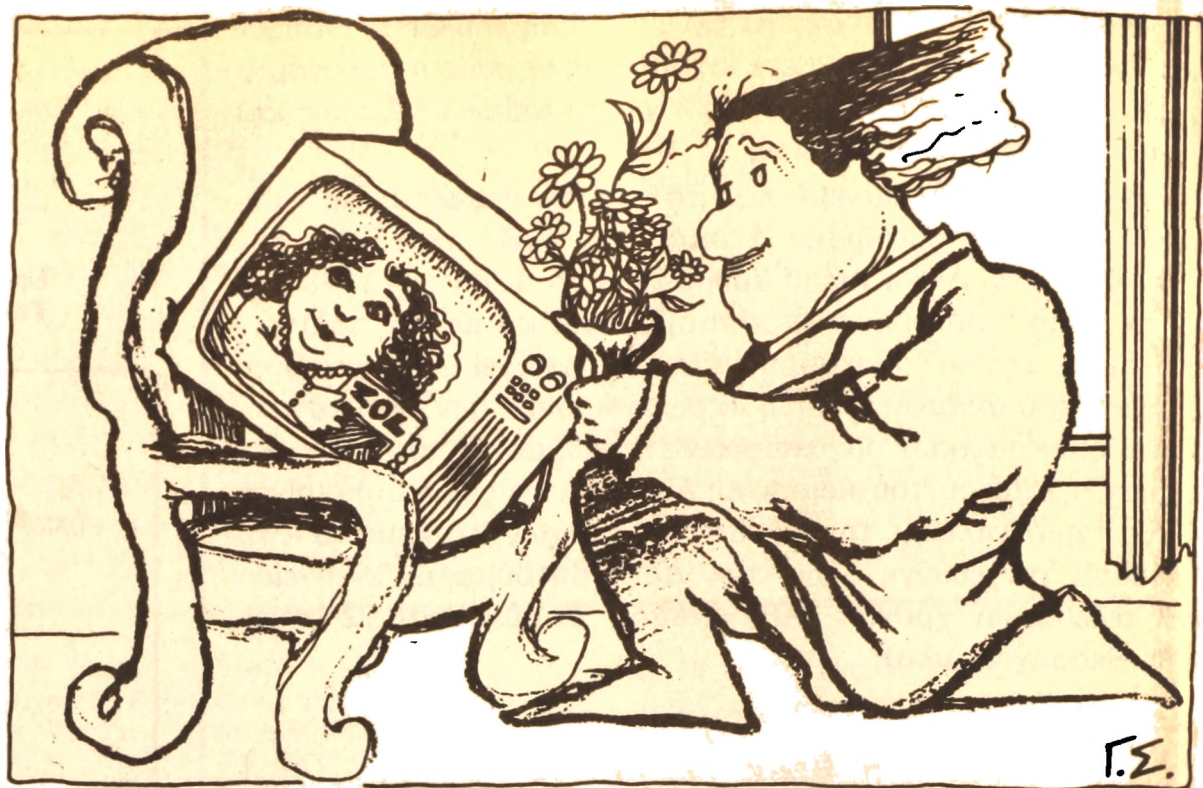
Ποια είναι η αφετηρία και ποιά είναι το θεωρητικό «στάτους» εννοιών όπως «κοινωνία —των— ιδιωτών», «εποικοδόμημα», «προλεταριακό κόμμα», «δικτατορία του προλεταριάτου»; Αυτά είναι μερικά από τα κεντρικά ζητήματα που πραγματεύονται στα δοκίμιά τους οι συγγραφείς του συλλογικού αυτού τόμου, στα σημεία συνάντησης της «φιλοσοφίας», της «πολιτικής επιστήμης» και της «κοινωνιολογίας».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

ΟΜΙΛΟΥΣΕΣ ΚΕΦΑΛΕΣ

Μια μέρα από τη ζωή
ενός τηλεθεατή

Τρίτη, 17-9-85

ΓΥΡΙΣΑ πτώμα απ' το γραφείο. Δεν έφτανε η κανονική δουλειά. Βρήκε τη μέρα να περάσει και το Υγειονομικό. Κατέβηκα να πάρω εφημερίδα κι ούτε που πρόλαβα να την κοιτάξω. Παίρναν τηλεφώνα απ' την αποθήκη, της κακομοίρας. Στο σπίτι, η Κάτια μου 'βαλε να φάω κι έπεσα κατευθείαν για ύπνο. Η αλήθεια είναι πως έριξα πρώτα μια ματιά σ' αυτήν την ιστορία με τον πράκτορα της ΚΥΠ. Αλλά η *Ελευθεροτυπία* είχε εκατό σελίδες για το θέμα και τ' άφησα για τ' απόγευμα, να τα διαβάσω με την ησυχία μου. Κατά τις έξι και είκοσι, αρχίσανε κάτι να βαράνε σ' ένα διαμέρισμα απέναντι και σηκώθηκα με πονοκέφαλο. Άνοιξα την μπαλκονόπορτα και κοιτάξα στον ακάλυπτο. Είμαστε στο ίδιο τετράγωνο με τη Σίτι Μπανκ Κυψέλης και το Σάββατο τα ξημερώματα που σκάσανε οι βόμβες, νομίζαμε πως είχαν ανατινάξει ολόκληρη την Πατησίων. Πήγα στην κουζίνα να κάνω καφέ κι ύστερα άνοιξα την τηλεόραση να δω τις ειδήσεις. Περίμενα ν' ακούσω για τον Κρυστάλλη. Είδα τον Ανδρέα με τον αντιπρόεδρο της Συρίας, Μουσταφά Κάτι, τη φάτσα του Σημίτη και του Μαγκάκη, κι αμέσως μετά, τα στιγμιότυπα απ' το προεδρικό μέγαρο. Ο Σαρτζετάκης με τον Στερνς που απέρχεται, ο Σαρτζετάκης με τους νέους πρέσβεις Ινδονησίας και Ισλανδίας που μόλις φτάσανε. Κατηγορούσαμε τους άλλους ότι δείχνανε συνέχεια τον Καραμανλή. Κούναγα απογοητευμένος το κεφάλι και ξαφνικά, τσουπ, πετάξαν και την είδηση για τους τρομοκράτες. Αλλά, για την ΚΥΠ, κουβέντα. Κι η ειρωνεία είναι πως αμέσως μετά είπαν για το νέο σκάνδαλο κατασκοπείας στη Δυτική Γερμανία. Έξω πάμε καλά. Είπαν για τις ταραχές στη Νότιο Αφρική και τα αντίποινα της Θάτσερ στην απέλαση βρετανών διπλωματών από τη Μόσχα. Για το τέλος, είχαν αφήσει τις απεργίες και τις αυξήσεις. Γιατί αυτά τα δύο πάνε μαζί. Κι ας τα 'χαμε ξεχάσει τα τελευταία χρόνια. Στάσεις εργασίας στα λεωφορεία, απεργία των ταξί. Αύξηση στα εισιτήρια των κινηματογράφων και στις τιμές των κυλικίων στα σχολεία. Κι από κοντά, απεργία συμβασιούχων υπαλλήλων του δημοσίου. *Να 'μαστε πάλι εδώ Αντρέα*, που γράφει και στους τοίχους. Αρχίσανε τα δύσκολα. Κι άντε να δούμε τώρα, πού θα βρεις ακόμα καλύτερες μέρες.

Η ΚΑΤΙΑ ρώτησε αν θα πάμε πουθενά απόψε και της είπα πως είμαι χάλια και δεν έχω διάθεση για έξω. Πήγαινε εσύ άμα θες. Μου 'πε πως μπορεί να κανόνιζε τίποτα με καμιά φίλη της. Οι ειδήσεις είχαν τελειώσει κι είχε αρχίσει ένα γαλλικό πρόγραμμα για παιδιά, που έμοιαζε με τον παλιό μπάρμπα-

Μυτούση. Κούκλες που κινούνται σαν σπασμένες και που μιλάνε ελληνικά ανοιγοκλείνοντας το στόμα σε άσχετα σημεία. Συμβαίνουν και εις Παρισίους. Άλλαξα κανάλι κι έπιασα την εφημερίδα να δω το πρόγραμμα. Το βράδυ έχει ταινία. Αστυνομικό. Κάτι είναι κι αυτό. Αφού δεν μας λέτε για την ΚΥΠ, ας μας πουν οι αμερικάνοι για το FBI. Προς το παρόν, ενημερωτική εκπομπή για την Κύπρο. Έδειχνε ένα αεροπλάνο που έγραφε *Cyprus Airways* και μια φωνή έλεγε πως *σηκώνεται με την ελαφράδα του γλάρου*. Πως οι *κινητήρες του έχουν τη δύναμη Τιτάνων* και πως τα *ηλεκτρονικά μηχανήματα μπορεί να ανήκουν στο μέλλον, αλλά σήμερα είναι στην υπηρεσία των Κυπριακών αερογραμμών*. Μετά σου λέει πως ο τουρισμός επλήγη από τις ταξιδιωτικές οδηγίες του Ρήγκαν και πως το νησί της Αφροδίτης υποφέρει μόνο από τους Τούρκους εισβολείς. Έκλεισα τη φωνή κι άφησα τα κυπριακά τοπία να εναλλάσσονται χωρίς ελαφράδες γλάρων και δυνάμεις Τιτάνων. Άναψα τσιγάρο και ξανάπιασα την εφημερίδα. Διάβασα ολόκληρο το ρεπορτάζ για τον Κρυστάλλη και μπερδεύτηκα ακόμα περισσότερο. Το μόνο σίγουρο είναι πως πρόκειται για τρομερά βρώμικη υπόθεση και στο τέλος θα την κουκουλώσουνε. Γιατί ένας θεός ξέρει τι έγινε κι η ιστορία αυτή ήρθε στο φως. Ένας πράκτορας της ΚΥΠ δίνει επί μήνες πληροφορίες για βόμβες και δεν τον ρωτάνε πού τις έμαθε και από ποιον. Κι ύστερα τον συλλαμβάνουν ως τρομοκράτη κι ανακαλύπτουν σπίτι του ένα χρυσωρυχείο, ένα οπλοστάσιο και μια γιάφκα. Εντελώς πρωτότυπο. Άσε πια εκείνο το γράμμα που υποτίθεται πως έστειλε η οργάνωση του Κρυστάλλη στην 17 Νοέμβρη, κι όπου αναφέρονται πρόσωπα και πράγματα, ο σύντροφος Τάδε και ο Ψηλός με τη φίλη του. Είναι ποτέ δυνατόν να τους ήξερε ο Κρυστάλλης και να μην τους είχανε μπαγλαρώσει όλους, εν μια νυκτί; Αυτά δεν γίνονται ούτε στις ταινίες του Φώσκολου. Η αηδία για την Κύπρο είχε τελειώσει κι είχε αρχίσει ένα μουσικό διάλειμμα με Ριζίτικα. Έβλεπα τον μουστακαλή με την τοπική ενδυμασία που ανοιγόκλεινε το στόμα του χωρίς να βγάζει κιχ, και σκεφτόμουν πως τελικά υπάρχουν τρόποι να εκδικηθείς ακόμα και την τηλεόραση. Ύστερα έσβησα το τσιγάρο μου κι άλλαξα κανάλι.

ΑΦΗΣΑ τον γαλλικό μπάρμπα-Μυτούση να τελειώσει στα μουγγά και την ώρα που άρχιζε η *ΕΡΤ στη Βόρειο Ελλάδα*, άπλωσα το χέρι στο τηλεκοντρόλ. Έτσι Γκρεμίστηκε ο Παρθενώνας. Ένα χωριό της Χαλκιδικής που έχει εγκαταλειφθεί. Μου φάνηκε έξυπνο που έκαναν αυτό το λογοπαίγνιο στον τίτλο. Διότι, ως γνωστόν, η ΕΡΤ μπορεί να πηγαίνει στη Βόρειο

Ελλάδα, αλλά τα μάρμαρα της Ακρόπολης παραμένουν εδώ. Που λέει ο λόγος. Οι κάτοικοι του χωριού έχουν μεταναστεύσει στον κοντινό Μαρμαρά κι ανεβαίνουν στον Παρθενώνα μονάχα δυο φορές το χρόνο. Το Πάσχα για να κάψουν τον Ιούδα μπροστά στην εκκλησία τους και στο πανηγύρι του Αγίου Παντελεήμονα. Έδειχνε κάτι όμορφες εικόνες με χαλάσματα κι ερειπωμένα σπίτια, πόρτες που τρίζανε καθώς φυσούσε ο αέρας. Ύστερα είχε σκηνές απ' το πανηγύρι. Όργανα κάτω από 'να δέντρο και χοροί. Παλιά κρατούσε τρία μερόνυχτα, λένε οι Παρθενιώτες. Διάφορες συνεντεύξεις, χωρίς να βλέπουμε αυτούς που μιλάνε. *Φύγαμε, είπε κάποιος, για λόγους... Φύγαμε στο Μαρμαρά γιατί δρόμο δεν είχαμε, φως δεν είχαμε...* Τα γνωστά. Τα 'χουμε ακούσει και ξανακούσει χιλιάδες φορές. Αλλά ήταν ωραία εκπομπή. *Θέλουμε να ξαναζήσει το χωριό*, είπε στο τέλος ένας. *Αλλά πώς να ξαναζήσει;* Έτσι χωρίς απάντηση, γιατί τι ν' απαντήσει κανείς; Κι έδειξε μόνο ένα τεράστιο φεγγάρι πάνω απ' το έρημο χωριό. Μου 'φτιαξε το κέφι, αντί να με μελαγχολήσει. Είχε έρθει κι η Κάτια και το είδαμε μαζί. Της άρεσε κι εκείνης. *Έτσι που ακριβαίνουν τα πάντα*, είπε στο τέλος, *θα κόψουμε και τις διακοπές και θα καθόμαστε ν' απολαμβάνουμε τα έρημα βουνά και τα νησιά απ' την τηλεόραση.* Μετά σηκώθηκε και πήγε να ντυθεί. Είχανε δώσει ραντεβού στη Φωκίωνος με την Αγλαΐα, να ρίξουνε μια ματιά στα μαγαζιά. Άλλαξα κανάλι.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ έλεγε, *Το Πνεύμα Του Ρομαντισμού.* Ουγκώ και τα λοιπά. Και στο άλλο είχε την *Ιστορία Των Εφευρέσεων*. Αλλά δεν είχα όρεξη για εκπαιδευτική τηλεόραση. Και μάλιστα στις οχτώ παρά. Έντισον και πειράματα με ηλεκτρισμούς. Αρκετά είχε ηλεκτριστεί η ατμόσφαιρα με το θρίλερ Κρυστάλλη. Έκλεισα τη φωνή και ξανάπιασα την *Ελευθεροτυπία*. Την ξεφύλλισα κι έκανα άλλο ένα τσιγάρο. Η ώρα κόντευε οχτώ κι άλλαξα κανάλι να δω την *Έρευνα*. Θέμα: *Νοσοκομεία Ανατολικής Αττικής*. Για το πρώην Πίκπα, το Νταού Πεντέλης, την Αγία Όλγα στη Νέα Ιωνία και το Σισμανόγλειο. Έδειχνε θαλάμους και διαδρόμους κι όλα μοιάζανε καθαρά κι ωραία. Λες κι έβλεπα έργο επιστημονικής φαντασίας. Οι υπεύθυνοι των νοσοκομείων, όλοι ανεξαιρέτως, είχαν κληρονομήσει χάος και σκόπευαν να μετατρέψουν τους σταύλους αυτούς σε μικρούς παραδείσους. Χάρης στο υπουργείο και χάρης στον ένα και στον άλλο. Ούτε ένας δεν είπε πως είχε δυσκολίες στην υλοποίηση του ονείρου του. Θέλω να πω, δεν αμφισβητώ ότι τα παρέλαβαν σε κατάσταση άθλια. Ούτε και τις προθέσεις τους να τα βελτιώσουν. Αλλά όλη αυτή η ανατριχιαστική αισιοδοξία και τα δεκάδες θα και θα, θυμίζουν παλιά ψέματα και τετριμμένα. Και κάθονται και στα λένε μ' ένα ύφος, λες κι εσύ είσαι χαμένος στο διάστημα. Λες και δεν έχεις περάσει από νοσοκομείο, ούτε απ' έξω. Να 'βγαίνει μια φορά κάποιος και να μιλήσει ειλικρινά και τί στον κόσμο. Θυμήθηκα κι εκείνον τον συγγραφέα, την ώρα που έδειχνε το Σισμανόγλειο —Ιωάννου δεν τον έλεγαν;— που είχε γράψει για τα νοσοκομεία και που τελικά πήγε από εγχείρηση κι έλεγαν διάφορα μετά οι εφημερίδες. Τελοσπάντων.

ΤΟ ΣΗΡΙΑΛ των νοσοκομείων ακολούθησε ένα κανονικό. Είχα δει και τα προηγούμενα επεισόδια και στήθηκα με αγωνία. Λεγόταν, *Οι Κανόνες του Γάμου*, κι ήταν αμερικάνικο. Ο σκηνοθέτης ακούει στο όνομα Μίλτον Κατσέλας και φαντάστηκα πως θα 'ναι κάνας ελληνοαμερικάνος. Οι γνωστές ιστορίες για το δαιμόνιο της φυλής. Γιατί, τελικά, μόνο αυτό μας έμεινε. Εν πάση περιπτώσει, το σήριαλ δεν ήταν κι άσχημο. Αν εξαιρέσεις κάτι υπερβολές. Ένα ζευγάρι με παιδιά που έχει χωρίσει και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Το μόνο σίγουρο είναι πως αν ποτέ χώριζα κι εγώ με την Κάτια —κι ας μην έχουμε παιδιά— δεν θα βρίσκαμε τόσο έξυπνες μπηχτές να πετάμε στους καυγάδες μας, ούτε και θα 'χαμε την άνεση ν' αλ-

λάζουμε σπίτια σαν πουκάμισα. Αλλά φαίνεται πως οι κανόνες του γάμου διαφέρουν ελαφρώς στη μακρινή Αμερική. Τι να πεις; Στο τέλος, το γύρισα στ' άλλο κι είδα λίγο απ' τη συναυλία στο Ηρώδειο. Δεν έχω τίποτα προσωπικό με τον Ροστροπόβιτς. Και ξέρω πολύ καλά πως η κλασική μουσική δεν είναι πένθιμη και δεν είναι μόνο για τη Μεγάλη Βδομάδα. Περιέργως, όμως, τις περισσότερες φορές με μελαγχολεί. Δεν ξέρω γιατί. Κατά πάσα πιθανότητα, είναι δικό μου το φταιξιμο. Στ' άλλο κανάλι άρχιζαν οι ειδήσεις.

ΣΥΝΗΘΩΣ τις βλέπω στην ΕΡΤ-1. Λένε και οι δύο τα ίδια, βέβαια, αλλά το στρατιωτικό παρελθόν της ΕΡΤ-2 δεν ξεχνιέται εύκολα. Δεν Ξεχνώ, που έλεγε και το παλιό εκείνο σύνθημα. Παλιές πληγές και προκατάληψη. Ως κι οι εκφωνητές μού δίνουν την εντύπωση πως είναι κάπως αλλιώτικοι. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν είχα άλλη επιλογή από την πρώην ΥΕΝΕΔ. Το δελτίο άρχισε πάλι με τη συνάντηση Αντρέα και Μουσταφά, και με τα κρύα κομπλιμέντα για τη φιλία των δύο χωρών. Μόνο που τη φορά αυτή, υπήρχε και κάτι άλλο. Είδα τον Αντρέα να βγαίνει πρώτος από μια αίθουσα, ο Μουσταφά να τον ακολουθεί, οι δημοσιογράφοι να ορμάνε με τα μικρόφωνα στο χέρι κι ο Αντρέας να χαμογελάει. *Τώρα που ήτανε να βγούμε, τους λεί, είπα του κυρίου Μουσταφά να βγει εκείνος πρώτος και αρνήθηκε. Του λέω, στο κάτω κάτω έχουμε και μια παράδοση εδώ, είμαστε η χώρα της φιλοξενίας. Και ξέρετε τι μου απάντησε; Μα δεν νιώθω ξένος εδώ, είναι σα να βρίσκομαι στην πατρίδα μου.* Μπροστά στην περίπτωση της Παναγίας Σουμελά, αυτό δεν είναι τίποτα. Το ξέρω. Αλλά, όπως και να το κάνουμε, μ' άφησε μ' ανοιχτό το στόμα. Είδα και τις υπόλοιπες ειδήσεις, κυρίως τα μπαγιάτικα νέα απ' τη Θεσσαλονίκη, που νομίζεις πως μεταδίδονται μόνο και μόνο για να δικαιολογούν το στούντιο εκεί πάνω. Στο τέλος, ρίξανε και το ρεπορτάζ για το φεστιβάλ της Νεολαίας Πασόκ. Έμοιαζε με κακόγουστη διαφήμιση, που αν είχε γίνει για μακαρόνια θα είχαν απολύσει και το σκηνοθέτη και τον τύπο που είχε την ιδέα. Κι από πάνω, θύμιζε κι αυτά τα τρομερά κινηματογραφικά επίκαιρα του παλιού καλού καιρού. Ολοταχώς προς το 2000. Ασπρόμαυρες σκηνές απ' τα Ιουλιανά απ' τη μια, μωράκια σε τραμπάλες απ' την άλλη. Το φιλμ με τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, κι αμέσως μετά, συγκροτήματα ροκ. Κόντεψα να τρελαθώ. Ύστερα, βέβαια, σκέφτηκα πως κάπως έτσι είναι κι η πολιτική του Πασόκ. Τα περιέχει όλα μαζί, σε μια απίθανη σειρά και σε τρελούς συνδυασμούς. Αλλά δεν είχαμε τελειώσει. Ακούγοντας τις δηλώσεις Μητσοτάκη για την υπόθεση Κρυστάλλη, διαπίστωσα έντρομος πως τα ερωτήματά του ήταν και δικά μου. Όταν έπεσε κι η απάντηση Λαλιώτη, άρχισα πια ν' αναρωτιέμαι μήπως είχε γίνει κάποιο λάθος. Μ' όλες αυτές τις απανωτές διαγραφές και μεταπηδήσεις που συμβαίνουν τον τελευταίο καιρό, σκέφτηκα μήπως ο Μητσοτάκης είχε αποχωρήσει απ' την Νου Δου κι είχε προσχωρήσει στο Πασόκ. Αλλά ο Λαλιώτης; Να είχε διαγραφεί και να μην είχα μάθει τίποτα; Αυτό πια παραήταν απίθανο. Καθώς πέφτανε τ' αθλητικά και το δελτίο καιρού, κατέφυγα γι' άλλη μια φορά στην εφημερίδα. Στα *Πολιτικά Παρασκήνια* με περίμενε κάποιος που μιλούσε το λιγότερο ειλικρινά. Γιατί ονόμαζε τον εαυτό του μαλάκα που είχε μοιραστεί νυχτερινές στιγμές και ακριβό κρασί μ' έναν χαφιέ. Το σχόλιό του τελείωνε ως εξής: *Με την υπόνοια ότι διασταυρώνονται πια πολύ μεγάλα μαχαίρια, εν πλήρη συγχύσει διατελώ.* Υπογραφή: Γιώργος Βότσης. Παράτησα την εφημερίδα κι αφέθηκα στο όργιο των διαφημίσεων που ακολούθησε τις ειδήσεις.

ΠΕΡΙΜΕΝΑ η ταινία του *Κινηματογραφικού Αφιερώματος* να με αποζημιώσει κάπως, γιατί στις ξένες ταινίες τουλάχιστον, κάτι έχει αλλάξει. Αλλά φαίνεται πως σήμερα ήταν η μέ-

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

προς τις γυναίκες και τους άντρες

ηλικίας
25 - 50 ετών
(άλλοτε αναγνώστες
του
«ΜΙΚΡΟΥ ΗΡΩΑ»)

Σελίδες 210
Τιμή:
150 δρχ.

—Για όσους αγάπησαν τον «ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ», το δρυλικό ανάγνωσμα των παιδικών τους χρόνων και τον ξαναφέρνουν συχνά στη σκέψη τους με βαθιά συγκίνηση και γλυκιά κάπως θλιμμένη νοσταλγία.

—Για όσους θα ήδελαν, ν' αποκτήσουν για τη βιβλιοθήκη τους τους εξαντλημένους πια τόμους του αγαπημένου τους περιοδικού και να γνωρίσουν τα παιδιά τους τις συναρπαστικές ιστορίες που τους γαλούχησαν...

★ ... ο «ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΣ» ξανακυκλοφορεί σε νέα (ΤΕΤΑΡΤΗ από το '52) έκδοση, σε σχήμα βιβλίων τσέπης (ένα βιβλίο για κάθε τόμο)!

**Ο Μικρός
ΗΡΩΣ**

ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΕΝΑΣ ΤΟΜΟΣ

Ζητήστε ΣΗΜΕΡΑ
στα περίπτερα τον τόμο 24
...για τη βιβλιοθήκη σας και τα παιδιά σας!

ρα μου. Επρόκειτο για μια αφόρητη σούπα με τον Χένρυ Φόντα που μόνο αστυνομικό δεν ήταν. Μια ταινία απ' αυτές που ούτε στους κουλτουριάρηδες αρέσουνε, ούτε και σε μας τελospάντων, την σιωπηλή πλειοψηφία. Ήμουν έτοιμος να εκραγώ πια, όταν εμφανίστηκε σαν από μηχανής θεός η Κάτια. Παράτησα την τηλεόραση και πήγα μαζί της στην κουζίνα, να πούμε δυο κουβέντες, όσο ζεσταινόταν το φαί. Η φίλη της, η Αγγλαία, είχε προβλήματα με τη δουλειά της στο νοσοκομείο, μπορεί και να έφευγε. Να, λοιπόν, που υπάρχουν προβλήματα στα νοσοκομεία, είπα. Είχα ήδη αρχίσει να σκέφτομαι τα δικά μου στο γραφείο. Αύριο, άντε πάλι, απ' τις εφτά. Η Κάτια έβαλε τραπέζι και κάτσαμε να φάμε. Είχαμε τη φωνή κλειστή και βλέπαμε σαν κωφάλαλοι τον Χένρυ Φόντα. Ύστερα μετακόμισα ξανά στον καναπέ κι άλλαξα κανάλι ανάβοντας ένα ακόμη τσιγάρο. Είδα το τέλος ενός σήριαλ που θυμίζει Δυναστεία, αλλά δεν είναι. Τίτλος: Ο Κυρίαρχος του Παιχνιδιού, κι αναρωτιόμουν ποιος επιτέλους είναι ο κυρίαρχος του παιχνιδιού στην Ελλάδα σήμερα. Ποιος κυβερνά αυτόν τον τόπο, που είχε πει κι ο Τριανταφυλλίδης παλιότερα. Ποια δυναστεία; Αυτά ως τις δώδεκα και είκοσι που το σήριαλ τελείωσε κι άρχισαν οι τελευταίες ειδήσεις.

ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ των δώδεκα έχει αλλάξει τώρα τελευταία στην ΕΡΤ-1. Γεμάτο περίεργα ρεπορτάζ κι έχεις την ψευδαισθηση πως οι εκφωνητές μιλάνε πιο άνετα. Μια υπόνοια, που έλεγε και το σχόλιο στην εφημερίδα. Ανεξαρτησίας. Άρχισε με αποκλειστική συνέντευξη ενός καθηγητή απ' το Ινστιτούτο Παστέρ για το Έιτς. Τι να πρωτοφοβηθούμε πια; Το Έιτς, την ΚΥΠ, ή το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο; Ξανάκουσα για τρίτη και τελευταία φορά τα περί Αντρέα και Μουσταφά, τα ερωτήματα Μητσοτάκη και την απάντηση Λαλιώτη. Οι εκφωνητές είχαν μοιραστεί τους ρόλους κι υποδύθηκαν ο ένας τον Αποστάτη κι ο άλλος το Παιδί Θάυμα. Δεν ήταν κι άσχημη ιδέα. Είπαν και για την απεργία στις συγκοινωνίες και αηδίασα για μια ακόμη φορά με το προβοκατόρικο στίλ που δίνανε τις πληροφορίες: η ταλαιπωρία του κοινού θα συνεχιστεί και αύριο. Τα ίδια ακριβώς, βρε παιδί μου, λέγανε κι οι άλλοι, είπε η Κάτια και σηκώθηκε να πάει για ύπνο. Νυσταγμένος πια και εξουθενωμένος, παραδόθηκα στα απανωτά ρεπορτάζ για τα κοινωνικά και το θέατρο. Τα αθλητικά μου φάνηκε πως κράτησαν έναν αιώνα και την ώρα που χτυπάγανε οι κουδούνες του τσέλιγκα κι άρχιζε ο εθνικός ύμνος, με την περήφανη σημαία μας να κυματίζει στην οθόνη, σηκώθηκα κι έκλεισα το κουτί. Τα φώτα ήτανε σβηστά κι ερχόταν μόνο η ανταύγεια απ' την κρεβατοκάμαρα, η Κάτια διάβαζε. Κι όπως στεκόμουν εκεί, μέσα στο μισοσκόταδο, σκέφτηκα ξαφνικά πως δεν ήξερα πια τι ήθελα ν' αλλάξει στην τηλεόραση. Μας έχουνε υπόσχεθεί λαγούς με πετραχήλια και τα 'χουν αθετήσει εκατομμύρια φορές. Ολόκληρη αυτή η ιστορία μου φάνηκε χωρίς νόημα, και θυμήθηκα έναν συνάδελφο στο γραφείο, που μου 'λεγε πως ο γιος του ακούει ένα συγκρότημα που λέγεται Ομιλούσες Κεφαλές. Έτσι ονομάζουν, λέει, τους εκφωνητές της τηλεόρασης στην Αμερική, γιατί τους δείχνει πάντα απ' τη μέση και πάνω. Και σκέφτηκα πως αυτό θα μπορούσε να είναι το αίτημα. Να μην υπάρχουν πια Ομιλούσες Κεφαλές. Να σηκωθεί κάποτε η Έλλη Στάη και ο Κώστας Χούτας και να δούμε ολόκληρο το σώμα τους, να βγει επιτέλους στο φως κι εκείνο το κομμάτι που κρύβεται πίσω και κάτω απ' τα γραφεία. Στην κρεβατοκάμαρα, στάθηκα για λίγο μπροστά στη μπαλκονόπορτα κι έριξα μια ματιά προς τη μεριά της Σίτι Μπανκ. Τουλάχιστον απόψε, είπα και χαμογέλασα, μπορούμε να κοιμηθούμε ήσυχοι. Αφού συλλάβαν τον Κρυστάλλη...

Γιάννης Δημητρόπουλος
Για την αντιγραφή
Βαγγέλης Ραπτόπουλος

ΚΑΛΗ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΟΡΟΛΟΓΙΑ

ΑΛΛΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ;

του Δημήτρη Κουμάνταρου

Κ. ΛΑΛΙΩΤΗΣ: «Στην Ελλάδα κανείς δεν διώκεται για τις ιδέες του» παρά μόνο για τις πράξεις του.

Ο Θ. Μπεχράκης κατηγορείται για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση με βάσει κανένα πειστικό στοιχείο. Ούτε μία μαρτυρία, ούτε ένα ενοχοποιητικό στοιχείο σε βάρος του. Ή μάλλον υπάρχουν δύο «στοιχεία». Το πρώτο ότι ήταν συμμαθητές του Κρυστάλλη και γνωστός του. Το δεύτερο είναι η φαντασία κάποιων αστυνομικών που με το έτσι θέλω τον οργάνωσαν σε τρομοκρατική οργάνωση.

Ο Γ. Τσιτσιλιάνος κατηγορείται για τον ίδιο λόγο με βάσει επίσης κανένα ουσιαστικό στοιχείο, εκτός των «δύο παραπάνω» κι ακόμα μια προκήρυξη που στάλθηκε ταχυδρομικά σπίτι του, για να δημοσιευτεί στο περιοδικό που εργάζεται, και η οποία επιπλέον ασκεί κριτική σε τρομοκρατικές ενέργειες. Ο αστυνόμος που ασχολήθηκε με αυτόν το δεύτερο «τρομοκράτη», του έκλεισε μάλιστα τηλεφωνικό ραντεβού για να τον συλλάβει.

Και οι δύο κρατούνται εδώ και 15 μέρες στη φυλακή και ποιος ξέρει πόσο ακόμα, ενώ ταυτόχρονα παραπέμπονται σε δίκη.

Ο υφυπουργός Τύπου Κ. Λαλιώτης δηλώνει: «Κανείς δεν διώκεται στη σημερινή δημοκρατική Ελλάδα για τις ιδέες του ή τις πράξεις του, εκτός αν έχει προβεί σε τρομοκρατικές ενέργειες». Πράγματι οι Θ. Μπεχράκης και Γ. Τσιτσιλιάνος δεν διώκονται για τις ιδέες τους, αλλά για τις πράξεις τους.

Στη δημοκρατική Ελλάδα του 1985 ο κάθε πολίτης μπορεί να βρεθεί ξαφνικά στη φυλακή, να διασυρθεί το όνομά του λόγω των κοινωνικών του συναναστροφών, αν κάποιος αξιωματικός της Ασφάλειας το αποφασίσουν.

Προς τον υφυπουργό Τύπου Κ. Λαλιώτη.
Προς τον αναπληρωτή υπουργό Δημόσιας Τάξης

Προς τα μέλη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ

Προς τη ηγεσία της Ασφάλειας.

Πιστεύει στα σοβαρά κανείς σας, ότι ο Μπεχράκης και ο Τσιτσιλιάνος είναι ένοχοι; Είμαι σίγουρος ότι κανείς σας δεν το πιστεύει.

Η σκοπιμότητα του ξεκαθαρίσματος των λογαριασμών σας με την ΚΥΠ του κ. Αλεξάκη, η σκοπιμότητα της εμφάνισης ενός «σημαντικού» πλήγματος στην τρομοκρατία, ή πιθανά και κάποιος άλλος Άσος που κρύβεται στα μανίκια σας, όλα αυτά μαζί με τη γνωστή σας σπασμωδικότητα, αυθαιρεσία και ανευθυνότητα, επέβαλλε τη σύλληψη των δύο αυτών ατόμων.

«Τώρα με τον Μπεχράκη και τον Τσιτσιλιάνο θα ασχολούμαστε, θα κάτσουν 1-2 μήνες φυλακή και μετά θα βγουν. Εδώ υπάρχουν μείζονα πολιτικά θέματα, το ξεκαθάρισμα της ΚΥΠ, της υπονόμευσης του ΠΑΣΟΚ, της ανάγκης αποτελεσματικού πλήγματος της τρομοκρατίας, πως δεν θα γίνουμε κι άλλο ρεζίλι», κάπως έτσι θα πρέπει να σκέφτονται στην καλύτερη των χειρότερων περιπτώσεων οι κ. Λαλιώτης και Τσούρας.

Κι όλες αυτές οι σκέψεις καλύπτονται πίσω από το παραπεμπτικό «θα αποφανθεί η ελληνική δικαιοσύνη». Τώρα πλάκα μας κάνουν ή σοβαρολογούν. Για ποιο πράγμα θα αποφανθεί η δικαιοσύνη, για τις κοινωνικές συναναστροφές; Και ποιος θα ξεπληρώσει τον διασυρμό, την πολυήμερη ταλαιπωρία αυτών των δύο ανθρώπων.

Αλλά αυτά είναι ψιλά γράμματα για τη λογική της σκοπιμότητας, της διαφύλαξης με κάθε μέσο του κύρους της εξουσίας. Για τη λογική που ασχολείται μόνο με τα «μείζονα πολιτικά ζητήματα» κι αδιαφορεί για το «μικρό» γεγονός, της άδικης φυλάκισης ανθρώπων.

Μα γι' αυτό ακριβώς το λόγο κ. Λαλιώτη, κ. Τσούρα, κύριοι αρχισυντάκτες των εφημερίδων, κύριοι της ηγεσίας των πολιτικών κομμάτων, δεν πρόκειται ποτέ να βρείτε ά-

κρη με τα «μεγάλα» γεγονότα. Κι αν βρείτε με τα τωρινά, άλλα θα προκύψουν στη συνέχεια. Γιατί αγνοείτε τα «μικρά». Γιατί ο σκοπός σας αγιάζει τα μέσα σας.

Πώς θέλετε η ΚΥΠ κι ο όποιος κ. Αλεξάκης να μην είναι ανεξέλεγκτος και να μην σας δουλεύουν όταν εσείς οι ίδιοι τους δίνετε το δικαίωμα κάποιες άλλες στιγμές να είναι ανεξέλεγκτοι για να εξυπηρετήσετε τους σκοπούς σας, τα «οράματά» σας. Αυτό που εσείς σήμερα κάνετε, δίνοντας το δικαίωμα σε έμπιστούς σας αξιωματικούς της Ασφάλειας να κατασκευάζουν ενόχους, αύριο θα γυρίσει μπουμεραγκ σε βάρος σας, όπως γύρισε και η ιστορία Αλεξάκη, που και σ' αυτόν κάποτε κάποιος ομόλογός σας δώσανε το πράσινο φως.

Το εκτυφλωτικό φως της πρακτορολογίας, έχει προκαλέσει γενική τρομοκρατία και σύγχυση και οδήγησε στο να μην υψωθούν μέχρι τώρα αποτελεσματικές φωνές διαμαρτυρίας για τα αίσχη που όχι μόνο εξυφάνθηκαν στο παρελθόν από κάποιους παλιούς Αλεξάκηδες, αλλά και γι' αυτά που εξυφαίνονται τώρα μπροστά στα μάτια μας κι ανεξάρτητα προθέσεων από νέους κρατικούς λειτουργούς και που εκφράζονται με την πρωτοφανή σύλληψη και φυλάκιση αθώων πολιτών.

Ας βρεθεί κι ας αποκαλυφθεί ο μίτος της Αριάδνης στο λαβύρινθο της πρακτορολογίας. Ας ξεκινήσετε όμως ταυτόχρονα και πριν, τώρα κι όχι αύριο, ένα μπαράζ διαμαρτυρίας για ν' αφεθούν ελεύθεροι οι Θ. Μπεχράκης και Γ. Τσιτσιλιάνος, για να μπει φραγμός στην αστυνομική αυθαιρεσία, στον μηχανισμό κατασκευής ανεξέλεγκτων παρακρατικών οργάνων.

Αλλιώς μάταια μια ζωή θα ψάχνουμε για πράκτορες και τρομοκράτες που τους γεννούν η πολιτική σκοπιμότητα, η κρατική αυθαιρεσία, η ανοχή στην ωμή παραβίαση των πιο στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οί ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΠΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

15 χρόνια λειτουργίας
Σκουφά 18 — Κολωνάκι
τηλ. 36.34.931 - 36.08.637

Ισπανικά
για αρχάριους και προχωρημένους

ΙΣΤΟΡΙΑ, ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
της Ισπανίας
ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

«Μετά είκοσι έτη» Τα ίδια σφάλματα;

του Φώντα Λάδη

Μια περίοδος στην οποία η πάντα έντονη δράση των μυστικών υπηρεσιών, ελληνικών και ξένων, —κυρίως αμερικανικών—, εντάθηκε, όπως και η μεταξύ τους συνεργασία, είναι η περίοδος γύρω από τα περίφημα Ιουλιανά του 1965. Σ' αυτή τη δραστηριότητα αναφέρεται και το βιβλίο του Φώντα Λάδη «Ιουλιανά 1965: 100 μέρες που συγκλόνισαν την Ελλάδα», το οποίο κυκλοφόρησε φέτος και το οποίο ξαναβγαίνει σε νέα, βελτιωμένη έκδοση σε λίγες μέρες. Στη νέα έκδοση, εκτός από τα κείμενα και τις 170 φωτογραφίες της πρώτης, υπάρχει και μια κριτική παρουσίαση από το συγγραφέα όλων των απόψεων που κατά καιρούς διατυπώθηκαν σε διάφορα βιβλία σχετικά με τα Ιουλιανά.

Το «Αντί» κατ' αποκλειστικότητα προδημοσιεύει τα αποσπάσματα που αναφέρονται στο θέμα των μυστικών υπηρεσιών. Και πιο συγκεκριμένα όσα αναφέρονται στη διατήρηση των «στεγανών» και των φέουδων της αντίδρασης επί κυβερνήσεως Ένωσης Κέντρου (Ε.Κ.), στη σχετική κινδυνολογία και το ρόλο της Δεξιάς, στη δραστηριότητα των Αμερικανών πρακτόρων στην Ελλάδα όταν το ειδύλλιο των ΗΠΑ με την ΕΚ άρχισε να διαλύεται, καθώς και στη δράση ανθρώπων της Ασφάλειας στις διαδηλώσεις της νύχτας της 20ής Αυγούστου 1965.

Η επικαιρότητα των αποσπασμάτων που δημοσιεύουμε είναι έκδηλη. Απ' ότι όμως φαίνεται η Ιστορία δεν διδάσκει μερικούς...

Τα φέουδα στην ΚΥΠ, τη ΓΔΕΑ και το Στρατό

Ας αφήσουμε προσωρινά τις ποικίλες εκτιμήσεις για την ουσία της πολιτικής που ακολούθησε η ΕΚ., εκεί που προχώρησε σε κάποια υλοποίηση του προγράμματός της, και ας έρθουμε σε ένα σημείο, στο οποίο λίγο ως πολύ όλοι συμφωνούν. Στη διστακτικότητα του Παπανδρέου να θίξει τα φέουδα του Παλατιού και της Δεξιάς στο στρατό και στις υπηρεσίες ασφαλείας, ο Φοίβος Γρηγοριάδης, συγγραφέας που περιορίζεται κυρίως στην απλή, δημοσιογραφική περιγραφή και εκτίμηση των γεγονότων και που βλέπει παραπάνω και από φιλικά την πολιτική του Γ. Παπανδρέου, γράφει στο βιβλίο του *Βασιλευόμενη Στρατοκρατία* (Νεόκοσμος 1976):

«Στα λάθη του Παπανδρέου περιλαμβάνεται και η διατήρησις

των στρατοκρατικών αστυνομικών δημιουργημάτων Παπάγου και Καραμανλή (ΚΥΠ και ΓΔΕΑ), μετά τη νίκη της Δημοκρατίας, όσο ήταν το σίδερο ζεστό. Ακολούθησε την πολιτική της μετριοπάθειας κι εδώ, για να μην τρομάξει το κατεστημένο, νομίζοντας πως αντιμετωπίζει ταξική επανάσταση. Ενώ μπορούσε και έπρεπε να διαλύσει το όργανο της στρατοκρατικής αστυνομείσεως των Ελλήνων πολιτών: την υπηρεσία με τα άνευ στολής όργανα της στρατοκρατίας και ξενοκρατίας (η ΚΥΠ αποτελεί και τον κρικο εξαρτήσεως των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων από τους Αμερικανούς πτεράρχους και ναυάρχους του ΝΑΤΟ). Για τις στρατιωτικές πληροφορίες, φτάνουν και περισσεύουν τα δεύτερα γραφεία, από το ΓΕΣ ως τα τάγματα και τους λόχους» (σελ. 616-617).

Ο Ζαν Μεϋνών γράφει για τον Γ. Παπανδρέου:

«... εάν θα πρέπει τελικά να του καταλογισθεί ένα βαρύ σε συνέπειες σφάλμα, είναι η στάση που υιοθέτησε αμέσως μετά τον εκλογικό του θρίαμβο του Φεβρουαρίου του 1964, όταν δεν επεδίωξε, και ίσως ούτε καν θέλησε την απόδοση του ελέγχου της στρατιωτικής μηχανής στην υπεύθυνη κυβέρνηση της χώρας. Η εξέλιξη των γεγονότων απορρέει ίσως από την αρχική του εκείνη αμέλεια που αποτελεί το βασικό του λάθος». (Πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα — Η βασιλική εκτροπή από τον κοινοβουλευτισμό του Ιουλίου του 1965, Μπάυρον 1974, σελ. 61).

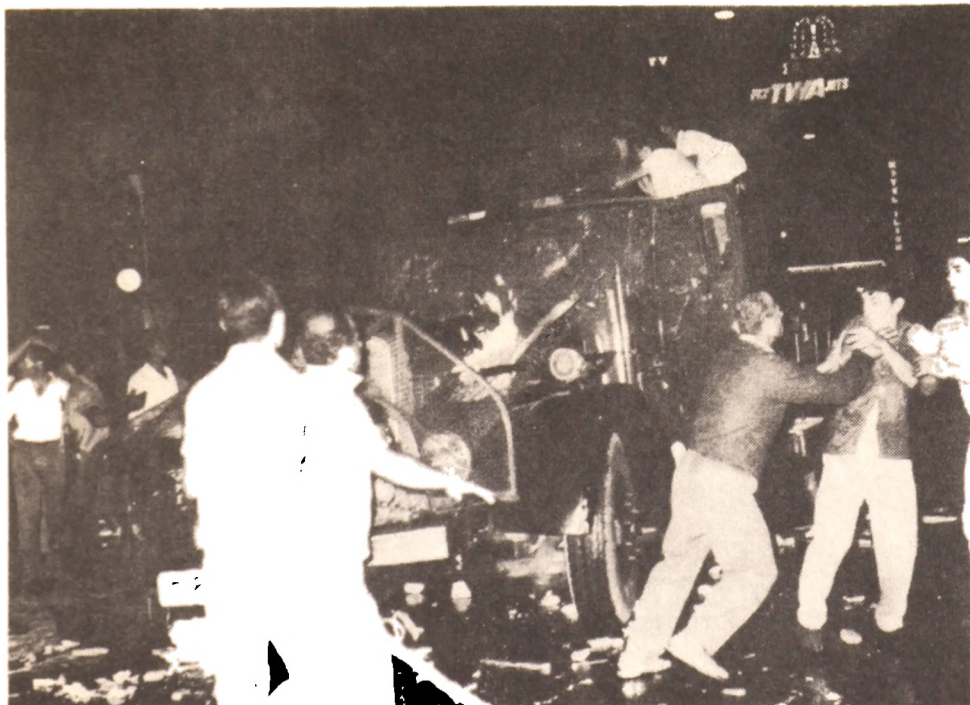
Επίσης, ο Φαίδων Θ. Βεγλερής στο βιβλίο του *Ιουλιανά 1965-1966* (Αθήνα, 1966) προχωρεί σε αυστηρότατη κριτική και κατηγορεί την κυβέρνηση της ΕΚ ότι:

«εγκατέλειψεν ένα προς ένα όλα τα μεγάλα κεφάλαια κατηγορίας, την οποία ήσκησε προεκλογικώς κατά του αντιπάλου κόμματος...» (σελ. 19).

Ειδικά για το θέμα των «στεγανών» του Παλατιού στο στράτευμα και στις υπηρεσίες ασφαλείας ο ίδιος ο συγγραφέας γράφει:

«Βεβαρυμένη με την λεόντειον υποθήκην που δύο φορές ο Θρόνος ενέγραψεν επί όλης της ιδεολογικής και πολιτικής παρουσίας της, αξιώσας από αυτήν να κρατήσει υπουργούς των Ενόπλων Δυνάμεων και της Ασφαλείας της ειδικοτάτης εκλογής και εμπιστοσύνης του Βασιλέως (υποθήκην, που ετήρησεν αυστηρώς, διότι δεν επανέφερεν ούτε έναν αξιωματικόν αποστρατευθέντα συνεπεία των ανηλεών «χτενισμάτων» της προηγουμένης καταστάσεως), η κυβέρνηση του Κέντρου εκράτησε σχεδόν άθικτον όχι μόνον την ανελευθέραν νομοθεσίαν των προηγουμένων τριών η τεσσάρων κυβερνήσεων δογματικής μισαλλοδοξίας, αλλά και τας φασιστικές υπηρεσίας που βρήκε εγκατεστημένας» (σελ. 18) (...)

Συγκρούσεις και διαδηλώσεις κάθε νύχτα

30 Ιουλίου. Η πρώτη κυβέρνηση των αποστατών

Αντικομμουνιστικό παραλήρημα: «Οι Λαμπράκηδες προ των πυλών...»

Η άκρα Δεξιά, έχοντας για πρώτη φορά, μετά από έντεκα συνεχή χρόνια, χάσει την κυβέρνηση, δεν είχε συνηθίσει στην ιδέα ότι αυτή η κατάσταση μπορούσε να κρατήσει για πολύ. Διατηρούσε χιλιάδες ανθρώπους της στα περισσότερα κρατικά πόστα. Παρόλο που ο Γ. Παπανδρέου δέχθηκε, όπως είδαμε, να διατηρηθούν ορισμένα βασικά φέουδα της Δεξιάς στο στρατό και στον κρατικό μηχανισμό, οι πρώτες αλλαγές στην πολιτική ζωή, στην εκπαίδευση και αλλού ξεσήκωσαν τις διαμαρτυρίες και τις παντοειδείς, οργανωμένες κινητοποιήσεις τόσο των ακραίων αντιδραστικών κύκλων της, όσο και των συντηρητικών.

Στην αρχηγία του κόμματος, μετά την ήττα του Νοεμβρίου 1963 και τη φυγή του Καραμανλή στο Παρίσι, ήταν ο Π. Κανελλόπουλος. Ο νέος ηγέτης της ΕΡΕ, παρόλο που ανήκε στους συντηρητικούς, σ' όλη αυτή την περίοδο, ως τα Ιουλιανά, έπαιξε έναν άχαρο και πολύ αντιδραστικό ρόλο. Αργότερα, βέβαια, κατάλαβε ορισμένα βασικά λάθη του αλλά παρόλες τις συμβιβαστικές ενέργειές του ήταν αργά και για την ίδια του την παράταξη και για τον κοινοβουλευτισμό που ήθελε, κάπως όψιμα, να προστατέψει.

Για να καταλάβουμε το ψυχολογικό κλίμα που επικρατούσε στους κύκλους της Δεξιάς το 1964 και το πρώτο μισό του 1965 πρέπει να ακούσουμε τα ίδια τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν τότε στα γεγονότα.

Γράφει ο αντιναύαρχος Α. Σπανίδης που χρημάτισε το 1965 γενικός διευθυντής της ΕΡΕ:

«Γενικά στο κόμμα είχε γίνει πιστευτό ότι οι κομμουνιστές και οι αριστερές οργανώσεις προετοιμάζαν τον «τρίτο γύρο» και γι' αυτό το σκοπό εξοπλίζοντο με μυστικά όπλα, με την ανοχή ή την αδιαφορία της ΕΚ» (...).

Αυτή η πεποίθηση, πως «οι κομμουνιστές ετοιμάζουν ένοπλη επανάσταση», δηλαδή «ένα τρίτο γύρο», χαρακτηρίζει τη στάση της ΕΡΕ στην πριν τα Ιουλιανά περίοδο και στη διάρκεια του καλοκαιριού του 1965. Από την πλευρά της η στάση αυτή εξηγείται με τη γενικότερη ψυχολογία που είχε αναπτύξει η Δεξιά σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο, που, άλλωστε, τη συνέφερε για να διατηρεί τα έκτακτα μέτρα και τον εαυτό της στην εξουσία. Αν πάρουμε όμως υπόψη μας την εποχή για τη οποία μιλάμε, δεκαπέντε χρόνια μετά τη λήξη του εμφυλίου, μπορούμε να έχουμε μερικές αμφιβολίες για ορισμένες πλευρές αυτού του αντικομμουνιστικού παροξυσμού. Με δυο λόγια, αμφισβητούμε, εν μέρει, την ειλικρίνεια των εξηγήσεων που, εκ των υστέρων, έδωσε σε διάφορα κείμενά του ο Π. Κανελλόπουλος αναφορικά με τις συνθήκες δημιουργίας των υστερικών αυτών φόβων της Δεξιάς. Όπως είναι γνωστό, στην πολιτική αντιλήψεις που συμφέρουν σε γενικούς ή ειδικούς στόχους της στιγμής εύκολα υιοθετούνται από τις ηγεσίες των κομμάτων, χωρίς να ξέρουμε και το κατά πόσο κάθε φορά μεταβάλλονται και σε πεποιθήσεις τους, καθώς τις μεταφέρουν και στους οπαδούς τους.

Γεγονός είναι ότι ο Π. Κανελλόπουλος συνέχισε και πριν και κατά τη διάρκεια των Ιουλιανών να υποστηρίζει το μύθο της «ένοπλης κομμουνιστικής εξέγερσης». Στο έργο του *Ιστορικά δοκίμια* γράφει σχετικά:

«Αλλά οι ιδιαίτερες πληροφορίες, που έφθαναν σε μένα (όπως και σε άλλους) με τρόπο κατάλληλο να προκαλέσουν την προσοχή μου, παρουσίαζαν σοβαρό τον κίνδυνο. Ποιοι είχαν συμφέρον να κατασκευάζουν τις ψευδείς αυτές πληροφορίες, το γνωρίζουμε σήμερα πολύ καλά. Είναι εκείνοι, που —αφού κατέλαβαν την εξουσία στις 21 Απριλίου 1967— δεν ανακάλυψαν ούτε ίχνος όπλων στα χέρια των κομμουνιστών ή άλλων οργανώσεων. Κανένας από όσους απάρτισαν τη «χούντα» του 1967 δεν είχε επικοινωνήσει προσωπικά μαζί μου. Δεν εγνώριζα καν τα ονόματά τους. Αλλά είχαν προστάτες, που είτε είχαν και αυτοί εξαπατηθεί και πιστέψει στις ψευδείς πληροφορίες, είτε είχαν συνεργήσει στην παραχάραξη της αλήθειας, στην κατασκευή και την κυκλοφορία των κάλπικων νομισμάτων, ελπίζοντας, ότι θα αποκόμιζαν οι ίδιοι το κέρδος, που οι προστατευόμενοί τους είχαν αποφασίσει να το κρατήσουν αποκλειστικά για τον εαυτό τους. Κάποιοι από τους αφελείς προστάτες ή δόλιους προαγωγούς της «χούντας» του 1967 επικοινωνούσαν μαζί μου, και δεν είχα, τότε, κανένα λόγο να θεωρώ ύποπτες τις πληροφορίες που μου έδιναν» (σελ. 70) (...).

Οι Αμερικανοί πράκτορες...

Και ο ξένος παράγοντας τι στάση τήρησε στις κρίσιμες εκείνες μέρες; Ο Ζαν Μεϋνών, στη σελ. 59 του βιβλίου του *Πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα —Η βασιλική εκτροπή...*, αναφέρει πως ένα μήνα πριν ξεσπάσει η κρίση βρισκόταν στην Αθήνα ο πιθανολογούμενος πράκτορας της CIA Ρίτσαρντ Μπέρχαμ, ο οποίος χαρακτήριζε δημόσια τον Α. Παπανδρέου ως «αριστερό». Ο Μπέρχαμ, που ήταν «επιφορτισμένος με τη διεξαγωγή μιας ερευνής περί της καταστάσεως της ελληνικής οικονομίας, συναντήθηκε τότε με τον Κ. Μητσοτάκη και τον Ι. Τσουδερό οι οποίοι σε λίγο επρόκειτο να αποδειχθούν δύο από τους πιο δραστήριους "αποστάτες" της ΕΚ.».

Και ο Ζαν Μεϋνών συνεχίζει:

«Παράλληλα, στο ανακτορικό περιβάλλον παρατηρείτο η παρουσία του αμερικανού αντισυνταγματάρχη Τζόζεφ Λίπτσικι που εθεωρείτο αρχηγός του κλιμακίου της CIA στην Ελλάδα σε τρόπο που ένας αμερικανός ιστορικός, ο καθηγητής Σ. Ρουσσέας, δεν δίσταζε αργότερα να σχολιάσει τη δράση τους με τον ακόλουθο χαρακτηρισμό: «Με λίγα λόγια οι ΗΠΑ δεν ήσαν ολότελα αθώες στις εξελίξεις που οδήγησαν στην κρίση του Ιουλίου του 1965» (σελ. 60).

Τα ίδια υποστηρίζουν και άλλοι συγγραφείς. Ο Κ. Τσουκαλάς γράφει:

«Η αποτυχία της μικρής "διάσκεψης κορυφής" για το Κυπριακό, επιτάχυνε τα γεγονότα. Πολλοί ανώτεροι πράκτορες της CIA εισέβαλαν στην Αθήνα για να υποσκάψουν την κοινοβουλευτική κυριαρχία του Παπανδρέου. Αποκαλύφθηκαν μυστικές συνεννοήσεις μεταξύ Αμερικανών πρακτόρων και κυβερνητικών στελεχών (που αποστάτησαν αργότερα)». (σελ. 175).

Τι δυνατότητες είχε ο Γ. Παπανδρέου να αντιδράσει ή να ελιχθεί, καθώς η στάση των δυνάμεων, που πριν ήταν «φίλιες», άρχισε να αλλάζει ανησυχητικά εις βάρος του;

«Σύμφωνα με ορισμένες ερμηνείες, ο Γ. Παπανδρέου ήταν εν γνώσει των όσων εμχανεύοντο εναντίον του, από πληροφορίες που του είχαν δοθεί από διάφορες πηγές σχετικά με ορισμένες ακριτομυθίες του τότε διευθυντού της CIA Τζων Μακ Κον. Άλλοι πάλι πιστεύουν ότι, μετά την κατηγορία η οποία είχε διατυπωθεί κατά του γιού του Ανδρέα Παπανδρέου, η στιγμή που επέλεξε για να αξιώσει την αποπομπή του Γαρουφαλιά και του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Στρατού υπήρξε ιδιαίτερα ατυχής. Οι παρατηρήσεις αυτές συγκλίνουν όλες στην άποψη ότι ο Γ. Παπανδρέου διέπραξε την κρίσιμη εκείνη ώρα σφάλματα τακτικής τα οποία τον παρέσυραν στην παγίδα που είχαν στήσει οι πολιτικοί αντίπαλοί του (...). Θα πρέπει εν τούτοις να υπενθυμίσουμε ότι με τις πρωτοβουλίες που είχε ήδη αναπτύξει το Στέμμα και ο Υπουργός Εθνικής Αμύνης εις την υπόθεση Ασπίδα, ο Γ. Παπανδρέου δεν είχε πλέον τη δυνατότητα να καθορίζει αυτός την ημερομηνία και το περιεχόμενο της αντιδράσεως που όφειλε να αντιτάξει» (σελ. 60).

Όταν μιλήσαμε για το ρόλο των αμερικάνικων μυστικών υπηρεσιών στις «προ-ιουλιανές ζυμώσεις» είχαμε αναφερθεί σε μια συνάντηση του Κ. Μητσοτάκη με τον Ρίτσαρντ Μπέρχαμ. Όταν η εφημερίδα Έθνος έδωσε τότε δημοσιότητα στο γεγονός, ο Κ. Μητσοτάκης δεν το αρνήθηκε, και υποστήριξε πως η συνάντηση έγινε για άλλους λόγους και μάλιστα στο σπίτι του!

«Ομολογούμε —γράφει ο Ζαν Μεϋνών— τους δισταγμούς μας να θεωρήσουμε, μέσα στο κλίμα των περιστάσεων της εποχής εκείνης, τις επαφές αυτές σαν απλές φιλικές συναντήσεις (καθώς εισηγείτο στους αναγνώστες της η εφημερίς Ελευθερία)» (σελ. 60) (...).

Βράδυ, 20 Αυγούστου: Η Αθήνα στις φλόγες!

Στις λαϊκές κινητοποιήσεις εκείνου του καλοκαιριού σημαντική θέση κατέχουν ορισμένες ημερομηνίες: η βραδιά της 21ης Ιουλίου, οπότε δολοφονήθηκε ο Σωτήρης Πέτρουλας, η πορεία στην κηδεία του, δυο μέρες αργότερα —που περιγράφει ο Στρατής Τσίρκας στο τέλος του βιβλίου του *Η Χαμένη Άνοιξη*— οι διαδηλώσεις για τις τρεις, κατά σειρά, «κυβερνήσεις αποστατών» και οι πολύωρες συγκρούσεις με την αστυνομία το βράδυ της 20 Αυγούστου, μετά από μια συγκέντρωση των εργαζομένων στον Τύπο, που έγινε στο θέατρο «Γκλόρια». Εκείνο το βράδυ, δίπλα στους διαδηλωτές που αντιστάθηκαν στην αστυνομία που έστειλε εναντίον τους ο «σοσιαλιστής» πρωθυπουργός Τσιριμώκος, έδρασαν

οπωσδήποτε και ορισμένοι προβοκάντορες σε συνεργασία με τους αστυφύλακες. Σχετικά υπήρξαν πολλές, τεκμηριωμένες μαρτυρίες. Την εκδοχή αυτή δεν αποκλείει ούτε ο Π. Κανελλόπουλος.

«Οι συγκρούσεις με την αστυνομία —λέει ο Φ. Γρηγοριάδης— άρχισαν όταν σχηματίστηκε μία διαδήλωση, από τα θέατρα «Γκλόρια» και «Διάνα», προς την Ομόνοια. Ανεμπόδιστη στην κάθοδο. Με επίθεση της αστυνομίας, όταν από την Ομόνοια έστρεψε πίσω προς το Σύνταγμα, δια της οδού Σταδίου (...).

Ακούγονται ακόμη και οι καμπάνες του Αγίου Κωνσταντίνου Ομόνοιας, να χτυπούν κι αυτές το ένα ένα τέσσερα. Στήθηκαν στην αγορά και ένα δύο άλλα σημεία... οδοφράγματα. Δηλαδή καφάσια φρούτων, στη μέση του δρόμου. Που σε μερικά, κάποιον βάλανε φωτιά:

- Διαδηλωτές για να εξουδετερώσουν τα δακρυγόνα με τη φλόγα και τον καπνό;

- Ή προβοκάντορες των δρόμων, για να χρησιμοποιήσουν τις φωτογραφίες οι προβοκάντορες των εφημερίδων;

Έναν υπερεπαναστάτη με κόκκινο πουκάμισο τον είδαν και τον γράψανε οι συντάκτες όλων των εφημερίδων. Τον είδαν σε όλα τα σημεία αναταραχής. Τον φωτογράφισαν και δημοσιεύθηκε η φωτογραφία του. Και μόνο οι αστυνομικές δυνάμεις, ούτε να τον συλλάβουν ή να τον εμποδίσουν δοκίμασαν, ούτε και να τον ανακαλύψουν θα κατορθώσουν. Οι καημένες οι υπηρεσίες...» (σελ. 642).

Ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της ΕΔΑ Ηλ. Ηλιού είπε στη Βουλή για κείνες και για άλλες προβοκάτσιες εκείνου του καλοκαιριού:

«Ποιοι ήταν εκείνοι που ύψωσαν τις κόκκινες σημαίες με τα σφυροδρέπανα στη Νέα Ζωή; Ποιοι ήταν εκείνοι που έκαναν διαδήλωση με φωνές «ΚΚΕ» στο Γαλάτσι; Δεν απαντάτε; Θα σας το πω εγώ. Είναι μέλη παρακρατικών οργανώσεων της άκρας δεξιάς. Συνελήφθησαν, ανεγνωρίστηκαν και ήδη είναι στα χέρια της δικαστικής εξουσίας... ήταν εκείνοι που δύο ολόκληρες ώρες μετά τη διάλυση του όγκου των διαδηλωτών και υπό προστασίαν έκαναν εκείνα τα οποία έγιναν να αρυσθούν πολιτικά ωφέλη αι δυνάμεις της ανωμαλίας.

Και θα σας πω και κάτι άλλο: Χθες ο αρχηγός των ΤΕΑ στη Λευκάδα ύψωσε κόκκινη σημαία και έγραψε στους τοίχους: «Θάνατος στο βασιλιά» και «Θάνατος στη χωροφυλακή». Και αυτός συνελήφθη...».

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΔΡΟΣ 1978

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ
ΤΟΥ
Βενιαμιν Λεσβίου

ΚΕΔΡΟΣ

Τα βιβλία του
Θανάση Παπαδόπουλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Δημιουργούμε αναγνώστες

☎ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΑ. Ποιοι θα εκτελεστούν στο Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ; Οι τέσσερις από τους οκτώ διατείνεται η «Ελευθεροτυπία». Ποιοι θα αναβαθμιστούν; Οι τρεις αναπληρωματικοί πιθανολογεί η «Αυγή». Ποιοι θα προωθηθούν από τους απόξω; Ο Τρίτσης —γράφτηκε— γιατί έφαγε ένα μεσημέρι με τον Πρόεδρο του Κινήματος. Ο Μητρόπουλος —ψιθυρίζεται— επειδή είναι αποψίας και θα φέρει στο όργανο τον πλουραλισμό.

Τι θα γίνει λοιπόν; Από τότε που ανέκυψε το ζήτημα εγώ έχασα τον ύπνο μου. Γιατί μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου δεν είναι μια κουβέντα. Από τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου κρέμεται η ευτυχία και η χαρά μας. Με την ψήφο τους —στις κρίσιμες συνεδριάσεις τους— υποδεικνύεται ο υποψήφιος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, η επόμενη αναδόμηση του υπουργικού συμβουλίου, η πορεία προς την κοινωνική απελευθέρωση...

Έτσι και λείπουν τέσσερις η συνεδρίαση αναβάλλεται «ελλείψει απαρτίας».

Μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου δεν είναι παίξε γέλασε. Δεν είναι —όπως αλλού— τίτλος ευγενείας...

☎ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΙΣ. Οδηγήθηκε —λέει— στην Εισαγγελία ο ιερέας Γεώργιος Κυκιάκης ή Παπαγιαννάκης. Ενάντιον του ασκήθηκαν οι κατηγορίες ότι παραβίαζε το νόμο περί μεσαζόντων και ότι διατηρούσε γραφείο χωρίς άδεια. Οι προσφιλέστερες και συνηθέστερες εργασίες του γραφείου του παπα-Γιώργη ήταν —ως φαίνεται— τα συνοικέσια και οι εκδόσεις διαβατηρίων.

Να μηνυθεί, να δικαστεί, να καταδικαστεί, να ξυριστεί να, να, να, να, ο άθλιος μεσολαβητής παπα-Γιώργης.

Μην παρασυρθούμε μόνο από τη χαρά μας και πιστέψουμε πως ξεμπερδέψαμε με το είδος των μεσολαβητών. Η Ελλάδα ολόκληρη είναι ένα μεσολαβητήριο.

Ο ηλεκτρολόγος που βάζει τις μπρίζες μεσολαβεί ανάμεσα στον πελάτη και στο μαγαζί των «ηλεκτρικών ειδών». Ο γιατρός που υποδεικνύει τη θεραπεία μεσολαβεί ανάμεσα στον άρρωστο και στην κλινική.

Ο νομάρχης που υπόσχεται το διορισμό

μεσολαβεί ανάμεσα στον άνεργο και στην κλαδική.

Ο Τσάκος που προμηθεύει τα «Λέοπαρντ» μεσολαβεί ανάμεσα στον ελληνικό στρατό και στην κατασκευάστρια εταιρεία.

Η Παναγία η Σουμελά που δέχεται τις γονυκλισίες των Προέδρων Αντρέα και Χρήστου μεσολαβεί ανάμεσα στην Ελλάδα και στον Ύψιστο, βοήθειά μας. Και να μην παραλείψουμε τον δεξιότεχνη μεσολαβητή - δικηγόρο, μέλος της τέως Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ που μεσολάβησε επί μήνες πολλούς μπας και πουληθεί η πλατεία του Αγίου Θωμά στο Γουδί μαζί —φυσικά— με την ομώνυμη εκκλησία... Κομπραδόρικες κοινωνίες. Για να λέμε «και του παπά το δίκιο».

☎ ΠΤΩΣΗ. Πτώση —ανακοινώθηκε— στη βιομηχανική Παραγωγή.

Το πρώτο εξάμηνο του '85 —λέει η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία— ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής παρουσίασε πτώση κατά 1,2% έναντι του ίδιου εξαμήνου του '84.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επιμέρους κατηγορίες:

Ο κλάδος των μεταφορών όπου και τα ναυπηγεία έπεσε κατά 37%.

Ο κλάδος των διαφόρων βιομηχανιών έπεσε κατά 13,9%.

Ο κλάδος των μη μεταλλικών ορυκτών έπεσε κατά 13,1%.

Ο κλάδος ξύλου και φελού έπεσε κατά 12,8%.

Άνοδο παρουσίασαν:

Ο κλάδος του επίπλου κατά 9,9%

Ο κλάδος του χαρτιού κατά 10,7%

Ο κλάδος των ποτών κατά 8,7%

Ευημερεί —επομένως— ότι σχετίζεται με την ξάπλα —ακούσια ή εκούσια— με το παραμύθιασμα —περιτύλιγμα ή τυπωμένη παπάρα— και με τον άσπρο πάτο που σπρώχνει κάτω τα φαρμάκια. Έξοχα.

☎ ΑΛΛΟΥ. Στη Γαλλία παραιτήθηκε ο υπουργός Άμυνας Ερνύ. Ανέλαβε την ευθύνη της βύθισης του πλοίου των ειρηνιστών στη Νέα Ζηλανδία. Στην Ιαπωνία έκανε χαρακίρι ο διευθυντής του επισκευαστικού τμήματος των ιαπωνικών αερογραμμών Τομινάγκα. Από ευθιξία για το πολύνεκρο αεροπορικό δυστύχημα του Αυγούστου. Στην Ελλάδα; Στην Ελλάδα το φιλότιμο κατατάσσεται στα

«ουσιώδη εν ανεπαρκεία». Διαβάσατε εσείς για καμιά παραιτήση; Ούτε κι εγώ από την εποχή του Δρεττάκη.

☎ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΑ. Στελέχωση των νοσοκομείων με τους πρώτους «γιατρούς πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης». Στελέχωση των νοσοκομείων της Αθήνας και του Πειραιά. Μικρά ντοκουμέντα από την ποιότητα της εργασίας των κριτών. Η περίπτωση του ψυχιάτρου Παύλου Βαχτσεβάνου. Διηγείται ο ίδιος:

1. «Ως υποψήφιος διευθυντής παίρνω στις «επιστημονικές εργασίες» 2%. Ο συνάδελφός μου Χ παίρνει 5%.

2. Ως υποψήφιος επιμελητής Α —από τους ίδιους κριτές— παίρνω 9. Ο συνάδελφος Χ παίρνει 6.

3. Πέντε συναδέλφους μου —οι ίδιοι κριτές— τους αξιολογούν καλύτερους μου ως υποψήφιους διευθυντές, αλλά χειρότερους μου ως υποψήφιους επιμελητές Α.

4. 5
Μη χειρότερα...

☎ ΦΕΣΤΙΒΑΛ. Σεπτέμβρης. Ο ήλιος στην Παρθένο και στο Ζυγό. Οι πολιτικές νεολαίες στα Φεστιβάλ ή στις Γιορτές τους.

Οι φανατικοί πηγαίνουν μόνο σ' ένα. Οι «λοιποί» περιοδεύουν σ' όλα με τη σειρά.

Ρώτησα ένα «λοιπό» τι του έκανε μεγαλύτερη εντύπωση στη Γιορτή της Νεολαίας του ΠΑΣΟΚ την περασμένη βδομάδα στο Φάληρο.

Ο αρσιβαρίστας Τσιντσάρης, που είναι γνωστότερος ως ο σύζυγος της Βερούλη, μου απάντησε ο «λοιπός». Κάθε λίγο και λιγάκι σήκωνε —λέει— μια μπάρα που του είχαν δώσει. Ιδροκοπούσε με τις ώρες. Σήκωνε, σήκωνε...

Πολύ σωστά έκανε το παιδί. Σηκώνεται αλλιώς ο ήλιος πάνω απ' την Ελλάδα;

☎ ΠΡΑΚΤΟΡΙΚΑ. Θα προβληθεί —την επόμενη Τρίτη— από την ΕΡΤ-1 το 18ο και τελευταίο επεισόδιο της πρακτορικής σειράς «Η εξαφάνιση του Τζων Αυλακιώτη».

Θα τη στήσω από νωρίς. Θα υπομείνω τους χαζούς έρωτες αλλά θα πάρω βαθιά ανάσα. Τέτοια πρακτορικά είναι —τέτοιες μέρες— πραγματική όαση. Στα σήριαλ τελικά νικούν πάντα Έλληνες.

ο αυτόματος τηλεφωνητής

Το τουρκικό λόμπι στις ΗΠΑ

του Αλέξη Παπαχελά

Η επιλογή της Τουρκίας από τις ΗΠΑ στη θέση του «χωροφύλακα» της περιοχής του Περσικού κόλπου έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών και σοβαρών αναλύσεων. Το τουρκικό κατεστημένο που χαράζει την εξωτερική πολιτική της χώρας εκμεταλλεύτηκε μια ιδιαίτερα ευνοϊκή συγκυρία που δημιουργήθηκε από την ταυτόχρονη κατάρρευση του καθεστώτος του Σάχη στο Ιράν, τις ραγδαίες εσωτερικές εξελίξεις στην Ελλάδα και την Κύπρο και την εσωτερική αστάθεια που εκδηλώθηκε σε πολλές αραβικές χώρες και κατάφερε να αποσπάσει το μέγιστο δυνατό από τον ανταγωνισμό των δύο υπερδυνάμεων.

Τόσο το ευρύτερο δόγμα Κάρτερ που υπαγορεύει την «πάση θυσία προστασία των προσβάσεων στον Περσικό κόλπο» όσο και το μικρότερης εμβέλειας δόγμα Wholstatter που υποδεικνύει την Τουρκία ως την κατάλληλη χώρα για την προστασία του κόλπου καθορίζουν πλέον την πολιτική του Πεντάγωνου και του State Department απέναντι στην Ελλάδα και την Τουρκία.

Ο συνδυασμός ευέλικτων και μακρόπνοων χειρισμών από τη μία και η δίχως προηγούμενο δικτύωση και προβολή της Τουρκίας σε όλα σχεδόν τα κέντρα εξουσίας και παραγωγής πολιτικών επιλογών των ΗΠΑ δημιουργεί σοβαρές προοπτικές για την,

όχι και τόσο απομακρυσμένη χρονικά, ανατροπή του συσχετισμού δυνάμεων που είχε δημιουργηθεί μετά το 1974 στο Κονγκρέσο και που περιόρισε την στρατηγική υποστήριξη της Τουρκίας σε επίπεδα ασφάλειας για τη διατήρηση της ισορροπίας δυνάμεων στο Αιγαίο.

Η Άγκυρα έχει αναλάβει μια καλά σχεδιασμένη καμπάνια προβολής των θέσεών της (κατάλληλα προσαρμοσμένων για την αμερικανική πραγματικότητα και την αποφυγή συγκρούσεων με ισχυρά κέντρα εξουσίας όπως το ισραηλινό lobby) και έχει δημιουργήσει συμμαχίες σε όλο το φάσμα της πολιτικής και ακαδημαϊκής ζωής στις ΗΠΑ. Την ίδια στιγμή το μεν ελληνικό lobby βρίσκεται σε κατάσταση πολυδιάσπασης και έχει μετατραπεί σε μοχλό πίεσης κατά της ελληνικής κυβέρνησης όσο παραμένει ανοιχτό το ζήτημα των βάσεων, η προβολή των ελληνικών θέσεων στα ελληνικά θέματα είναι ανεπαρκής και η ελληνική ακαδημαϊκή παρουσία στο χώρο των διεθνών σχέσεων μηδαμινή.

Η ανάλυση των μεθόδων που ακολουθεί η Τουρκία δίνει μια σαφή εικόνα της επιρροής της και των σεναρίων που διαγράφονται στο χώρο των αμερικανο-τουρκικών σχέσεων και κατ' επέκταση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων.

Η προβολή στο Κονγκρέσο και την κυβέρνηση Ρέηγκαν

Η Τουρκία έχει αναθέσει την προβολή των θέσεών της στο Κονγκρέσο στην εταιρεία Gray and Co. που σύμφωνα με το πλέον έγκυρο έντυπο σε θέματα lobby, το "National Journal" πρόκειται για μια εταιρεία «σούπερ - lobby» που ξεπερνάει σε εμβέλεια και προσβάσεις κάθε άλλη παρόμοια εταιρεία. (National Journal, 14/9/85, σελίδα 2056-8). Η Gray and Co. ιδρύθηκε και διευθύνεται από τον Robert Gray που είναι προσωπικός φίλος του προέδρου Ρέηγκαν, υπήρξε πρόεδρος της επιτροπής που επέβλεψε τις τελετές ορκωμοσίας του Ρέηγκαν το 1981 και το 1985. Η θέση αυτή δίνεται συνήθως σε σημαντικές προσωπικότητες που έχουν πρόσβαση στον ενδότερο κύκλο του προέδρου. Λόγω της θέσης του αυτής ο Gray είχε στενή συνεργασία με τον υπεύθυνο της προεκλογικής εκστρατείας και τωρινό αρχηγό της CIA William Casey.

Η Gray δεν οφείλει όμως τη φήμη της μόνο στις προσβάσεις της στην κυβέρνηση Ρέηγκαν αλλά και στο γεγονός πως διαθέτει στελέχη από όλες σχεδόν τις πτέρυγες της πολιτικής σκηνής. Η Gray and Co. στήριξε ένα μεγάλο μέρος των προσπαθειών της για την αποτροπή της επιβολής εμπάργκο στη στρατιωτική βοήθεια προς την Τουρκία (που είχε συγκεντρώσει την υποστήριξη και των δύο σωμάτων μετά την επιβολή του UDI από τον Ντενκτάς το Νοέμβριο του '83) στον Frank Mankiewicz που είναι και αντιπρόεδρος της εταιρείας. Ο Mankiewicz ήταν υπεύθυνος για την προεδρική καμπάνια του George Mac Govern το 1972 και φημίζεται για τις σχέσεις του με την «αριστερή» πτέρυγα του δημοκρατικού κόμματος. Σε συναντήσεις του με φιλελεύθερους γερουσταγούς όπως ο Chris Dodd από το Connecticut ο Mankiewicz άσκησε πιέσεις για την

αποτροπή του εμπάργκο. (Washington Post, 28/6/84).

Μεταξύ των στελεχών της Gray συγκαταλέγονται ο Leigh Bundick τέως υπεύθυνος του γραφείου του, γνωστού από τις δηλώσεις του για το ζήτημα των βάσεων, ελληνοαμερικανού βουλευτή Μαυρούλη, ο Henry Hubbard ένα από τα πλέον ισχυρά επιτελικά στελέχη του Κονγκρέσου και βοηθός του προέδρου της Βουλής Tip o' Neil και ο Daniel Murphy τέως αρχηγός του επιτελείου του αντιπρόεδρου George Bush και υποδιοικητής της CIA.

Η φήμη της Gray οφείλεται ακόμα στο γεγονός πως τα στελέχη της προέρχονται τόσο από τα νομοθετικά σώματα όσο και από κυβερνητικά πόστα με αποτέλεσμα να γνωρίζουν καλά τους μηχανισμούς και των δύο κέντρων αποφάσεων. Η Gray έχει επίσης σαν πελάτες τη Σαουδική Αραβία, την Αϊτή και την Νότια Κορέα.

Πριν λίγες ημέρες ανακοινώθηκε πως η Άγκυρα ανανέωσε επίσημα, παρά τα σοβαρά προβλήματα που είχαν ανακύψει το καλοκαίρι του 1984, το συμβόλαιό της με την Gray διπλασιάζοντας την αμοιβή από 300.000 δολάρια σε 600.000 δολάρια, (Wall Street Journal, Παρασκευή 6/9/85, σελ. 40). Οι βασικές της υποχρεώσεις εντοπίζονται στη διοργάνωση συναντήσεων μελών του Κονγκρέσου με τα στελέχη της τουρκικής πρεσβείας στην Ουάσιγκτον, συχνές επισκέψεις σε μέλη του Κονγκρέσου και στελέχη του State Department και του Πεντάγωνου σε περιόδους κρίσιμων αποφάσεων και η εξασφάλιση συνεντεύξεων και ομιλιών για στελέχη της τουρκικής κυβέρνησης. Η Gray παράγει τέλος το ραδιοφωνικό πρόγραμμα «Washington Spotlight» που μεταδίδουν 2.200 ραδιοφωνικοί σταθμοί σε όλες τις πολιτείες.

Η Τουρκία διαθέτει επίσης τις υπηρεσίες της εταιρείας Hill and Knowlton που έχει αναλάβει την προώθηση των τουρκικών εξαγωγών και την προβολή των «ε-

πενδυτικών ευκαιριών που προσφέρει η Τουρκία». Στην Hill and Knowlton, από την οποία ξεκίνησε και ο Robert Gray, οφείλονται τα άρθρα για την τουρκική οικονομία στα οποία εκθειάζεται η υπακοή της κυβέρνησης Οζάλ στις συνταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, τονίζονται τα κίνητρα για επενδύσεις και ο κίνδυνος δημιουργίας ισχυρού αριστερού κινήματος διαμαρτυρίας στην περίπτωση όπου η αμερικανική κυβέρνηση και οι επενδυτές δεν συνεισφέρουν στην οικονομική ανόρθωση της τουρκικής οικονομίας. (Wall Street Journal, 20/9/84, σελ. 1). Η Hill and Knowlton πληρώνεται 100.000 δολάρια ετησίως και είναι ιδιαίτερα γνωστή για τη διαφημιστική καμπάνια και την προβολή στο Κονγκρέσο της αυτοκινητοβιομηχανίας Chrysler που διασώθηκε από την πτώχευση χάρη στην παρέμβαση του Κονγκρέσου ενώ ο πρόεδρος της Chrysler Lee Iacocca αναδείχτηκε σε «εθνικό ήρωα με σοβαρές πολιτικές δυνατότητες» μέσα από την καμπάνια αυτή.

Η εταιρεία Daremus and Co. έχει τέλος την ευθύνη για την εξασφάλιση συνεντεύξεων και φιλικών άρθρων σε μέσα ενημέρωσης για τον Τούρκο πρόσβη στην Ουάσιγκτον Sükrü Elektangk και στελέχη της κυβέρνησης. Το συμβόλαιο της Daremus, που προβλέπει αμοιβή 180.000 δολαρίων ετησίως δεν θα ανανεωθεί σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες γιατί η Άγκυρα φέρεται εκνευρισμένη από την απόδοση της εταιρείας αυτής κατά την επίσκεψη Οζάλ στην Ουάσιγκτον τον περασμένο Απρίλιο.

Η τουρκική επιρροή στα ινστιτούτα εξωτερικής πολιτικής σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του γνωστού για την εγκυρότητά του περιοδικού «Nacra Report on the Americas» τα πλέον σημαντικά ινστιτούτα εξωτερικής πολιτικής (think tanks) που καθορίζουν τη θεματολογία αλλά και τις επιλογές της κυβέρνησης Ρέηγκαν είναι: το Council of Foreign Affairs (Συμβούλιο ε-

εξωτερικών υποθέσεων) που εδρεύει στη Νέα Υόρκη και στο οποίο θα μιλήσει ο Έλληνας πρωθυπουργός κατά την επίσκεψή του στη Νέα Υόρκη το Georgetown Center for Strategic and International Studies (Κέντρο Στρατηγικών και Διεθνών Σπουδών), το Heritage Foundation και το Institute for Contemporary Studies (Ινστιτούτο Σύγχρονων Σπουδών) στην Καλιφόρνια. Από τα ακαδημαϊκά αυτά κέντρα, εκτός του Council of Foreign Affairs που δεν παίρνει ανοιχτά θέσεις, τα υπόλοιπα έχουν σαφή στρατηγική προτίμηση προς την Τουρκία τόσο για «στρατηγικούς λόγους εθνικής ασφάλειας» όσο και από λόγους αποστροφής προς τη σημερινή ελληνική κυβέρνηση. Η έκθεση του Heritage Foundation, που συνέταξε ο James Phillips, αποτέλεσε πρόσφατα θέμα εκτενών δημοσιογραφικών σχολίων στην Αθήνα λόγω των προτάσεων της για περικοπή της στρατιωτικής βοήθειας προς την Ελλάδα. Ο Edward Luttwak, σύμβουλος του εθνικού συμβουλίου ασφάλειας και βασικό στέλεχος του Center for Strategic and International Studies είχε προκαλέσει σάλο με τις καθαρά ανθελληνικές απόψεις του στο συνέδριο της Αχέπα στις 7 Φεβρουαρίου του 1985. Ο Luttwak υποστήριζε πως η αναλογία 7:10 πρέπει να καταργηθεί αμέσως, πως δεν υπάρχει εξ ανατολών κίνδυνος για την Ελλάδα και πως πρέπει να ασκήσουν πιέσεις προς την κυβέρνηση Παπανδρέου για την εκμείωση μιας πρόωρης απάντησης στο θέμα των βάσεων.

Το ινστιτούτο «For contemporary studies» δεν έχει εκδόσει καμία δημοσιεύσιμη έκθεση για την Ελλάδα και την Τουρκία, αλλά θεωρείται σαν το Κέντρο Μελετών που επηρεάζει άμεσα τον υπουργό Άμυνας Kaspar Weinberger, οι απόψεις του οποίου είναι γνωστές για τη στρατηγική σημασία της Τουρκίας. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως τα βασικά κέντρα διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής θεωρούν την Τουρκία σαν στρατηγικά πολύτιμη και επιδιώκουν ενεργά την ανατροπή της ισορροπίας δυνάμεων στο Αιγαίο με την πρόφαση ή την πεποίθηση πως η διατήρηση της σημερινής ισορροπίας θα οδηγήσει στην αποδυνάμωση της δυνατότητας προστασίας του Περσικού Κόλπου από τις ΗΠΑ. Αυτό είναι το βασικό σημείο των θέσεων Phillips, Luttwak καθώς και του υπουργού άμυνας Weinberger (κατάθεση Weinberger στην επιτροπή Εξωτερικών υποθέσεων της Βουλής, 21/2/85). Οι τουρκικές προσπάθειες στα κέντρα μελετών δημιουργήθηκαν χάρη στην ενεργό προβολή της τουρκικής πολιτικής αλλά και την ανάμιξη Τούρκων ακαδημαϊκών στις διεργασίες τους.

Η τουρκική ομογένεια

Παρά το γεγονός πως η τουρκική ομογένεια στις ΗΠΑ δεν ξεπερνά τις 100.000, σύμφωνα με την παραδοχή των ιδίων των οργανώσεών τους, έχει αναπτύξει ιδιαίτερη δραστηριότητα τα τελευταία πέντε χρόνια κάτω από την άμεση καθοδήγηση των τουρκικών διπλωματικών αρχών.

Αυτή τη στιγμή λειτουργούν δύο τουρκικές ομογενειακές δευτεροβάθμιες οργανώσεις: η ομοσπονδία σωματείων που ιδρύθηκε το 1956 και νεοϊδρυθείσα Ένωση Τουρκικών Σωματείων, που εδρεύει στην Ουάσιγκτον. Η τελευταία εκδίδει το έντυπο «Bulletin» που προβάλλει τις τουρκικές θέσεις στο θέμα του ψευδοκράτους και περιέχει οδηγίες για την άσκηση πιέσεων στα μέλη του Κογκρέσου.

Σε όλα σχεδόν τα τεύχη του «Bulletin» που διανέμεται σε 10.000 συνδρομητές περιέχονται σχέδια τηλεγραφήματος που ζητούν από τον τοπικό βουλευτή την υποστήριξή του στον τομέα του ψευδοκράτους και της αύξησης της στρατιωτικής βοήθειας προς την Τουρκία (Tadf Bülteni, Φεβρουάριος 1984, τόμος 18, Νο:10).

Παράλληλα, έχει ιδρυθεί σύνδεσμος «Αμερικανών φίλων της Τουρκίας» πρόεδρος του οποίου είναι ο Αμερικάνος συνταγματάρχης R.E. Reep. Ο σύλλογος, στον οποίο συμμετέχουν πολλοί συνταξιούχοι Αμερικανοί στρατιωτικοί, διοργάνωσε σεμινάριο τον περασμένο Φεβρουάριο με θέμα «Ανάγκες ναυτικής άμυνας στο Αιγαίο και την Μεσόγειο» κατά το οποίο αναπτύχθηκαν οι γνωστές τουρκικές θέσεις για το Αιγαίο από απόστρατους αμερικανούς αξιωματικούς.

Αξίζει να σημειωθεί πως οι τουρκικοί σύλλογοι κατευθύνουν τις πιέσεις τους κυρίως προς τα μέλη του Κογκρέσου που εκλέγονται σε επαρχιακές περιφέρειες. Η παρουσία ελληνοαμερικανικών οργανώσεων στα μεγάλα αστικά κέντρα αποτρέπει την αποτελεσματική άσκηση τουρκικών πιέσεων ενώ αντίθετα έστω και μεμονωμένες πιέσεις από ολιγάριθμες ομάδες σε μια επαρχιακή περιφέρεια μπορεί να έχουν σημαντικό αποτέλεσμα. Το έργο της τουρκικής προπαγάνδας διευκολύνεται από το γεγονός πως 70% των μελών της Βουλής και 62% των μελών της Γερουσίας εξελέγησαν στην περίοδο μετά την εισβολή του 1974 και δεν γνωρίζουν καν το κυπριακό σαν θέμα ή την αναγκαιότητα της διατήρησης του 7 προς 10.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία, αποδεικνύουν πως παρά την απουσία ισχυρής τουρκικής ομογενειακής παρουσίας η Τουρκία έχει δημιουργήσει το δικό της lobby που έχει σαν στόχο: την προβολή των θέσεών της για το κυπριακό και το Αιγαίο από τη μία, και από την άλλη την στρατηγική της ενίσχυση υπό την επίφαση της υποστήριξης των αμερικανικών συμφερόντων. Η Τουρκία εν ολίγοις προσπαθεί να αποσπάσει το μάξιμουμ δυνατό μέσα σε ένα πλαίσιο ευέλικτης εξάρτησης, τα όρια του οποίου θα μπου σε δοκιμή με την επικείμενη επαναδιαπραγμάτευση της συμφωνίας για την παραμονή των αμερικανικών βάσεων στο τουρκικό έδαφος. Όταν πάντως ρωτήσαμε τον Dean Lomh που διευθύνει την οργάνωση Ahirac (που ασκεί lobby υπέρ των ελληνικών θέσεων) αν υπάρχει τουρκικό lobby και πόσο ισχυρό είναι μας απάντησε πως η Τουρκία έχει την υποστήριξη της πλέον ισχυρής οργάνωσης lobby στις ΗΠΑ: της ίδιας της κυβέρνησης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»
Επιμέλεια: Νίκος Γιανναδάκης

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ CHARLES KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ 1982

ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ E.R.DODDS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ 1982

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ VLADIMIR LOSSKY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Η διανομή μας ανύπαρκτης πίτας

του Βαγγέλη Γιαχνή

Αποτελεί πραγματική δοκιμασία για έναν αρθρογράφο, η προσπάθειά του να διατηρήσει τη νηφαλιότητα, μέσα σ' ένα κλίμα ευφάνταστης πρακτορολογίας και απίθανης τρομολαγνείας. Δεν ανήκουμε στην κατηγορία αυτών που θα συσχέτιζαν τη χρονική στιγμή που επέλεξε η κυβέρνηση ν' αποκαλύψει την τρομοκρατική δραστηριότητα των έμμισθων πρακτόρων της, με την ανάπτυξη μιας έντονης αμφισβήτησης —και μέσα στις γραμμές της— για τις βασικές πολιτικο - οικονομικές της επιλογές. Επειδή όμως έχουν δοθεί δείγματα γραφής παρόμοιας πολιτικής πρακτικής, δεν θ' αποκλείαμε και αυτή την εκδοχή. Αλλά αν συμβαίνει κάτι τέτοιο τότε, ενισχύεται η επιμονή μας να παραμείνουμε στην περιοχή των ουσιαστικών προβλημάτων που θέτει η επικαιρότητα. Άλλωστε στο μέλλον η πολιτική μας ζωή μπορεί να κανοναρχείται από έναν διαρκή βομβαρδισμό αποκαλύψεων και σκανδάλων. Είναι μια γραμμή που έχει τη διεθνή της αναφορά. Ίσως να είναι κι έτσι... Ερχόμενοι λοιπόν στο δικό μας θέμα, θεωρούμε ότι αν προέκυψε κάτι καλό από την πρωθυπουργική ομιλία στη ΔΕΘ, τούτο βρίσκεται στην πυροδότηση μιας αξιόλογης συζήτησης για τα οικονομικά μας πράγματα. Για πρώτη φορά ακούγονται και γράφονται τόσα πολλά. Όψιμοι εφευρέτες της παραγωγικότητας ραπίζουν ανελέητα την «τεμπελιά» των εργαζομένων, ενώ άλλοι που ρέπουν στη σκανδαλοθηρία έχουν μεταβληθεί σε απηνείς διώκτες των φοροφυγάδων. Μετά απ' όλα αυτά είναι λογικό ν' αναμένονται και αντιστάσεις, που μπορεί να μην έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης —σε παρόμοιο εύρος— στα μέσα ενημέρωσης, περικλείουν ωστόσο τη δυναμική του μαζικού κινήματος. Η πρόσφατη αντίσταση των συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ αποτελεί πρόκριμα των μελλούμενων πολιτικών εξελίξεων, ενώ δεν πρέπει να θεωρηθούν ελάσσονος σημασίας οι αντιδράσεις σε επιμέρους συνδικαλιστικούς χώρους. Αυτή τη φορά το επίκεντρο του προβληματισμού του συνδικαλιστικού κινήματος δεν εστιάζεται στη μορφή της άμυνας που θα επιλέξει, αλλά στην έκφραση νέων βιώσιμων πολιτικών όρων, που θ' ανταποκρίνονται πληρέστερα στα συμφέροντά του. Κι αυτό γιατί το πρόβλημα δεν εντοπίζεται, πλέον, μόνο στην ΑΤΑ, την ανεργία ή τις απολύσεις, αλλά στο σύνολο των παραγωγικών σχέσεων.

Μ' αυτή την έννοια, μόνο σφαιρικές εκτιμήσεις, πολιτικού και οικονομικού περιεχομένου μπορούν να έχουν κάποια χρησιμότητα. Καμιά τεχνοκρατική λύση δεν είναι ικανή ν' απαντήσει στη γενική κρίση που ενέσχυε στη χώρα μας με τόσο σφοδρότητα. Γνωρίζοντας καλά αυτές τις αλήθειες ο κ. Παπανδρέου —και οι συν αυτώ— προτίμησαν να καταφύγουν στα ιστορικά χαρακώματα της

σοσιαλδημαγωγίας. Διατείνονται ότι πρέπει να διευρυνθεί η πίτα (εθνικό εισόδημα) για να κατανεμηθεί δίκαια και αυτό μπορεί να γίνει μόνο με την αύξηση της παραγωγικότητας. Μα υπάρχει καθόλου πίτα ή έχει απομείνει μόνο το ταψί;

ΔΙΑΝΟΜΕΙΣ ΕΞ ΟΡΙΣΜΟΥ

Αλλά κι αν ακόμα υποθέσουμε ότι θα διευρυνθεί η πίτα, πως είναι σίγουρο ότι θα διανεμηθεί δίκαια; Αυτό δεν επιδέχεται αμφισβήτηση, ισχυρίζονται, «αφού η θέση του ΠΑΣΟΚ υπέρ των εργαζομένων είναι εξ ορισμού δεδομένη». Αλλά γιατί μ' αυτή τη λογική οι Πολωνοί εργαζόμενοι να μην δέχονται την εξ ορισμού κομμουνιστική ιδιότητα του στρατηγού τους, ή να μην δεχτούν οι Έλληνες εργαζόμενοι την εξ ορισμού εκπροσώπησή τους από τον κ. Φλωράκη; Αυτοί έχουν στο κάτω κάτω και το ατού της παράδοσης, ενώ εσείς κ. Αντώνη Στρατή τι έχετε; Μήπως συνέπεια, διορατικότητα, νέες ιδέες που θα είναι ικανές να εμπνεύσουν την αναδημιουργία της ελληνικής κοινωνίας; Αλλά ας σοβαρευτούμε λίγο. Ο θόρυβος για την παραγωγικότητα και για τη δίκαιη κατανομή του εθνικού εισοδήματος είναι έντονα παρελκυστικός. Και κατ' αρχήν η θεωρία της «δίκαιης κατανομής» μοιάζει να εκπροσωπεί με ιδιαίτερη συνέπεια τα συμφέροντα των εργαζομένων, καθότι ισχυρίζεται ότι η αύξηση της εργατικής απόδοσης θα αποφέρει σ' αυτούς ανάλογο μερίδιο από τις παραγόμενες αξίες. Ουσιαστικά πρόκειται για τη γνωστή θεωρία «της αρμονίας των τάξεων» που αποδόθηκε στα ελληνικά —σε ελεύθερη μετάφραση του κ. Παπανδρέου— σαν θεωρία της «πανεθνικής συναίνεσης». Σ' αυτή, την κυρίαρχη θέση κατέχει η άποψη ότι το κέρδος προκύπτει από τα μέσα παραγωγής και όχι από την εκμετάλλευση των εργαζομένων. Συνεπώς όλοι (κεφαλαιούχοι και εργαζόμενοι) έχουν κοινό συμφέρον ν' αυξήσουν στο μέγιστο την παραγωγή αφού όσο αφθονότερη είναι η παραγωγή τόσο μεγαλύτερο θα είναι το μερίδιο του καθένα. Παράλληλα η θεωρία αυτή δεν αρνείται την πάλη των τάξεων (δεν είμαστε «Λάσκαρης» θα πει ο κ. Παπανδρέου) αλλά θεωρεί ότι η πάλη αυτή έχει σαν αντικείμενο μόνο τη διανομή του προϊόντος. Μια τέτοια πάλη προϋποθέτει κοινότητα συμφερόντων, γιατί για να πάρει ο καθένας περισσότερα στη μοιρασιά, πρέπει να φροντίζει να παράγει περισσότερα για το «κοινό καλό».

Έτσι η θεωρία αυτή ανάγει τις ταξικές σχέσεις σε σχέσεις διανομής. Μ' άλλα λόγια οι εργαζόμενοι δεν ενδιαφέρονται για την οργάνωση και τη διεύθυνση του συνόλου της κοινωνικής οικονομίας, αλλά μόνο για την έκταση του μεριδίου της πίτας. Άρα υπάρχει δυνατότητα μέσα απ' τις ισχύουσες παραγωγ-

γικές σχέσεις να πραγματοποιηθεί ίση και δίκαιη κατανομή του εισοδήματος γι' αυτό και δεν υπάρχει λόγος ριζικού μετασχηματισμού των δομών του δεδομένου κοινωνικού καθεστώτος. Βέβαια οι απόψεις αυτές χρήζουν κάποιας απάντησης, αλλά νομίζουμε ότι έχουν απαντηθεί επαρκέστατα από τους θεωρητικούς του περασμένου αιώνα. Εμείς απλώς επιθυμούμε να εντοπίσουμε το μέγεθος της παρέλκυσης που επιχειρείται σήμερα. Όλα αυτά δεν σημαίνουν βέβαια ότι οι εργαζόμενοι θα πρέπει να μην ενδιαφερθούν για τη «διεύρυνση της πίτας». Αντίθετα στην προσπάθεια υποτίμησης της αξίας της εργατικής δύναμης οι εργαζόμενοι πρέπει ν' αντιτάξουν έναν αδιάκοπο αμυντικό αγώνα. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν είναι δυνατό να διεχάζεται ο αγώνας αυτός με τον απατηλό στόχο ότι είναι εφικτό να διευρύνεται συνεχώς το μερίδιο των εργαζομένων πάνω στο κοινωνικό προϊόν και σιγά σιγά να καταργείται η κυριαρχία της καθεστηκυίας τάξης. Η συνδικαλιστική αμυντική τακτική δεν μπορεί να υποκαταστήσει την αναγκαιότητα της πολιτικής πρακτικής. Η τελευταία επισήμανση δεν είναι βέβαια καινούργια, αλλά έχει ιδιαίτερη σημασία να επανατεθεί σήμερα στην τράπεζα του διαλόγου.

ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ

Με παρόμοιες μεθόδους επιχειρείται να συσκοτισθεί και η έννοια της παραγωγικότητας. Συνδέουν απόλυτα την πορεία του δείκτη της παραγωγικότητας με την αύξηση ή τη μείωση της εργασίας. Πρόκειται για παραχάραξη και πρέπει να ξεκαθαριστεί πάραυτα αυτό το κεφαλαιώδες ζήτημα. Η οικονομική επιστήμη χαρακτηρίζει παραγωγικότητα το αποτέλεσμα που προκύπτει από τη διαίρεση του συνολικού εγχώριου προϊόντος με τον αριθμό των απασχολούμενων για την παραγωγή του. Αυτό το πηλίκον μας δίνει την παραγωγικότητα και είναι συνάρτηση κυρίως του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, της εργασιακής απόδοσης αλλά και πολλών άλλων παραγόντων. Αυτό σημαίνει ότι υπεύθυνοι και υπόλογοι για την πτώση της παραγωγικότητας δεν είναι μόνο οι εργαζόμενοι, αλλά κυρίως οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής που δεν παρακολουθούν τον εκσυγχρονισμό των μηχανημάτων τους. Ποιος δεν γνωρίζει σήμερα αυτή την ολοφάνερη αλήθεια, ότι με την αυτοματοποίηση των μηχανών ενώ μειώνονται οι εργαζόμενοι, αυξάνεται η παραγωγή; Συνεπώς η ευθύνη των εργαζομένων στο πρόβλημα της παραγωγικότητας είναι περιορισμένης σημασίας.

Εκεί που πρέπει να συγκεντρωθεί η προσοχή όλων προκειμένου ν' ανακοπεί η πτωτική πορεία της παραγωγικότητας είναι η άρνηση του ιδιωτικού κεφαλαίου να καταβάλει το κόστος που συνεπάγεται ο εκσυγχρονισμός

των μηχανών λόγω της κρίσης. Για ν' αποδειχθεί πλήρως ο καθοριστικός ρόλος του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού και η επίδρασή του στην παραγωγικότητα θ' αναφέρουμε ορισμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ. Οι επενδύσεις από το '72 μέχρι το '79 παρουσιάζουν στασιμότητα, ενώ το '80 και '81 πέφτουν μέχρι και 1,8% κάτω απ' το μηδέν σε σύγκριση με το 1979. Αντίστοιχη μείωση παρουσιάζει ο δείκτης της παραγωγικότητας που έπεσε από 3,9% (1978) σε 0,5% το 1981. Τα στοιχεία αυτά καταρρίπτουν τα επιχειρήματα αυτών που εξισώνουν την παραγωγικότητα μόνο με την ένταση της εργασίας των εργαζομένων. Η παραγωγικότητα και κυρίως η ανταγωνιστικότητα θα παρουσιάσουν αυξητικούς ρυθμούς μόνο όταν αναθερμανθούν οι επενδύσεις σε πάγιο κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Βέβαια υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωση της παραγωγικότητας. Είναι η διάρθρωση της παραγωγής και η σχέση της με το εκπαιδευτικό σύστημα, είναι ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και προγραμματισμός των επενδύσεων, είναι η δομή της δημόσιας διοίκησης και γενικότερα του κρατικού μηχανισμού κτλ. Όπως γίνεται φανερό ο παράγοντας εργασία, είναι ένας ανάμεσα σε τόσους άλλους, που επηρεάζουν την παραγωγικότητα. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι οι εργαζόμενοι απαλλάσσονται πάσης ευθύνης, ούτε ότι δικαιώνονται οι μεμονωμένες «λευκές απεργίες» αν δεν εντάσσονται στο πλαίσιο μιας γενικότερης συνδικαλιστικής τακτικής. Και είναι αλήθεια ότι έχει παρεξηγηθεί η έννοια της εργασίας στη χώρα μας και ιδιαίτερα στο χώρο του δημοσίου. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να μην επισημανθεί ότι η βασικότερη αιτία της μειωμένης εργατικής απόδοσης, είναι η ίδια η μορφή των υπαρχουσών παραγωγικών σχέσεων. Τόσο το κράτος σαν εργοδότης όσο και το ιδιωτικό κεφάλαιο δηλητηρίασαν ανεπανόρθωτα τις σχέσεις τους με τους εργαζόμενους. Σε τούτη τη χώρα έχουν παιχθεί μεγάλα παιχνίδια στις πλάτες των εργαζομένων. Αυταρχικότητα, κρατική καταστολή, εξαχρείωση, απάτες ποινικού περιεχομένου και τόσα άλλα, ων ουκ έστι αριθμός. Κι αυτά δεν μπορούν να ξεχασθούν ποτέ. Σε τι ωφελούν συνεπώς κ. Διευθυντά του «Οικονομικού Ταχυδρόμου» τα απλά μαθήματα πολιτικής οικονομίας; Τι έχει να διδαχθεί δηλαδή τούτος ο λαός από την τηλεόραση όταν η ίδια η ζωή είναι τόσο αποκαλυπτική; Πώς θα πείσετε τους εργαζόμενους της ΑΓΕΤ να δεχθούν αδιαμαρτύρητα τη συναλλαγματική λαθρεμπορία των ιδιοκτητών της; Πώς θα πείσετε τους εργαζόμενους της ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗΣ, της ΜΑΚ - ΜΕΤΑΛ, του «ΤΙΤΑΝ» της ΒΑΛΚΑΝ - ΕΞ-ΠΟΡΤ και τόσων άλλων ρυπογόνων εστιών, ότι θα πρέπει να κάνουν «τα στραβά μάτια» γιατί «δεν πρόκειται να επενδύσει η ιδιωτική πρωτοβουλία»;

Η μήπως θεωρείτε ότι επιχειρήματα του τύπου «η αλήθεια είναι ότι εκείνες κυρίως (σσ. οι βιομηχανίες) που έκαναν νέες επενδύσεις (λ.χ. Πειραική Πατραϊκή, ΑΓΕΤ, Τιμμένα Χαλκίδος) έγιναν προβληματικές ανάμεσα στ' άλλα διότι λόγω ραγδαίας υποτιμήσεως της δραχμής και ανατιμήσεως του δολαρίου βρέθηκαν να χρώστουν τεράστια ποσά απ' τον σε συνάλλαγμα δανεισμό τους»

είναι ικανά να πείσουν ακόμα και τον πιο αγράμματο πολίτη της χώρας; Όταν είναι γνωστό τοις πάσι, ότι είναι αδύνατον να προκύψουν 30 δις δρχ. χρέη (μόνο η Πειραική Πατραϊκή) από τη συναλλαγματική διαφορά της υποτιμηθείσης δραχμής έναντι του δολαρίου;

Μας τιμήσατε με την αναδημοσίευση του άρθρου σας στο έγκριτο περιοδικό σας κ. Διευθυντά του «Οικονομικού Ταχυδρόμου» και σας ευχαριστούμε γι' αυτό. Μας τιμάτε όμως και δεύτερη φορά με την προσωπική σας επίθεση —παρά την αντιδεοντολογική της μορφή— γιατί αποδεικνύεται ότι οι απόψεις μας βρίσκονται σε καλό δρόμο... Γι' αυτό σας ευχαριστούμε διπλά. Αλλά νομίζουμε ότι υποβιβάζετε σε απαράδεκτο βαθμό τη νοημοσύνη των αναγνωστών σας, όταν στην προσπάθειά σας να αποδείξετε την «άγνοιά μας για την πραγματικότητα» ισχυρίζεστε ότι «ο σχολιαστής του «Αντί» αγνοεί ότι το άρθρο 4 δεν ισχύει για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις!». Να υποθέσουμε ότι όταν διαβάζατε το άρθρο απωλέσατε την ψυχραιμία σας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην προσέξετε τι ακριβώς λέει η σχετική παράγραφος που αφορά το άρθρο 4; Ή ότι ακολουθείτε και σεις (που στηλιτεύετε με πύρινα λόγια τον κιτρινισμό) μια παλιά τακτική που (φευ) αποδεικνύεται πάντα επίκαιρη και χρήσιμη ακόμα και σ' αυτούς που δεν χαρακτηρίζονται για την επιχειρηματολογική τους ανεπάρκεια; Ιδού λοιπόν η επίμαχη παράγραφος που αποδεικνύει την «άγνοια» του γράφοντος. «Παράλληλα η πρόταση για την «κοινωνικοποίηση» των δημόσιων οργανισμών και επιχειρήσεων αν και σφραγισμένη απ' την αντιλαϊκότητα του άρθρου 4, συμπλήρωνε τα βασικά στοιχεία μιας περιορισμένης ασφαλώς, πολιτικής, που έτεινε ωστόσο στον προσδιορισμό του ρόλου του κράτους στην ελληνική κοινωνία...».

Αν απ' αυτή την παράγραφο αντλείτε την πληροφορία, ότι αγνοούμε την έκταση ισχύος του άρθρου 4, τότε είμαστε υποχρεωμένοι να σας ρωτήσουμε αν γνωρίζετε ότι υπάρχουν δημόσιες επιχειρήσεις. Γιατί είναι, κραυγαλέα, οφθαλμοφανές ότι αναφερόμαστε μόνο στις δημόσιες και όχι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αλλά το πρόβλημα δεν είναι αυτό. Το πρόβλημα είναι ότι κάτω απ' αυτούς τους όρους δεν είναι εφικτός ο διάλογος. Κι αυτό γιατί η τακτική της «σημαδεμένης τράπουλας» αντιστρατεύεται ευθέως την ίδια τη δημοκρατική δεοντολογία.

Και για να θυμηθούμε τόν τραγουδιστή, «είναι άλλο η αντιπαράθεση απόψεων, άλλο η συκοφαντία και άλλο η αλαζονεία».

Πάντως υποθέτουμε ότι —παρά την επιμονή σας να διεκδικείται κατ' αποκλειστικότητα τη «γνώση της πραγματικότητας»— θα μας επιτρέψετε να διατηρήσουμε τη δικιά μας γνώμη και τις δικές μας ερμηνείες για τα προβλήματα τούτου του τόπου που τον πονάμε (ελπίζουμε να τ' αναγνωρίζετε) τουλάχιστον όσο και εσείς.

Η έγνοιά μας δεν εξαντλείται στην απόδοση ευθυνών σ' εκείνους που οδήγησαν τη χώρα στο τραγικό αδιέξοδο, αλλά κυρίως στη δυστοκία διατύπωσης προτάσεων που θα συντελούν στην υπέρβαση της κρίσης και θα ωθούν στην αναδημιουργία και στην προοδευτική ανέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

Έκδοση λόγου και Τέχνης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΗΛΙΟΥ: 'Ο Τέλλος Άγρας και ό έκπαιδευτικός Όμιλος (τέσσερα γράμματα στον Δημήτρη Γληνό). ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ: Άνη-καταστάσεις (άνέκδοτα ποιήματα). ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ: 'Η πε-ζογραφία του Ήθους Ντοστογιέφσκυ - Κάφκα - Καμύ. (Δοκίμιο). Ι. Γ. ΣΙΩΤΗΣ: 'Η διασυνοριακή τηλεόραση: Μιά πρόκληση για την Εύρώπη. ΓΙΩΡΓΗΣ ΒΑΡΛΑΜΟΣ: Πώς τυπώνεται ένα βιβλίο.

WALTER BENJAMIN: Ζεδιαλέγοντας τό βιβλίο μου (Δοκίμιο: απόδο-ση: Β. Χατζηβασιλείου). JIM MORISSON: Άναρχοιγήθηκαμε στον τοί-χο... (Ποίημα: απόδοση Γ. Τρέγκας). Α. ROULIN: Φιγούρες στ' όνειρο ενός ξένου. (Ποίηση: απόδοση: Τάκης Καμυλάς). LEOPOLD SEN- GOR: Δύο ποιήματα (απόδοση: Νίκος Κοντομήτρος).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ: 'Η κόρη του ποιητή όμιλε με τόν βιογράφο του. ('Απόσπασμα ανέκδοτου μυθιστορήματος). ΘΑΝ. ΝΤΟΚΟΣ: Έ-νας τριφερός άμερικάνος (ποίημα). ΠΑΝΟΣ ΤΙΜΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ: Ό-σκαρ. Στην άρχή τό άγαλματόκι ήταν άβάττιστο ('Η ιστορία των βρα-βείων μέχρι σήμερα). ΓΚΕΛΗ ΤΡΙΑΝΤΗ: «Σελέκτι» (Διήγημα). ΔΙΑΛΟ-ΓΟΣ: Συζητούν ό Κωνσταντίνος Τζούμας με τόν Μάνο Τσιλιμίδη. ZEYYAT SELIMOGLU: Τσαρπινιές στη Γερμανία του Γιώργου τού νεκροθάφτη (διήγημα: απόδοση: Άλκιμνη Διαμαντοπούλου). ΔΗΜ. ΠΕΤΣΕΤΙΔΗΣ: Γελοιογραφία. ΤΑ ΦΥΛΛΑ: Στο περιθώριο ενός δανέστου 'Ο-περα και γαρόννης. 'Η ΕΡΤ κοντά στό λαό. Τό νοσηματογραφικό '86. Πολιτιστική Πρω-τοκυσία. Όταν σταματάει ό λόγος. Τό βιβλίο «ό Γράφον» οι Τάκης Καμυλάς, Βογγ. Χα-τζηβασιλείου. 'Ηλίας Κοντομήτρος. Ζ. Τσαρπινιές.

15

«Κάτι το ωραϊον»!

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

ΕΚΔΟΣΗ:

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

Ρεμπέτικη
ΑΝΑΔΡΟΜΗ

παίζει
η αναδρομική κομπανία
αναδομημένη

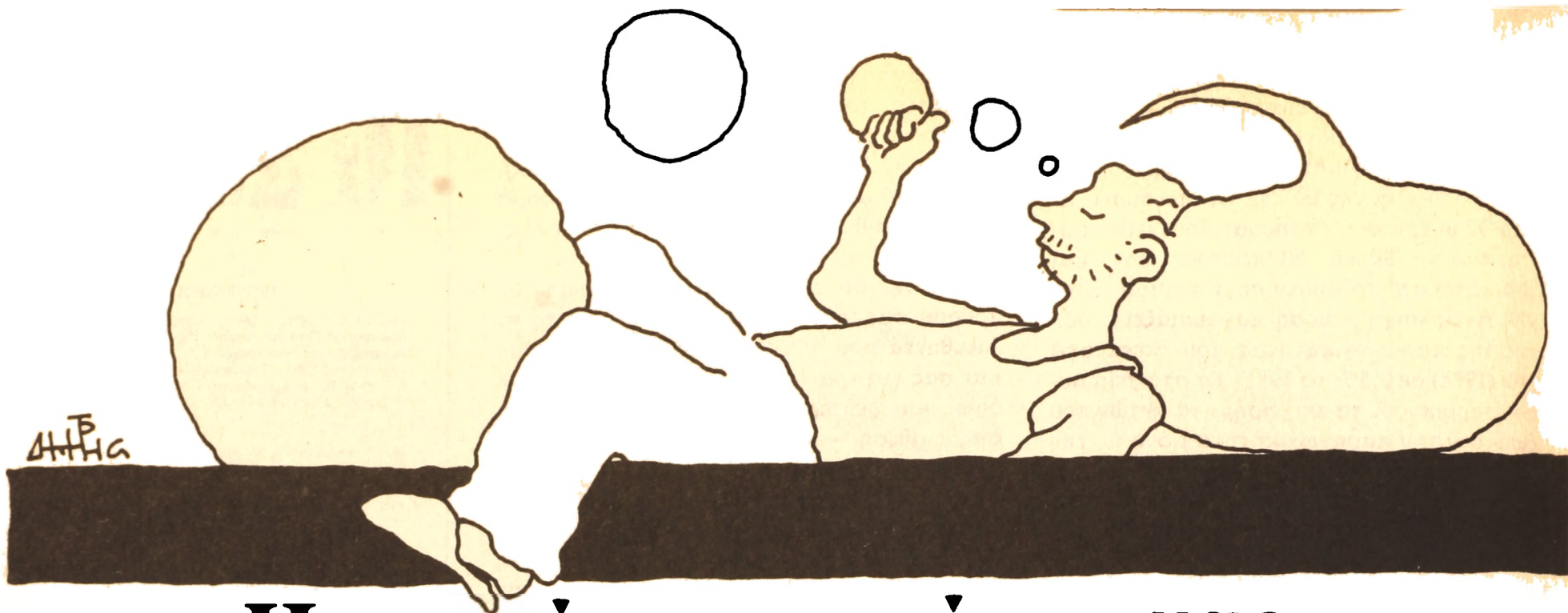
oooooooooooo

Θα υλοποιήσει
το πρόγραμμά της με:

Ρεμπέτικο - Λαϊκό
Τσιφτετέλια

oooooooooooo

τιμές περσινές
συν 2,1 Α.Τ.Α
αναδρομικά
έναρξη Παρασκευή 27/9
Μαυρομιχάλη 78 τηλ. 36.24.688
ΕΞΑΡΧΕΙΑ

Η ανεργία των ονείρων μας

του Κώστα Ραβάνη

Όταν κανείς είναι φοιτητής παρακολουθεί τον κόσμο, την κοινωνία, τη ζωή ως τηλεθεατής. Τα πάντα δείχνουν ισοδύναμα. Η νίκη, η ήττα, η δουλειά, η ανεργία, η πολιτική, οι συνθήκες ζωής, ο πόλεμος, η ειρήνη. Υπό κάποιες συνθήκες ακόμα και ο έρωτας, η αρρώστια, ο θάνατος. Αν μάλιστα τυχαίνει να είναι κανείς και αριστερός συνδικαλιστής είναι ακόμα πιο ήσυχος καθώς διαθέτει και μια συνταγή για όλα αυτά. Δεν ισχυριζόμαστε βέβαια ότι τα κοινωνικά προβλήματα δεν αγγίζουν τις ευαίσθητες μετεφηβικές ψυχές. Κάθε άλλο. Απλώς παρά τις όποιες αγωνίες, άλλα βαρύνουν αποφασιστικά σ' αυτές τις ηλικίες. Η ερωτική διάθεση, τα χαζοξενύχτια, οι «μεγάλες» αποφάσεις, η ψηλάφηση του γύρω κόσμου, η αναζήτηση λύσεων για την ευκολότερη απόκτηση του πτυχίου επιπλέον στην επιφάνεια των ημερών. Η ενασχόληση με τα κοινωνικά προβλήματα έστω και αν βγαίνει κάθε τόσο για να αναπνεύσει, βυθίζεται πάλι. Όσο μάλιστα περνάει ο καιρός όλο και σπανιότερα εμφανίζεται. Όχι γιατί δεν έχει ανάγκη οξυγόνου, αλλά γιατί βουλιάζει συνεχώς στα βαθύτερα για να ναυαγήσει οριστικά στον ερεβώδη βυθό της επικάλυψης των πάντων από το «εγώ».

Αλλά ας μη μιλάμε γενικά, γιατί πολλές γενιές θα υποβάλουν δικαιολογημένες ή αδικαιολόγητες ενστάσεις. Η εμπειρία του υπογράφοντος δεν μπορεί παρά να τον περιορίσει σε αναφορές στους ανθρώπους που έζησαν στα Πανεπιστήμια τα πρώτα μεταδικτατορικά χρόνια. Ας πούμε μέχρι το 1980. Χοντρικά δηλαδή γι' αυτούς που πλησιάζουν ή άγγιξαν τα 30. Γι' αυτούς που λoidωρούν σήμερα τον πατροπαράδοτο μύθο του αριστερού διανοούμενου, γι' αυτούς που εν χορδαίς και οργάνοις ψάλλουν το «που 'σαι νιότη που 'δειχνες πως θα γινόμουν άλλος».

Μέσα από καταλήψεις και αμφισβητήσεις λοιπόν κατάφερε ένας κόσμος ολόκληρος να πάρει το πτυχίο του και να βρεθεί αντιμέτωπος με την λεγόμενη αγορά εργασίας. Εκεί είναι ακριβώς και η στιγμή όπου τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα της εποχής ξεφεύγουν από το απέραντο επίπεδο που είναι ριγμένα και αρχίζουν να αποκτούν τρεις ή τέσσερις διαστάσεις, αν συνηγορήσει κανείς και το χρόνο που ξαφνικά ως άλλοι Αϊνστάιν ανακαλύψαμε πως αποτελεί τη σημαντικότερη ίσως διάσταση της ζωής. Αρκετοί καταφέρνουν να μεταθέσουν για λίγα χρόνια τις συγκρούσεις διαλέγοντας το δρόμο των μεταπτυχιακών και του εξωτερικού. Ελάχιστοι είναι τυχεροί. Βρίσκουν κάποια δουλειά έτοιμη ή έχουν γνωστούς με προσβάσεις σε δημόσιο (κατά προτίμηση) ή ιδιωτικό μηχανισμό που «καλή τους ώρα, το τακτοποίησαν το παιδί» όπως λέει και η μαμά κατασυγκινημένη.

Τα όνειρα του πλήθους όμως, για γρήγορη αυτονόμηση από τον οικογενειακό προϋπολογισμό, για χειραφέτηση, για δυνατότητα επιλογής στέγης, αποδειχνονται γρήγορα πλάνες. Βέβαια τις πρώτες μέρες μετά την ορκωμοσία όλοι ελπίζουν. Αλλά μέχρι να εμφανιστούν οι αναμνηστικές φωτογραφίες που τραβήχτηκαν κατά τη διάρκεια της τελετής στην οποία ο πρώτανος εύχεται στους νέους πτυχιούχους να γίνουν «χρήσιμοι άνθρωποι, για τον εαυτό τους και την κοινωνία» αυτοί έχουν ήδη δεχτεί μερικά «όχι» και στις πιο άσχημες περιπτώσεις μερικές πόρτες κατάμουτρα. Στρατιές από πτυχιούχους της Παντείου, της Νομικής, της Βιομηχανικής, της Εμπορικής, των Φυσικομαθηματικών, των Πολυτεχνείων μπαίνουν σ' έναν τρελό χορό αναζήτησης εργασίας. Στην αρχή δεν μπορείς να το πιστέψεις. Δεν είναι δυνατόν, συζητάς από το τηλέφωνο, με ομοιοπαθείς. Όλος ο κόσμος πώς βρίσκει δουλειά; Θα βρούμε κι εμείς, είναι νωρίς ακόμα. Στήνεσαι λοιπόν σε ουρές που κάνουν αιτήσεις. Δόξα τω Θεώ, προσλήψεις γίνονται. Ε λοιπόν, ξέρω ανθρώπους που έχουν κάνει αιτήσεις, σε όλες τις Τράπεζες, όλα τα Υπουργεία, στη ΔΕΗ, τον ΟΤΕ, τον ΟΑΣ, το ΕΛΚΕΠΑ, τον ΑΣΟ, τα ΗΛΠΑΠ, τον ΟΑΕΔ, τον ΟΓΑ, την ΕΒΟ, τον ΕΟΜΜΕΧ, το ΙΓΜΕ, τον ΟΣΕ, το ΙΩΚΑΕ, το ΙΚΑ, το ΤΕΒΕ, το ΤΑΞΥ και εν πάση περιπτώσει σε όλους αυτούς τους μαγικούς οργανισμούς με τα πιο περίεργα αρχικά που μπορεί κανείς να φανταστεί και όμως είναι άνεργοι ή υποαπασχολούμενοι στις πιο απίθανες δουλειές. Είναι αλήθεια ότι στην ΚΥΠ και την Ασφάλεια δεν έχουν κάνει αιτήσεις. Τώρα όμως που όλοι μάθαμε ότι οι προσλήψεις εκεί είναι εύκολες δεν αποκλείεται να το ξανασκεφτούν οι άνθρωποι.

Φυσικά για ορισμένους υπάρχει και η λύση του ελεύθερου επαγγέλματος. Αν π.χ. έχεις τελειώσει τη Νομική μπορείς να βρεις κάποιον αριστερό ή απλώς δημοκρατικό δικηγόρο ο οποίος θα σε προσλάβει ως ασκούμενο με 7.000 δρχ. το μήνα. Αν είσαι πολιτικός μηχανικός, μηχανολόγος ή ηλεκτρολόγος, μπορείς να ανοίξεις ένα γραφείο και να περιμένεις όσο αντέξεις χωρίς τροφή την εμφάνιση πελάτη. Στην πραγματικότητα όμως πρόκειται για απεργία πείνας μέχρι θανάτου αφού είναι γνωστό ότι τώρα που τελειώσαν οι νομιμοποιήσεις των αυθαίρετων, ο οργανισμός στον κλάδο των τεχνικών τελείωσε. Αν είσαι απόφοιτος της ΑΣΟΕΕ ή της Βιομηχανικής μπορείς να παρακαλέσεις τον μπακάλη της γειτονιάς σου, που σε ξέρει από πιτσιρίκο και τώρα δηλώνει διευθυντής super-market, να του κρατάς τα βιβλία. Όσο για τους συμμαθητές που δεν μπήκαν στο Πανεπιστήμιο και τους οποίους χτυπούσες τότε με αφ' υψηλού συμπάθεια στην πλάτη λογίζοντάς τους για άτυχους,

τώρα σε κοιτούν βλοσυροί πίσω από το γκισέ κάποιας Τράπεζας ή της Εφορίας και σε ρωτούν χαιρέκακα πώς πάνε οι δουλειές.

Τέλος πάντων ο καιρός περνάει και από το πρώτο κύμα των αιτούντων εργασία, όσοι διαθέτουν «ξένες πλάτες» βολεύονται. Όσοι επέμεναν να διεκδικούν μια θέση στον ήλιο «με την αξία τους» μπαίνουν στο νόημα, αρχίζοντας και αυτοί να αναζητούν ξένες πλάτες. Παύουν πια να κάνουν σωρηδόν αιτήσεις. Επιλέγουν στόχους τους οποίους προσεγγίζουν μέσω του θείου που γνωρίζει κάποιον στην κλαδική ή του αδελφού του γείτονα που είναι ιδιαίτερος του τάδε επίσημου. Περιμένουν σε προθαλάμους, τηλεφωνούν και ξανατηλεφωνούν, υπόσχονται γην και ύδωρ, παρακαλούν, οδηγούνται προς εγγραφήν σε κλαδικές. Αν είναι τυχεροί γνωρίζουν και τον υπουργό, τον βουλευτή ή τον διοικητή κάποιου οργανισμού.

Τα βράδια στην τηλεόραση, ο ίδιος υπουργός ο ίδιος βουλευτής, ο ίδιος διοικητής ορκίζεται στο όνομα της αξιοκρατίας μάς διαβεβαιώνει για το αδιάβλητο των διαγωνισμών, δηλώνει ότι «για πρώτη φορά» όλοι έχουν ίσες ευκαιρίες. Παρόλα αυτά, η χρησιμοποίηση «μέσου» δεν είναι για όλους λύση. Άλλοι από προσωπική ευαισθησία, άλλοι από αδυναμία πρόσβασης σε τέτοιους μηχανισμούς αποφασίζουν να κινηθούν όπως όπως. Έτσι, εδώ και αρκετά χρόνια η αγορά εργασίας υφίσταται ένα τρομερό αλαλούμ. Οι ρεαλιστές στρέφονται σε δρόμους που εξασφαλίζουν άμεση απασχόληση. Εκατοντάδες πτυχιούχοι άρχισαν να πολιορκούν τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες και τις σχολές Νηπιαγωγών. Δικηγόροι, βιολόγοι, απόφοιτοι Παντείου έγιναν δάσκαλοι και έλυσαν έστω και έτσι το πρόβλημά τους. Μηχανικοί αναζητούν απεγνωσμένα επαφές για να δουλέψουν στην Αφρική, φυσικοί και μαθηματικοί (των οποίων οι επετηρίδες των αδιόριστων έχουν φτάσει σε αυξανόμενο αριθμό το 4.000 και 8.000 περίπου αντίστοιχα) γυρίζουν με μηχανάκια «από πόρτα σε πόρτα σαν γαλατάδες» (όπως αξιολόγησε μαθητής του υπογράφοντος) και παραδίδουν ότι τους ζήτηνε οι γονείς (γεωγραφία, γαλλικά, αρχαία...) προκειμένου να μην χάσουν το μάθημα, που ίσως είναι και το μοναδικό τους. Επίσης κάθε λογής πτυχιούχοι δουλεύουν σαν ανειδίκευτοι εργάτες, ταξιτζήδες, πλασιέ, γκαρσόνια ενώ αρκετοί τυχεροί ανέλαβαν το εμπορικό του πατέρα τους.

Αυτά για τους ρεαλιστές ή όσους ξέρουν καλά ότι δεν αντέχει το οικογενειακό τους εισόδημα για κατ' οίκον αργομισθία. Άλλοι ονειροπόλοι ή πιο εύποροι, στρέφονται στις τέχνες. Σκηνοθέτες, ηθοποιοί, συγγραφείς, ποιητές, μουσικοί, ξεφυτρώνουν καθημερινά. Μπερδεύονται στα πόδια διαφόρων ας πούμε αναγνωρισμένων, στήνονται με τις ώρες για ακροάσεις, παρακαλούν, έρπουν για να γίνουν κομπάρσοι, συχνάζουν σε χώρους που βρίθουν από κυνηγούς ταλέντων (και όχι μόνον). Και αν καταφέρουν τοιουτοτρόπως να δημοσιεύσουν κάποιους στίχους σε κανένα λογοτεχνικό περιοδικό ή κανένα καλοκαιρι τρυπώσουν στο χορό καμιάς «Ηλέκτρας» ή «Ιφιγένειας» καμαρώνουν πια σωστοί ποιητές και ηθοποιοί, αντιμετωπίζοντας με συγκατάβαση τους άλλους που έχουν μπει στο λούκι.

Φτάνουμε στα τριάντα. Οι υψιπετείς φοιτητικές αναζητήσεις έχουν κάνει πια φτερά και η επαναστατικότητα μας το έχει βάλει στα πόδια. Η ανεργία, η έλλειψη προοπτικής, η παντοδυναμία των κάθε είδους μηχανισμών και η κοινωνική ασφυξία πλήττουν πάνω από όλους σήμερα τη γενιά μας. Κάθε μέρα στις εφημερίδες ακιζόμενοι μικρομέτοχοι των μηχανισμών της εξουσίας που εξαργυρώνουν τώρα τις πορείες του 114 και τις προκηρύξεις που μοίραζαν στη δικτατορία, δηλώνουν υποκριτικά μέλη μιας γενιάς που έπαιξε και έχασε. Γιατί χορτάτοι και ηθικά εξασθενημένοι αρνούνται να ενδιαφερθούν για μια άλλη γενιά που έχει αφεθεί στην τύχη της, που έχει χαμένο το παιχνίδι πριν ακόμα το ονειρευτεί. Είμαστε αθύρματα των ανέμων.

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας οι οικονομικές επιδόσεις* μιας Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) σιγουριά!

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα αποθεματικά, που φτάνουν τα 2.038.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του Ενεργητικού της, που είναι πάνω από 5.480.000.000.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που ξεπερνούν τα 3.330.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 480.000.000 δραχμές.
- Στα 1.029.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για τέταρτη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρίας στην Ελλάδα.

ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα, για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου. Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικο-Συνεταιριστική Εταιρία.

* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1984

ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ
ΜΕΤΟΧΟΙ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

Λεωφ. Συγγρού 163, 17 121 Ν. Σμύρνη, Αθήνα. Τηλ 952 4801 - Telex 223004 AGRO GR

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

ότι όπως επρόσεξαν
ο Γιώργος Σεργάκης

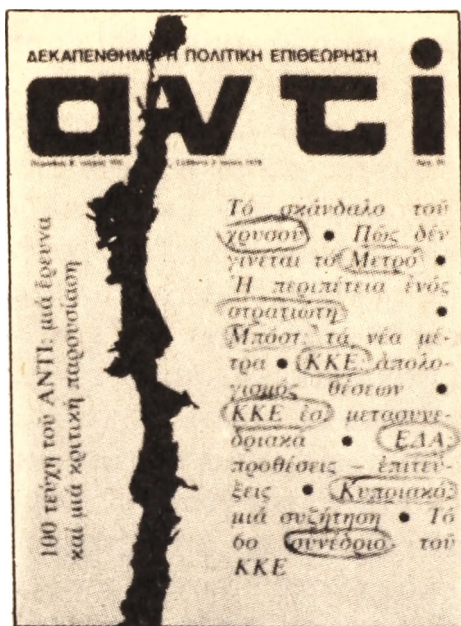
και ο Δημήτρης Χαντζόπουλος

γίναμε 300 τευχών

Μικρός εσωτερικός διάλογος

Όλες οι ομάδες έχουν την ιστορία τους. Και κάθε έντυπο τη ζωή του. Αυτή που φανερώνεται προς τα έξω και εκείνη που διαδραματίζεται αθέατη. Το «Αντί» έγινε 300 τευχών. Προετοιμάσαμε —σας δίνουμε το λόγο μας— ένα τεύχος διαφορετικό. Δυστυχώς η πρακτορολογία μας καπέλωσε. Το αφήσαμε λοιπόν για ευθετότερο χρόνο. Ακόμα και το σημείωμα της διπλανής στήλης δεν μας «έβγαине». Επιτέλους, τη λύση έδωσαν οι δύο σκιτσογράφοι μας. (Ας είναι καλά όσοι μας θυμούνται, μας τηλεφωνούν και μας καλλιεργούν ιδέες). Κι ενώ όλα τελειωναν, να σου! κι ένας από τους συνεργάτες, που —ανίδεος για όσα οι σκιτσογράφοι πραγματοποιούσαν— έφερε το σχέδιο ενός σημειώματος. «Πρόχειρο σχέδιο κειμένου» —έτσι είπε. Οι μικρές ειδησούλες πήγαν στην άκρη. Αλλά, είπαμε! Ένα τεύχος είναι κι αυτό. Και κάτι ας μείνει ενθυμητικό. Σε μια σελίδα.

Γίναμε 300 τευχών. Όπως λένε τριάντα ετών. Συνήθως σ' αυτή τη στήλη σχολιάζαμε κάποια γεγονότα αξιομνημόνευτα κατά τη γνώμη μας ανεξάρτητα από το μέγεθος των τίτλων που είχαν στις εφημερίδες.

Είχαμε βέβαια σκεφθεί να φτιάχναμε ένα διαφορετικό από τα συνηθισμένα - μέχρι τώρα - τεύχη του ΑΝΤΙ. Έπρεπε και μεις κάτι να κάνουμε γι' αυτά τα σημαδιακά γενέθλια. Όπως όλοι οι άνθρωποι άλλωστε, που κάτι κάνουν για να χαρούν τη γέννηση, τη γιορτή τους, μια επέτειο σημαντική κ.ο.κ. Είχαμε σκεφτεί λοιπόν ένα δώρο στους αναγνώστες. Μια έκπληξη για μας, μια γιορτή, μια χαρά για όλους μας.

Να όμως που ήρθαν οι πράκτορες, οι «τρομοκράτες», οι κατάσκοποι, η CIA, η DIA και κάθε κακό συναπάντημα και όλα όσα σχεδιάσαμε, όλα όσα είχαμε σκεφτεί, όλα δουλεύαμε πήγαν στο φούντο.

Όμως αυτό το τεύχος έχει τον αριθμό 300. Δώδεκα χρόνια ζωής. Το αν και τι θετικό έχει προσφέρει, τα λάθη, τις παραλείψεις, τις ανεπάρκειες, ας τα κρίνουν οι αναγνώστες.

Μεσολάβησαν όμως τόσα

πολλά αυτό το δεκαπενθήμερο. Όλοι —και μεις— γράφουν, συζητούν, σχολιάζουν πράκτορες και πράκτορες, ΚΥΠητζήδες, τρομοκράτες, υπουργούς, υφυπουργούς, κυβέρνηση, μυστικές υπηρεσίες και κάθε δαίμονα θεατής ή αθέατης εξουσίας. Σ' αυτή τη στήλη, εμείς, τι να σημειώσουμε;

Δύο ειδήσεις. Η πρώτη για το θάνατο ενός παιδιού έξω από το σχολείο του. Περνώντας το δρόμο που δεν είχε διάβαση πεζών, σκοτώθηκε. Την άλλη μέρα οι συμμαθητές του στο ίδιο σημείο έκαναν μια μικρή συγκέντρωση. Κάθησαν στο δρόμο και διαμαρτύθηκαν γιατί δεν είχε γίνει η διάβαση.

Η δεύτερη είδηση ανακοινώθηκε σχεδόν ταυτόχρονα. Τα μέτρα για την Αθήνα. Μετρό «εδώ και τώρα», δρόμοι, βιομηχανίες, αυτοκίνητα και άλλα πολλά. Μετά από «επίσκεψη εργασίας» του ίδιου του πρωθυπουργού στο αρμόδιο Υπουργείο όπως έγραψαν οι εφημερίδες, και ανακοίνωσαν τηλεόραση και ραδιόφωνο.

Περιμένοντας το μετρό ας αναλογιστούμε τον πόνο των παιδιών που χάσανε το φίλο τους. Και τη μικρή τους διαμαρτυρία.

Γ.Φ.

ΙΤΑΛΟ ΚΑΛΒΙΝΟ:

Μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στον Βολταίρο και τον Λάμπνιτς

του Ουμπέρτο Έκο

Όταν δημοσιεύτηκε «Ο αναριχώμενος βαρώνος» —εμείς που είμαστε δέκα χρόνια νεώτεροι από τον Καλβίνο— καταλάβαμε ότι κρατούσαμε στα χέρια μας τον συγγραφέα της γενιάς μας. Αργότερα, όταν τον γνώρισα, το περιπαιχτικό χαμόγελο της υπεκφυγής, ο τρόπος που μιλούσε χαμηλώνοντας τα μάτια για να συγκαλύψει τις λάμπεις ειρωνείας, θα μπορούσαν να με έχουν παραπλανήσει. Όμως διαβάζοντας «Το ημερολόγιο ενός εκλογικού αντιπροσώπου», κατάλαβα ότι ο συγγραφέας, αν και τόσο συγγενής με το πνεύμα των εγκυκλοπαιδιστών, έδινε με το μικρό αυτό βιβλίο ένα από τα κείμενα της πιο υψηλής και μεγάλης θρησκευτικότητας που είχα ποτέ συναντήσει.

Ήταν η ιστορία ενός ανθρώπου της Αριστεράς που είχε οριστεί εκλογικός αντιπρόσωπος σε ένα εκλογικό κέντρο μες στο Coltoleguo, σ' αυτό το τεράστιο νοσοκομείο - άσυλο όπου η ελεήμων εκκλησία περισυλλέγει τους εγκαταλειμμένους, τα τέρατα, τους χωλούς και τους ανιάτους που αρνούνται να δεχτούν τα άλλα φιλανθρωπικά ιδρύματα.

Ο ήρωας του αφηγήματος στην αρχή νιώθει το θυμό να φουντώνει μέσα του, ως αντικληρικαλιστής που βλέπει αυτές τις ίδιες καλόγριες που κάθε μέρα τους καθαρίζουν από τα σάβια και τα περιττώματα, να εκμεταλλεύονται για εκλογικούς σκοπούς, αυτούς τους κακόμοιρους, τους ανίκανους να κατανοήσουν ή να αποφασίσουν που τους οδηγούν προς την ελπίδα, προφανώς προς όφελος του καθολικού κόμματος.

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της ημέρας, συλλογίζεται για το κακό, τον πόνο, το έλεος, κι αναρωτιέται μεπιδεμένος αν αυτοί οι παράξενοι εκλογείς δεν πληρώνουν ακριβώς αυτή την ώρα το ρέος τους απέναντι στα μόνα ντα που τους νοιάστηκαν. Είναι

Πέθανε στις 19 Σεπτεμβρίου ο Ίταλο Καλβίνο, μια από τις σημαντικότερες μορφές της σύγχρονης λογοτεχνίας. Ο Καλβίνο που έγινε σχετικά πρόσφατα γνωστός στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό από μεταφράσεις έργων του, γεννήθηκε στην Κούβα το 1923. Πήρε μέρος στην Αντίσταση, αμέσως μετά τον πόλεμο εξέδωσε το πρώτο του μυθιστόρημα ενώ την ίδια εποχή μετακόμισε στην Τουρέν όπου συνεργάστηκε δραστήρια και συστηματικά με τον εκδοτικό οίκο Einaudi. Είναι ήδη στρατευμένος στο Κομμουνιστικό κόμμα, απ' το οποίο αποχωρεί το 1957, μετά τα γεγονότα της Βουδαπέστης.

Το 1959 ιδρύουν με τον Elio Vittorini, τη λογοτεχνική Επιθεώρηση Menabo, που διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στους κύκλους των διανοούμενων της δεκαετίας του '60. Το 1965 έρχεται στο Παρίσι όπου μένει δεκαπέντε χρόνια ασχολούμενος κυρίως με τις έρευνες του Ουίλλο.

Από το πρώτο του μυθιστόρημα («Το μονοπάτι των αραχνοφωλιών»), έως το τελευταίο του βιβλίο («Παλομάρ») ο Ίταλο Καλβίνο, αλλάζει συνεχώς τη θεματολογία και τον τρόπο γραφής του, σ' ένα απολαυστικό παιχνίδι με τη λογοτεχνία και τη γλώσσα, διατηρώντας παντού ωστόσο τα ίχνη ενός πολύ προσωπικού ύφους. Ο θάνατος βρήκε τον μεγάλο συγγραφέα σε μια δημιουργική και ώριμη περίοδο, ενώ είχε πολλά να προσθέσει σ' ένα ήδη σημαντικό και ογκώδες έργο.

Παραθέτουμε ενδεικτικά μερικούς τίτλους από τα είκοσι και πλέον βιβλία του: «Οι πρόγονοί μας», σειρά που περιλαμβάνει την τριλογία του με τον *Ιπποκόμη*, το *Βαρόνο*, και τον *Ιπότη*, «Κοσμοκωμικά», «Καιρός Μηδέν», «Αόρατες Πόλεις», «Αν μια νύχτα του χειμώνα ένας ταξιδιώτης» «Μαρκοβάλλο» «Ο Πύργος των διασταυρωμένων πεπρωμένων».

ένα κείμενο λοιπόν που ο μεταφυσικός οίστρος του θα ξαναβρεθεί στα επόμενα έργα, μιας έμπνευσης περισσότερο σουρεαλιστικής, όπως π.χ. στα «Κοσμοκωμικά».

Όμως δεν θέλω να μιλήσω για τον Καλβίνο συγγραφέα: όλοι αυτό πρόκειται να κάνουν τούτες τις μέρες. Θέλω να μιλήσω για τον άνθρωπο που έκανε παρέα με τους πρωτοποριακούς μουσικούς, τον Μπέρνι, τον Μαντέρνα, τον Μπουλέζ. Για τον άνθρωπο που με τον Έλιο Βιττορίνι ετοίμαζε τα τεύχη της επιθεώρησης Menabo επιχειρώντας να θεμελιώσει ένα διάλογο ανάμεσα στον νεορεαλισμό της παραδο-

σιακής αριστεράς και στα νέα ρεύματα της πειραματικής λογοτεχνίας. Για τον Καλβίνο που παρακολουθούσε προσεκτικά με περιέργεια και σεβασμό ακόμα και εκείνους που δεν επιδοκίμαζε.

Η ακόμα για τον παριζιάνο Καλβίνο που παρακολουθούσε με την παθιασμένη προσοχή ενός φοιτητή τις έρευνες των στρουκτουραλιστών για την γραμματική της αφήγησης, και που, ύστερα από μερικά χρόνια, εκφράστηκε ως ο πρωτοπόρος μιας «άλλης» αφηγηματικής τεχνικής που αναρωτιέται για τον ίδιο τον εαυτό της. («Αν μια νύχτα του χειμώνα ένας ταξιδιώτης»). Για εκείνον τον Καλβίνο που, μαζί με τον Περέκ και την παρέα του Ουίλλο (Εργαστήρι εν δυνάμει Λογοτεχνίας), συμμετείχε στα παιχνίδια πάνω στη γλώσσα γνωρίζοντας ότι ένα παιχνίδι μπορεί επίσης να είναι μια αποστολή.

Στις σχέσεις του με τους άλλους έδινε πάντα την εντύπωση πως ένιωθε μια δυσφορία και ευχόταν να επιστρέψει στο σπίτι του όσο το δυνατόν πιο γρήγορα. Αλλά, κάτω από αυτή τη μάσκα, δεν έπαυε να παρακολουθεί προσεκτικά. Με την ιδιότητα του συμβούλου των εκδόσεων Einaudi, αποδείχθηκε ένας γενναϊόδωρος ανιχνευτής νέων ταλέντων και μπορούσε να δουλεύει πάνω στα κείμενα των άλλων με το ίδιο πάθος που δούλευε τα δικά του.

Δεν μπορώ, εδώ, να αποφύγω τις προσωπικές αναμνήσεις. Το 1959, λίγο μετά τη γνωριμία μας, μου είπε πως διάβασε σε ένα μουσικό περιοδικό ένα άρθρο με θέμα «το ανοιχτό έργο». Μου ζήτησε να γράψω ένα βιβλίο με αυτό το θέμα που τον ενδιέφερε. Έγραψα το βιβλίο, αλλά εξαιτίας κάποιων περιστάσεων, εκδόθηκε σε άλλο εκδότη. Χωρίς την ενθάρρυνση του Καλβίνο δεν θα είχα αρχίσει ποτέ αυτή την εργασία.

Αυτό το διηγούμαι για να δείξω

πως κάτω από τη μάσκα της απόστασης και της απουσίας, ήξερε να είναι παρών, να ενθαρρύνει τους άλλους και να τους βοηθά να δημιουργήσουν. Πέρα από το μεγάλο μυθιστοριογράφο, οφείλουμε σήμερα να θυμηθούμε και να θρηνησουμε τον εμψυχωτή της πνευματικής μας ζωής, την αναντικατάστατη μορφή της ιστορίας μας αυτές τις τελευταίες δεκαετίες.

Η φαντασία του διέγραφε μια τροχιά σε λεπτή ισορροπία ανάμεσα στον Βολταίρο και τον Λάμπνιτς. Μόλις έμαθα το χαμό του, θυμήθηκα μία από τις σελίδες του όπου φαινόταν να μας μιλάει για το πέρασμα σε διαφορετικούς κόσμους. Πρόκειται για τον «Χρόνο μηδέν», ένα από τα πιο φιλοσοφικά αφηγήματά του, στοχασμός πάνω στον Ζήνωνα τον Ελεάτη και το αιωνίως ακίνητο βέλος του.

«Μια που έτσι κι αλλιώς οφείλει να επανέλθει κανείς στο ίδιο σημείο, αναρωτιέμαι μήπως αυτή θα ήταν για μένα η ευκαιρία να σταθώ, να σταματήσω μες στον χρόνο και το χώρο (...). Γιατί, πραγματικά, τι νόημα έχει να συνεχίσουμε αν αργά ή γρήγορα οφείλουμε να βρεθούμε πάλι στην ίδια ακριβώς κατάσταση; Εφόσον παραχωρώ στον εαυτό μου μίαν ανάπαυση μερικών δεκάδων δισεκατομμυρίων ετών και αφήνω το υπόλοιπο σύμπαν να συνεχίζει την τροχιά του μες στο χώρο και τον χρόνο μέχρι το τέλος, ας περιμένω το ταξίδι της επιστροφής (...) Η να αφήσω το χρόνο να γυρίσει μόνος του προς τα πίσω και αφού πλησιάσει αρκετά, ενώ εγώ θα στέκω πάντα περιμένοντας, να δω τότε αν είναι η κατάλληλη στιγμή να αποφασίσω να κάνω το νέο βήμα, για να πάω να ρίξω μια ματιά σε αυτό που θα μου συμβεί το επόμενο δευτερόλεπτο, ή μήπως με συμφέρει περισσότερο να σταματήσω εδώ οριστικά».

Από τον «Le Monde» - 20/9/1985

Το γλωσσικό ζήτημα σήμερα

του Γ. Αράγη

Λέγοντας το γλωσσικό ζήτημα σήμερα, εννοώ το γλωσσικό ζήτημα όπως παρουσιάζεται από το 1976, χρονιά που αναγνωρίστηκε από την πολιτεία η Δημοτική ως επίσημη γλώσσα, μέχρι σήμερα: το 1985. Προτού

όμως αναφερθώ σ' αυτό θέλω να κάνω πρώτα μια διάκριση κι ένα συσχετισμό ανάμεσα στον προφορικό και γραπτό λόγο κι έπειτα μια σύντομη ανασκόπηση του Γλωσσικού Ζητήματος από τότε που προέκυψε μέχρι το 1976.

(α) προφορικός - γραπτός λόγος

Σύμφωνα με την ιστορία, η οποία προηγήθηκε αναφορικά με το συγκεκριμένο θέμα, τη φιλοσοφία, η οποία ακολούθησε, τη γλωσσολογία, η οποία αναπτύχθηκε αργότερα ως επιστήμη, και βέβαια σύμφωνα με τη λογική, η γλώσσα —κάθε γλώσσα— έχει κατεξοχήν προφορικό χαρακτήρα. Μιλιέται και ακούγεται, ακούγεται και μιλιέται. Όλες οι γλώσσες, που κάποτε γράφθηκαν, προτού να γραφτούν αναπτύχθηκαν ως προφορικός λόγος. Υπήρξαν μάλιστα γλώσσες, που χάθηκαν κατά το παρελθόν, οι οποίες μιλήθηκαν χωρίς να γραφτούν ποτέ. Ακόμη και σήμερα υπάρχουν γλώσσες που μιλιούνται χωρίς να γράφονται. Όλοι εξάλλου ξέρουμε ότι το μικρό παιδί πρώτα μαθαίνει να μιλάει κι ύστερα να γράφει, ενώ είναι γνωστό πως οι αγράμματοι ξέρουν να μιλούν μια χαρά χωρίς να ξέρουν να γράφουν και να διαβάζουν. Όταν λοιπόν λέμε γλώσσα εννοούμε πρωταρχικά τον προφορικό λόγο.

Από τη στιγμή που ο άνθρωπος ανακάλυψε σύμβολα, τα οποία μπορούσε να χαράξει στην πέτρα και το ξύλο ή να σημειώσει στο δέρμα, στον πάπυρο και στο χαρτί, και είχε τη δυνατότητα να αναπαραστήσει μ' αυτά τα σύμβολα τον προφορικό λόγο, από τη στιγμή εκείνη προέκυψε η γραφή. Έτσι, όταν λέμε γραφή εννοούμε την παράσταση του προφορικού λόγου με σύμβολα ή σημεία. Αυτή η αναπαράσταση της ομιλίας με σύμβολα αποτέλεσε έκτοτε τον γραπτό λόγο, δηλαδή τη γραπτή μορφή της γλώσσας. Αλλά η γραπτή μορφή της γλώσσας, αν και είναι παιδί της προφορικής, παρουσιάζει κάποια ιδιομορφία και δεν ταυτίζεται απόλυτα με την προφορική. Ο γραπτός λόγος π.χ. είναι πιο πυκνός από τον προφορικό, είναι κυρίως μονολογικός (ενώ ο προφορικός είναι κυρίως διαλογικός), είναι λιγότερο επαναληπτι-

κός και βασίζεται μονάχα σε ό,τι μπορεί να εκφράσει καθαυτός—γιατί ούτε τον τόνο της φωνής έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει, ούτε τις χειρονομίες, ούτε την έκφραση του προσώπου του ομιλητή.

Με τον καιρό μάλιστα ο γραπτός λόγος δημιουργεί μια κάποια δική του παράδοση ύφους, ορολογίας, σχημάτων λόγου, κτλ. Με όλα αυτά θέλω να πω, πρώτα, ότι ο γραπτός λόγος δεν ταυτίζεται απόλυτα με τον προφορικό. Και δεύτερον, ότι, ενώ ο προφορικός μαθαίνεται αυτόματα με την καθημερινή κουβέντα, ο γραπτός χρειάζεται προσπάθεια και άσκηση για να μαθευτεί. Για να φτάσει μάλιστα σε υψηλό επίπεδο καλλιέργειας, σε πλαίσιο εθνικό, χρειάζεται, όπως έχει δείξει η ιστορία, μεγάλα χρονικά διαστήματα και κάποτε αιώνες. Εντούτοις, παρά τις διαφορές που παρουσιάζει ο γραπτός λόγος από τον προφορικό, ο πρώτος δεν απομακρύνεται από τις θεμελιώδεις αρχές του δεύτερου: τη σύνταξη, τη γραμματική —και σε μεγάλο βαθμό το λεξιλόγιο. Από την άποψη αυτή, όσο κι αν ο γραπτός λόγος δεν ταυτίζεται απόλυτα με τον προφορικό, δε χάνει την επαφή μαζί του και δε διαφοροποιείται στα κεφαλαίωδη σημεία της σύνταξης και της γραμματικής. Έτσι, μπορούμε χοντρικά να πούμε ότι ο γραπτός λόγος «εικονίζει» τον προφορικό, από τον οποίο προέρχεται και στον οποίο οφείλει την ύπαρξή του. Ας σημειωθεί ότι ο πατέρας της σύγχρονης γλωσσολογίας, ο Φερδινάνδος Σωσέρ, όταν μιλάει για τη γλώσσα, αναφέρεται ουσιαστικά στον προφορικό λόγο, ενώ τον γραπτό τον θεωρεί ευτελές παράγωγο του προφορικού.

Συνοψίζω: Γλώσσα είναι ο προφορικός λόγος με τον οποίο επικοινωνούμε. Όταν αυτή τη γλώσσα την αναπαράστασουμε με σύμβολα παράγεται η γραφή, δηλαδή ο γραπτός λόγος, ο οποίος είναι εξαρτημένος από τον προφορικό και ποτέ ανεξάρτη-

τος. Ποτέ δεν γράφτηκε μια γλώσσα πρώτα για να μιληθεί μετά. Το ότι η γλώσσα πρώτα μιλιέται και μετά γράφεται αποτελεί αξίωμα το οποίο κανείς, ποτέ, δεν αμφισβήτησε.

(β) Συνοπτική ανασκόπηση του γλωσσικού ζητήματος

Στην Αρχαία Ελλάδα υπήρχαν ορισμένες διάλεκτοι. Διαλέκτους ονομάζουμε, όπως είναι γνωστό, τα γλωσσικά ιδιώματα τα οποία ανήκουν στην ίδια γλωσσική οικογένεια, όπως π.χ. σήμερα είναι τα εφτανσιώτικα, τα κρητικά, τα κυπριώτικα, τα ηπειρώτικα κτλ. Τέτοιες διάλεκτοι στην Αρχαία Ελλάδα ήταν η αττική-ιωνική, η αρκαδο-κυπριακή, η αιολική, η βορειοδυτική και η δωρική. Με τον καιρό η αττική καλλιεργήθηκε και αναπτύχθηκε περισσότερο από τις άλλες, έτσι ώστε σιγά σιγά απλώθηκε και θεωρήθηκε κοινή διάλεκτος όλων των Ελλήνων. Την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου η αττική, ως πανελλήνια πια γλώσσα, ξεπερνάει τα ελληνικά σύνορα και γίνεται η διεθνής γλώσσα της εποχής.

Η εξάπλωση όμως της αττικής στην Ασία και στην Αίγυπτο είχε ως συνέπεια να δεχτεί επιδράσεις από τις διάφορες γλώσσες που μιλούσαν οι λαοί οι οποίοι υποδουλώθηκαν ή ήρθαν σ' επαφή με τους Έλληνες. Αποτέλεσμα των επιδράσεων αυτών ήταν να προκύψει με τον καιρό ένας νέος γλωσσικός τύπος: η Κοινή, στην οποία έγινε η μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης από τους Εβδομήκοντα και η γραφή της Καινής. Η Κοινή, αν και διατηρούσε τον κορμό της αττικής, παρουσίαζε εντούτοις αρκετές διαφορές. Πάντως αποτέλεσε τον νέο προφορικό λόγο των ελληνιστικών και παραπέρα των ρωμαϊκών χρόνων για τους ελληνόφωνους πληθυσμούς. Τότε ακριβώς, στην ελληνιστική περίοδο, δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το γλωσσικό ζήτημα. Η αιγλή της αττικής ήταν τόσο μεγάλη, τα κείμενα (λογοτεχνικά, φιλοσοφικά, ιστορικά, επιστημονικά) που είχαν γραφτεί σ' αυτήν ασκούσαν τόσο ισχυρή επίδραση, ώστε ορισμένοι λόγιοι της εποχής υποστήριζαν πως έπρεπε να γράφουν στην αττική για να δημιουργήσουν έργα αντάξια του Θουκυδίδη, των Τραγικών, του Πλάτωνα κτλ. Έτσι προέκυψε για πρώτη φορά διάσταση ανάμεσα στον προφορικό λόγο (την Κοινή) και στον γραπτό που έτεινε να είναι στη θεωρία και στην πράξη η αττική. Η τάση αυτή ονομάστηκε αττικισμός κι εξακολούθησε να υπάρχει και κατά τη ρωμαϊκή περίοδο.

Μια κάποια αντίδραση κατά του αττικισμού παρατηρήθηκε τον 2ο μ.Χ. αιώνα. Μολαταύτα η τάση της επιστροφής στην αττική επανεμφανίστηκε αργότερα στα χρόνια της βυζαντινής —καλύτερα υστεροβυζαντινής— επο-

χής, κυρίως στα έργα της εκκλησιαστικής γραμματείας. Πέρασαν όμως στο μεταξύ πολλοί αιώνες. Η Κοινή, η οποία όπως είπα προέκυψε από την αττική και όλο αυτό το διάστημα αποτέλεσε τον προφορικό λόγο των ελληνόφωνων πληθυσμών, εξελίχτηκε. Εξελίχτηκε τόσο ώστε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας να έχει πάρει περίπου τη μορφή της σημερινής δημοτικής. Και φτάνουμε στον 18ο μ.Χ. αιώνα, όταν κέντρο των ελληνικών γραμμάτων ήταν κυρίως η Κωνσταντινούπολη (Φανάρι) και οι παραδουνάβιες περιοχές. Τότε το γλωσσικό ζήτημα επανήλθε, και μάλιστα κατά τρόπο ρηξικέλευθο. Για ποιούς λόγους έγινε αυτό; Έγινε, καθώς πιστεύω, για τους ακόλουθους τρεις λόγους:

Ο πρώτος είναι ότι η ομιλούμενη είχε εξελιχτεί σε πλήρες εκφραστικό όργανο το οποίο παρουσίαζε μεγάλη διαφορά από την αρχαϊκή (Αττική). Τόσο μεγάλη, ώστε η ομιλούμενη και η αρχαϊκή να φαίνονται σαν δύο διαφορετικές γλώσσες. Ο δεύτερος λόγος έχει σχέση με τον ελληνικό διαφωτισμό. Ήταν η εποχή του ελληνικού διαφωτισμού και οι φωτισμένοι άνθρωποι ήταν ανάγκη να μιλούν στο λαό σε γλώσσα κατανοητή σ' αυτόν. Και τέτοια γλώσσα ήταν η δημοτική, δηλαδή η ομιλούμενη. Τρίτο λόγο αποτέλεσε το προηγούμενο παράδειγμα των ευρωπαϊκών λαών (Ιταλία, Γαλλία, Αγγλία), οι οποίοι είχαν εγκαταλείψει τη λατινική ως γραπτή γλώσσα και είχαν υιοθετήσει τις ομιλούμενες εθνικές γλώσσες και στο γραπτό λόγο τους.

Κατά τι είχε αλλάξει η ομιλούμενη από την αρχαϊκή, ώστε να μη γίνεται η δεύτερη κατανοητή από τους νεότερους Έλληνες; Είχε αλλάξει κυρίως σε τρία επίπεδα: του λεξιλογίου, της γραμματικής και της σύνταξης. Στο λεξιλόγιο είχαν συμβεί τα εξής. Πολλές λέξεις είχαν αντικατασταθεί, π.χ. το μέλαθρον είχε γίνει παλάτι το υς έγινε γουρούνι ή χοίρος, το φημί = λέγω, το ούν = λοιπόν, κτλ. Άλλες λέξεις είχαν διατηρηθεί οι ίδιες π.χ. θεός, οὐρανός, γῆ, θάλασσα, ἥλιος, κτλ. Και άλλες έμειναν μορφολογικά ίδιες αλλά άλλαξαν σημασία, π.χ. αγορά (στους αρχαίους σημαίνει τόπο που συναθροίζονταν και συζητούσαν οι σκεφτόμενοι άνθρωποι, ενώ σε μας σημαίνει τον τόπο που γίνεται το εμπόριο), καρδιά (στους αρχαίους σημαίνει το στομάχι, ενώ σε μας το μυϊκό όργανο που στέλνει το αίμα σ' όλο το σώμα) κτλ. Στο επίπεδο της γραμματικής οι αλλαγές ήταν μεγαλύτερες. Είχε χαθεί ο λωσδιόλου ο δυϊκός αριθμός, έφυγε η ευκτική έγκλιση, τα ρήματα εις -μι, η δοτική πτώση, το απαρέμφατο και οι μετοχές (εκτός από αυτές που απόκτησαν επιρρηματικό χαρακτήρα, π.χ. «λύ-

νοντας το σκύλο με δάγκωσε»: το *λύνοντας* είναι τροπικό επίρρημα και όχι μετοχή ενεστώτα και αυτές που απόκτησαν επιθετικό χαρακτήρα, π.χ. «ο λυμένος σκύλος»: το *λυμένος* αποτελεί επιθετικό. Επίσης αρκετά τριτόκλιτα ονόματα έγιναν πρωτόκλιτα π.χ. *πόλις* = *πόλη*, κτλ. Τέλος στο επίπεδο της σύνταξης η ομιλούμενη άλλαξε δομή, από συνθετική που ήταν η αττική έγινε αναλυτική, παρουσίαζε σαφή προτίμηση προς την ενεργητική φωνή και την αιτιατική πτώση (αντί της παθητικής και της γενικής αντιστοιχία τις οποίες προτιμούσε η Αττική) κτλ.

Μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό, όπως ξέρουμε, τα Εφτάνησα έμειναν για ένα διάστημα έξω από τα όρια του τότε ελληνικού κράτους. Αυτό έπαιξε κάποιο ρόλο στο γλωσσικό ζήτημα. Γιατί στα Εφτάνησα υπήρχε πνευματική κίνηση υψηλής στάθμης και η δημοτική άρχισε να καλλιεργείται στο γραφτό λόγο, ενώ υποστηριζόταν και θεωρητικά. Σ' αυτό το θέμα τα Εφτάνησα, καθώς συνδέονταν πνευματικά με την Ιταλία, είχαν επηρεαστεί από το παράδειγμα του Δάντη. Εντούτοις στο τότε ελεύθερο ελληνικό κράτος επικράτησε το φαναριώτικο στοιχείο με συνέπεια να εκδηλωθεί και πάλι έντονη στροφή προς τον αρχαϊσμό. Επιδιώχτηκε δηλαδή να δημιουργηθεί μια γλώσσα «καθαρή», χωρίς χυδαϊσμό (χωρίς λαϊκά στοιχεία), μια γλώσσα «αποκαθαρισμένη», την οποία ονόμασαν καθαρεύουσα. Και μάλιστα αυτόν τον γλωσσικό τύπο προσπάθησαν να τον επιβάλουν άνωθεν και τελικά το πέτυχαν. Και όταν μετά το 1888, με το *Ταξίδι* του Ψυχάρη, ο δημοτικισμός πέρασε στην αντεπίθεση, η καθαρεύουσα όχι μόνο δεν υποχώρησε αλλά και με άρθρο του συντάγματος, το 1911, κατοχυρώθηκε νομικά ως επίσημη γλώσσα του κράτους.

Τι σημαίνει αυτή η νομική κατοχύρωση της καθαρεύουσας; Σημαίνει ότι όσοι σπούδαζαν ήταν υποχρεωμένοι να μαθαίνουν τη γραμματική, το συντακτικό και σε μεγάλο βαθμό το λεξιλόγιο της αττικής. Σημαίνει ακόμη ότι ήταν υποχρεωμένοι να τα χρησιμοποιούν στην ακαδημαϊκή τους σταδιοδρομία, ενώ ταυτόχρονα τα επίσημα κείμενα του κράτους (νόμοι, διοίκηση κτλ.) καθώς και οι δημόσιες ομιλίες, δηλαδή κάθε επίσημος λόγος, έπρεπε να είναι διατυπωμένα στην καθαρεύουσα. Έτσι προέκυψε ο διχασμός ανάμεσα στον προφορικό ή ανεπίσημο λόγο και στον γραφτό ή επίσημο. Διχασμός όχι ανάμεσα σε δημοτικιστές και καθαρευουσιάνους, αλλά μέσα στα ίδια άτομα που σπούδαζαν. Αυτά τα άτομα άλλη γλώσσα χρησιμοποιούσαν στις επίσημες εκδηλώσεις και άλλη στις ανεπίσημες. Αλλιώς π.χ. μιλούσε ένας δικη-

γόρος στο δικαστήριο κι αλλιώς στο σπίτι του, το ίδιο κι ένας αξιωματικός, καθηγητής, κτλ. Και μ' αυτόν τον τρόπο ανάμεσα στην ομιλούμενη και στην τεχνητή καθαρεύουσα άνοιξε ένα χάσμα, τόσο γλωσσικής υφής, όσο και ψυχολογικής και κοινωνικής. Στο μεταξύ η δημοτική την οποία εξακολουθούσε να μιλάει πάντα ο ελληνικός λαός κέρδιζε ολοένα έδαφος στη λογοτεχνία και σε αρκετούς θεωρητικούς (φιλόλογους, γλωσσολόγους). Και μάλιστα απόκτησε αργότερα τον καταστατικό της χάρτη, εννοώ τη γραμματική του Τριανταφυλλίδη και το συντακτικό του Τζάρτζανου.

(γ) Το γλωσσικό ζήτημα σήμερα

Το 1976 η δημοτική αναγνωρίστηκε από την πολιτεία ως επίσημη γλώσσα του κράτους. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι αναγνωρίστηκε ο λαϊκός προφορικός λόγος και ως γραφτός σε όλα τα επίπεδα. Η αναγνώριση όμως αυτή ήταν απλώς μια νομική πράξη, η οποία για να δώσει καρπούς, για να γίνει και γλωσσική πράξη, θα χρειαζόταν αρκετό καιρό. Και πριν απ' όλα θα έπρεπε να περάσει στην εκπαίδευση η γραμματική και το συντακτικό της δημοτικής, κι έπρεπε ακόμη να γραφτούν όλα τα βιβλία που διδάσκονται στα σχολεία σύμφωνα με τους κανόνες της γραμματικής αυτής και του συντακτικού. Και όλα αυτά δεν γίνονται από τη μια στιγμή στην άλλη. Συνεπώς η αναγνώριση της δημοτικής δεν ήταν δυνατό να γίνει, από νομική, γλωσσική πράξη από τη μια μέρα στην άλλη. Στόχο της δεν είχε τους ενήλικους, που είχαν σπουδάσει στα σχολεία την καθαρεύουσα, αλλά τα νέα παιδιά που θα πήγαιναν στο δημοτικό και θα διδάσκονταν με πληρότητα τη δημοτική κι έπειτα στο γυμνάσιο, στο λύκειο και στις ανώτερες και ανώτατες σχολές.

Τότε λοιπόν, δηλαδή αμέσως μετά το 1976, το γλωσσικό μας ζήτημα πήρε νέα τροπή και ξαναφάνηκε με αρκετή οξύτητα. Ορισμένοι διανοούμενοι υποστήριξαν την εξής άποψη: δεν υπάρχει σήμερα καθαρεύουσα, ούτε δημοτική, υπάρχει η κοινή νεοελληνική η οποία αποτελεί τη σύνθεση αυτών των δυο. Συνεπώς δεν πρέπει να βάλουμε στα σχολεία τη γραμματική και το συντακτικό που βασίζονται στα αντιστοιχά συγγράμματα του Τριανταφυλλίδη και του Τζάρτζανου. Έτσι το γλωσσικό ζήτημα πήρε διαφορετική μορφή. Εκεί που είχαμε το διπολικό σχήμα καθαρεύουσα - δημοτική, είχαμε τώρα το σχήμα μικτή - δημοτική. Οι καθαρολόγοι δηλαδή έχουν υποχωρήσει, δεν υποστηρίζουν ανοιχτά την καθαρεύουσα, δεν χρησιμοποιούν καν τον όρο καθαρεύουσα, αλλά προσπαθούν να υποσκάψουν το κύρος της δημοτικής. Πολύ απλά το σύνθημά τους είναι: κάτω η καθαρεύουσα και η

δημοτική, ζήτω η μικτή.

Μια τέτοια άποψη ωστόσο δεν είναι μόνο αυθαίρετη και αντιεπιστημονική, αλλά και ανεδαφική. Αυθαίρετη και αντιεπιστημονική είναι επειδή το μίγμα δύο γλωσσών δεν αποτελεί νέα γλώσσα, αλλά γλωσσικό συνονθύλευμα. Κανένα μίγμα δεν αποτελεί ενιαίο σώμα. Ανεδαφική είναι γιατί δεν μπορεί να εφαρμοστεί, επειδή καταντάει τη γραμματική και το συντακτικό, από βιβλία κανόνων, βιβλία μιας απέραντης περιπτωσιολογίας. Αν θέλαμε π.χ. να κάνουμε το συντακτικό της μικτής, να καταγράψαμε όλους τους δυνατούς συντακτικούς συνδυασμούς που προκύπτουν με βάση το συντακτικό της αττικής και της δημοτικής, θα καταλήγαμε σ' ένα σύγγραμμα πολλών δεκάδων τόμων. Κι ένα τέτοιο σύγγραμμα, όχι μονάχα θα ήταν δύσκολο να το γράψουμε, αλλά θα ήταν και γεμάτο αντιφάσεις και θα 'ταν μάλλον αδύνατο να το διδάξει κανείς, και πολύ περισσότερο να το διδαχθεί κάποιος. Η μικτή συνεπώς ούτε επιστημονικό έργο έχει ούτε είναι πρακτικά εφαρμόσιμη. Πίσω από τη «θεωρία» της μικτής κρύβεται, όπως καταλαβαίνετε, ο καθαρευουσιανισμός, ο οποίος, μια και έχει καταδικαστεί από την πολιτεία, φοράει το προσωπείο της μικτής. Έτσι, σήμερα δεν έχουμε να κάνουμε με την καθαρεύουσα, αλλά με το «Δούρειο Ίππο» της, δηλαδή τη μικτή.

Ποια είναι τα επιχειρήματα όσων υποστηρίζουν τη μικτή;

1. Ότι δεν υπάρχει μίγμα αλλά σύνθεση γλωσσική. Τη «θεωρία» αυτή την υποστήριξε ο καθηγητής της γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γ. Μπαμπινιώτης —θιασώτης της καθαρεύουσας ως χτες και της μικτής σήμερα. Για να έχουμε όμως σύνθεση δύο γλωσσών, έτσι ώστε να προκύψει από αυτές μια τρίτη, πρέπει απαραίτητα να έχουμε δύο ομιλούμενες γλώσσες ή διαλέκτους. Και οι πληθυσμοί οι οποίοι τις μιλούν να έρθουν σε επαφή. Τότε ίσως, μετά από πολλά χρόνια ή αιώνες, να είναι δυνατόν να προκύψει μια τρίτη γλώσσα, ως σύνθεση των δύο ομιλουμένων, η οποία να έχει δική της γραμματική και συντακτικό. Στην περίπτωση ωστόσο της καθαρεύουσας και της δημοτικής δεν είχαμε δύο ομιλούμενες γλώσσες τις οποίες χρησιμοποιούσαν διαφορετικοί πληθυσμοί.

Είχαμε μία ομιλούμενη, φυσική, γλώσσα και μια τεχνητή, που δε μιλήθηκε πρώτα για να γραφτεί μετά, ένα «τέρας» όπως είπε ο Παλαμάς, την καθαρεύουσα. Κι αυτή η τεχνητή επιβλήθηκε με τη βία 150 χρόνια στο έθνος. Πόσο έχουμε να κάνουμε σήμερα με γλωσσικό μίγμα και όχι με σύνθεση το έδειξε καλύτερα από κάθε άλλον ο ίδιος ο Μπαμπινιώτης.

Στο βιβλίο του *Νεοελληνική Κοι-*

νή έχει βάλει τον εξής υπότιτλο: *πέρα της καθαρεύουσας και της δημοτικής*. Η λέξη «πέρα», χωρίς τελικό ν, είναι της δημοτικής και συντάσσεται με «από» και αιτιατική πτώση. Η λέξη «πέραν», με τελικό ν, ανήκει στην καθαρεύουσα και συντάσσεται με γενική. Ο Μπαμπινιώτης δεν έγραψε, ούτε «πέρα από την καθαρεύουσα και τη δημοτική», ούτε «πέραν της καθαρεύουσας και της δημοτικής». Απλώς έκανε ένα σολοικισμό (συντακτικό σφάλμα), για να μας πείσει ότι εδώ υπάρχει γλωσσική σύνθεση. Με βάση το παράδειγμα του Μπαμπινιώτη θα μπορούσε να πει κανείς ότι μια και πέρασαν στην Ελλάδα οι ευρωπαϊκές ενδυμασίες δεν έχουμε παρά να κάνουμε μια ανάλογη ενδυματολογική σύνθεση: να φορούμε τσαρούχια, σαλβάρια ή φουστανέλες κάτω, και σακάκι, γραβάτα κτλ. επάνω. Αυτό σύμφωνα με τη λογική του Μπαμπινιώτη αποτελεί σύνθεση.

2. Το δεύτερο επιχειρήμά τους είναι η γλωσσική ελευθερία: μη δεσμευέτε τη γλώσσα με γραμματικές και συντακτικά, αφήστε την ελεύθερη. Η άποψη αυτή είναι καθεαυτή γελοία. Γιατί δεν υπήρξε, ούτε υπάρχει, γλώσσα η οποία να μην προϋποθέτει γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες. Οι γλώσσες δεν έχουν απλώς τέτοιους κανόνες, αλλά και πολύ αυστηρούς μάλιστα. Όποιος θέλει να μιλάει μια γλώσσα χωρίς κανόνες δεν έχει παρά να πάει στην έρημο και να απευθύνεται στο κενό. Ενώ όποιος θέλει να μιλάει στους συνανθρώπους του, κατά τρόπο που να τον καταλαβαίνουν και να τους καταλαβαίνει, οφείλει να δεχτεί κανόνες κοινούς για όλη την ανθρωπινή κοινότητα στην οποία ζει.

3. Το τρίτο τους επιχειρήμα είναι ότι με τη δημοτική φτωχαίνει το λεξιλόγιό μας. Αλλά η πόρτα την οποία προσπαθεί να παραβιάσει το επιχειρήμα αυτό είναι ήδη ανοιχτή. Και δεν πρόκειται καν για επιχειρήμα, παρά για απλή ψευδολογία. Γιατί κανένας δημοτικιστής, από τον Ψυχάρη μέχρι τους σημερινούς, ποτέ δεν αρνήθηκε τα λεξιλογικά δάνεια της δημοτικής από την αρχαία ελληνική. Συνεπώς η δημοτική έχει αφήσει ανοιχτή την πόρτα της για τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου της. Και πάνω σ' αυτό το θέμα κάθε συζήτηση, αν δεν είναι υποκριτική και υστερόβουλη, καταντάει περιττή.

4. Τέταρτο επιχειρήμά τους είναι ότι μαθαίνοντας τη δημοτική δε θα μπορούμε να διαβάζουμε τα αρχαία κείμενα στο πρωτότυπο. Κι όμως 150 χρόνια τώρα που μαθαίναμε την καθαρεύουσα στα σχολεία δεν είχαμε καταφέρει να διαβάζουμε τα αρχαία στο πρωτότυπο. Πόσοι ξέρουν σήμερα καλά τα αρχαία; Πόσοι στην Ελλάδα και πόσοι έξω από την Ελλάδα; Μονάχα οι ειδικοί κλασι-

κοι φιλόλογοι που έχουν κάνει μακροχρόνιες σπουδές. Κι αυτοί δεν είναι και τόσο πολλοί, ούτε έμαθαν τα αρχαία με τη μεσολάβηση της καθαρεύουσας. Οι ειδικοί κλασικοί φιλόλογοι θα εξακολουθούν βέβαια και μετά την καθιέρωση της δημοτικής να σπουδάζουν τα αρχαία. Ας σημειωθεί εδώ ότι οι οπαδοί της μικτής, που τόσο κόβονται για τα αρχαία, όπως φάνηκε από τα δημοσιεύματά τους, δεν είναι και τόσο αρχαιομαθείς.

5. Πέμπτο και τελευταίο, νομίζω, επιχείρημά τους είναι η σημερινή γλωσσική ακαταστασία την οποία αποδίδουν σε ανεπάρκεια της δημοτικής. Υπάρχουν εδώ δύο πράγματα που θα πρέπει να τα ξεχωρίσουμε: κακή χρήση της δημοτικής και ανεπάρκεια της δημοτικής. Γίνεται σήμερα κακή χρήση της δημοτικής, αλλά αυτό δεν οφείλεται σε ανεπάρκειά της. Οφείλεται στην έλλειψη προπαίδειας στον γραπτό και ιδιαίτερα στο θεωρητικό λόγο, προπαίδειας συντακτικής και γραμματικής. Πόσο επαρκής είναι η δημοτική στο θεωρητικό επίπεδο το δείχνουν ορισμένα υποδειγματικά, από εκφραστική άποψη, συγγράμματα μελετημένων δημοτικιστών. Το *Γλώσσα και ζωή* π.χ. του Ε.Γιαννίδη (γλωσσολογία), το *Ξαναγυρίζοντας στον Όμηρο* του Ι.Θ.Κακριδή (φιλολογία), οι *Δοκίμες* του Γ.Σεφέρη (αισθητικά δοκίμια), η *Μαιευτική* του Ν.Λούρου (ιατρική) κ.α. Αλλά κακή χρήση της δημοτικής σήμερα γίνεται, και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό.

Ας έρθουμε όμως στο 1976, τη χρονιά που αναγνωρίστηκε η δημοτική ως επίσημη γλώσσα του έθνους. Υπήρχαν τη στιγμή εκείνη, μιλώντας χοντρικά, τρεις κατηγορίες Ελλήνων: τα μικρά παιδιά που δεν είχαν πάει στο σχολείο, οι αναλφάβητοι ή οι ολιγογράμματοι, και οι σπουδαγμένοι. Οι τελευταίοι, οι σπουδαγμένοι, μπορούν πάλι χοντρικά να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες: σ' αυτούς που είχαν σπουδάσει και καλλιεργήσει τη δημοτική (φιλόλογοι του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), σ' αυτούς που δεν την είχαν σπουδάσει αλλά είχαν καθήσει μόνοι τους και την είχαν μελετήσει αρκετά χρόνια, και σ' αυτούς που ούτε την είχαν σπουδάσει ούτε την είχαν μελετήσει με δική τους πρωτοβουλία. Οι τελευταίοι είναι και οι περισσότεροι.

Κι αυτοί το 1976 βρέθηκαν ανέτοιμοι, σχετικά με τη χρήση της δημοτικής στον γραπτό και επίσημο λόγο, και γλωσσικά διχασμένοι. Τι μπορούσε να γίνει με τους γλωσσικά διχασμένους; Μια λύση θα ήταν να ξανακαθήσουν στα θρανία: να πάνε πάλι στο δημοτικό και στο γυμνάσιο για να μάθουν τη δημοτική ως γραπτή γλώσσα. Κάτι τέτοιο όμως ήταν πρακτικά αδύνατο. Μια άλλη λύση θα ήταν να στρωθούν στη μελέτη και να α-

σκηθούν σιγά σιγά να γράφουν τη δημοτική. Ίσως σήμερα να υπάρχουν αρκετοί που μελετούν μ' αυτόν τον τρόπο τη δημοτική. Πάντως για ν' αποδώσει μια τέτοια μελέτη χρειάζεται πολλή προσπάθεια και πολύ χρόνο —όχι λίγους μήνες ή λίγα εξάμηνα, αλλά μερικά τουλάχιστο χρόνια. Και δυστυχώς οι Νεοέλληνες δεν έχουμε και τόσο πολύ το πάθος της μελέτης. Ιδιαίτερα μάλιστα όταν έχει προχωρήσει κάπως η ηλικία μας. Έτσι το πιθανότερο είναι ότι οι γλωσσικά διχασμένοι θα εξακολουθήσουν στην πλειονότητά τους να παραμένουν διχασμένοι μέχρι τέλους.

Θέλω να πω ότι κάνουν και θα κάνουν κακή χρήση της δημοτικής. Αυτούς τώρα που κακομεταχειρίζονται τη δημοτική έχουμε το περιθώριο να τους χωρίσουμε σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη ανήκουν όσοι έχουν την τιμιότητα που είχε ο Ροΐδης, όταν γέρος πια, είπε ότι είχε συνηθίσει να γράφει την καθαρεύουσα και θα συνέχιζε να τη γράφει, αλλά σχετικά με το γλωσσικό ζήτημα υποστήριζε τη δημοτική. Στην πρώτη δηλαδή ανήκουν όσοι κακομεταχειρίζονται τη δημοτική, αλλά θεωρητικά τουλάχιστο την ευνοούν και την υποστηρίζουν. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν αρκετοί διανοούμενοι, όχι ευτυχώς πάρα πολλοί, οι οποίοι όχι μόνο, αναφορικά με τη δημοτική, είναι ημιμαθείς, αλλά και ζητούν να κατοχυρωθεί θεωρητικά η ημιμάθειά τους. Ζητούν δηλαδή ούτε λίγο ούτε πολύ, να γραφτεί κάποια γραμματική και κάποιο συντακτικό τα οποία να κατοχυρώνουν, να παρέχουν θεωρητική κάλυψη, στο γλωσσικό αναρχισμό τους.

Ας δούμε τώρα, κάπως συνοπτικά, ποιά είναι τα λάθη που κάνουν σήμερα όσοι θέλουν, χωρίς προηγούμενη προπαίδεια, να γράφουν και να μιλούν τη δημοτική δημόσια:

1. Δε συντάσσουν και δεν οργανώνουν το λόγο τους αναλυτικά. Δεν αναλύουν τα απαρέμφατα και τις μετοχές, δεν αναλύουν τα ρήματα που συνεπάγονται συνθετική σύνταξη, όπως π.χ. το ρήμα *στοχεύω* που ακούμε καθημερινά. Κάνουν κατάχρηση ρημάτων σε *-ποίηση*, π.χ. *ελληνικοποίηση*, *εντατικοποίηση*, *περιθωριοποίηση*, *μεγιστοποίηση*, *ελαχιστοποίηση*, κτλ. Χρησιμοποιούν ρήματα που συντάσσονται με γενική π.χ. *δικαιούμαι συντάξεως* (αντί *έχω δικαίωμα να πάρω σύνταξη*), *ηγούμαι του ομίλου* (αντί *είμαι αρχηγός του ομίλου*), κτλ. Χρησιμοποιούν προθέσεις που συντάσσονται επίσης με γενική, π.χ. *από δεκαετίας* (αντί *πριν από δέκα χρόνια*), κτλ.

2. Δε δίνουν προτεραιότητα στην ενεργητική φωνή έναντι της παθητικής. Όλοι θα έχετε ακούσει από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση την εξής στερεότυπη φράση: «Από το τάδε υπουργείο

ανακοινώθηκε ότι ...» και αμέσως παρακάτω «... στην ανακοίνωση προστίθεται». Ενώ η φράση θα μπορούσε άνετα να ήταν: «Το τάδε υπουργείο ανακοίνωσε ότι ...» και παρακάτω «η ανακοίνωση (ή στην ανακοίνωση) προσθίζεται». Έτσι φεύγει όχι μόνο το «ανακοινώθηκε» αλλά και το «προστίθεται» που δημιουργεί προβλήματα γραμματικά, συντακτικά και νοηματικά.

3. Ξεκινούν τις φράσεις τους, όχι με ρήμα, αλλά με ουσιαστικό το οποίο ακολουθούν αλυσιδωτές γενικές. Στις 20 του περασμένου Φλεβάρη, το μεσημέρι, άκουσα από το Β' πρόγραμμα του ραδιοφώνου το εξής: «Η ΕΡΤ 2 στα πλαίσια της προσπάθειάς της διάσωσης των λαϊκών τραγουδιών του τόπου μας έστειλε το συνεργείο της κτλ». Ενώ θα ήταν δυνατό να ειπωθεί: «Στα πλαίσια της προσπάθειας που έχει αναλάβει η ΕΡΤ 2 να συμβάλει στη διάσωση των λαϊκών μας τραγουδιών», κτλ. Ή: «Η ΕΡΤ 2 έχει αναλάβει μια προσπάθεια για τη διάσωση των λαϊκών μας τραγουδιών. Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής έστειλε», κτλ. Οι αλυσιδωτές γενικές που ακολουθούν ουσιαστικά αποτελούν σήμερα πληγή της γλωσσικής μας κατάστασης.

4. Δε χρησιμοποιούν περιόδους με κάποια αναλογία προς τον προφορικό λόγο, όπως τον οριοθετεί η αναπνευστική μας λειτουργία ως κάποιο βαθμό, αλλά σχοινοτενή κατεβατά με 10-15-20 και πλέον σειρές. Έτσι που όταν φτάνει κανείς στο τέλος μιας τέτοιας περιόδου να μη θυμάται τι έλεγε στην αρχή και να μην καταλαβαίνει ποιά είναι η νοηματική της αλληλουχία.

5. Δε διατυπώνουν τη σκέψη τους συγκεκριμένα και απλά αλλά καταφεύγουν σε αφηρημένους και αόριστους προσδιορισμούς. Σήμερα π.χ. τα πάντα σχεδόν ανάγονται στη λέξη *φορείς*. Το ίδιο συμβαίνει με τη λέξη *διάσταση*, όχι με τη σημασία της απόστασης, της διαστολής, αλλά με τη σημασία της εκδοχής. Ακούμε π.χ. από το ραδιόφωνο «νέα διάσταση στο ελληνικό τραγούδι». Το ίδιο επίσης γίνεται με τις λέξεις *παράμετροι*, *δυναμική*, *συντεταγμένες*, *στιγμα*, *διαλεκτική*, *χώρος*, κτλ., που δεν γίνεται ακριβόλογη χρήση τους αλλά αλόγιστη κατάχρησή τους.

Όλα αυτά, το ξαναλέω, αφορούν τους εγγράμματους, τους σπουδαγμένους, που διδάχτηκαν την καθαρεύουσα και δε μελέτησαν με κάποια σοβαρότητα τη δημοτική. Όμως όλα αυτά θα ξεπεραστούν σε μερικές δεκαετίες, όταν θα έρθουν στα πράγματα τα νέα παιδιά που πηγαίνουν σήμερα στο δημοτικό. Αυτά τα παιδιά, που θα γνωρίζουν να μιλούν και να γράφουν τη δημοτική, τόσο ιδιωτικά όσο και δημόσια, θα γίνουν δημοσιογράφοι, δικηγό-

ροι, βουλευτές, υπουργοί, αστυνομικοί, εκφωνητές στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, κτλ. Κι αυτά τα παιδιά τότε δεν θα 'ναι γλωσσικά διχασμένα. 150 χρόνια υπομείναμε μια τεχνητή γλώσσα που μας οδήγησε σε γλωσσικό αδιέξοδο. Τώρα στη δημοτική δε δίνουμε κανένα χρονικό περιθώριο. Οι άνθρωποι που θέτουν σήμερα γλωσσικό ζήτημα είναι ανυπόμονοι. Πολύ ανυπόμονοι. Τη θέλουν τη δημοτική αμέσως παγιωμένη σ' όλες τις μορφές του γραπτού λόγου. Περίεργη ανυπομονησία, περίεργη επιχειρηματολογία, συνδυασμένες με περίεργη επιθετικότητα.

Και δυό λόγια για τους ξενισμούς.

Είναι αλήθεια ότι αντιμετωπίζουμε σήμερα ένα σχετικό πρόβλημα. Θέλω να πω ότι στη γλώσσα μας περνάνε πολλές ξένες λέξεις αλλά και ξενικοί γλωσσικοί τύποι. Και το φαινόμενο αυτό δεν είναι καθόλου ευχάριστο. Είναι μάλιστα ολωσδιόλου ακατανόητο όταν συμβαίνει να χρησιμοποιούμε ξένες λέξεις για να αποδώσουμε έννοιες για τις οποίες έχουμε αντίστοιχες ελληνικές λέξεις. Οι αθλητικογράφοι μας π.χ. λένε το διάδρομο (ή τους διαδρόμους) του σταδίου «κουλουάρ», την ομάδα ή τον όμιλο «γκρούπ», τη συνάντηση «μήτιν», κλπ., ενώ όλοι μας θα έχουμε ακούσει από κάποιον ταξιτζή, την ώρα που τον πληρώνουμε, να μας λέει «μερσί». Το χειρότερο ωστόσο είναι ότι πολλοί συνηθίζουν να κλίνουν τις ξένες λέξεις σύμφωνα με τη γραμματική τους, δηλαδή την ξένη. Λένε π.χ. *το τάνκ*, *τα τάνκς* (το τελικό *ς* εδώ δηλώνει τον πληθυντικό της αγγλικής γλώσσας), *το γκρούπ*, *τα γκρούπς*, *ο ρεπόρτερ*, *οι ρεπόρτερς*, κτλ. Οι ξένες λέξεις όταν δεν προσαρμόζονται στο δικό μας τυπικό πρέπει να μένουν άκλιτες. Πρέπει δηλαδή να λέμε *το τάνκς-τα τάνκς*, *ο πάνκ-οι πάνκ*, κτλ. Πάντως, όσο δυσάρεστο κι αν είναι το φαινόμενο των ξενισμών κι όσο κι αν είναι ανάγκη να παρθούν σχετικά μέτρα, πρόκειται για φαινόμενο ανεξάρτητο από το γλωσσικό μας ζήτημα. Η αλόγιστη χρήση ξενισμών οφείλεται στο χαμηλό μας πολιτιστικό επίπεδο, στο σύμπλεγμα μειονεξίας που έχουμε απέναντι στους ευρωπαίους και φυσικά στη χαμηλή στάθμη της παιδείας μας. Θεωρούμε πολιτισμένο τον εαυτό μας όταν λέμε *ρεπορτάζ* με γαλλική προφορά, ενώ στην πραγματικότητα δεν έχουμε να κάνουμε παρά με μια μορφή βαρβαρισμού. Ας σημειωθεί ότι οι ξενισμοί ως μόδα παρουσιάστηκαν τον περασμένο αιώνα στη γνωστή «αριστοκρατορική» συνοικία της Αθήνας, το Κολωνάκι, η οποία συνηθίζει να πιθικίζει τα διάφορα ευρωπαϊκά πρότυπα: τον τρόπο που διασκεδάζει που ντύνεται, μιλάει, τρώει, κτλ. □

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ-ΠΑΙΔΕΙΑ	ΒΙΒΛΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ	ΒΙΒΛΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ
Κ. ΜΠΑΛΑΣΚΑΣ Νεοελληνική Ποίηση ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΓΚΑΣΤΟΝ ΜΙΑΛΛΑΡΕ Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Μετάφραση Κυρ. Κατσιμάνη ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΑΠΟΣ. ΖΟΡΜΠΑΣ Προσεγγίσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Α' Γυμνασίου) ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
Δ.ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Χ. ΡΩΜΑΣ Το δοκίμιο ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΜΑΡΣΕΛ ΠΟΣΤΙΚ Η Παιδαγωγική Σχέση Μετάφραση: Κυρ. Μόζορα ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	ΑΠΟΣ. ΖΟΡΜΠΑΣ Προσεγγίσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Β' Γυμνασίου) ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΔΗΜ. ΤΟΜΠΑΪΔΗΣ Διδασκαλία Νεοελληνικής γλώσσας ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΖΟΡΖ ΣΝΥΝΤΕΡ Η προοδευτική Παιδαγωγική Μετάφραση: Ελέν. Γαρίδη ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	ΑΠΟΣ. ΖΟΡΜΠΑΣ Προσεγγίσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ' Γυμνασίου) ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΔΗΜ. ΤΟΜΠΑΪΔΗΣ Γλωσσολογία ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΟΡΕΛΙΕΝ ΦΑΜΠΡ Ενεργητική Πειραματική Μέθοδος Μετάφραση: Κυρ. Κατσιμάνης ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Γ. ΚΟΡΝΕΛΑΚΗΣ- ΧΡ. ΡΩΜΑΣ Κείμενα Λογοτεχνίας Α' Λυκείου ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ
ΣΤΕΦ. ΔΙΑΛΗΣΜΑΣ Εισαγωγή στην ποίηση του Γ. Ρίτσου ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Γ. ΚΟΡΝΕΛΑΚΗΣ- ΧΡ. ΡΩΜΑΣ Κείμενα Λογοτεχνίας Β' Λυκείου ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1984	Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ-Γ. ΚΟΡΝΕΛΑΚΗΣ Κείμενα Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΦΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ο Νεοελληνισμός στη Λογοτεχνία 19ος-20ός ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΑΝΝΑ ΜΠΟΜΠΟΥΤΑΡ Η Παιδαγωγική Αύριο Μετάφραση: Κική Διαλησμά ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΕΡΙΖΥ Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας Μετάφραση Ι. Ν. Βασιλαράκης ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΘΡΑΣΥΒ. ΜΠΕΛΛΑΣ Ψυχοκοινωνιολογία της Αγωγής ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	Π. ΠΑΝΤΑΖΗΣ Η διαλεκτική των Εκθέσεων Ιδεών ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΧΡ. ΡΩΜΑΣ Λεξικό αναπτυγμένων εννοιών ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	ΜΗΝΑ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Σχέσεις Σχολείου-Οικογένειας ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1984	ΝΙΚ. ΜΟΥΛΑΚΑΚΗΣ Η διδασκαλία του Συντακτικού μέσα από τα Κείμενα ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985
ΚΥΡ. ΚΑΤΣΙΜΑΝΗΣ Αναλύσεις και τομές σε θέματα παιδείας ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ	Γ. ΡΕΝΤΖΟΣ Γεωγραφική εκπαίδευση ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1985	
Π. ΒΛΑΣΤΟΣ Συνώνυμα και συγγενικά (Λεξικό) ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ 1984		

«Ενθύμημα των Αθηνών»

Η Αθήνα στο γύρισμα του αιώνα ζούσε ίσως μια από τις λαμπρότερες περιόδους της νεότερης ιστορίας της. Το χωριουδάκι των αρχών του 19ου αιώνα, έχει μεταμορφωθεί στο κατώφλι του 20ού σε μια ζωντανή, μικρή πολιτεία που μέσα της χτυπά η καρδιά του αναγεννώμενου ελληνικού κράτους. Δεντροφυτευμένοι δρόμοι, πλατείες, δημόσια κτίρια με εξαιρετη αρχιτεκτονική, νεοκλασικού ρυθμού κατοικίες, δένουν αρμονικά με τα ίχνη της παλιάς δόξας, τα μνημεία της κλασικής αρχαιότητας. Η Αθήνα είναι μια πόλη με έντονη κοινωνική και πνευματική ζωή, θέατρα, μουσικές βραδιές, εκθέσεις ζωγραφικής, περιοδικά και εφημερίδες, καταστήματα και ζαχαροπλαστεία φτιαγμένα στα πρότυπα των γαλλικών «καφέ». Η επικοινωνία με την Ευρώπη —αισθητή σε όλες τις εκδηλώσεις— αρχίζει να διαμορφώνει το χαρακτήρα της. Οι κόρες των αστικών οικογενειών ανατρέφονται σύμφωνα με τα γαλλικά ήθη, οι Αθηναίοι μιμούνται τους Άγγλους τζέντλεμεν, πολλοί επιστήμονες και διανοούμενοι σπουδάζουν στα μεγάλα ευρωπαϊκά κέντρα, ενώ στην ελληνική πρωτεύουσα καταφθάνουν δόξες του θεάτρου και των γραμμάτων, όπως η Σάρα Μπερνάρ, η Ελεονώρα Ντούζε, ο Ντα-

νούτσιο. Αυτό το τελευταίο το πληροφορούμαστε από κριτική του Γρηγορίου Ξενόπουλου στο περιοδικό «Η Τέχνη» (Φεβρουάριος 1899).

Το πέραςμα της Ντούζε

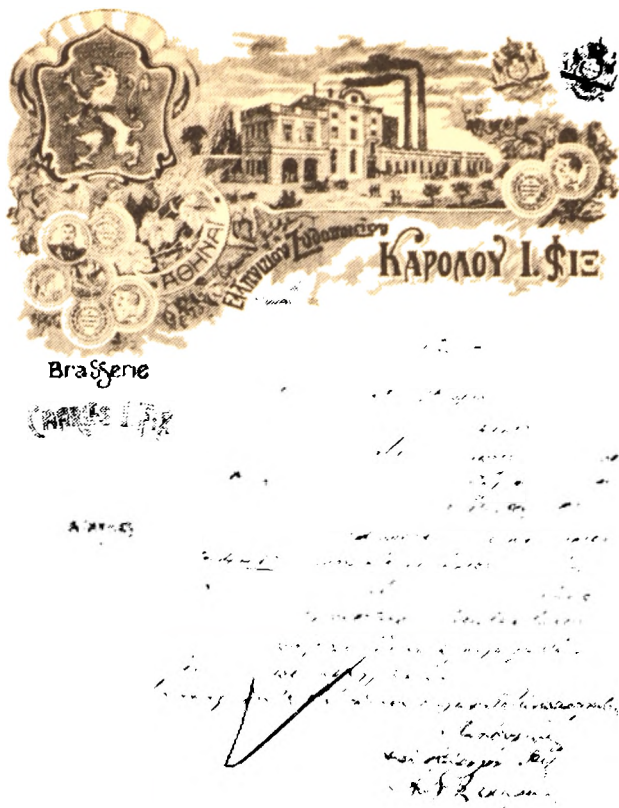
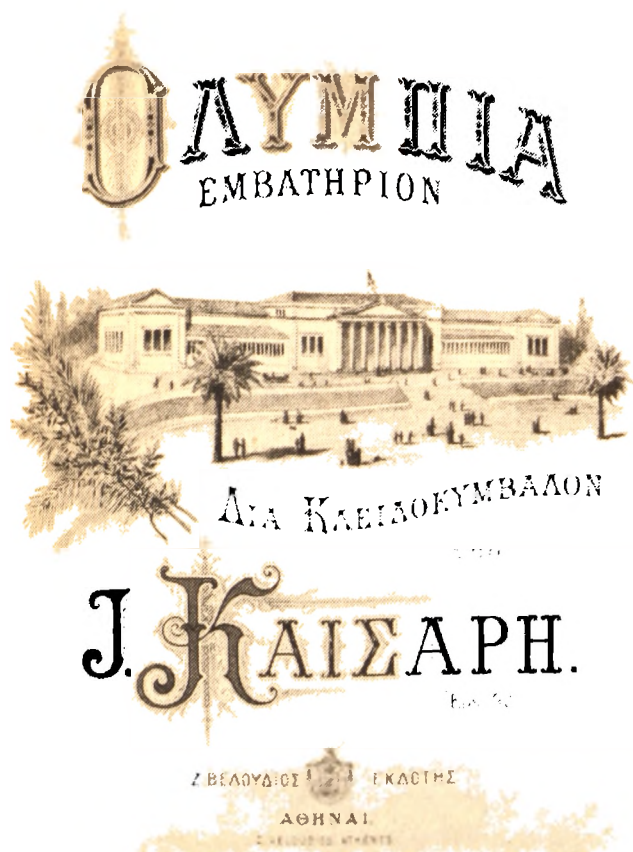
«Ήλθε, είδε ενίκησε. Ο εχθρός ο κυριότερος ήταν βέβαια η ενθύμησι της μεγάλης, της θείας εκείνης Σάρας... Και αν πολλοί στην αμηχανία της δύσκολης εκλογής είπαν: «και οι δύο είναι μεγάλες», όμως κανένας, πιστεύω, δεν είπε: «η Σάρα είναι μεγαλύτερη»...

Άραγε, θα την έμελε γι' αυτό την Ντούζε; Η τεχνίτρα που εθριάμβευσε στα μεγαλύτερα καλλιτεχνικά κέντρα θα επικραίνονταν αν ο θρίαμβός της δεν ήταν τέλειος σε μια μικρή πρωτεύουσα της βάρβαρης Ανατολής, αν δεν κατόρθωνε να νικήσει κι εδώ την ενθύμησι της μεγάλης αντιζήλου;... Και όμως! η μικρή αυτή πρωτεύουσα ονομάζεται «Αθήναι»· κι ένας θρίαμβος εδώ, κοντά εις τ' αθάνατα μάρμαρα που φωτοβολούν το ιδανικό της Τέχνης, είναι για κάθε αληθινό τεχνίτη, ο ευγενικότερος και πλέον ένδοξος και επιθυμητός θρίαμβος. Γι' αυτό αισθάνθηκε τόση συγκίνηση η Ντούζε, όταν επρωτοπάτησε την αθηναϊκή σκηνή, αφού προτύτερα προσκύνησε στο αρ-

χαίο Διονυσιακό θέατρο...».

Πλευρές της πολιτικής, οικονομικής και πνευματικής ζωής των Αθηνών από το 1880 έως το 1920 φιλοδόξησε να παρουσιάσει το ΕΛΙΑ (Εθνικό, Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο), σε συνεργασία με το ΥΠΠΕ, οργανώνοντας την Έκθεση «Η Αθήνα στο γύρισμα του αιώνα». Και το πέτυχε. Ένα χάρμα οφθαλμών, αλλά και μια ενδιαφέρουσα παιδευτική εμπειρία είναι για τον σύγχρονο Αθηναίο η περιήγησή του στους τρεις ορόφους του Athenium (Αμερικής 8). Τα μεγάλα πολιτικά γεγονότα περνούν κυρίως μέσα από τον αντίκτυπό τους στην αθηναϊκή κοινή γνώμη: οι πρωταγωνιστές της πολιτικής σκηνής, ο Τρικούπης, ο Δηλιγιάννης, ο Βενιζέλος το Παλάτι, η επανάσταση της Κρήτης, ο Μακεδονικός αγώνας και ο Παύλος Μελάς, οι Βαλκανικοί πόλεμοι. Ακολουθεί η ανάδειξη της κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας: οι τράπεζες, οι εμπορικοί οίκοι, η νεαρή βιομηχανία. Μια σειρά από καλόγουστες διαφημιστικές αφίσες, επιστολικά δελτάρια ακόμα και αποδείξεις πληρωμών φιλοτεχνημένα με μεράκι. Τα εργαλεία κατασκευής σαπουνιού και μπισκότων, ωραιότα-

τα πακέτα σιγαρετών, αλλά και αναπαράσταση φαρμακείου —με τα πολύχρωμα και πολύμορφα μπουκαλάκια του—, πιλοποιείου, φωτογραφείου και τυπογραφείου. Το εσωτερικό ενός αστικού σαλονιού, το παιδικό δωμάτιο με τις κούκλες και τα παιχνίδια της εποχής, το γραφείο ενός Αθηναίου διανοούμενου, είναι το σκηνικό που παλαιώνει ένα πλουσιότατο υλικό από φωτογραφίες, κάρτες και έγγραφα παντός είδους.

Η αφύπνιση του αισθήματος του αθλητικού ιδεώδους και η τέλεση των πρώτων Ολυμπιακών αγώνων στην Αθήνα του 1896, είναι βέβαια από τα θέματα που δεν θα μπορούσαν να λείπουν από μια τέτοια έκθεση. Παράλληλα όμως με τον αθλητισμό, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μαρτυρίες που αφορούν τις σημαντικότερες πνευματικές εκδηλώσεις της εποχής, όπως είναι για παράδειγμα το κίνημα του δημοτικισμού. Πρώτες εκδόσεις βιβλίων που διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στην εξέλιξη των πολιτιστικών πραγμάτων, εφημερίδες και φιλολογικά περιοδικά, προγράμματα και αφίσες θεατρικών έργων και μουσικών εκδηλώσεων, χαρτογραφούν την πνευματική και πολιτιστική κίνηση. Η γραφομηχανή, το τηλέφωνο, το αυτοκίνητο, ο κινηματογράφος, σημαδεύουν τον αστικό χώρο. Το 1911 ανοίγουν οι τρεις κινηματογραφικές αίθουσες στην οδό Πανεπιστημίου: ο «Κόσμος», το «Ρουαγιάλ», το «Πανελλήνιο». Κύριο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ζωής παραμένει ο ομαδικός τρόπος ψυχαγωγίας και το συλλογικό πνεύμα στη διασκέδαση. Ο Καραγκιόζης γνωρίζει την εποχή αυτή μεγάλες δόξες και κατέχει τα πρωτεία στις προτιμήσεις του λαϊκού κοινού. Ωστόσο, η βαθμιαία αλλαγή της ζωής στο άστυ, γίνεται αισθητή μέσα από τη λογοτεχνία —στροφή από την ηθογραφία προς την αστική και «κοινωνική» πεζογραφία— και, κυρίως μέσα από το θέατρο. Παράλληλα με το κωμειδύλλιο ή το δραματικό ειδύλλιο, εμφανίζεται το αστικό δράμα με κύριο εκπρόσωπό του τον Γ. Ξενόπουλο.

Στην έκθεση του Ε.Λ.Ι.Α είδαμε και τις τρεις εφημερίδες που διαμόρφωναν, σχεδόν αποκλειστικά την κοινή γνώμη: την «Ακρό-

πολι» του Βλάση Γαβριηλίδη, τους «Καιρούς» του Κανελλίδη και το «Άστυ» του Κακλαμάνου. Έλεγχοι προόδου, προγράμματα ωρολόγια, φωτογραφίες σχολείων, μαθητών και διδακτικού προσωπικού μας δίνουν μία εικόνα της εκπαίδευσης στην πρωτεύουσα.

Το γλυκό του κουταλιού που προσφέρεται στους επισκέπτες, το πιάνο όπου τα απογεύματα παίζονται ρυθμοί και μελωδίες μιας παλιάς, αλλά όχι ξεχασμένης εποχής, μαρτυρούν τη φροντίδα των διοργανωτών της έκθεσης, που, έχοντας προσεχτικά μελετήσει ως και την τελευταία λεπτομέρεια, αξιοποίησαν το χώρο και το υλικό τους. Ενδεικτικά αναφέρω και κάποια άλλα δείγματα αυτής της φροντίδας: Τα κέρματα στο συρταράκι του «ταμείου» είναι αυθεντικά παλιά νομίσματα, στο «φωτογραφείο» έχει στηθεί ένα τεράστιο ταμπλώ, σκηνικό μπροστά στο οποίο συνήθιζαν να ποζάρουν οι Αθηναίοι του 1900, ενώ στο πάτωμα του «τυπογραφείου» πλάι στα μηχανήματα έχουν τοποθετηθεί τα κομμένα, άχρηστα χαρτιά, που έριχνε ο τυπογράφος την ώρα της δουλειάς του.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν ανέφερα κλείνοντας αυτό το σημείωμα, την έκδοση ενός εξαιρετικά καλαισθητού αναμνηστικού λευκώματος που τύπωσε το ΕΛΙΑ, καθώς και μιας σειράς από παλιές κάρτες των Αθηνών που η πιστότητά τους είναι τόσο υψηλή, ώστε δεν διαφέρουν σε τίποτε από το πρωτότυπο.

Η μικρή, συνοπτική παρουσίαση της Έκθεσης «Η Αθήνα στο γύρισμα του αιώνα» δεν έχει άλλη φιλοδοξία από το να αποτελέσει το ερέθισμα για μια επίσκεψη. Καμιά περιγραφή, άλλωστε, δεν θα μπορούσε να αντικαταστήσει την ίδια την Έκθεση, με την ποικιλία των εκθεμάτων της.

Πέρα από την αισθητική και ιστορική του αξία, το εκθεσιακό υλικό του ΕΛΙΑ διακρίνεται κυρίως για την πρωτοτυπία του: είναι αν δεν κάνω λάθος η πρώτη φορά που γίνεται απόπειρα να διερευνηθεί και να αναπαρασταθεί ο ελληνικός αστικός χώρος στην ιστορική του αφετηρία μ' ένα τρόπο συνολικό και πολύμορφο.

Χ.Ν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΟΜΜΟΥΝΑ

Μ. ΡΑΠΤΗΣ, Γ.
ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ, Ν.
ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ κ.ά.
Ένα εναλλακτικό
επαναστατικό
κίνημα

Τα πρακτικά συζητήσεως στα τέλη του 1984. Εισηγήσεις πάνω στα επαναστατικά κινήματα στην Ευρώπη (Ράπτης) την μετασοσιαλιστική υπόσταση των νέων κινήματων (Καραμπελιάς), την οικολογική αντίληψη (Ν. Χρυσόγε-λος).

Μαντζαβάν Κορά
Ο εργάτης
και το χρονόμετρο
Τ.Α. Κορά — Φωτογραφία και σχέδια

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΣ
Κοινωνικοί αγώνες
1923-27

Η ιστορία του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα ιδωμένη μέσα από τις κοινωνικές συνθήκες, την οικονομία, τις διαφορετικές απόψεις - τάσεις και διασπάσεις. Παλαιοί πολεμιστές και πρόσφυγες

Κυκλοφορεί ο 21ος
τόμος του αντί που
περιλαμβάνει τα τεύχη
του Β' εξαμήνου 1984
(265-277)

ΔΙΜΗΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Σύγχρονη
Εκπαίδευση

- Το περιοδικό για την εκπαίδευση — και όχι μόνο για τους εκπαιδευτικούς.
- Για μια νέα αντίληψη των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων.
- Για την άρθρωση ενός «άλλου» εκπαιδευτικού λόγου.
- Για σφαιρική πληροφόρηση
- Για αδέσμευτο διάλογο

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Τ.Θ. 25085 — 100 26 ΑΘΗΝΑ
Τηλέφωνα: 8823762 — 8224635

Στις 9 Σεπτεμβρίου 1985 συμπληρώθηκαν πέντε χρόνια που ο Φώτης Αποστολόπουλος έφυγε από κοντά μας. Φιλολόγος, με πάθος για την επιστήμη του, δάσκαλος εμπνευσμένος, αντιστασιακός από τα πρώτα χρόνια της κατοχής υπήρξε ο υπεύθυνος του ΕΑΜ στη Μεσσηνία, αργότερα στην Πυλία, και στο τέλος καπετάνιος στον ΕΛΑΣ της Πελοποννήσου, έχοντας στο ενεργητικό του, χάρις στην πειθώ και την επιβολή που του εξασφάλιζαν το ήθος του και η προσωπική του ακτινοβολία, επεμβάσεις πολλές φορές σωτήριες σε κρίσιμότες στιγμές.

Σ' όλη του τη ζωή στάθηκε αγωνιστής ανυποχώρητος στα πιστεύω του: στην ελευθερία, τη δημοκρατία, την κοινωνική δικαιοσύνη, το φωτισμό του λαού.

Οι σκληρές δοκιμασίες: φυλακίσεις, Μακρόνησος (σύρμα), 'Αη-Στράτης και επάνοδος από την εξορία χωρίς το δικαίωμα εργασίας, ποτέ δεν τον επτόησαν.

Πάντα πιστός στο αριστερό κίνημα υφίσταται όλες τις συνέπειες που σφράγισαν τη ζωή των αριστερών αγωνιστών μετά την απελευθέρωση, τα χρόνια που όριζε η Δεξιά τις τύχες των Ελλήνων.

Κατά το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου 1967 τυχαία περιστατικά βοήθησαν στο ν' αποφύγει τη σύλληψη και τη βασανιστική ζωή στη Γυάρο και Λέρο.

Έτσι, στις 14 Ιουνίου 1967 έφυγε για το Παρίσι. Εκεί, από το 1967 ως το 1975, ο Φ.Α. αξιοποιεί τις δυνατότητες που του δίνονταν για επιστημονική εργασία, πρωτοστατώντας συγχρόνως στις εκδηλώσεις εναντίον της δικτατορίας και επιδιώκοντας παράλληλα την οργάνωση αλληλεγγύης των Γάλλων για τον αγώνα του ελληνικού λαού.

Από νέος ενταγμένος στις τάξεις του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος, αντιμετωπίζει με ένταση και συνάμα με νηφαλιότητα, τα προβλήματα που έθεσε η διάσπαση του ΚΚΕ, και αποφασίζει να αφιερώσει τις δυνάμεις του στην ανανέωση και τον εκδημοκρατισμό του αριστερού κινήματος.

Το βιβλίο του F. de Saussure «Cours de linguistique générale»*, όπου αναπτύσσεται η θεωρία του για τη Δομική Γλωσσολογία (Linguistique Structurale) άνοιξε, στο φιλόλογο Αποστολόπουλο, νέους ορίζοντες.

Καρπός αυτής της στρόφης είναι η διατριβή του για τη γλώσσα της βυζαντινής μυθιστορίας «Καλλίμαχος και Χρυσορρόη» που έγινε με βάση ακριβώς τη μέθοδο της Δομικής Γλωσσολογίας και υποστηρίχθηκε το 1972 στο Πανεπιστήμιο Χ του Παρισιού (Nanterre).

Ο καθηγητής J. Ivigoïn στον πρόλογό του εξηγεί γιατί αυτή η διατριβή, που ουσιαστικά είναι μια μελέτη για τη διγλωσσία της μεσαιωνικής ελληνικής, σημαντική για τη μέθοδο που χρησιμοποιείται και για τα συμπεράσματα που προκύπτουν, έμεινε ανέκδοτη πάνω από δέκα χρόνια, αναφέροντας ότι πρόθεση του συγγραφέα ήταν να μελετήσει με την ίδια μέθοδο τη γλώσσα και των τεσσάρων άλλων βυζαντινών μυθιστορημάτων του 14ου αι.

Ο πρόωρος θάνατος του Φώτη Αποστολόπουλου ανέκοψε την πραγματοποίηση αυτού του σχεδίου. Τελικά, η μελέτη αυτή εκδόθηκε το 1984 από την Ακαδημία Αθηνών.

* Το βιβλίο αυτό μεταφράστηκε ελληνικά από τον Φ.Α. με τον τίτλο «Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1979.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
LA LANGUE
DU ROMAN BYZANTIN
«CALLIMAQUE ET CHRYSORRHÔE»

PHOTIS APOSTOLOPOULOS

PHOTIS APOSTOLOPOULOS

La langue du roman byzantin "Callimaque et Chrysorrhôe"

Ακαδημία Αθηνών, Αθήναι 1984, 28 x 21, XXIV - 278 σελ., 2 πίνακες εκτός κειμένου.

Στο βιβλίο «Η γλώσσα του βυζαντινού μυθιστορήματος "Καλλίμαχος και Χρυσορρόη"», ο Φώτης Αποστολόπουλος μελετά τη γλώσσα του κειμένου αυτού του 14ου αι. με τη μέθοδο της Δομικής Γλωσσολογίας (Linguistique Structurale).

Ο καθηγητής Jean Ivigoïn, μέλος του Ινστιτούτου της Γαλλίας και αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών προλογίζει το βιβλίο.

Το κύριο τμήμα της μελέτης αυτής αποτελείται από πέντε μέρη με τους τίτλους: *Les sons, La morphologie des mots, La syntaxe, Le vocabulaire, La métrique des vers du roman*, και ένα τελικό κεφάλαιο με τον τίτλο: *Conclusion générales*. (Φθόγγοι - φωνήματα, Η μορφολογία των λέξεων, Η σύνταξη, Το λεξιλόγιο, Η μετρική των στίχων του μυθιστορήματος και τα Γενικά συμπεράσματα).

Περιλαμβάνει επίσης: μια εισαγωγή που αναφέρεται στη φιλολογική διερεύνηση τη σχετική με το μυθιστόρημα, συνοπτικό πίνακα περιεχομένων, πίνακα των φωνητικών συμβόλων που αποδίδουν τους φθόγγους του βυζαντινού κειμένου για τον ξενόγλωσσο αναγνώστη, ευρετήριο των λέξεων και των τύπων που μελετήθηκαν στην εργασία αυτή, επιλογή βιβλιογραφίας, αναλυτικό πίνακα περιεχομένων και δύο πίνακες εκτός κειμένου (ο πρώτος δίνει τη μορφολογία του ονόματος, όπως παρουσιάζεται στο μυθιστόρημα αυτό και ο δεύτερος τη μορφολογία του ρήματος).

Για τη διάταξη της ύλης χρησιμοποιεί, μεθοδολογικά βοηθητικό για τον αναγνώστη, το σύστημα του Βιτγκενστάιν.

Το βιβλίο επιμελήθηκε ο Matteo Campagnolo, κλασικός φιλόλογος και γνώστης της νεοελληνικής. Η συμβολή του υπήρξε ουσιαστική. Εξασφάλισε όχι μόνο την ιδιαίτερα καλαισθητή παρουσίαση του συγγράμματος αλλά και την εμπεριστατωμένη τυπογραφική έκφραση της επιστημονικής διάρθρωσής του.

Η μελέτη της γλώσσας του βυζαντινού μυθιστορήματος «Καλλίμαχος και Χρυσορρόη» παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για δύο λόγους:

- για τη μεθοδολογική της πρωτοτυπία που συνδυάζει τη συγχρονική αναλυτική μέθοδο της δομικής γλωσσολογίας με τη μέθοδο της ιστορικής βλέποντας τα γλωσσικά φαινόμενα, στο συγκεκριμένο κείμενο, συγχρονικά και διαχρονικά.
- για τα συμπεράσματα που προκύπτουν, πολύτιμα στην ιστορία της γλώσσας μας.

Η συγχρονική αναλυτική περιγραφή της γλώσσας του μυθιστορήματος σε όλα της τα επίπεδα: τη φωνητική, τη μορφολογία, τη σύνταξη, το λεξιλόγιο μας δίνει συμπεράσματα που μας αποκαλύπτουν το «σύστημα» της βυζαντινής γλώσσας της εποχής, ως οργανικού συνόλου, ενώ με τη διαχρονική εξέταση πολλών γλωσσικών φαινομένων στο ίδιο κείμενο τα συμπεράσματα αυτά παίρνουν

Δομική γλωσσολογία και ιστορική διαχρονία

και την άλλη τους διάσταση, της πορείας τους μέσα στο χρόνο.

Επιπλέον, η χρήση από το μελετητή της στατιστικής, βασικού στοιχείου της μεθόδου, όχι μόνο παρουσιάζει μεθοδολογικό ενδιαφέρον, όχι μόνο βοηθάει στη συναγωγή συμπερασμάτων που φωτίζουν τη μεσαιωνική ελληνική της εποχής και την κατοπινή της εξέλιξη, αλλά και οδηγεί κατά την κωδικοποίηση των γλωσσικών φαινομένων σε αποκαλυπτικές διαπιστώσεις.

Το πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος της στατιστικής φαίνεται σε όλα τα κεφάλαια, όμως εντυπωσιακά στο Λεξιλόγιο.

Ενδεικτικά σημειώνουμε τα εξής: στις 1900 περίπου βασικές λέξεις του μυθιστορήματος έχουμε μόνο 38 ξένες λέξεις δηλαδή 2% στο σύνολο του λεξιλογίου.

Η γλωσσική αυτή καθαρότητα και κυρίως το τόσο μικρό ποσοστό των ξένων λέξεων, ιδίως των λατινικών, ιταλικών και γαλλικών (1,4%) σε κείμενο της α' πεντηκονταετίας

του 14ου αι. (πολύ κοντά στη Δ' Σταυροφορία) είναι φαινόμενο αρκετά παράδοξο.

Κατά το μελετητή πιθανή εξήγηση του φαινομένου αυτού είναι η ακόλουθη: ή η προσωπικότητα του λόγιου συγγραφέα συνειδητά δεν του επέτρεψε να χρησιμοποιήσει λεξιλόγιο από τη γλώσσα των κατακτητών ή οι πηγές του μυθιστορήματος αυτού, που είναι ελληνικοί λαϊκοί μύθοι, τον επηρέασαν σοβαρά στη γλωσσική του έκφραση.

Ακόμη, με την παράθεση λεπτομερών στατιστικών δεδομένων αποκαλύπτεται η δομή της γλώσσας στο συγκεκριμένο κείμενο, καθώς απομονώνονται και προβάλλονται οι βαθιές και οι επιπόλαιες επιρροές που δέχτηκε ο συγγραφέας. Έτσι, εξαιτίας της επίδρασης της ομιλουμένης στο λόγο αυτό συγγραφέα κρατούμε στα χέρια μας ένα κείμενο αναλυτικό στη σύνταξη, λαϊκό στη δομή της φράσης του, αφού π.χ. τη γενική διαιρετική την αντικαθιστά πολλές φορές εμπρόθετος προσδιορισμός ή στην απρόσωπη σύνταξη η δοτική προσωπική έχει αντικατασταθεί από την αιτιατική (εμέ μελήσει του λοιπού, στ. 1195). Άλλωστε η απλή ή εμπρόθετη αιτιατική ως προσδιορισμός εκφράζει εδώ ποικίλες συντακτικές αξίες και δείχνει μια σημαντική εξέλιξη στη δομή της βυζαντινής γλώσσας στο κείμενο αυτό.

Επίσης, διαφαίνεται και η υφή της γλώσσας του καθώς αυτόματα προβάλλουν π.χ. στο κεφάλαιο του Λεξιλογίου, οι παραγωγικές καταλήξεις που είναι αρχαίες και ζωντανές ως σήμερα, όπως και εκείνες που είναι δημιουργήματα των βυζαντινών και είναι και νεοελληνικές, μάλιστα οι τελευταίες συχνά με την ιδιαίτερη σημασιολογική απόχρωση είχαν στη μεσαιωνική ελληνική.

Εξάλλου, η στατιστική διερεύνηση του κειμένου δημιουργεί στο σύγχρονο γλωσσολόγο και συγκεκριμένους προβληματισμούς όταν διαπιστώνει ότι οι λατινικές λέξεις είναι μόνο 2 στις 1900 του συνόλου, η ιταλική 1 και η αλλική 1, τόσο λίγες σε κείμενο του 14ου αι., ή ότι στις 72 παραγωγικές καταλήξεις οι 7 είναι αρχαίες ελληνικές, οι 9 είναι βυζαντινές και οι 6 είναι καταλήξεις - δάνεια από ξένες γλώσσες (λατινικές - σλάβικες).

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η λεπτομερής ανάλυση της σύνταξης, χάρις την οποία αποκαλύπτεται το «σύστημα» και η «υφή» της γλώσσας του κειμένου και αποδεικνύεται αναμφισβήτητα πόσο κοντά τη νεοελληνική σύνταξη βρίσκεται ένα αρχαϊζον κείμενο του 14ου αι.

Μερικά χαρακτηριστικά της απλοποιημένης σύνταξης του κειμένου αυτού είναι π.χ. η απουσία της αιτιατικής να επικρατήσει της γενικής και δοτικής ως αντικείμενο ή εμπρόθετος προσδιορισμός, η μικρή συχνότητα του παρεμφάτου, η αποδιοργάνωση και αποδυνάμωση της μετοχής, που συχνά αναλύεται σε δευτερεύουσα πρόταση όπως και το απαμφοτικό (π.χ. γυναίκαν είδα... με μαύρα να περπατά, στ. 1344, ουκ έφθασα να τον ιδώ, στ. 1391, επειδή προσέταζας την κόρην να κρατήσουν..., στ. 2402, γυνή τις γραύς υπόσχεται δώση θεραπείαν, στ. 1108).

Κυρίως, όμως, τη λαϊκή πλευρά της γλώσσας του μυθιστορήματος τη φανερώνει το μεγάλο ποσοστό της παρατακτικής σύνδεσης

των προτάσεων σχετικά με την υποτακτική αφού σε σύνολο 835 προτάσεων στο σύνθετο λόγο οι 562 είναι ασύνδετες ή σε παρατακτική σύνδεση και μόνο οι 273 είναι σε υποτακτική. Κι είναι αυτό ο απόηχος της ομιλουμένης σ' ένα κείμενο αρχαϊζον στη βάση του.

Το βιβλίο κλείνει με τη λεπτομερή ανάλυση του 15σύλλαβου στίχου του.

Έχουμε 5 τύπους στίχων ως προς τον αριθμό των τονισμένων συλλαβών και 62 υποδιαιρέσεις ως προς τη θέση των τονισμένων συλλαβών. Αυτό το τελευταίο, κατά τον Φ.Α., «εξασφαλίζει στο 15σύλλαβο του μυθιστορήματος ρυθμική ποικιλία και ευλυγισία».

Η μελέτη της γλώσσας του έμμετρου αυτού βυζαντινού μυθιστορήματος με τη μέθοδο της δομικής γλωσσολογίας μπορεί να θεωρηθεί ως μια πρώτη απόπειρα περιγραφικής συγχρονικής έρευνας για τη μεσαιωνική ελληνική κατά την τελευταία περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (14 αι.).

Ο καθηγητής Jean Irigoien, στο συνοπτικό και περιεκτικό πρόλογο του, επισημαίνει ως πολύ θετικό στοιχείο της έρευνας αυτής το συνδυασμό της συγχρονικής με τη διαχρονική θεώρηση της γλώσσας κι ακόμη προσθέτει ότι πρόθεση του Φ.Α. ήταν να μελετήσει με την ίδια μέθοδο τη γλώσσα και των τεσσάρων άλλων μυθιστορημάτων του 14 αι. (και είναι αυτά: Βέλθανδρος και Χρυσάντζα, Λύβιστρος και Ροδάμνη, Ιμπέριος και Μαργαρώνα, Φλώριος και Πλάντζια Φλώρα).

Τότε, βέβαια, τα γενικά συμπεράσματα θα αφορούσαν πλέον το σύνολο της γλώσσας και των πέντε βυζαντινών μυθιστορημάτων, δηλαδή τη γλώσσα ομοειδών κειμένων της Δημόδους Μεσαιωνικής Γραμματείας του 14ου αι.

Επομένως οι απόψεις του στηριγμένες σε όλες τις πηγές του ίδιου λογοτεχνικού είδους και της ίδιας εποχής θα είχαν καθολικό κύρος, και θα εκάλυπταν ένα κενό στην έρευνα της βυζαντινής και γενικότερα της ελληνικής γλώσσας, ιδιαίτερα μάλιστα στους τομείς τους λιγότερο μελετημένους, όπως είναι η σύνταξη, ή εκείνους όπου οι αλλαγές είναι ριζοσπαστικότερες, όπως είναι εδώ η μορφολογία του ρήματος συγκριτικά με τη μορφολογία του ονόματος ή και το λεξιλόγιο που στα πέντε αυτά μυθιστορήματα παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία.

Μόνο με τέτοιες εργασίες, όπου συγχρονικά και αναλυτικά θα εξετάζονταν η γλώσσα πολλών κειμένων του ίδιου αιώνα και της ίδιας κατηγορίας, όπως είναι τα μυθιστορήματα αυτά ή π.χ. τα διοικητικά έγγραφα του βυζαντινού κράτους ή άλλα ομοειδή κείμενα άλλων κατηγοριών, πίστευε ο Φώτης Αποστολόπουλος πως θα μπορούσε να συνταχθεί η ιστορική γραμματική της μεσαιωνικής ελληνικής, απαραίτητη για την ιστορία της γλώσσας μας ως τα σήμερα.

Ας ελπίσουμε ότι το βιβλίο αυτό θα κινήσει το ενδιαφέρον νέων ερευνητών της μεσαιωνικής ελληνικής ώστε να ολοκληρωθεί η προσπάθεια, και να πετύχει κάποτε ο στόχος που ο ερευνητής είχε οραματιστεί.

Μαρίκα Στρομπούλη - Αποστολοπούλου
Νέα Σμύρνη, 12 Σεπτεμβρίου 1985

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ:
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛ

**Η Κριτική της Πολιτικής
στον Μαρξ**

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ -
Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Ποια είναι η αφετηρία και ποιο είναι το θεωρητικό «στάτους» εννοιών όπως «κοινωνία — των — ιδιωτών», «εποικοδόμημα», «προλεταριακό κόμμα», «δικτατορία του προλεταριάτου». Αυτά είναι μερικά από τα κεντρικά ζητήματα που πραγματεύονται στα δοκίμιά τους οι συγγραφείς του συλλογικού αυτού τόμου, στα σημεία συνάντησης της «φιλοσοφίας», της «πολιτικής επιστήμης» και «κοινωνιολογίας».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Από την τοπική ιστορία στο τοπικό παράδειγμα

Το Συνέδριο

«Ήπειρος. Κοινωνία - Οικονομία»

του Αλέξη Πολίτη

συνείδηση με ισχυρότατες κοινωνικές και ιστορικές καταβολές, μία σειρά τοπικών ιστοριογραφικών σχολών, η αυτονόητη περιέργεια για τον τόπο της καταγωγής, όλα αυτά, οδηγούν πολύ συχνά στη συσσώρευση άγνωστων ή και πασιγνώστων λεπτομερειών που ατέρμονα προστίθενται πλάι σε άλλες— ένα ψηφί, όπως συνήθως λέγεται, για να συντεθεί, κάποτε και από άλλους, το μωσαϊκό της ιστορίας.

Για τέσσερις μέρες, από τις 4 ως της 7 Σεπτεμβρίου, αρκετοί ιστορικοί, αρχαιολόγοι, κοινωνιολόγοι, αρχιτέκτονες, συγκεντρώθηκαν στα Γιάννινα με την ευκαιρία ενός τοπικού ιστορικού συνεδρίου: ανακοινώσεις, συζητήσεις, παρεμβάσεις, που, όπως σ' όλα τα συνέδρια, συνεχίζονταν ιδιωτικά στους διαδρόμους ή και αναζωπυρώνονταν την επομένη.

Στα τοπικά συνέδρια ο κίνδυνος ελλοχεύει πάντα: μια τοπική

Ωστόσο, η ιστορία είναι σύλληψη ενιαία κι όχι μωσαϊκό. Το τοπικό φαινόμενο λοιπόν για να εννοηθεί, πρέπει ν' αποκτήσει τις πραγματικές-του διαστάσεις: όχι τμήμα, παρά αυτόνομο γεγονός. Χρειάζεται, όπως με σαφήνεια και παραστατικότητα υποστήριξε στο συνέδριο ο Βασίλης Παναγιωτόπουλος, να βοηθεί ως αναγώγιμο παράδειγμα, ως ένα χαρακτηριστικό δείγμα του συνόλου.

Η Ήπειρος, λόγου χάρη, προσφέρει τις κατάλληλες συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας για να νοήσουμε τον ορεινό χώρο—χώρο κρίσιμο για την ιστορία των βαλκανίων, τουλάχιστον. Στον ορεινό αυτό χώρο κτηνοτροφία και γεωργία λειτουργούν για κάποιο διάστημα συμπληρωματικά στο επίπεδο της οικονομίας: ώσπου, μια στιγμή η συμπληρωματικότητα μετατρέπεται σε ανταγωνισμό—ένα παράδειγμα. Δεύτερο η ανάπτυξη βιοτεχνίας και του συναφούς εμπορίου σε συνθήκες μη κεφαλαιοκρατικής ανάπτυξης. Τρίτο, ο ρόλος του ορεινού χώρου στη δημογραφική ανασυγκρότηση των μεσογειακών πληθυσμών— και πάει λέγοντας.

Πολλές από τις ανακοινώσεις κινήθηκαν στο γόνιμο επίπεδο της παραδειγματικής προσέγγισης. Οι συνέδριοι άκουσαν έτσι σκέψεις που συνέδεσαν την οργάνωση του χώρου με τις γενικότερες ιδεολογικές αντιλήψεις του γεωγράφου: όταν, στα τέλη του 19ου αιώνα το εθνικό είναι το πρώτιστο πρόβλημα όλων των βαλκανίων— των Τούρκων συμπεριλαμβανομένων— ακόμα και οι έννοιες της γεωγραφίας πρέπει

να διατυπωθούν με τρόπο που να εκφράζουν τους εθνικούς πόθους. Άκουσαν επίσης τους προβληματισμούς που γεννά η υφή μιας πηγής, οι δικαστικές αποφάσεις, στην προσπάθεια για μια ιστορική σύλληψη του θεσμού της οικογένειας: πώς πρέπει να μεθοδεύσουμε την προσέγγιση, ώστε από «παθολογία», που είναι κάθε περίπτωση που φτάνει ως το δικαστήριο, να αναχθούμε στη «φυσιολογία», στην ποθούμενη κανονικότητα.

Η παρουσία του Αλή πασά δίνει στην Ήπειρο ένα ολότελα ξεχωριστό ενδιαφέρον: την καθιστά προνομιακό πεδίο για να μελετηθεί ένα φαινόμενο - κλειδί για την κατανόηση των ύστερων χρόνων της οθωμανικής αυτοκρατορίας και την αντικατάστασή-της από τα εθνικά κράτη του 19ου και του 20ου αιώνα. Προνομιακό για την ίδια τη φύση-του, αλλά και από την άποψη των πηγών: οι πρωτόφαντες διεργασίες που συντελούνταν στην επικράτειά-του είχαν κεντρίσει από τότε το ενδιαφέρον πολλών: έτσι, ολόένα και προκύπτουν, σήμερα, από τα ευρωπαϊκά αρχεία υπομνήματα, εκθέσεις, περιγραφές. Ένα τέτοιο υπόμνημα, του 1807, που παρουσιάστηκε στο συνέδριο, έδειξε πως υπάρχουν οι δυνατότητες να μελετήσουμε και-ρια δημογραφικά προβλήματα, όπως λόγου χάρη την κατανομή των πληθυσμών σε αγροτικούς και αστικούς οικισμούς.

Ωστόσο για την κατανόηση του αληπασαδικού φαινομένου χρειάζεται να διαβάσουμε την τόσο πλούσια βιβλιογραφία με ειδικό κλειδί: αν αφεθούμε αφελώς στην ανάγνωσή-της κινδυνεύουμε να παρασυρθούμε από τα ιδεο-

λογήματα που την έθρεψαν. Έτσι στάθηκε ιδιαίτερα αποκαλυπτική η παρουσίαση της σχετικής ιστοριογραφίας μέσα από το πρίσμα, ακριβώς, των προσαρμογών-της στα κοινωνικά αιτήματα και τις αντίστοιχες ιδεολογίες. Και, ταιριαστά πολύ, η έκθεση ετούτη στάθηκε το προοίμιο μιας περιληπτικής οπωσδήποτε, αλλά ιδιαζόντως διεισδυτικής ανάλυσης τού φαινομένου «Αλή πασάς»: όλη αυτή η δραστηριότητα πρέπει να βοηθεί σαν μια απάντηση στην κρίση των οθωμανικών θεσμών, απάντηση που επιχειρούσε να ανακαινίσει φθαμένους μηχανισμούς εξουσίας και να αποτρέψει την οριστική εξαφάνισή-τους. Μια παράλληλη συνεξέταση με την ελληνική επανάσταση μπορεί να φωτίσει ταυτόχρονα και τα δύο φαινόμενα: η εξέλιξη μάλιστα των γεγονότων, αυτό το κύριο μεθοδολογικό εργαλείο του ιστορικού, επιτρέπει να εμβαθύνουμε και να εννοήσουμε τις ουσιαστικές αδυναμίες, τις εγγενείς στην απόπειρα του Αλή πασά.

Μια ξενάγηση των συνεδριών στις ανασκαφές του Κάστρου, όπου ανακαλύπτονται τώρα τα παλάτια, οι οχυρώσεις, όλη η έκταση τέλος πάντων της επέμβασης του Αλή στον χώρο, αποτέλεσε την καλύτερη δυνατή εικονογράφηση του φαινομένου. Το εγχείρημα του Αλή απαιτούσε πρωτεύουσα πόλη, απαιτούσε πόλη - κέντρο των δραστηριοτήτων: μένει κανένας έκθαμβος από την έκταση και την ποιότητα του οικοδομικού οργανισμού. Ένα περιτοίχισμα ψηλό και στέρεο, κατάλληλο για την άμυνα, αλλά και για τον εντυπωσιασμό, περίπλοκο εσωτερικά, γεμάτο στοές

και τουνέλια: ενώ στην ακρόπολη σεράγια, λουτρά, στρατώνες, ένα με το φρούριο, δείχνουν και τη δύναμη και τον πλούτο της καινούργιας εξουσίας. Ωστόσο, δεσμευμένος από τη λογική-του, ο Αλής δεν έχτισε «πόλη», παρά «κατοικία ηγεμόνα». Πρότυπό του παρέμεινε η σουλτανική εξουσία—μ' αυτήν ήθελε να αντιπαραβληθεί— και δεν συνέλαβε την ανάγκη μιας καινούργιας πόλης που θα απαντούσε πιο πρόσφορα στις αλλαγές και στη δυναμική της εποχής.

Από μια τραγική ιστορική μοίρα, μάλιστα, όλο αυτό το καταπληκτικό σύμπλεγμα που τώρα οι ανασκαφές βγάζουν στο φως, τα παλάτια και τα οχυρώματα, κήκαν μαζί-του, το 1822. Η ανεδαφική-του προσπάθεια δεν μπόρεσε να επιζήσει ούτε ως μνημείο.

Φυσικά όποιος ενδιαφέρεται ειδικότερα πρέπει να περιμένει τα πρακτικά του συνεδρίου: εκεί θα φανούν καλύτερα και οι τάσεις και οι συμβολές. Αν μάλιστα συμπεριληφθούν και κάποιες συζητήσεις—προς θεού, όχι όλες!— ίσως ο μελλοντικός αναγνώστης να μπορέσει να φανταστεί κάποιες αντιπαλότητες απόψεων, που εκφράστηκαν αγνά αλλά ευδιάκριτα: είναι το κρίσιμο σημείο για κάθε συνέδριο οι αντιπαλότητες: αυτές κινητοποιούν το νου και φέρνουν στην επιφάνεια ευαισθησίες που καταχωνιάζει η διδασκαλική είτε η ερευνητική ρουτίνα, αυτές δείχνουν τα μεγέθη και δημιουργούν συσπειρώσεις: αυτές, που πολλοί προσπάθησαν και στα Γιάννινα να τις πνίξουν με την παρουσία-τους ή με την απουσία-τους. □

Κυκλοφορεί ο 21ος τόμος του ΑΝΤΙ
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Β' εξαμήνου 1984 (265-277)

ΒΙΒΛΙΟ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

ΓΙΑΝΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΛΗ

Ο άνεμος των τελευταίων ημερών
Εκδ. Διογένης, Αθήνα 1985,
σελ. 29

Με διακριτό το λυρικό στοιχείο στην αφετηρία της, η ποίηση του Γιάννη Κωνσταντέλλη στηρίζεται σ' ένα υπόστρωμα φιλοσοφικού στοχασμού. Με τη φύση να υπαινίσσεται την ενότητα του χρόνου, ο μύθος και η μνήμη, σ' έναν επίμονο διάλογο με την καθημερινότητα του ποιητή, αποσταθεροποιούν συχνά τις κατακτημένες ισορροπίες· τότε διαφαίνεται, μέσα από αλλεπάλληλα μικρά ρήγματα η αγωνία ή η νοσταλγία θανάτου. Ο Γιάννης Κωνσταντέλλης φροντίζει τους ρυθμούς κι αναμετρείται με τη γλώσσα· οι λέξεις τον γοητεύουν και κάποτε τον παγιδεύουν:

«Όπως μια νύχτα ερωτική το ξένο σώμα / απλώνει ρίζες μέσα σου, ρόζους και φύλλα / την ηλικία της ηδονής του / κύκλους παρελθόντων οργασμών / ίσως και μελλοντικών του εκπλαστήσεων... / Ποιος έρωτας θανάτου σε κυρίεψε; / Η μυρωδιά του πεύκου μετά τη βροχή / το πνεύμα για της σάρκας / τα μάτια σου δυο έντομα / μοίρα και μόρος».

ΝΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ

Σημειολογία

Εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1985,
σελ. 46

Η επιθυμία κατανόησης και ερμηνείας της πραγματικότητας που τον περιβάλλει και τον καθορίζει, οδηγεί το Νίκο Βασιλάκο σε μίαν απόπειρα καταγραφής και περιγραφής της. Μία απόπειρα που οδηγεί πότε στη σύγκρουση και πότε στη φυγή. Ο έρωτας, μικρή ανακωχή και αίτημα συμφιλίωσης, γρήγορα ανατινάσσεται και κατακερματίζεται, όπως ο κόσμος που ο ποιητής τον αντιλαμβάνεται ως θραύσματα εικόνων και εκπομπή σημείων που δεν καταφέρνουν να συντεθούν σε μια ολότητα:

«Τοίχοι τσιμέντινοι / ολοένα φυτρώνουν και γιγαντώνονται γύρω μου, και συ διαβαθμίζεσαι σε μια μορφή αχνή / πέρα από λόφους / που ξεμακραίνουν μέσα στο χρόνο. / Αχ, να μπορούσα / να φυγαδέσω τα μελλοντικά ποιήματα!»

ΛΙΤΣΑ ΔΕΜΠΕΣΗ

Περιουσία

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1985,
σελ. 93.

Η ποιητική συλλογή της Λίτσας Δεμπέση αποκαλύπτει ένα λόγο άμεσο και βιωματικό που

προσδιορίζεται από την έκφραση της ερωτικής επιθυμίας ή της ακύρωσής της. Κάποτε τα ποιήματά της δημιουργούν την αίσθηση ανεπίδοτων επιστολών· έτσι κι αλλιώς, παραμένουν, σχεδόν όλα, μικροί μονόλογοι που ξορκίζουν την απουσία ή την αδυναμία επικοινωνίας με τον άλλο. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, η ποιήτρια θα επιχειρήσει το διάλογο μέσα από τη λογοτεχνία επιλέγοντας για τη συνομιλία κείμενα του Έλιοτ και του Γ. Χειμωνά:

«Ζευγάρι ερωτευμένο στο σκοτάδι / τους ακολουθεί το φεγγάρι / Οι δύο μαζί ένας. / Προβολείς σαν αίμα / έρωτας καθαρός κόκκινος / Γυναίκα άσπρη έως χρυσή / λίγο γαλάζιο στην άκρη πουλι / χίλια κομμάτια γίνανε σαν ενωθήκανε / σπάσανε γίναν πολλοί».

ΘΟΔΩΡΟΣ ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ

Βατανικά δάκρυα

Εκδ. Σείριος, Αθήνα 1984, σελ. 62.

«Μια οδαλίσκη σαραγιού μπορεί να αγαπήσει τον Σουλτάνο με όλη τη δύναμη, εκείνος είναι παντοδύναμος και εκείνη δεν ελπίζει με κανένα τρόπο να του αφαιρέσει την κυριαρχία του με τις μικροπνηρίες της.»

Στον ποταμό Ρουβίκωνα μια ανθοδέσμη στο λαιμό της ειμαρμένης. / Στον ψίθυρο της καταπακτής, / στην απροθυμία της Πηνελόπης, / στον κλαυθυμό του ύδατος / εξοστρακίζονται οι φερέλ-πιδες / και οι δυστυχείς».

ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΤΑΝΤΟΣ

Στην ουρά της χιλιετηρίδας

Εκδ. Α. Καρκαβίτσα, Λεχαινά 1984, σελ. 61.

«Πόρνη ρυθμού φέγγεις φανός / μέσα στις διακλαδώσεις. / Σώμα ορίου σαν τριγμός / σε λυγμικές κλειδώσεις / είσαι το ντέρτι καθενός.»

Πίστα μπετόν. Κούφια «Αχ - Βαχ». / Βήματα με μεζούρα. / Με τον Τσιτσάνη τη Σεράχ / πληθωρική φιγούρα, / κλείνεις το στόμα του Σεβάχ.

Πήχτρα χυδαία ντεσιμπέλ / μάτια που σ' έχουν κράξει. / Γέννημα - θρέμμα της Βαβέλ / τον πύργο θα ρημάξει / νύχτα, από φιλμ του Μπουνιουέλ...».

ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

Το χρυσάφι του Παγωνιού

Εκδ. Μονόγραμμα, Αθήνα 1983,
σελ. 43

«Το νερό κυλάει αθάνατο κι έχει ένα όνομα: / να μην ξεχνάς, να μην ξεχνάς. / Γιατί διαμάντια ακολουθούν μια κόκκινη γλώσσα / κι είναι η μάγισσα η Κο-χι-νός. /

Κι αφού τα πάντα κάτω από την υποψία ενός πάνθηρα ερωτεύονται, / που με χρυσάφι βυθίζει τις πόρτες και τις επάλξεις / της κατοικίας σου, / και το υφαντό της κουρτίνας βουλιάζει, σαν το φουστάνι της παρθένας μες στη θάλασσα, / να μην ξεχνάς, να μην ξεχνάς/.

Θα 'ρθουν ελέφαντες γαλάζιοι, μικροί και αθάνατοι / σαν το νερό / να βοηθήσουν να κυλίσεις αόρατα, αόρατα μες στο αιδού σου. / Τρεις μάγισσες χορεύουν μακριά, / θα εκδικηθούμε κάποτε τα δάκρυα».

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

ENID BLYTON

Οι πέντε φίλοι

φεύγουν

μ' ένα τροχόσπιτο

Μτφ.Μ. Αυγέρου

Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1985,
σελ. 190

Είναι η έκτη περιπέτεια των Πέντε (για όσους δεν τους γνωρίζουν είναι: ο Τζούλιαν, ο Ντικ, η Τζώρτζ, η Άννα και ο Τιμμυ ο σκύλος). Όπου τη στιγμή που οι πέντε φίλοι προγραμματίζουν τις καλοκαιρινές τους διακοπές, εμφανίζεται στο δρόμο ένα τσίρκο με όλα τα χαρούμενα βαγόνια του και τα ζώα. Οι φίλοι τους ακολουθούν ανακαλύπτοντας την υπέροχη περιπέτεια των ανθρώπων του τσίρκου. Και βέβαια, όταν εμφανίζονται οι κακοί εγκληματίες, τα παιδιά θα τους εξουδετερώσουν με τη βοήθεια του Τιμμυ και του Πόνγκο του χιμπατζή. Την επιμέλεια της έκδοσης έχει ο Ν. Σκιαδάς και η εικογράφηση είναι της Betty Maxey.

ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

Οι μύθοι του Αισώπου

Εικονογράφηση:

Στάθη Σταυρόπουλου

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1985,
σελ. 164

Άλλη μια έκδοση με τους μύθους του Αισώπου, του μεγάλου και σοφού παραμυθά που καταφέρνει να διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον των ανθρώπων για το έργο του μέσα στους αιώνες. Το

μυστικό αυτής της επιτυχίας είναι βέβαια η τεχνική της αφήγησης του, η λιτότητα και ο μεστός λόγος, αλλά και —κυρίως— η αποκάλυψη της αλήθειας, που είναι αναγνωρίσιμη από τον κάθε άνθρωπο, έστω κι αν πολλές φορές δεν του είναι ευχάριστη, ούτε κολακευτική.

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΔΟΚΙΜΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΕΛΤΣΟΥ

Για την επικοινωνία

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1985,
σελ. 114.

Ο Γ. Βέλτσος, χρησιμοποιεί και πάλι τη σημειολογία σαν κλειδί για την ανάλυση της επικοινωνίας στα «μαζικά μέσα», στις διαπροσωπικές σχέσεις στην ίδια την κοινωνία. Δοκίμζοντας ένα μικτό είδος γραμμάτων μεταξύ δοκιμίου και λογοτεχνίας ο συγγραφέας ξεκινά από τριπλή πρόθεση: 1) την επιστημονική - θεωρητική περιγραφή της επικοινωνίας μέσα στη σημειωτική, την ψυχανάλυση, αλλά και το μαρξισμό· 2) την επιστημονική - μεταθεωρητική του πρόθεση, που δεν περιγράφει απλά την επικοινωνία, αλλά και αναλύει την επιστημονική προσέγγισή της· 3) τη λογοτεχνική πρόθεση. Ένα βιβλίο ενδιαφέρον και επίκαιρο, που δεν αφορά μόνον τους ειδικούς.

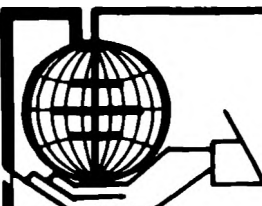
Μ.Γ. ΜΕΡΑΚΛΗ

Παροιμίες ελληνικές και

των άλλων Βαλκανικών λαών

Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1985,
σελ. 208.

Τις παροιμίες, γλώσσα της σοφίας του λαού μας σ' ένα προβιομηχανικό, αγροτικό στάδιο της οικονομίας ο καθηγητής Μ.Γ. Μερακλής, συγκέντρωσε και κατέταξε παραβάλλοντάς τις με τις αντίστοιχες άλλων Βαλκανικών λαών. Η παράλληλη αυτή εξέταση φέρνει στην επιφάνεια τις πνευματικές και πολιτιστικές συγγένειες των βαλκανικών χωρών. Ευχάριστο και παιδευτικό το περιεχόμενο του βιβλίου απευθύνεται στους σπουδαστές αλλά και στους μεγαλύτερους αναγνώστες.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

ΤΑΧΥΡΥΘΜΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΑΓΓΛΙΚΩΝ-ΓΑΛΛΙΚΩΝ-ΙΤΑΛΙΚΩΝ- ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ-ΙΣΠΑΝΙΚΩΝ

- από πεπειραμένους ξένους και Έλληνες καθηγητές.
- λειτουργούν τμήματα 5-7 σπουδαστών σε όλα τα επίπεδα.
- η ύλη κάθε τάξης καλύπτεται σε 4 μήνες λόγω του αποτελεσματικού δοκιμασμένου συστήματος διδασκαλίας που εφαρμόζουμε.

— ΝΕΑ ΤΜΗΜΑΤΑ —

— από 3 Οκτωβρη έως 10 Γενάρη —

- Πληροφορίες για εγγραφές:

ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Σινώπης 6 - Τηλ. 7715228

(Πίσω από τον «Πύργο Αθηνών»)

Η ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

● Από τον Αντώνη Μπριλλάκη, μέλος του ΕΓ της ΚΕ του ΚΚΕ εσ. πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Στο προηγούμενο τεύχος του «Αντί», ο Χρ. Κυριαζής σε άρθρο του «Για την κρίση των κομμάτων» —με αφορμή απαντήσεις εκπροσώπων τους σε σχετικό ερώτημα της εφημερίδας τα «Νέα» της 1.9.85— αναφέρεται κριτικά και στην απάντησή μου εκ μέρους του ΚΚΕ εσωτερικού.

Χωρίς να αμφισβητώ τη χρησιμότητα της όλης παρέμβασής του, θεωρώ απαραίτητες ορισμένες παρατηρήσεις - διευκρινήσεις:

α) Κατ' αρχήν ο Χ.Κ. όφειλε να σημειώσει ότι επρόκειτο για την καθιερωμένη κάθε Κυριακή σελίδα των «ΝΕΩΝ» όπου, για επικαιρά θέματα, απαντούν και εκπρόσωποι κομμάτων με κείμενα αυστηρά προσδιορισμένης έκτασης (1½ σελίδα γραφομηχανής). Κι αυτό, για να γινόταν σαφές ότι

δεν μπορούσα να αναφερθώ σε όσα μου καταμαρτυρεί ότι παρέλειψα, όταν για την απλή επισημάνσή τους ο ίδιος χρειάστηκε στο «Αντί» διπλάσιο χώρο από αυτόν που εγώ διέθετα για την συνολική μου απάντηση.

β) Είναι προφανές ότι από την πλευρά μου, παίρνοντας υπόψη την οικονομία του κειμένου και το γεγονός ότι η «συζήτηση» δεν διεξαγόταν στο χώρο της ανανεωτικής αριστεράς, αλλά στο όλο φάσμα των πολιτικών κομμάτων, επέλεξα επισημάνσεις και εκτιμήσεις γενικού χαρακτήρα. Με κατεύθυνση τη θεώρηση του θέματος της δημοκρατικής λειτουργίας των κομμάτων από μια ευρύτερη σκοπιά και όχι μόνο ούτε κυρίως από τη σκοπιά των δυνατοτήτων υπέρβασης ή συγκάλυψης των κρίσεων στις γραμμές τους.

Στα πλαίσια αυτά συνέδεσα τις σημερινές καταστάσεις με τις αρνητικές ιστορικές ιδιαιτερότητες ανάπτυξης των πολιτικών κομμάτων στη χώρα μας —αστικών και αριστερών, με την απουσία ως το 1974 μιας δημοκρατικής κοινοβουλευτικής παράδοσης για να καταλήξω ότι 11 χρόνια

μετά τη μεταπολίτευση κάθε άλλο παρά έχουν διαμορφωθεί όροι για την ουσιαστική ανάπτυξη των δημοκρατικών διαδικασιών στα κόμματα, με σεβασμό των διαφορετικών απόψεων και τάσεων και με δυνατότητες δημιουργικής υπέρβασης και σύνθεσής τους. Και να υπογραμμίσω τελικά, πως σταθερή κατεύθυνση του ΚΚΕ εσωτερικού είναι ότι σήμερα η δημοκρατική λειτουργία των κομμάτων και η ενίσχυση του πολιτικού τους ρόλου, δεν αποτελεί μόνο εσωτερικό τους πρόβλημα αλλά προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία και δημοκρατική ανάπτυξη όλων των θεσμών, για την άνοδο του ρόλου των λαϊκών δυνάμεων, για την κοινωνικοποίηση της πολιτικής στην κατεύθυνση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας.

γ) Στο γενικό ορισμό που δίνω του πολιτικού κόμματος σαν «κύριας μορφής δημοκρατικής σύνδεσης της κοινωνίας με το κράτος» αναφέρομαι σε διατύπωση καθιερωμένη στη σύγχρονη ευρωπαϊκή μαρξιστική προβληματική και νομίζω ότι συνιστά μίαν εκτίμηση που ισχύει ιδιαίτερα σε χώρες σαν την Ελλάδα, όπου είναι αδύνατη η κοινωνία των πολιτών και όπου λείπουν άλλες μορφές οργάνωσης και εκπροσώπησης της κοινωνίας

οι οποίες υπάρχουν σε άλλες χώρες. Μορφές τις οποίες καθόλου δεν υποτιμώ όπως με κατηγορεί ο Χ.Κ. Όπως δεν υποτιμώ και τα αρνητικά στην άσκηση του ρόλου των κομμάτων στα οποία αναφέρεται. Αρνητικά ενταγμένα σε μια γενικότερη ανησυχητική τάση κομματικοποίησης της κοινωνίας, αυτονόμησης του πολιτικού συστήματος από αυτήν, κατελώματός της.

δ) Είναι το λιγότερο, αυθαίρετος ο ισχυρισμός του Χ.Κ. ότι είμαι ιδιαίτερα φειδωλός για την ιστορία της ελληνικής αριστεράς από το 1951-67 σε ότι αφορά την εσωκομματική δημοκρατική λειτουργία της και τα «δύο κέντρα» της, όταν γνωρίζει ότι σε σχετικό βιβλίο μου αναφέρομαι σ' αυτά αναλυτικώτατα. Το ίδιο ισχύει και για την παρατήρησή του σχετικά με τα αρνητικά της πορείας του ΚΚΕ εσωτερικού. Απλά δεν ήταν ούτε δυνατό —από άποψη χώρου— ούτε και απαραίτητο να τα επαναλάβω στη συγκεκριμένη παρέμβασή μου.

Αντ. Μπριλλάκης

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΡΕΠΟΡΤΑΖ

● Αναγνώστριά μας έστειλε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται σε ρεπορτάζ της εκπομπής «Καλησπέρα Θεσσαλονίκη» της ΕΡΤ-2.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΣΤΗΝ ΣΕΙΡΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Λουίτζι Φεραγιόλι

1. ΒΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2. ΑΥΤΑΡΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δuo βιβλία του γνωστού ιταλού καθηγητή για τα μεγαλύτερα ίσως προβλήματα που απασχολούν τις σύγχρονες κοινωνίες και φυσικά την ελληνική. Η κυριαρχία της βίας και το καθημερινό κατακλυσίμα των αντιπροσωπευτικών δημοκρατιών σε ολόένα και αυταρχικότερες μορφές διακυβέρνησης.

Πόσο και πώς συμμετέχουν οι πολίτες στην άσκηση της εξουσίας στις σημερινές δημοκρατίες; Ποιο το επίπεδο αντιπροσωπευτικότητας και πού εξαντλείται αυτή; Ποιος είναι ο ρόλος του κράτους και των θεσμών του, η σχέση κόμματος και κράτους και ποια σχέση έχει διαμορφωθεί ανάμεσα στο κράτος, το κόμμα και τον πολίτη;

Τι είναι αλήθεια η τρομοκρατία, ποιος την υποκινεί, ποιος την υποδαυλίζει; Γιατί πήρε τέτοια τρομακτική έκταση στις μέρες μας; Είναι προϊόν εγκληματικής συμπεριφοράς ορισμένων μανιακών της βίας ή είναι ένα καθαρά πολιτικό φαινόμενο που έχει να κάνει με την έντονη κρίση του κλασικού φιλελεύθερου πρότυπου κράτους δικαίου; Ποια είναι η σχέση του σημερινού κράτους απέναντι στα φαινόμενα αυτά και ποια η θέση της αριστεράς; Γιατί οι διανοούμενοι απλώς δαιμονοποιούν το φαινόμενο και το μετακινούν στην σφαίρα του αλλογενούς στο βαθμό που κατανοούν ότι είναι αναγκασμένοι να ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς και τις ευθύνες τους; Σε τι συνίσταται η διαφορά κοινωνικής βίας και τρομοκρατίας; Ποια μπορεί να είναι η στάση μιας αριστεράς που αντιδρά στην κρατική βία αλλά και στον αισθητισμό της βίας που καλλιεργεί ένα τμήμα των θεωρητικών της πολιτικής βίας;

Η δημοσίευση των δοκιμών του Λουίτζι Φεραγιόλι με την επιστημονική ακρίβεια και πρωτοτυπία που τα διακρίνει, συμβάλλει, πιστεύουμε, στην κατανόηση των παραπάνω καίριων προβλημάτων.

Μαυρομιχάλη 39, τηλ. 3601956-3610445, Αθήνα 10680

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΕΧΝΙΑ

Ο συγγραφέας διερευνά τη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία μέσα από ένα διάλογο με το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

Στις 16 Σεπτεμβρίου στην εκπομπή της ΕΡΤ-2 «Καλησπέρα Θεσσαλονίκη» παρουσιάστηκε ένα ρεπορτάζ (;) από δύο δημοσιογράφους της τηλεόρασης με καλεσμένη μία τροχονόμο. Μεταξύ των ερωτήσεων που έγιναν στην τροχονόμο ήταν οι εξής:

• Αν οι άνδρες οδηγοί την αντιμετωπίζουν διαφορετικά από ό,τι αντιμετωπίζουν τους άνδρες συναδέλφους της, επειδή είναι γυναίκα. Μετά την απάντηση της κοπέλας η οποία φυσικά ήταν αρνητική την ερώτησαν «επειδή τη βλέπουν και αρκετά νόστιμη» —οι ρεπόρτερς (;)— αν «της κολλάνε οι άνδρες οδηγοί». Η τροχονόμος είπε «όχι» και την ρώτησαν γιατί, μήπως φοβούνται επειδή είναι αστυφύλακας. Μετά συνέχισαν λέγοντας ότι υπάρχουν βέβαια και «ζόρικοι οδηγοί» και αυτούς πώς τους αντιμετωπίζει. Η τροχονόμος είπε απλά «με την νόμιμη διαδικασία». Αυτοί όμως επέμεναν αν χρησιμοποιεί «χαμόγελα», δηλαδή γυναικείο θέλητρο.

Φαίνεται όμως ότι οι δύο δημοσιογράφοι ξεχωρίζουν την εργασία που κάνει ένας άνθρωπος από το αν είναι γυναίκα ή άνδρας. Δηλαδή μια ξεπερασμένη προ-

σέγγιση ενός επαγγελματία και μία τάση που υποκρύπτει φαλλοκρατικές διακρίσεις.

Η κάθε εργασία δεν γίνεται με το σεξ, αλλά με το μυαλό, αν υπάρχει. Πολύ περισσότερο όταν μπροστά μας υπάρχει μια στολή που πίσω της δεν είναι ένας άνδρας ή μια γυναίκα, αλλά οι νόμοι του κράτους που οφείλει να σεβεται κάθε πολίτης.

ΓΙΑ ΤΟΝ «ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟ»

● Από τη ΣΕ της ΚΟ «Ευαγγελισμού» του ΠΑΣΟΚ πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται σε σχετικό άρθρο που δημοσιεύθηκε στο τχ. 296 του περιοδικού:

Κύριε διευθυντά

Στο τχ. 296 του περιοδικού σας, δημοσιεύσατε άρθρο με την υπογραφή ΡΕΠΟΡΤΕΡ που αφορούσε την κατάσταση στον «Ευαγγελισμό».

Το συγκεκριμένο άρθρο εξέταζε την υπάρχουσα κατάσταση από άποψη λειτουργίας του Νοσοκομείου και παροχής υπηρεσιών στον Έλληνα πολίτη και συγχρόνως γινόταν μια αναφορά του τι επικρατεί σε κομματικό επίπεδο όσον αφορά το ΠΑΣΟΚ.

Επειδή πιστεύουμε στο διάλογο και την αληθινή πληροφόρηση σας αναφέρουμε τα παρακάτω:

1) Δεν έγινε καμιά πρόσληψη στον «Ευαγγελισμό» «συνδικαλιστών» για να αλλάξει ο συσχετισμός στο σωματείο ΕΠΝΕ. Ενδεικτικά σας αναφέρουμε ότι οι 4 συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ στο σωματείο μας πρωτοεκλέχτηκαν σε σωματείο στον «Ευαγγελισμό».

2) Οι παλιοί συνδικαλιστές του χώρου Τσιάντος και Μασουρίδης σήμερα, ο ένας είναι πρόεδρος του σωματείου (παρατήθηκε πριν λίγο καιρό) και ο άλλος είναι ο εκλεγμένος εκπρόσωπος των εργαζομένων στο ΔΣ του Θεραπευτηρίου.

3) Σχετικά τώρα με το «δεύτερο» ΠΑΣΟΚ στο χώρο, που εκφράζεται συνδικαλιστικά από την «Ενωτική Κίνηση» έχουμε να σας πληροφορήσουμε τα εξής:

α) η κομματική οργάνωση στο χώρο δουλειάς είναι μία και καθοδηγείται από την εκλεγμένη Τομεακή Επιτροπή Υγείας.

β) Συνδικαλιστικά εκφράζεται το ΠΑΣΟΚ από την ΠΑΣΚΕ που εμφανίστηκε το 1982 κι αυτή τη στιγμή είναι η πρώτη συνδικαλιστική δύναμη στο χώρο.

ΙΣΠΑΝΙΚΑ

*Caminante
no hay camino
se hace camino
al andar.*

ΣΤΟ ΙΣΠΑΝΙΚΟ - ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ "AL ANDAR"

Έτος Ιδρύσεως 1978
Χαρ. Τρικούπη 170α
ΑΘΗΝΑ 114 72

Για νέους και μεγάλους μια σοβαρή προσπάθεια για γνωριμία με την Ισπανική Γλώσσα και τον Ισπανόφωνο Πολιτισμό.

Τα ΙΣΠΑΝΙΚΑ είναι η Εθνική Γλώσσα της Ιβηρικής Χερσονήσου (εκτός της Πορτογαλίας) και όλης της Λατινοαμερικανικής Ηπείρου (εκτός της Βραζιλίας).

Σε παγκόσμια γεωγραφική έκταση, τα Ισπανικά είναι η πρώτη ομιλούμενη γλώσσα. (Στις ΗΠΑ είναι η δεύτερη γλώσσα μετά τα αγγλικά και σε πολλές χώρες της Ευρώπης είναι υποχρεωτική στα σχολεία και στα πανεπιστήμια).

Οι Ισπανόφωνοι λαοί είναι τόσο πλούσιοι σε ιστορία και πολιτισμό, που αξίζει να τους γνωρίσουμε από κοντά. Ακόμα το δικό τους «σήμερα», η κοινωνική τους πραγματικότητα, η λογοτεχνία, η λαϊκή τέχνη, η μουσική, κάθε άλλο μέσο έκφρασης δεν είναι μακριά μας, όσες χιλιάδες χιλιόμετρα κι αν μας χωρίζουν. Και η δημιουργία μιας ζωντανής επαφής μαζί τους έχει σίγουρα πολλά να μας προσφέρει. Η γλώσσα είναι το μέσο που θα μας επιτρέψει να τους πλησιάσουμε, να τους νοιώσουμε.

Λειτουργούν στο κέντρο
AL ANDAR:

- Κύκλοι σπουδών αναγνωρισμένοι από το Πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης.
- Τμήματα κανονικά και εντατικά για αρχάριους και προχωρημένους.
- Τμήματα επιστημονικής ορολογίας.
- Σεμινάρια ισπανόφωνου πολιτισμού.
- Λειτουργεί δανειστική βιβλιοθήκη και
- Διδάσκονται φολκλорικοί χοροί της Λατινικής Αμερικής.

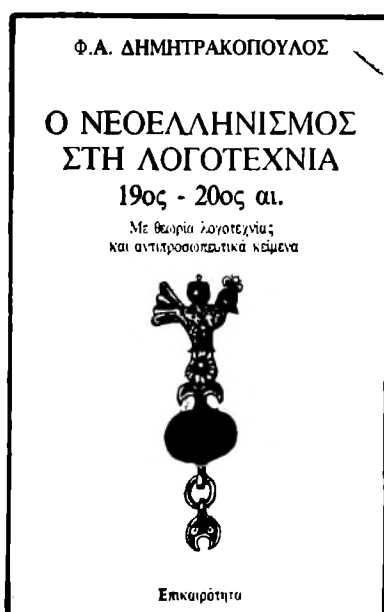
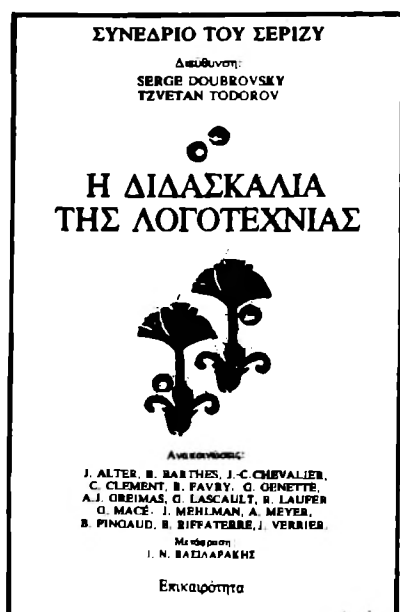
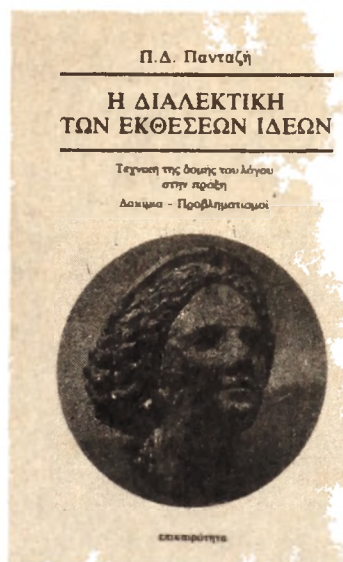
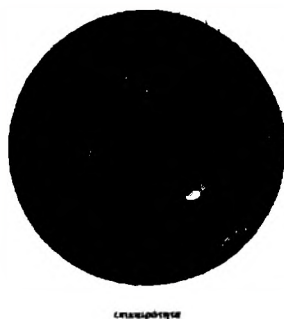
Πληροφορίες και εγγραφές:
από 2 Σεπτεμβρίου
Κάθε μέρα από 10-1 π.μ. και 5-9 μ.μ. εκτός Σαββάτου και Κυριακής.
Τηλ. 64.62.786 - 64.40.881

Α. Δρακόπουλος - Γ. Κορνελάκης
- Χ.Γ. Ρώμας

ΚΕΙΜΕΝΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
(ΕΠΙΛΟΓΗ)

εκδόσεις επικαιρότητα
Μαυρομιχάλη 60—τηλ. 3636083

γ) Όσο για την ΕΚ υπάρχουν ετερογενείς δυνάμεις που την αποτελούν (κυρίως προϊστάμενοι όπως προσωπάρχης, προϊστάμενοι διοικητικών υπηρεσιών, προσοδοφόρου υπηρεσίας, επιθεωρήσεως, μηχανογράφησης, γιατρούς ΤΑΠΘΕ κτλ.). Επίσης υπάρχουν πέντε τ. μέλη του ΠΑΣΟΚ που έχουν διαγραφεί με ομόφωνη απόφαση της Τ. Επιτροπής Υγείας. Αν λοιπόν αυτό αποτελεί «δεύτερο» ΠΑΣΟΚ είναι στην κρίση των αναγνωστών σας.

4) Τώρα στο ερώτημα του συντάκτη σας, εάν και κατά πόσο υπάρχει «συγκροτημένη πολιτική με προτεραιότητες και ιεραρχίες» από την ΚΟ ΠΑΣΟΚ «Ευαγγελισμού» και γενικά την ΠΑΣΚΕ, απαντούμε ότι αυτό φαίνεται από τα προγράμματα και την εν γένει συνδικαλιστική μας παρέμβαση στο χώρο.

5) Τέλος, στις υπόνοιες ότι και η ΠΑΣΚΕ ενδιαφέρεται για τον οργανωτικό έλεγχο και τη χειραγώγηση του μαζικού κινήματος την απάντηση έχουν δώσει οι ίδιοι οι εργαζόμενοι με την ψήφο και την εμπιστοσύνη τους.

Φιλικά

Η ΣΕ της ΚΟ «Ευαγγελισμού»

Σ.Σ. Η απάντηση από τη ΣΕ της ΚΟ «Ευαγγελισμού» του ΠΑΣΟΚ δεν τροποποιεί σε τίποτε την ουσιαστική πλευρά του σχετικού άρθρου στο «Αντί». Έχουμε όμως να παρατηρήσουμε τα εξής στα «σημεία» που διαφωνεί η ΣΕ:

1. Προσλήψεις έγιναν. Και να πότε: Το Νοέμβριο του 1981. Τον Μάιο του 1983. Τη δεύτερη φορά οι περισσότερες και κυρίως στην Τεχνική Υπηρεσία.

2. Οι παλιοί συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ Τσιάντος και Μασουρίδης ενώ εκλέχθηκαν το Φλεβάρη του 1982 στην ΕΠΝΕ αποκλείστηκαν από το ψηφοδέλτιο το Φλεβάρη του 1983. Τότε στη νέα ΣΕ της ΚΟ εκλέχθηκε γραμματέας ο Λαζιάνης... Οι δύο συνδικα-

λιστές εμφανίστηκαν μετά τη διαμάχη όταν έγιναν οι δύο παρατάξεις.

3. Η διαγραφή έγινε αλλά αναστάλθηκε μετά από απόφαση του Προέδρου του Πειθαρχικού του ΠΑΣΟΚ. Πράγματι το ΠΑΣΟΚ εκφράζεται από την ΠΑΣΚΕ «Ευαγγελισμού». Στο σχετικό άρθρο δεν υπήρχε αμφισβήτηση. Η «Ενωτική Κίνηση» όμως υπάρχει. Τη σημασία της δεν τη θίγει η απάντηση...

4. Τέλος, για την αντίληψη οργανωτικού ελέγχου ενός κοινωνικού χώρου παραπέμπουμε τους υπομονετικούς αναγνώστες στο σχετικό άρθρο.

ΕΟΚ ΚΑΙ ΚΥΝΗΓΙ

● Από τον Α.Γ. Γούσιο πήραμε την επιστολή που δημοσιεύουμε. Αναφέρεται στην ανάγκη να ληφθούν μέτρα για το παράνομο κυνήγι και την απαγόρευση των επαναληπτικών κυνηγετικών όπλων. Κύριε διευθυντά,

Η Βουλή, αφού ψηφίσει τον σχετικό νόμο, δια του οποίου θα καταστεί εσωτερικόν δίκαιον, η Οδηγία της ΕΟΚ περί καταφυγίων Πανίδος και Θήρας (η οποία οδηγία κυριότατα ορίζει τα περι λειτουργίας και διαφυλάξεως καταφυγίων «θηραμάτων» —ΠΑΝΙΔΟΣ και περί «Απαγορεύσεως χρήσεως επαναληπτικών («καραμπινών») κυνηγετικών όπλων)... θεσπίζει ακολούθως τροποποιήσιν του νόμου περί θήρας και χαρακτηρίζει το ποινικόν αδίκημα της παρανόμου θήρας ή λαθροθηρίας πλημέλημα και όχι πταίσμα. Είναι απαράδεκτον αυτό το οποίον συμβαίνει ήτοι οι άθλιοι αφανιστάι της ελληνικής πανίδος να διαφεύγουν την ποινικὴν κύρωσιν λόγω ανεπαρκείας του νόμου. Στην Γερμανία, «όπου οι κυνηγοί μόνοι των κατήγγειλαν τα επαναληπτικά όπλα», το αδίκημα της παρανόμου θήρας —ή λαθροθηρίας κο-

λάζεται με ποινήν στερητικήν της ελευθερίας του δράστου. Αλλά εκεί δεν υπάρχουν ή παράνομοι. Εδώ, όμως, στην ζούγκλα της Ελλάδος Ελλήνων Τομαριστών συντελείται όργιο λαθροθηρίας —παρανόμου θήρας. Τα δικαστήρια δεν δύναται να πράξουν, ό επιβάλλεται. Πρόσφατος απόφασις του Πταισματοδικείου Αρναίας υπ' αριθμόν 160/16-10-84, απήλλαξεν τον πρόεδρον (!) της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος δια παράβασιν της υπουργικής αποφάσεως περί απαγορεύσεως της θήρας της τρυγόνος δι' ην παρεπέμφθη σ' αυτό!

Οι «Σχολάζοντες» αγροφύλακες (καθ' όλην την χώραν) θα πρέπει να δικαιώσουν τον μισθόν των (νυν (επί 15ετιαν) είναι αργόμισθοι) και να αναλάβουν έργα «Θηροφυλάκων, Δασοφυλάκων, Αλαιοφυλάκων» (προστασία αλιευτικών πεδίων από την παρόνομην αλιείαν).

Από τον ένα μέρος η εισαγωγή στα καθ' ημάς θέσμια της «Οδηγίας περί πανίδος και θήρας» της ΕΟΚ (απαγορεύσεις χρήσεως επαναληπτικών όπλων (καραμπινών) και αφ' ετέρου οι «φύλακες Πανίδος» (αγροφύλακες, (εθελονταί) θηροφύλακες) θα αποτελέσουν δύο παράγοντες ανασχέσεως του κακού της καθημάξεως της Μητέρος Φύσεως.

Βεβαίως, υπάρχοντος εν τω Υπουργείω Περιβάλλοντος του αγαπητού Αντ. Τρίτση θα υπήρχεν και εν ευήκοον κυβερνητικόν ούς. Εκείνου αδρανοποιηθέντος το υπόψει υπουργείον μελετά μόνον, κατά την παλαιοκομματικήν πολιτικαντικήν, εγκληματικήν συνήθειαν, πόσα αυθαίρετα θα νομιμοποιήσει περί τη δύστηνον Πόλιν της Παλλάδος. Ολίγον το ενδιαφέρει η εξόντωση της ελληνικής πανίδος από χιλιάδες νεοελληνικά παλιότομαρα.

Α.Γ. Γούσιος
Ελευθέρια Θεσσαλονίκης

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικά επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΕΛΕΥΘ. Π. ΑΛΕΞΑΚΗΣ

Η ΕΞΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΓΑΜΗΛΙΩΝ ΘΕΣΜΩΝ
ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Η ιστορία της Λιλής που είχε ίσκιο αγοριού

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία.

Σ' αυτούς
που ψάχνουν
για νέους ορίζοντες
η **ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**

Λέει: **Ναι**

Τώρα ανανεωμένη,
με νέο πρόσωπο σ' όλη την Ελλάδα,
η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
συμβάλλει δυναμικά στην οικονομική,
κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου.

Λευτέρη Αποστόλου

Ένα κείμενο-ντοκουμέντο

ΤΙ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ ΤΙ ΠΑΠΑΓΟΣ

**Η ιστορία ενός συνθήματος
και οι μεταμορφώσεις του**

**Εισαγωγή
Βούλα Δαμιανάκου**

Ο Λευτέρης Αποστόλου ανατρέχει με το κείμενο αυτό στις πηγές του περιβάλλοντος συνθήματος «Τι Πλαστήρας, τι Παπάγος», που δίχασε την Αριστερά το 1952 και εξακολουθεί να τη διχάζει ακόμα και σήμερα.

Μοναδική φυσιογνωμία τίμιου και φωτεινού αγωνιστή και πρώτος γραμματέας του ΕΑΜ, ο Αποστόλου αναλύει, για πρώτη φορά μέχρι σήμερα, το φαινόμενο της εχθρικής και καχύποπτης στάσης που διατηρεί μόνιμα η κομμουνιστική Αριστερά απέναντι στις ευρύτερες δημοκρατικές δυνάμεις του τόπου.

Με τη μοναδική αυτή μελέτη, ο Αποστόλου αποδείχνει ότι από τον Ζαχαριάδη και τον Κολιγιάννη μέχρι τον Φλωράκη και τον Λεωνίδα Κύρκο υπάρχει ουσιαστικά μία και αδιαίρετη δογματική πρακτική που καταλήγει σε μια ασφυκτική απομόνωση του αριστερού κόσμου και αχρηστεύει τους κομματικούς του φορείς.

Αδημοσίευτο επί δυο δεκαετίες και συμπληρωμένο τώρα με τα επίσημα κείμενα της ηγεσίας του ΚΚΕ της πρώτης μετεμφυλιακής περιόδου, το βιβλίο αυτό αποκτά σήμερα δραματική σημασία. Και θα βοηθήσει όσο κανένα άλλο κείμενο αυτούς που ψάχνουν κιόλας για το καινούργιο πρόσωπο της ελληνικής Αριστεράς.

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36.18.457 - 36.19.167